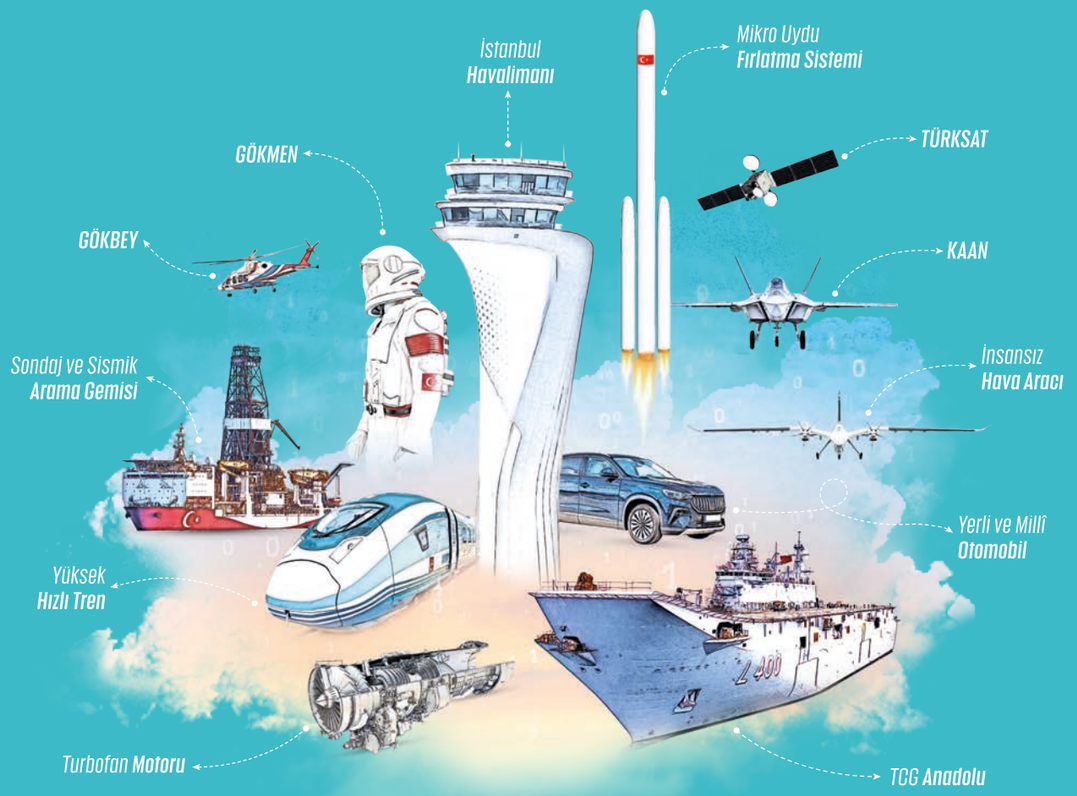
Bu kitaba sığmayan daha neler var!

eba
www.eba.gov.tr

Karekodu okut, bu kitapla ilgili EBA içeriklerine ulaş!

Teknoloji Yolculuğumuz

BU DERS KİTABI MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINCA ÜCRETSİZ OLARAK VERİLMİŞTİR.
PARA İLE SATILAMAZ.

ISBN : 978-625-5496-20-1

Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin Beşinci Maddesinin İkinci Fıkrası Çerçevesinde Bandrol Taşıması Zorunlu Değildir.

MUHASEBE VE FİNANSMAN ALANI

BANKACILIK

11-12 DERS MATERYALİ

MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ
MUHASEBE VE FİNANSMAN ALANI

BANKACILIK

11-12
DERS MATERYALİ

MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ

MUHASEBE VE FİNANSMAN ALANI

BANKACILIK

11-12

DERS MATERYALİ

Yazarlar

Bülent **SUCU**

İbrahim Fatih **EKİCİ**

Keziban **KODAZ**

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI.....: 10849
YARDIMCI VE KAYNAK KİTAPLAR DİZİSİ.....: 03768

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Ders materyalinin metin,
soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

Hazırlayanlar

Dil Uzmanı
Celal **ÇOBAN**

Program Geliştirme Uzmanı
Güniz **ÇALIŞKAN KILIÇ**

Rehberlik Uzmanı
Gülşen **YALIN**

Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı
Dr. Elif **SEYLİM**

Görsel Tasarım Uzmanı
Songül **BAL KUSNACI**

ISBN: 978-625-5496-20-1

Millî Eğitim Bakanlığının 24.12.2020 gün ve 18433886 sayılı oluru ile
Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğünce ders materyali olarak hazırlanmıştır.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

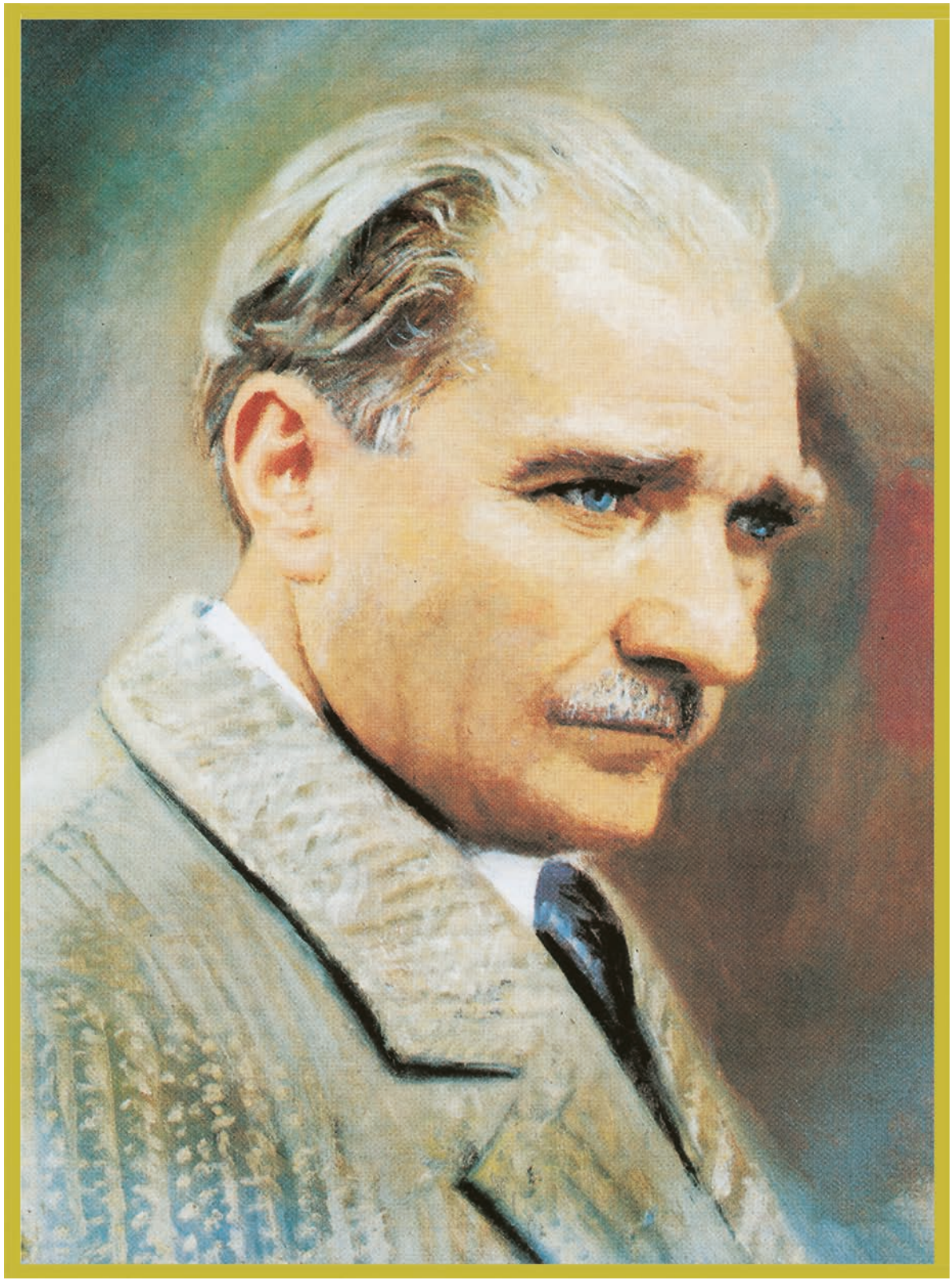
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

DERS MATERYALİNİN TANITIMI 12

BANKACILIKLA İLGİLİ GENEL BİLGİLER

1.1. PARAYLA İLGİLİ GENEL BİLGİLER 16
1.1.1. Paranın Tanımı 17
1.1.2. Paranın Özellikleri 17
1.1.3. Paranın İşlevleri 18
1.1.4. Para Sistemleri 19
1.1.4.1. Tarihsel Para Sistemleri 20
1.1.4.2. Çağdaş Para Sistemi 20
1.1.5. Paranın Ekonomideki Yeri ve Önemi 22
1.2. FİNANSAL SİSTEM VE BANKALAR 24
1.2.1. Finansal Sistem 25
1.2.2. Finansal Piyasalar 26
1.2.3. Finansal Sistemde Bankacılığın Yeri ve Önemi 27
1.3. BANKAYLA İLGİLİ GENEL BİLGİLER 30
1.3.1. Bankanın Tanımı 30
1.3.2. Bankanın İşlevleri 31
1.3.3. Bankanın Çeşitleri 31
1.3.4. Dünyada Bankacılığın Gelişimi 32
1.3.5. Türkiye'de Bankacılığın Gelişimi 34
1.3.6. Bankaların Organizasyon Yapısı 38
1.3.6.1. Üst Düzey Yönetim 39
1.3.6.2. Orta Düzey Yönetim 39
1.3.6.3. Alt Düzey Yönetim 39
1.3.7. Türkiye'de Banka Kuruluş Süreci 39
1.4. BANKACILIKTA MÜŞTERİ İLİŞKİLERİ YÖNETİMİ 42
1.4.1. Müşteri İlişkileri Yönetimi 42
1.4.2. Bankacılıkta Müşteri İlişkileri Yönetimi 43
1.4.3. Ahlak, Etik ve İş Etiği 44
1.5. BANKACILIKTA ETİK KURALLAR 47
1.6. BANKACILIKTA HİZMET PAZARLAMA 50
1.6.1. Pazarlama Kavramı 50
1.6.2. Hizmet Pazarlaması 52
1.6.3. Bankacılıkta Ürün ve Hizmet Kavramı 54
1.6.4. Bankacılıkta Pazarlama İşlemleri 55
Ölçme ve değerlendirme 59

BANKA İŞLEMLERİ

2.1. BANKA İŞLEMLERİ İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR 62

2.1.1. Mevduat 62
2.1.2. Kredi 64
2.1.3. Teminat 67
2.1.4. Fon 68
2.1.5. Döviz 69
2.1.6. Efektif 70
2.1.7. Repo 70
2.1.8. Diğer Kavramlar 71

2.2. BANKACILIK İŞLEMLERİ 73

2.2.1. Bireysel Bankacılık İşlemleri 73
2.2.1.1. Hesap İşlemleri 74
2.2.1.2. Para Transfer İşlemleri 74
2.2.1.3. Kartlı İşlemler 75
2.2.1.4. Ödeme İşlemleri 75
2.2.1.5. Kredi ve Finansman İşlemleri 76
2.2.1.6. Tasarruf ve Yatırım İşlemleri 76
2.2.1.7. Dijital Bankacılık Hizmetleri 77
2.2.2. Ticari Bankacılık İşlemleri 77
2.2.2.1. Ticari Hesap İşlemleri (Ticari Mevduat) 77
2.2.2.2. Kredi ve Finansman İşlemleri 78
2.2.2.3. Para Transferi ve Ödeme İşlemleri 78
2.2.2.4. Çek ve Senet İşlemleri 78
2.2.2.5. Döviz ve Uluslararası İşlemler 78
2.2.2.6. Diğer Ticari Hizmetler 79
2.2.2.7. Kart İşlemleri (Ticari) 79
2.2.3. Havale ve Fon Transferi İşlemleri 79
2.2.3.1. Havale İşlemleri 80
2.2.3.2. Virman İşlemleri 81
2.2.3.3. Elektronik Fon Transferi 81
2.2.3.4. Döviz Transferi 82
2.2.3.5. Banka Dışı Para Transfer Sistemleri 83
2.2.4. Çek, Senet, Tahsilat ve Ödeme İşlemleri 84
2.2.5. Döviz – Efektif Alım ve Satım Hizmetleri 85
2.2.6. Diğer Bankacılık İşlemleri 86
Ölçme ve değerlendirme 89

BANKA MUHASEBESİ

3.1. BANKA MUHASEBESİ İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER 92

3.1.1. Banka Muhasebesinin Tanımı 92
3.1.2. Banka Muhasebesinin Özellikleri 93
3.1.3. Bankalarda Kullanılan Defter, Belge ve Fişler 94
3.1.3.1. Bankalarda Kullanılan Defterler 94
3.1.3.2. Bankalarda Kullanılan Belgeler 94
3.1.4. Banka ve Şube Muhasebe Sistemi 95
3.1.4.1. Şube Muhasebesi 95
3.1.4.2. Merkez (Genel Müdürlük) Muhasebesi 96
3.1.4.3. Şubeler Arası Muhasebe İlişkisi 96
3.1.5. Hesap Planı 96
3.1.6. Muhasebenin Türleri ve Banka Muhasebesi 102

3.2. BANKA MUHASEBESİ UYGULAMALARI 104

3.2.1. Mevduat İşlemleri ve Muhasebesi 104
3.2.1.1. Vadesiz Mevduat Hesabı İşlemleri 104
3.2.1.2. Vadeli Mevduat Hesabı İşlemleri 110
3.2.1.3. Ticari Mevduat Hesabı İşlemleri 111
3.2.2. Repo İşlemleri ve Muhasebesi 112
3.2.3. Kredi İşlemleri ve Muhasebesi 114
3.2.3.1. Kredinin Verilmesi 114
3.2.3.2. Kredi Faiz Tahakkukları 115
3.2.3.3. Kredinin Kapatılması 118
3.2.4. Para Nakil İşlemleri ve Muhasebesi 119
3.2.4.1. Havale İşlemleri 119
3.2.4.2. EFT (Elektronik Fon Transferi) İşlemleri 120
3.2.4.3. SWIFT İşlemleri 122
3.2.5. Çek - Senet İşlemleri ve Muhasebesi 123
3.2.5.1. Çek İşlemleri 123
3.2.5.2. Senet İşlemleri 126
3.2.6. Efektif İşlemleri ve Muhasebesi 128
3.2.6.1. Efektif Deposu 128
3.2.6.2. Efektif Alışı 129
3.2.6.3. Efektif Satışı 129
3.2.6.4. Kambiyo Kârı - Zararı 130
3.2.7. Döviz İşlemleri ve Muhasebesi 132
3.2.7.1. Döviz Tevdiat Hesabı Açma ve Para Yatırma 132
3.2.7.2. Döviz Tevdiat Hesabından Para Çekme 133
3.2.8. Menkul Kıymet İşlemleri ve Muhasebesi 136
Ölçme ve değerlendirme 145

CEVAP ANAHTARI 146
KAYNAKÇA 147

Öğrenme birimi adı ve numarasını gösterir.

İlgili öğrenme birimi kapak görselini gösterir.

Etkileşimli karekod alanını gösterir.

Neler öğreneceksiniz alanını gösterir.

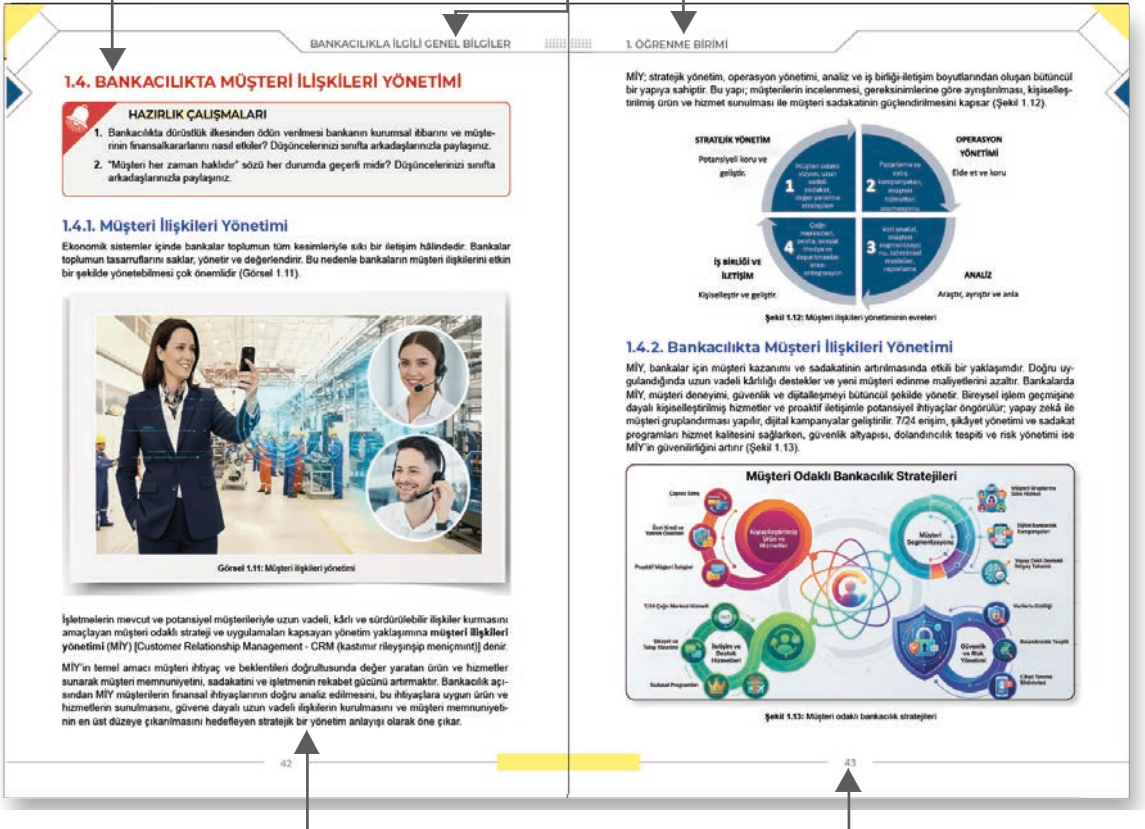
Öğrenme biriminde bulunan konuları gösterir.

Temel kavramlar alanını gösterir.

Öğrenme birimi adını gösterir.

Öğrenme birimi konu başlığını gösterir.

Öğrenme birimi numarasını gösterir.

Konu içerikleri ve görsellerini gösterir.

Sayfa numarasını gösterir.

Öğrencinin derse ilgisini çekmeyi amaçlayan soruların olduğu bölümü gösterir.

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Paranın olmadığı bir ekonomide ne tür sorunlar yaşanabilir? Düşüncelerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. Para, gelir ve servet kavramları arasında nasıl bir ilişki olduğunu düşünüyorsunuz? Düşüncelerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

BİLGİ KUTUSU

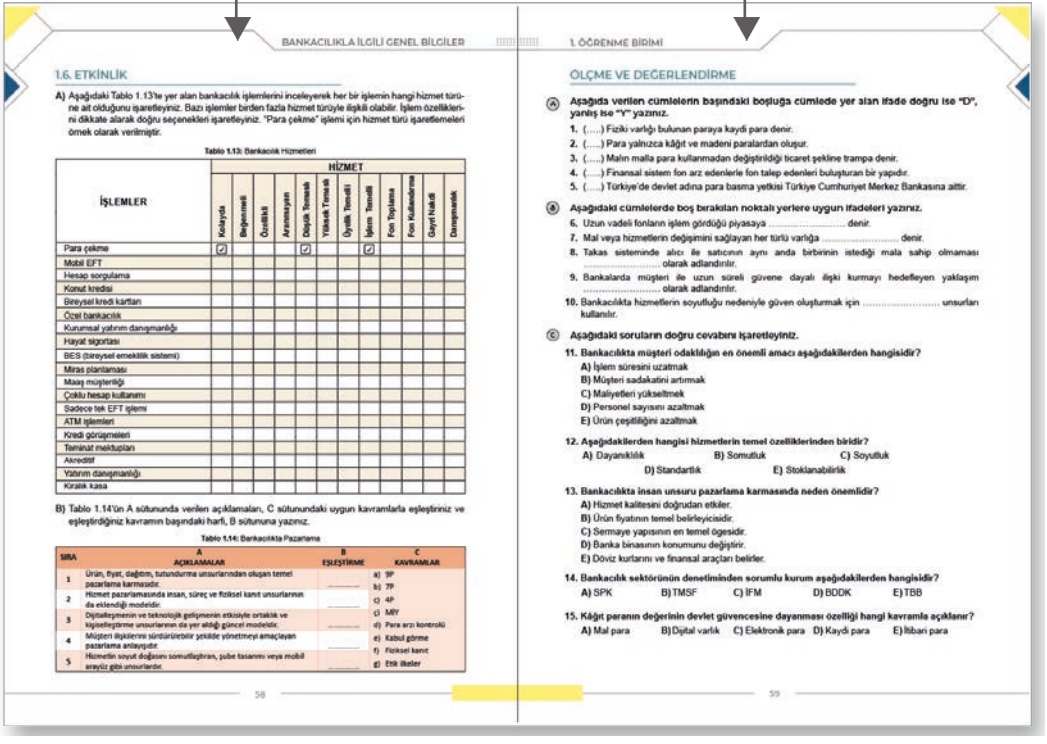
Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından https://sanalmuze.tcmb.gov.tr/ genel ağ adresi üzerinden para ve görevleri ile ilgili çeşitli bilgilerin sunulduğu sanal müze hizmetine ulaşabilirsiniz.

Bilgi kutusu alanını gösterir.

Resim, video okuyucu ile taratarak, resim, video, animasyon, soru ve çözümleri gibi ilave kaynaklara ulaşılabilecek karekodu gösterir.

Öğrenme birimi ile ilgili etkinlik alanını gösterir.

Ölçme ve değerlendirme alanını gösterir.

BANKACILIKLA İLGİLİ GENEL BİLGİLER

1.6. ETKİNLİK

A) Aşağıdaki Tablo 1.13'te yer alan bankacılık işlemlerini inceleyerek her bir işlemin hangi hizmet türüne ait olduğunu işaretleyiniz. Bazı işlemler birden fazla hizmet türüyle ilişkili olabilir. İşlem özelliklerini dikkate alarak doğru seçenekleri işaretleyiniz. "Para çekme" işlemi için hizmet türü işaretlemeleri örnek olarak verilmiştir.

Tablo 1.13: Bankacılık Hizmetleri

İŞLEMLER	HİZMET											
	Kolaylık	Bağımsızlık	Özellikli	Artırılmış yaşam	Düşük Temsilli	Yüksek Temsilli	Üyelik Temsilli	İşlem Temsilli	Fon Toplama	Fon Kullandırma	Gayri Nakdi	Danışmanlık
Para çekme	☑				☑			☑				
Mobil EFT												
Hesap sorgulama												
Konut kredisi												
Bireysel kredi kartları												
Özel bankacılık												
Kurumsal yatırım danışmanlığı												
Hayat sigortası												
BES (bireysel emeklilik sistemi)												
Miras planlaması												
Maaş müşterisi												
Çoklu hesap kullanımı												
Sadece tek EFT işlemi												
ATM işlemleri												
Kredi görüşmeleri												
Teminat mektupları												
Akreditif												
Yatırım danışmanlığı												
Kiralık kasa												

B) Tablo 1.14'ün A sütununda verilen açıklamaları, C sütunundaki uygun kavramlarla eşleştiriniz ve eşleştirdiğiniz kavramın başındaki harfi, B sütununa yazınız.

Tablo 1.14: Bankacılıkta Pazarlama

SIRA	A AÇIKLAMALAR	B EŞLEŞTİRME	C KAVRAMLAR
1	Ürün, fiyat, dağıtım, tutundurma unsurlarından oluşan temel pazarlama karmasıdır.	_____	a) 9P
2	Hizmet pazarlamasında insan, süreç ve fiziksel kanıt unsurlarının da eklendiği modeldir.	_____	b) 7P
3	Dijitalleşmenin ve teknolojik gelişmenin etkisiyle ortaklık ve kişiselleştirme unsurlarının da yer aldığı güncel modeldir.	_____	c) 4P
4	Müşteri ilişkilerini sürdürülebilir şekilde yönetmeyi amaçlayan pazarlama anlayışıdır.	_____	ç) MİY
5	Hizmetin soyut doğasını somutleştiran, şube tasarımı veya mobil arayüz gibi unsurlardır.	_____	d) Para arzı kontrolü
			e) Kabul görme
			f) Fiziksel kanıt
			g) Etik ilkeler

58

1. ÖĞRENME BİRİMİ

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A Aşağıda verilen cümlelerin başındaki boşluğa cümlede yer alan ifade doğru ise "D", yanlış ise "Y" yazınız.

1. (.....) Fiziki varlığı bulunan paraya kaydi para denir.
2. (.....) Para yalnızca kâğıt ve madeni paralardan oluşur.
3. (.....) Malın malla para kullanmadan değiştirildiği ticaret şekline trampa denir.
4. (.....) Finansal sistem fon arz edenlerle fon talep edenleri buluşturan bir yapıdır.
5. (.....) Türkiye'de devlet adına para basma yetkisi Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına aittir.

B Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan noktalı yerlere uygun ifadeleri yazınız.

6. Uzun vadeli fonların işlem gördüğü piyasaya ..... denir.
7. Mal veya hizmetlerin değişimini sağlayan her türlü varlığa ..... denir.
8. Takas sisteminde alıcı ile satıcının aynı anda birbirinin istediği mala sahip olmaması ..... olarak adlandırılır.
9. Bankalarda müşteri ile uzun süreli güvene dayalı ilişki kurmayı hedefleyen yaklaşım ..... olarak adlandırılır.
10. Bankacılıkta hizmetlerin soyutluğu nedeniyle güven oluşturmak için ..... unsurları kullanılır.

C Aşağıdaki soruların doğru cevabını işaretleyiniz.

11. Bankacılıkta müşteri odaklılığın en önemli amacı aşağıdakilerden hangisidir?
A) İşlem süresini uzatmak
B) Müşteri sadakatini artırmak
C) Maliyetleri yükseltmek
D) Personel sayısını azaltmak
E) Ürün çeşitliliğini azaltmak

12. Aşağıdakilerden hangisi hizmetlerin temel özelliklerinden biridir?
A) Dayanıklılık B) Somutluk C) Soyutluk
D) Standartlık E) Stoklanabilirlik

13. Bankacılıkta insan unsuru pazarlama karmasında neden önemlidir?
A) Hizmet kalitesini doğrudan etkiler.
B) Ürün fiyatının temel belirleyicisidir.
C) Sermaye yapısının en temel ögesidir.
D) Banka binasının konumunu değiştirir.
E) Döviz kurlarını ve finansal araçları belirler.

14. Bankacılık sektörünün denetiminden sorumlu kurum aşağıdakilerden hangisidir?
A) SPK B) TMSF C) İFM D) BDDK E) TBB

15. Kâğıt paranın değerinin devlet güvencesine dayanması özelliği hangi kavramla açıklanır?
A) Mal para B) Dijital varlık C) Elektronik para D) Kaydi para E) İtibari para

59

1. ÖĞRENME BİRİMİ

BANKACILIKLA İLGİLİ GENEL BİLGİLER

KONULAR

1.1. PARAYLA İLGİLİ GENEL BİLGİLER

1.2. FİNANSAL SİSTEM VE BANKALAR

1.3. BANKAYLA İLGİLİ GENEL BİLGİLER

1.4. BANKACILIKTA MÜŞTERİ İLİŞKİLERİ YÖNETİMİ

1.5. BANKACILIKTA ETİK KURALLAR

1.6. BANKACILIKTA HİZMET PAZARLAMA

TEMEL KAVRAMLAR

Banka, etik, finansal sistem, hizmet, müşteri ilişkileri yönetimi, para

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Paranın tanımını, özelliklerini, işlevlerini ve para sistemlerini
- Finansal sistemin tanımını ve unsurlarını
- Finansal sistemde bankacılığın yeri ve önemini
- Bankanın tanımını, işlevlerini ve çeşitlerini
- Dünyada ve Türkiye'de bankacılığın gelişimini
- Bankaların organizasyon yapısını ve kuruluş işlemlerini
- Bankacılıkta müşteri ilişkileri yönetiminin tanımını
- Ahlak, etik ve iş etiği kavramlarının tanımını ve etik ilkelerini
- Pazarlama ve hizmet pazarlaması kavramları ile bankacılıktaki yerlerini

1.1. PARAYLA İLGİLİ GENEL BİLGİLER

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Günlük yaşamda alışveriş yaparken paranın kullanılmadığı düşünülürse ne tür sorunlarla karşılaşılabilir?
2. Paranın icadıyla ticaret arasında nasıl bir ilişki olabilir? Düşüncelerinizi sınıftaki arkadaşlarınızla paylaşınız.

Para günlük hayatı devam ettirmek için her türlü değişimde kullanılan, tasarrufların gerçekleştirilmesini, borçların ödenmesini ve alacakların tahsilini sağlayan bir araçtır. Para kâğıt veya madenden üretilir. Ancak çek, senet, hisse senedi gibi değişimde kabul gören tüm değerler de para sayılır. Geçmişte deniz tuzu, altın, gümüş, bronz, bakır ve çeşitli varlıklar para olarak kullanılmıştır.

Para, mal ve hizmetlerin değişiminde toplumsal uzlaşıyla kabul gören bir semboldür. Tek başına yaşayan bireyin değişim yapabileceği başka kişi bulunmadığından para kullanma gereksinimi olmaz. Nüfusun az olduğu, ihtiyaçların çeşitlenmediği ve üretilen mal miktarının sınırlı kaldığı ekonomilerde insanlar gereksinimlerini para kullanmadan mallarını birbirleriyle değiştirerek karşılayabilirler. Ticaretin karşılıklı olarak para kullanılmadan yapılmasına **takas**, **mübadele**, **trampa** veya **değiş tokuş** denir.

Takas, insanların ihtiyaçlarını karşılamak için mallarını veya hizmetlerini doğrudan birbirleriyle değiştirebildikleri bir sistemdir (Görsel 1.1). Ancak bu sistemin işleyişte bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Takas ekonomisinde malların dayanıklılığı ve taşınabilirliği sınırlı olduğundan sistemin işleyişi zordur. En önemli sınırlılıklardan biri, ihtiyaç duyulan malların aynı yer ve zamanda karşılıklı olarak değiştirilememesidir. Örneğin elinde bir ölçek mısır bulunan kişi bunu bir tavşanla takas etmek istediğinde, aynı anda tavşanını mısırla değiştirmek isteyen bir başka kişiyi bulmak zorundadır. Takas yapacak kişilerin ihtiyaçlarının birbirine uymaması durumuna **çift tesadüf sorunu** denir. İhtiyaçlar çeşitlendikçe ve arttıkça takas yoluyla alışveriş yapmak giderek zorlaşmıştır. Takas sisteminde yaşanan zorluklar para kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur.

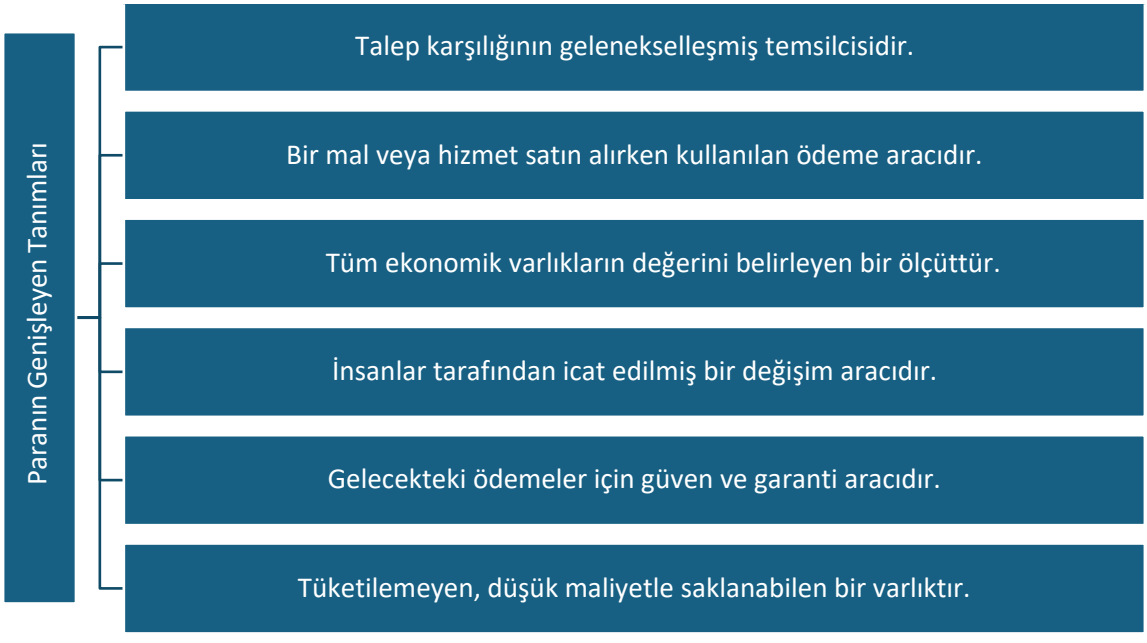

Görsel 1.1: Takas ekonomisinde alışveriş

1.1.1. Paranın Tanımı

Paranın tanımı tarih boyunca ekonomik sistemlerin dönüşümüyle birlikte genişlemiş ve çeşitlenmiştir (Şekil 1.1). Para yalnızca fiziksel bir nesne değil aynı zamanda toplumsal kabul görmüş, ekonomik ilişkilerin temelini oluşturan çok yönlü bir araçtır.

Modern ekonomilerin en belirgin özelliği ekonomik faaliyetlerin paraya dayalı bir sistem içinde yürütülmesidir. Bu yapı, üretimden tüketime kadar tüm süreçlerin para ile ölçülmesini ve yönetilmesini mümkün kılmaktadır. İcat edildiğinden beri temel işlevi ödeme aracı olan paranın tanımı farklı boyutlar kazanarak gittikçe daha da zenginleşmektedir.

Şekil 1.1: Paranın genişleyen tanımları

Para; mübadele aracı olarak mal ve hizmetlerin değişimini kolaylaştıran, hesap birimi olarak ekonomik değerlerin ölçülmesini sağlayan, değer saklama aracı olarak servetin zaman içinde korunmasına imkân tanıyan, ödeme aracı olarak borçların tasfiyesinde kullanılan, toplumsal uzlaşıya dayanan ve devlet otoritesiyle anlam kazanan bir araçtır.

1.1.2. Paranın Özellikleri

Para modern ekonomilerde yalnızca bir değişim aracı değil aynı zamanda değer ölçütü, birikim aracı ve hesap birimi olma gibi özellikleriyle ekonomik sistemin en önemli yapı taşlarındandır. Paranın ekonomik işlevlerini yerine getirebilmesi sahip olduğu belirli özelliklere bağlıdır. Taşınabilir olma, bölünebilirlik, genel kabul görme, standart olma, taklit edilemezlik, zamanla değerini koruma ve yasal geçerlilik gibi temel nitelikler paranın etkinliğini ve güvenilirliğini doğrudan etkileyen unsurlardır. Paranın yapısal özellikleri tarihsel süreçte ekonomik ihtiyaçlara, teknolojik gelişmelere ve finansal sistemin dönüşümüne paralel olarak evrilmiştir.

Paranın temel özellikleri ekonomik politikaların etkinliğini değerlendirmek ve ekonomik sistemin sağlıklı işlemesini sağlamak açısından kritik öneme sahiptir. Taşınabilirlik, günlük ekonomik faaliyetlerde pratiklik sunarken bölünebilirliği, farklı büyüklükte işlemlerin kolaylıkla yapılmasını mümkün kılar.

Paranın genel kabul görmesi, toplumsal güveni artırırken standartlığı ise değer bütünlüğünü sağlar. Taklit edilemezlik özelliği, sahteciliğe karşı koruma işlevi görürken değerini koruma yeteneği paranın satın alma gücünün sürekliliğini garanti eder. Yasal geçerlilik özelliği ise paranın resmi ödeme aracı olarak kabul edilmesini ve ekonomik sistemde güvenin tesis edilmesini sağlar (Şekil 1.2).

Şekil 1.2: Paranın özellikleri

1.1.3. Paranın İşlevleri

Para, modern ekonomilerde temel bir araç olup ekonomik faaliyetlerin etkin bir şekilde yürütülmesi açısından kritik bir öneme sahiptir. Paranın işlevleri, paranın üstlendiği ve yerine getirdiği görevleri ifade eder (Şekil 1.3). Bu işlevler, bir yandan paranın kullanım amaçlarını belirlerken diğer yandan devletin ekonomik düzenlemeler yapmasını kolaylaştırır. Bir ekonomik sistemde paranın en temel görevi, mal ve hizmetlerin değişimlerinin hızlı, güvenli ve kolay bir şekilde gerçekleşmesini sağlamaktır.

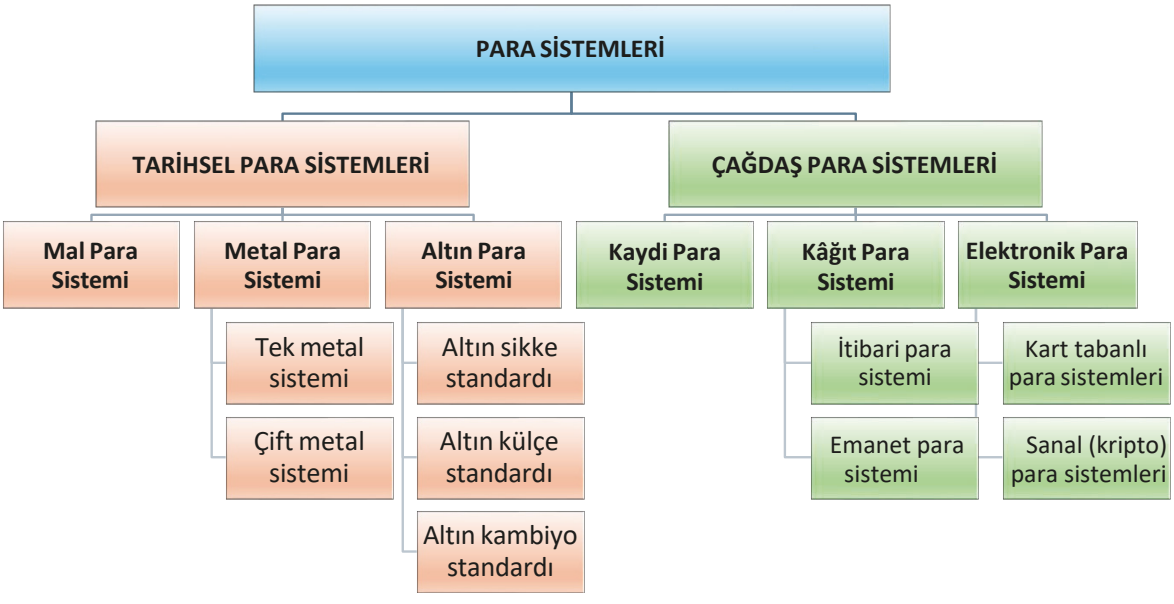
Şekil 1.3: Paranın işlevleri

Para, mal ve hizmetlerin değerini ölçerek fiyat karmaşasını önleyen bir **hesap birimi** olması yanında, tüm işlemlerde kabul edilen temel bir **değişim aracıdır.** Gelirin saklanmasını sağlayan güvenilir bir **değer saklama aracı** ve anında harcanabilen en yüksek **likiditeye** sahip varlıktır. Aynı zamanda devletin ekonomiyi yönlendirdiği bir **politika aracı** olması ve fonları piyasaya aktararak **gelirleri yeniden dağıtma** özelliğiyle finansal sistemin temelini oluşturur.

1.1.4. Para Sistemleri

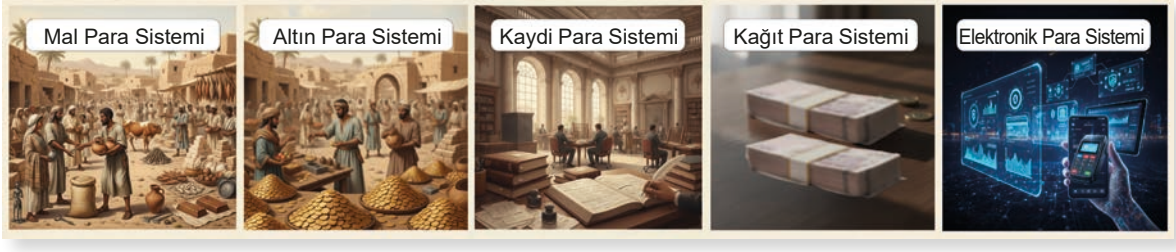
Para sistemleri ekonomik ilişkilerin düzenlenmesinde ve değişim süreçlerinin kolaylaştırılmasında temel bir rol oynar. Tarih boyunca farklı ihtiyaçlar ve koşullar çeşitli para sistemlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Mal para sisteminden başlayarak altın para sistemi, kaydi para sistemi, kâğıt para sistemi ve günümüzde elektronik para sistemine kadar uzanan bu gelişim ekonomik yapının ve teknolojinin evrimiyle şekillenmiştir. Her sistem, dönemin ekonomik gereksinimlerini karşılamak üzere farklı özellikler ve standartlar geliştirmiştir.

Modern toplumları ilkel toplumlardan ayıran temel özellik gelişmiş iş bölümü ve uzmanlaşmadır. İlkel toplumlarda bireyler avcı-toplayıcı ve göçebe bir yaşam sürerken modern toplumlarda yerleşik hayatla birlikte üretim artmış, toplumsal roller belirginleşmiştir. Üretim fazlası ve değişim zorlukları para sistemlerinin ortaya çıkmasını kaçınılmaz hâle getirmiştir (Şekil 1.4).

Şekil 1.4: Para sistemleri

İnsanlık tarihi boyunca ekonomik değişim araçları, malların takasından başlayıp kıymetli madenler ve itibari para evrelerinden geçerek son süreçte dijital bir yapıya bürünmüştür. Mal para sisteminden modern finansal araçlara uzanan bu kronolojik seyir paranın somut bir emtia olmaktan sıyrılarak tamamen güven temelli bir teknoloji protokolüne evrilmesini sağlamıştır (Görsel 1.2).

Görsel 1.2: Paranın dönüşümü

Finansal işlemlerin dijital ağlar üzerinden saniyeler içerisinde gerçekleştirilmesi ekonominin mekândan bağımsız ve küresel ölçekte akışkan bir özellik kazandığını doğrulamaktadır. Paranın dijitalleşmesi işlem maliyetlerini en aza indirirken aynı zamanda ekonomik değerin transfer hızını en üst düzeye çıkarmıştır. Sonuç olarak para tarihsel gelişim çizgisi içerisinde fiziksel kısıtlarından kurtularak modern ekonomik sistemin temel sembolik değerine ve yüksek hızlı bir veri setine dönüşmüştür. Bu değişim paranın sadece bir değişim aracı değil, aynı zamanda dijital çağın en stratejik ve teknolojik altyapılarından biri olduğunu tescil etmektedir.

1.1.4.1. Tarihsel Para Sistemleri

İnsanlık tarihinde paranın dönüşümü, ekonomik ihtiyaçların karmaşıklaşması ve ticaretin genişlemesiyle doğrudan bağlantılı bir süreçtir. Para sistemleri, başlangıçta herhangi bir malın doğrudan değişim aracı olarak kullanıldığı mal para dönemiyle şekillenmeye başlamıştır. Zamanla, dayanıklılığı ve taşınabilirliği nedeniyle kıymetli madenlerin (altın, gümüş) ön plana çıkması, metal para sistemlerinin doğuşuna zemin hazırlanmıştır.

a) Mal para sistemi: Malın malla değiştirildiği sisteme **mal para sistemi** denir. Mübadele, takas veya trampa olarak da bilinir. Tarihte tuz, hayvan, midye kabuğu, kakao çekirdeği gibi nesneler para olarak kullanılmıştır.

Mal para sisteminde kullanılan nesnelerin en temel özelliği para olma işlevi dışında da bir kullanım değerine sahip olmalarıdır. Bu sistemde paranın değeri onu üreten otoriteye olan güvenden değil doğrudan o malın piyasadaki kıtlığından ve faydasından kaynaklanır.

b) Metal para sistemi: Paranın değerinin kıymetli madenin saflık derecesine ve ağırlığına dayandığı ekonomik düzene **metal para sistemi** denir. Bu sistemde para sadece alışveriş yapmaya yarayan bir araç değil, altın veya gümüş gibi kendi başına da değerli olan bir varlıktır. Bu nedenle paranın üzerindeki rakam (nominal değer) o paranın yapıldığı madenin piyasadaki değeriyle aynıdır. Metal para sistemi tek metal ve çift metal sistemi olmak üzere ikiye ayrılır. **Tek metal sistemi** yalnızca altın ya da gümüşün kullanıldığı, **çift metal sistemi** ise altın ve gümüşün birlikte kullanıldığı sistemdir.

c) Altın para sistemi: Para arzının merkez bankasının altın stoku oranında belirlendiği sisteme **altın para sistemi** denir. Altın sikke, altın külçe ile altın kambiyo standartlarından oluşur. Altın sikke standardı altın karşılığı sertifikaların kullanıldığı ve resmi paranın altınla desteklendiği sistemdir. Altın külçe standardı 1. Dünya Savaşı sonrasında yalnızca merkez bankalarının parayı külçe altına çevirebildiği ve banknotların altın karşılığı basıldığı sistemi ifade eder. Altın kambiyo standardı ise 1944'te başlayıp 1971'e kadar devam eden, iç paranın genellikle banknot olduğu ancak uluslararası ödemelerde ve rezerv işlemlerinde belirli yabancı paraların (çoğunlukla dolar) altına sabitlendiği sistemdir. 1973'te dalgalı kur sistemine geçilmesiyle birlikte sabit döviz kurları yerine piyasa koşullarına göre değişen kurlar uygulanmaya başlanmıştır.

1.1.4.2. Çağdaş Para Sistemi

Çağdaş para sistemi kâğıt paranın, banka mevduatlarının ve dijital ödeme yöntemlerinin bir arada birbirini tamamlayarak kullanıldığı modern finansal düzendir. Bu sistemde paranın değeri fiziksel bir madene endeksli olmak yerine devletin gücüne, merkez bankasının politikalarına ve ekonomiye olan güvene dayanır. Kaydi para sistemi, kâğıt para sistemi ve elektronik para sistemi olmak üzere üçe ayrılır.

a) Kaydi para sistemi: Fiziksel varlığı bulunmayan, bankaların bilgisayar kayıtlarında rakamsal olarak görülen ve banka parası olarak bilinen paraya **kaydi para** denir. Bankalar ellerindeki mevduat ve rezervleri temel alarak kaydi para üretir.

Bu süreçte yasal zorunlu karşılıklar ayrıldıktan sonra kalan kaynaklar kredi mekanizmasıyla ekonomiye yeni bir satın alma gücü olarak sunulur. Modern finansal sistemlerde işlemlerin çok büyük bir kısmı nakit parayla değil bankalar arasındaki kaydi paraların elektronik olarak transfer edilmeleriyle gerçekleşir. Çek, EFT, havale ve banka kartı gibi araçlar, banka kayıtlarındaki bu paranın bir hesaptan diğerine aktarılmasını sağlayan temel transfer araçlarıdır.

b) Kâğıt Para Sistemi: Kâğıt para sistemi, altın ve gümüş standartlarını tamamlayıcı nitelikte geliştirilmiş bir sistemdir. Değerli metallerin az bulunması, büyüyen ekonomilerde yeterli para miktarının sağlanmasını zorlaştırmış bu da kâğıt parayı gerekli bir araç hâline getirmiştir. Bu sistemde kâğıt paranın ne kadar basılacağı ülkenin üretim gücüne göre belirlenir. Devlet adına merkez bankalarınca üretilen ve fiziki varlığı bulunan paraya **asli para** veya **banknot** denir.

Kâğıt para sistemi itibari para sistemi ve emanet (çevrilebilir) para sistemi olarak ikiye ayrılır. İtibari para sisteminde kâğıt paranın değeri devlet güvencesi ve yasalarla belirlenir. Paranın üzerinde yazılı olan değere **itibari (nominal) değer** denir. **Emanet para sistemi** ise kâğıt paranın altına dayalı olduğu, talep edildiğinde bankalarca belirli miktarda altın veya gümüşe dönüştürülebildiği sistemdir. Kağıt para sistemi her ne kadar ikiye ayrılsa da modern finansal işleyişte emanet para sistemi yerini tamamen itibari para sistemine bırakmıştır.

c) Elektronik para sistemi: Küreselleşme ve teknolojik gelişmelerin etkisiyle paranın dijital biçime dönüşmesi sonucu ortaya çıkan yapıya **elektronik para sistemi** denir. Parayla fiziksel teması en aza indiren bu sistem kart tabanlı ve sanal (kripto) para sistemi olmak üzere ikiye ayrılır. **Kart tabanlı sistem,** banka şubeleri kullanılmaksızın ATM [Automatic Teller Machine (automatik teler meşiyn)] veya çevrim içi ağlar üzerinden işlem yapılabilen, kredi ve banka kartlarını kapsayan sistemdir. Bu sistemde kartlar doğrudan bir para birimi değil bankadaki paraya veya tanımlanmış bir kredi limitine erişimi sağlayan elektronik ödeme araçlarıdır. **Sanal (kripto) para sistemi** ise belirli algoritmalar ve şifreleme yöntemleriyle geliştirilen, sınırlı çevrelerde ödeme aracı olarak kabul gören yeni nesil dijital varlıklardan oluşur.

BİLGİ KUTUSU

Tarihte para olarak kullanılan en sıra dışı nesnelerden biri Yap Adası'ndaki Rai taşlarıdır. Bazıları 4 metre çapında ve tonlarca ağırlıkta olan bu devasa taşlar yerinden oynatılamadığı için mülkiyet değişimleri sözlü olarak yapılırdı. Taşın değeri adaya getirilme sürecindeki zorluğa ve işçiliğine göre belirlenirdi (Görsel 1.3).

Görsel 1.3: Rai Taş Bankası

1.1.5. Paranın Ekonomideki Yeri ve Önemi

Para, modern ekonomilerin işleyişinde temel bir unsur olup ekonomik faaliyetlerin sürdürülebilmesi açısından vazgeçilmez bir araçtır. Ekonomik sistem içerisinde tüm taraflarca genel kabul gören bir değişim aracı ve değer ölçütü işlevi görür. Para; üretim, enflasyon, istihdam, faiz oranları, döviz kurları ve bütçe politikaları gibi temel makroekonomik değişkenlerle doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle ekonomik ilişkilerin sağlıklı biçimde yürütülmesinde merkezî bir konuma sahiptir.

Paranın varlığı, takas sisteminin yol açtığı işlem maliyetlerini ortadan kaldırarak piyasaların daha etkin çalışmasına katkı sağlar. Ayrıca farklı mal ve hizmetlerin ortak bir ölçü birimi üzerinden fiyatlanmasına imkân sağlayarak ekonomik hesaplamaların ve kaynak tahsisinin daha rasyonel biçimde yapılmasına olanak verir.

Para, nihai tüketim malları gibi doğrudan tüketilemeyen ancak ekonomik mal ve hizmetlerin değişiminde aracılık eden bir ögedir. Bu yeteneği paranın en likit varlık olmasından kaynaklanır. Bu yönüyle para, aynı zamanda satın alma gücünü geleceğe aktarabilen bir değer muhafaza aracı (servet depolama aracı) olarak da işlev görür. Ayrıca, devletin vergi ve transferler yoluyla gelirlerin yeniden dağıtımını sağlamasında da merkezî bir araçtır. Tüm bu işlevleriyle para, üretim ve tüketim arasındaki bağlantıyı sağlayarak ekonomik dolaşımın sürekliliğini güvence altına alır.

Ekonomik istikrarın ve büyümenin temel belirleyicilerinden biri de paradır. Para politikasında yapılan küçük değişiklikler dahi ekonomik sistemin genel işleyişi üzerinde önemli etkiler yaratabilmektedir. Para arzı ve talebindeki dalgalanmalar, fiyat istikrarını, faiz oranlarını ve yatırım kararlarını doğrudan etkiler. Bu nedenle merkez bankalarının yürüttüğü para politikaları; ekonomik büyüme, istihdam ve enflasyon üzerinde belirleyici bir rol üstlenir.

Küreselleşmenin etkisiyle para, modern ekonomilerde yalnızca günlük işlemlerin aracı olmanın ötesinde ekonomik kalkınmanın, finansal istikrarın ve sürdürülebilir büyümenin temel unsurlarından biridir (Görsel 1.4).

Görsel 1.4: Para ve ekonomi

1.1. ETKİNLİK

A. Tablo 1.1' in A sütununda verilen açıklamaları, C sütunundaki kavramlardan biriyle eşleştiriniz ve eşleştirdiğiniz doğru kavramın başındaki harfi, B sütununa yazınız.

Tablo 1.1: Para ile İlgili Genel Bilgiler ve Kavramlar

SIRA NO	A AÇIKLAMALAR	B EŞLEŞTİRME	C KAVRAMLAR
1	En likit, yaygın ve kolayca kullanılabilen değişim aracıdır.	.....	**a)** Kaydi para **b)** Banknot **c)** Likidite **ç)** Ortak değer ölçü aracı **d)** Bölünebilirlik **e)** Kabul görme **f)** Sanal para sistemi **g)** Takas **ğ)** Değer saklama aracı **h)** Çağdaş para sistemi **ı)** Kripto para **i)** Ödeme aracı **j)** Nominal değer **k)** Çift tesadüf sorunu **l)** Metal para **m)** Emanet para sistemi **n)** Merkez bankası **o)** Dayanıklılık **ö)** Metal para sistemi **p)** Para
2	Malların mallarla değiştirildiği sistemdir.	.....	
3	Paranın bilgisayar kodlarıyla oluşturulmuş hâlidir.	.....	
4	Fiziki varlığı olan basılı kâğıt paradır.	.....	
5	Altın, gümüş, bakır ve alüminyum gibi değerli maddelerle yapılan para türüdür.	.....	
6	Devletin resmî para birimini kontrol eden ve basan kurumdur.	.....	
7	Paranın üzerinde yazılı olan değeridir.	.....	
8	Paranın farklı büyüklükteki işlemleri kolaylıkla yapabilme özelliğidir.	.....	
9	Kaydi, kâğıt ve elektronik paranın bir arada kullanıldığı sistemdir.	.....	
10	Paranın diğer tüm ekonomik mallar ve hizmetlerin değerini belirleyebilme ve karşılaştırabilme işlevidir.	.....	
11	Paranın borçların ve yükümlülüklerin ödenmesinde kullanılmasıdır.	.....	
12	Paranın zaman içinde değerini koruyarak gelecekte kullanılmak üzere biriktirilebilmesidir.	.....	
13	Paranın değerinin kıymetli madene dayandığı sistemdir.	.....	
14	Fiziki varlığı bulunmayan banka parasıdır.	.....	
15	Takas ekonomisinde alıcı ile satıcının birbirinin istediği mal veya hizmete aynı anda sahip olmaması durumudur.	.....	

B. Aşağıda paranın işlevleri ve ekonomik sistemdeki rolleri Tablo 1.2'de verilmiştir. Tablo 1.2'nin A sütununda verilen ölçütlerin, takas ve para ekonomisinde bulunma durumlarını, B ve C sütunlarındaki ilgili boşluklara Ç sütunundaki "var", "yok" veya "sınırlı" ifadelerinden doğru olanı yazınız.

Tablo 1.2: Paranın İşlevleri ve Ekonomik Sistemlerdeki Rolü

SIRA NO	A ÖLÇÜTLER	B TAKAS EKONOMİSİ	C PARA EKONOMİSİ	Ç KELİMELER
1	Ortak değer ölçütü	.....	.....	var / yok / sınırlı
2	Saklama imkânı	.....	.....	var / yok / sınırlı
3	Ödeme aracı işlevi	.....	.....	var / yok / sınırlı
4	Likidite	.....	.....	var / yok / sınırlı
5	Devlet denetimi	.....	.....	var / yok / sınırlı
6	Uluslararası kullanım	.....	.....	var / yok / sınırlı
7	Ekonomik politika aracı	.....	.....	var / yok / sınırlı
8	Gelirleri yeniden dağıtma	.....	.....	var / yok / sınırlı
9	Alışveriş kolaylığı	.....	.....	var / yok / sınırlı
10	Taşınabilirlik	.....	.....	var / yok / sınırlı

1.2. FİNANSAL SİSTEM VE BANKALAR

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Biriktirdiğiniz paraları nasıl değerlendirebilirsiniz? Arkadaşlarınızla düşüncelerinizi paylaşınız.
2. Bir iş kurmak isteyen girişimci gerekli parayı nasıl bulabilir? Düşüncelerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Modern piyasa ekonomilerinde yatırım ve tasarruf kararları farklı ekonomik birimler tarafından alınmakta olup tasarrufların yatırımlara aktarılması finansal sistem aracılığıyla gerçekleşmektedir. Finansal sistem, yatırımcılar ile fon sağlayanları bir araya getirip fon arz ve taleplerini dengeleyerek ihtiyaç duyulan zamanda, miktarda ve vadede fonların kullanılabilir hâle gelmesini sağlar. Fonlar birikim ve yatırım amacıyla kullanılır. Finansal araçlar tasarruf sahiplerinden fon talep edenlere aktarımı mümkün kılar ve finansal piyasalar bu aktarımı hızlı, düşük maliyetli ve zamanında gerçekleştirir.

Finansal sistemdeki kurumlar ekonominin yönetimi, istikrarın gözetimi, piyasalara erişim ve bilgi sağlama gibi işlevleri yerine getirirken bankalar sistemin en önemli aktörleri olarak finansal istikrarın sağlanmasında kritik rol oynar. Finansal sistemin yokluğu veya işlevsizliği durumunda yatırımcılarla girişimciler arasında yeterli fon akışı sağlanamaz ve bu durum üretkenlik ile verimliliği olumsuz etkiler. Etkin ve istikrarlı bir finansal sistem, bankacılık sektörünün sağlıklı işleyişiyle tasarrufların optimal(en uygun) kullanımını ve fonların etkin dağılımını mümkün kılar. Finansal piyasaların temel işlevlerini yerine getirmesi, kaynakların etkin dağıtımı ve finansal krizlerin önlenmesi aracılığıyla makroekonomik istikrarın sürdürülebilirliğinde merkezî bir belirleyici olarak işlev görür (Görsel 1.5).

Görsel 1.5: Fon akışı

1.2.1. Finansal Sistem

Belirli kişi ve kurumlar ile piyasalar, araçlar ve organizasyonların finansal işlevleri yerine getirmek amacıyla bir araya gelerek oluşturduğu yapısal bütüne **finansal sistem** denir.

Şekil 1.5: Finansal sistem ve unsurları

Finansal sistem ülke içinde yatırımcılar ile girişimciler arasında köprü görevi üstlenir. Taraflara doğru, zamanında ve eksiksiz bilgi sunarak riskin dağıtılmasını sağlar ve finansal varlıklara kaynak akışkanlığı kazandırır.

Finansal sistemin temel unsurları; fon arz edenler, fon talep edenler, finansal aracılar, finansal araçlar ve yasal düzenlemelerdir (Şekil 1.5). Finansal piyasalarda tasarruf sahipleri, fon ihtiyacı duyan kişi veya kurumlara bankalar gibi finansal aracılar üzerinden kredi, bono, hisse senedi gibi çeşitli finansal araçlarla kaynak sağlarlar. Bu işlemler ilgili yasal düzenlemelere uygun şekilde yürütülür.

Tarafları bir araya getiren, fon değişim koşullarını belirleyen, değişimin hızlı ve etkin bir şekilde yapılmasını sağlayan, gerekli bilgiyi tam ve zamanında sunan kurumlara **finansal aracılar** denir. Finansal aracılar fon arz edenlerle fon talep edenler arasında fon akışını sağlamak, işlem maliyetlerini azaltmak, fonların vade, miktar ve risklerini ayarlamak gibi görevleri yerine getirir ve bunun karşılığında gelir elde ederler.

Finansal sistem içinde en etkili ve ağırlığı olan aracılar bankalardır. Bankalar mevduat kabul ederek para kaynağı yaratır ve bu kaynağı fon ihtiyacı olanlara aktarır. Finansal sistemin temel aracısı konumunda olan ticari bankalar, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve sermaye piyasasının yanı sıra sigorta şirketleri, sosyal güvenlik kurumları, kredi kooperatifleri, tasarruf ve kredi birlikleri, kalkınma ve yatırım bankaları, yatırım fonları ve ortaklıkları ile özel finansman kurumları da finansal sistemde aracılık hizmeti verirler.

Finansal aracılar tarafından sağlanan ve fon akışının şartlarını belirleyen araçlara **finansal araçlar** denir. Bunların başında nakit para, mevduat ve krediler gelmekte olup hisse senedi, tahvil ve sigorta gibi birçok finansal araç da bulunmaktadır. Finansal araçlar ödeme, değer biriktirme ve riski transfer etme işlevlerini yerine getirir. Fon sahipleri tarafından kaynakların doğrudan yatırımcılara transfer edildiği araçlar **temel finansal araçlar**, gelecek ve opsiyon beklentilerine göre üretilen araçlar ise **türev araçlar** olarak tanımlanır.

BİLGİ KUTUSU

Osmanlı Devleti'nden Hollanda'ya getirilen lale soğanları 17. yüzyılda tarihin ilk finansal spekülasyonlarından biri olan **Lale Çılgınlığı Krizi**'ne yol açmıştır. Bu dönemde lale fiyatları hızla artmış, soğanlar sadece yatırım aracı değil aynı zamanda estetik değer ve sosyal statü simgesi olarak da görülmüştür. Tek bir soğan karşılığında ev ve araziler takas edilmiş, gelecekteki hasatlar için sözleşmeli işlemler yapılmıştır. Ancak 1637'de bu ekonomik balonun aniden patlamasıyla fiyatlar çökmüş ve yatırımcılar büyük maddi kayıplar yaşamıştır.

1.2.2. Finansal Piyasalar

Fon fazlası olanlar ile fon açığı bulunan tarafların karşılaştığı ve fon değişiminin gerçekleştiği piyasalara **finansal piyasalar** denir. Bu piyasalarda fon sunan tasarruf sahiplerine **fazla veren birimler**, fon talep eden birimlere ise **açık veren birimler** denir. Finansal piyasaların temel işlevi, fazla veren birimlerin fonlarını fon açığı olan birimlere uygun koşullarda ve zamanında aktarmaktır.

Finansal piyasalar; vade, işlem sırası, yasal yapı ve teslimat zamanına göre farklı şekillerde sınıflandırılabilir. Bu kapsamda piyasalar, kısa vadeli işlemlerin yapıldığı **para piyasası** ve uzun vadeli fonların aktarıldığı **sermaye piyasası** olarak ikiye ayrılır. Menkul kıymetlerin ilk kez halka arz edildiği yer **birincil piyasa**, bu kıymetlerin borsa gibi mecralarda el değiştirdiği yer ise **ikincil piyasadır**. İşlemlerin belirli bir fiziksel mekânda ve katı kurallarla yapıldığı piyasalar **organize piyasa**, dijital ağlar üzerinden esnek kurallarla işleyenler ise **tezgâhüstü piyasa** olarak adlandırılır. Ayrıca, ödemenin anında yapıldığı işlemler **spot piyasada**, geleceğe yönelik risklerden korunmak için yapılan ileri tarihli işlemler ise **vadeli işlem piyasasında** yürütülür. Bu kategoriler mutlak değildir, bir piyasa aynı anda birden fazla grup içerisinde yer alabilir (Şekil 1.6).

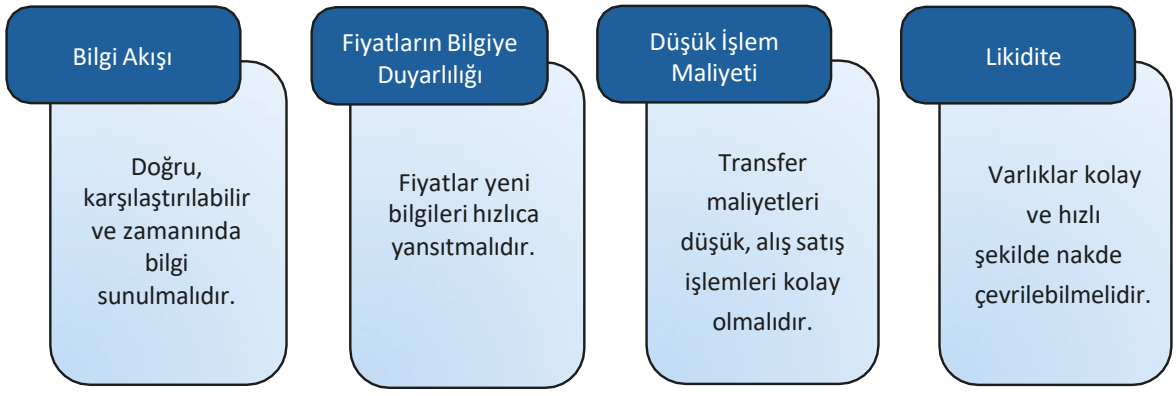

Şekil 1.6: Finansal piyasaların sınıflandırılması

BİLGİ KUTUSU

Basılan paranın nominal değeri ile üretim maliyeti arasındaki farktan doğan ve devletin para basma imtiyazından elde ettiği kamu gelirine **senyöraj geliri** denir.

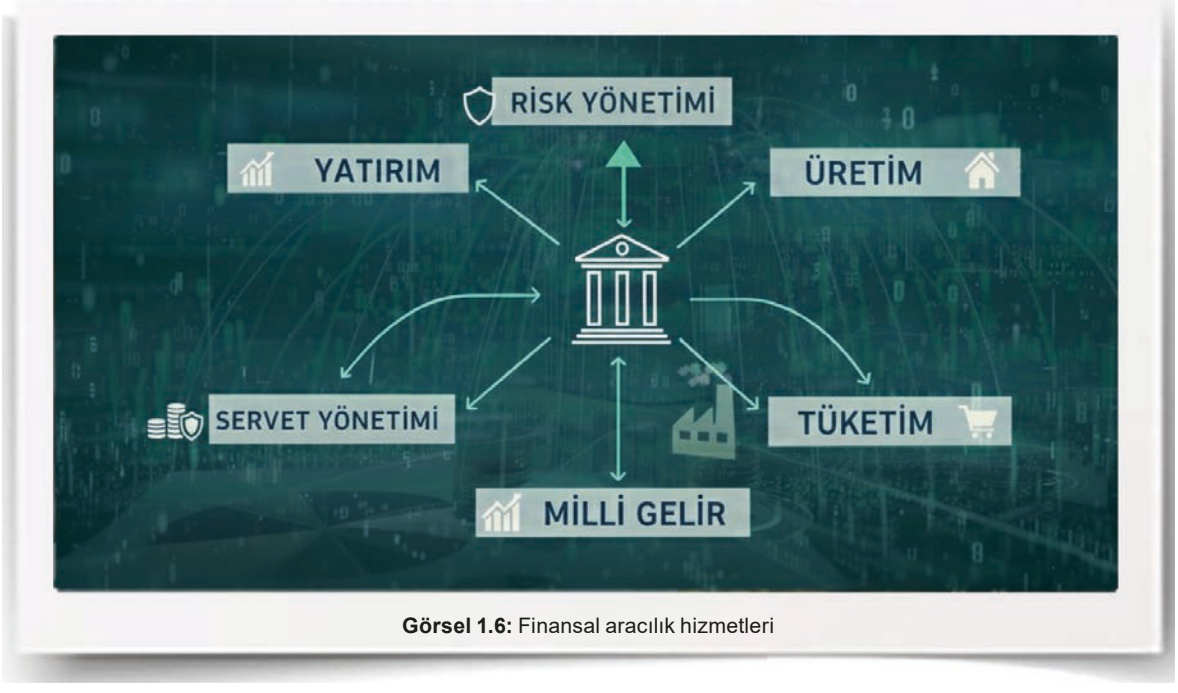
Etkin işleyen bir finansal piyasa doğru bilgi akışı, yüksek likidite, bilgiye duyarlılık ve düşük işlem maliyeti gibi temel özelliklere sahip olmalıdır (Şekil 1.7). Bu sayede yatırımcılar kararlarını zamanında ve sağlıklı şekilde verebilir, kaynaklar en verimli alanlara yönlendirilebilir. Aynı zamanda piyasalarda işlem hacmi artar ve ekonomik büyüme desteklenir.

Şekil 1.7: Etkin finansal piyasa özellikleri

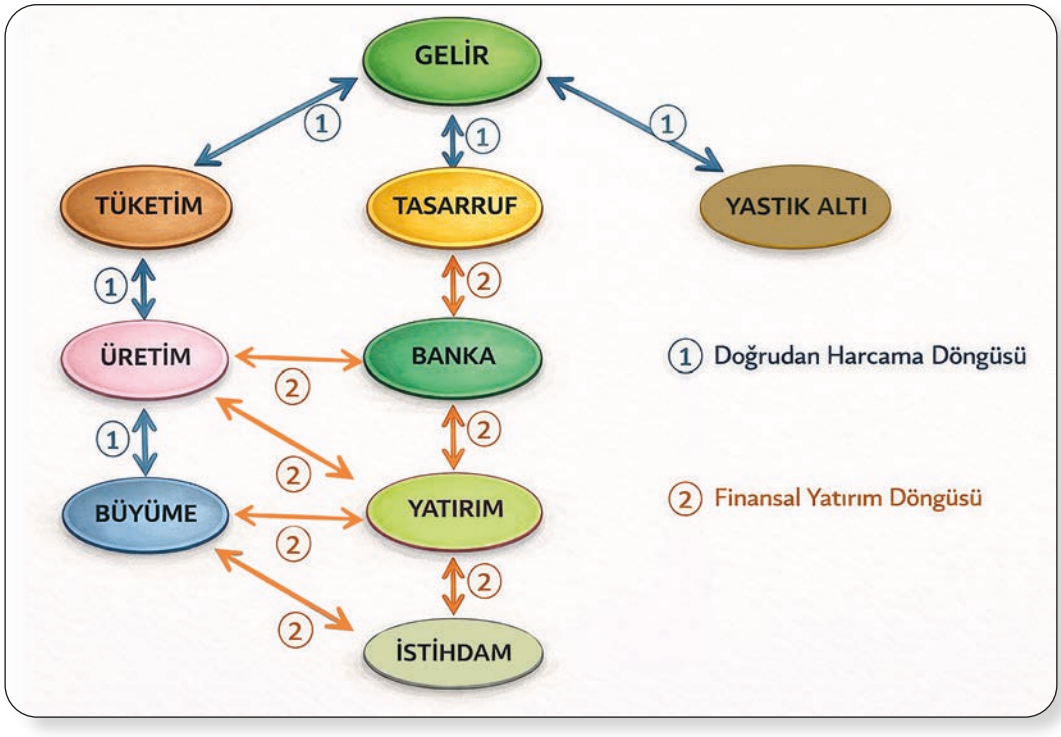
1.2.3. Finansal Sistemde Bankacılığın Yeri ve Önemi

Bankalar finansal sistemin en temel ve kolay ulaşılabilen unsurlarıdır. Tasarrufların yatırımlara aktarılmasında başlıca aracı olan bankalar, finansal sistemin gelişmişlik düzeyine bağlı olarak yatırım, üretim ve millî gelir artışını destekler (Görsel 1.6). Kurumsal yapılarıyla güven sağlayan bankalar, bilgiye erişimdeki belirsizlikleri azaltarak riskleri en aza indirir. Finansal sistem; bireylerin servet yönetimi, tüketim, yatırım, risk öngörüleri ve karar alma süreçlerini doğrudan etkiler.

Görsel 1.6: Finansal aracılık hizmetleri

Gelir düzeyinin yükselmesiyle birlikte bireylerin tüketime ve tasarrufa ayırdığı payın artması ekonomik büyümenin temel itici gücünü oluşturur. Bu süreçte tüketim harcamaları doğrudan üretim faaliyetlerini genişletirken finansal sisteme kanalize edilen tasarruflar bankalar aracılığıyla etkin bir şekilde değerlendirilerek yatırımlara dönüştürülür. Söz konusu yatırımlar yeni istihdam alanları yaratırken, artan istihdam hem üretimi hem de tüketimi canlandırarak geliri tekrar artıran sürdürülebilir bir döngü kurar. Ancak döviz ve altın gibi varlıkların yastık altında tutulması bu kaynağın yatırım ve istihdam zincirine dahil olmasını engelleyerek ekonomik çevrimde bir sızıntı yaratır. Finansal sistemin dışında kalan bu atıl birikimler üretken alanlara aktarılamadığı için ekonominin toplam verimliliğini kısıtlamakta ve büyüme potansiyelinin tam kapasiteyle gerçekleşmesinin önüne geçmektedir. Dolayısıyla bu birikimlerin finansal araçlar vasıtasıyla sisteme kazandırılması üretim ve büyüme arasındaki karşılıklı etkileşimin maksimize edilmesi açısından kritik bir öneme sahiptir (Şekil 1.8).

Şekil 1.8: Ekonomik büyümenin işleyişi

Bankalar ulusal ve uluslararası finansal sistemin işleyişinde kritik bir rol oynar. Finansal krizlerin topluma ve küresel piyasalara hızla yansıması nedeniyle kredi notları, finansman maliyetlerini ve yatırım fırsatlarını doğrudan etkileyen bir unsurdur. Bu yapının denetleyicisi olan merkez bankaları; fiyat istikrarını sağlamak, piyasaları düzenlemek, para politikalarını yürütmek ve finansal istikrarı korumakla yükümlüdür. Bankalar topladıkları mevduatın bir kısmını merkez bankasına zorunlu karşılık olarak yatırırken merkez bankası da reeskont, repo ve açık piyasa işlemleriyle para arzını ve faiz oranlarını düzenler. Finansal sistem geliştikçe bankalar, yalnızca mevduat ve kredi işlemleriyle sınırlı kalmayıp sermaye piyasaları, reel ekonomi ve ödeme sistemlerinde de merkezî bir güç haline gelir.

BİLGİ KUTUSU

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından https://sanalmuze.tcmb.gov.tr/ genel ağ adresi üzerinden para ve görevleri ile ilgili çeşitli bilgilerin sunulduğu sanal müze hizmetine ulaşabilirsiniz.

1.2. ETKİNLİK

A. Tablo 1.3'ün A sütununda verilen açıklamaları, C sütunundaki kavramlardan biriyle eşleştiriniz ve eşleştirdiğiniz doğru kavramın başındaki harfi, B sütununa yazınız.

Tablo 1.3: Paranın İşlevleri ve Ekonomik Sistemlerdeki Rolü

SIRA NO	A AÇIKLAMALAR	B EŞLEŞTİRME	C KAVRAMLAR
1	Gelecekteki bir tarihte gerçekleşecek alım satım sözleşmesidir.	.....	a. Para piyasası b. Sermaye piyasası c. Spot piyasa ç. Vadeli işlem d. Tezgâh üstü piyasalar e. Finansal sistem f. Finansal aracılar g. Açık veren birimler ğ. Temel finansal araçlar h. Türev araçlar ı. Harcama döngüsü i. Banka j. Yatırım k. Yastık altı l. Bilgi akışı m. Likidite
2	Opsiyon beklentilerine göre üretilen finansal araçlardır.	.....	
3	Kısa vadeli fonların işlem gördüğü piyasadır.	.....	
4	Alım satım işlemlerinin anında yapıldığı piyasalardır.	.....	
5	Uzun vadeli fonların ve yatırımların gerçekleştiği piyasadır.	.....	
6	Bankalar arası döviz işlemleri gibi işlemlerin yapıldığı esnek ve dijital ortamlı piyasalardır.	.....	
7	Finansal piyasadan fon talep edenlere verilen addır.	.....	
8	Fon fazlası olanlarla fon ihtiyacı olanları buluşturan yapıdır.	.....	
9	Hisse senedi ve tahvil gibi doğrudan yatırım araçlarıdır.	.....	
10	Finansal işlemleri kolaylaştıran kurum ve kuruluşlardır.	.....	

B. Aşağıdaki listede verilen kavramları Tablo 1.4'te verilen dört ana başlığın altına doğru bir şekilde yerleştiriniz. Her kavram yalnızca bir başlığa ait olup başlıklar içindeki kavramların kendi aralarındaki sıralaması değiştirilebilir.

a. Likidite
b. Mevzuat
c. Bilgi akışı
ç. Türev araçlar
d. Temel araçlar
e. Fon arz edenler
f. Finansal araçlar
g. Sermaye ve para piyasaları
ğ. Fiyatların bilgiye duyarlılığı
h. Fon talep edenler
ı. Düşük işlem maliyeti
i. Organize ve tezgahüstü piyasalar
j. Spot ve Viop piyasalar
k. Birincil ve ikincil piyasalar

Tablo 1.4: Finansal Piyasa Unsurları

1. FİNANSAL PİYASALAR	2. FİNANSAL ARACILAR	3. ETKİN PİYASA ÖZELLİKLERİ	4. FİNANSAL ARAÇLAR
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....

1.3. BANKAYLA İLGİLİ GENEL BİLGİLER

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Kredi faiz oranlarındaki düşüş ev veya araba satın alma davranışını nasıl etkileyebilir? Düşüncelerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. Tasarruf yapmanın birey ve ülke ekonomisi açısından önemi nedir? Düşüncelerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

1.3.1. Bankanın Tanımı

Banka kelimesi, İtalyanca masa, sıra ve tezgâh anlamlarına gelen **banco** (banko) sözcüğünden türemiştir. Bankaların ilk örnekleri olarak kabul edilen **sarraflar** ve **bankerler** bankacılık işlemlerini bu bankolarda yaparlardı. Hâlâ kullanılan banko ve bir bankerin görevini yapamayıp iflas etmesi sonucu masasının halk tarafından parçalanmasına dayanan **bankrupt** [benkrapt (kırık masa)] terimleri bu geleneklerden gelir.

Ekonomik sistemde fon fazlası bulunan birimlerden fon açığı bulunan birimlere kaynak aktarımını sağlayan gerçek ve tüzel kişilerin tasarruflarını toplayarak bunları gelir getirici alanlara yönlendiren, kredi verme, para transferi, senet tahsili ve emanet kabulü gibi çeşitli finansal hizmetler sunan kuruluşlara **banka** denir (Görsel 1.7).

Bankalar yalnızca para saklama ve kredi verme işlevleriyle sınırlı olmayan, aynı zamanda ekonomik sistemin merkezinde yer alan kurumlardır. Gelişmiş bir bankacılık sistemi, tasarrufların yatırıma dönüşmesini hızlandırarak sermaye birikimini ve ekonomik büyümeyi destekler. Bu yönüyle bankalar, finansal aracılığın ötesinde üretim kapasitesinin artmasına ve toplumsal refahın güçlenmesine katkı sağlayan stratejik kurumlardır.

Görsel 1.7: Banka içinden bir görünüm

1.3.2. Bankanın İşlevleri

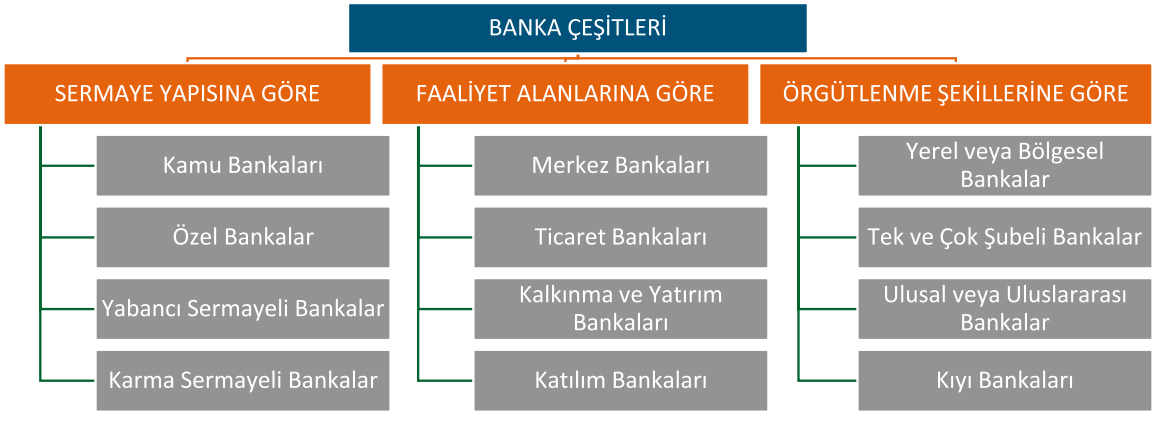
Bankalar ülke ekonomisi içinde önemli görevler üstlenmiş olup finansal sistemin en önemli yapı taşıdır. Temel ekonomik işlevi mali aracılık olan bankalar ulusal ve uluslararası piyasalarda ortaya çıkan ihtiyaçlara anında cevap verebilme yeteneğine sahiptir. Bankalar borç kaldıraçlarının çok yüksek olması nedeniyle sermayelerinin çok üstünde borçlanabilirler. Bu da yatırımların büyümesini, gelir artışını, sermaye verimliliğini ve fırsatları değerlendirmeyi mümkün kılar. Bankaların görev ve tanımları kanunlarla belirlenir. Kuruluş amaçlarının farklılıklarına rağmen bankaların işlevleri benzerdir (Tablo 1.5).

Tablo 1.5: Bankaların Temel İşlevleri

İŞLEVLER	AÇIKLAMA
Fon toplama ve aracılık	Özkaynak, mevduat ve borçlanma ile fon oluşturarak ihtiyacı olanlara aktarır.
Kaydi para oluşturma	Kredi kartları, çek kullanımı, teminat gibi hizmetlerle kaydi para oluştururlar.
Ticaret geliştirme	Faktoring, teminat mektubu ve akreditif hizmetiyle taahhütlere garanti verirler.
Portföy yönetme	Faiz, gelir gibi yatırım seçeneklerinde müşterilere profesyonel destek sağlarlar.
Devleti finanse etme	Hazine bonosu, devlet tahvili gibi araçlarla devletin finansmanını desteklerler.
Kaynak kullanımı iyileştirme	Fonları etkin şekilde sektörlere ve kişilere aktararak kaynak kullanımını artırırlar.
Gelir ve servet dağılımını etkileme	Kredilendirme politikası ile gelir ve servet dağılımını etkileyebilirler.

1.3.3. Bankanın Çeşitleri

Ekonomik faaliyetlerdeki çeşitlilik, bankacılık sektöründe belirli alanlarda uzmanlaşmayı ya da farklı sektörlerde faaliyet göstermeyi zorunlu kılmaktadır. Bankalar genellikle sermaye yapısı, faaliyet alanı ve örgütlenme biçimi olarak üç temel şekilde sınıflandırılmaktadır. Ancak bir banka birden fazla sınıflandırmada yer alabilir (Şekil 1.9).

Şekil 1.9: Banka çeşitleri

Sermaye yapısına göre bankalar; sermayesinin çoğunluğu devlete ait olan **kamu bankaları,** tamamen özel şahıslara ait olan **özel bankalar,** sermayesi yabancılara ait olan **yabancı bankalar** ve sermayesinde hem kamu hem de özel pay bulunan **karma sermayeli bankalar** olarak dörde ayrılır.

Faaliyet alanlarına göre bankalar; para politikasını yöneten **Merkez Bankası,** temel mevduat ve kredi işlemlerini yürüten **ticaret bankaları,** yatırım ve kalkınmayı finanse eden **kalkınma ve yatırım bankaları** ile faizsiz prensiplerle çalışıp kâr zarar ortaklığına dayalı işlem yapan **katılım bankaları** şeklinde bir ayrım yapılır.

Örgütlenme şekline göre bankalar; yerel, ulusal veya uluslararası ölçekte şubeli veya şubesiz yapılanabilir. Bu kapsamda denetimin ve vergilendirmenin asgari düzeyde olduğu bölgelerde faaliyet gösteren ve sıkı gizlilik ilkesiyle çalışan **kıyı bankacılığı** da örgütlenme modellerinden biridir.

1.3.4. Dünyada Bankacılığın Gelişimi

Bankacılık faaliyetlerinin kökeni paranın henüz kullanılmaya başlanmadığı dönemlere kadar uzanmaktadır. Hem para hem de bankacılık kavramları insanlık tarihi kadar eski bir geçmişe sahiptir. İlk çağlarda paranın ve değerli eşyaların güvenliğinin sağlanması amacıyla saraylarda ya da mabetlerde korunması faaliyetleri bankacılığın ilk izleri olarak kabul edilmektedir (Görsel 1.8).

Görsel 1.8: Dünyada bankacılığın gelişimi (temsili)

Antik dönemde çiftçiler başta buğday, arpa olmak üzere ürettikleri tarımsal ürünlerini korumak amacıyla tapınaklara emanet etmişlerdir. Bu uygulamanın iki temel avantajı bulunmaktaydı. Birincisi tapınakların kutsal kabul edilmesinden dolayı kimsenin zorla içeri girip emanet mallara el koyamaması, güvenlik açısından önemli bir etken oluşturuyordu. İkinci olarak ise tapınaklarda görev yapan kişilerin dönemin en iyi yetişmiş bireyleri olması, okuma yazma bilmeleri, ölçme ve hesaplama konularında yetkin olmalarıydı. Bu görevliler teslim edilen malların kaydını düzenli bir şekilde tutarak emanetlerin geri alınması sürecinde olası uyuşmazlıkları önlüyorlardı.

Tapınaklarda doğan bu emanet sistemi sadece fiziksel malların korunmasını değil ekonominin en temel direği olan itibar ve güven olgusunun kurumsallaşmasını sağlamıştır. Bu süreçte mabetler birer depo olmanın ötesine geçerek mevduatı kabul eden, bunu ihtiyacı olanlara belirli bir risk yönetimiyle dağıtan ve tüm bu trafiği kil tabletlere işleyen tarihin ilk merkezi otoritesi haline gelmiştir. Görevlilerin tuttuğu titiz kayıtlar emtianın fiziksel olarak el değiştirmesine gerek kalmadan sadece mülkiyetin devredilmesini sağlayarak ticaretin hızlanmasına olanak tanımıştır.

Lidyalıların madeni parayı icat etmesi bu hantal emanet yapısını likidite ile tanıştırarak finansal faaliyetlerin mabetlerden pazar yerlerine ve profesyonel sarraflara devrolmasına yol açmıştır. Ancak asıl büyük dönüşüm paranın kontrolünün ve basım yetkisinin tek bir otoritede toplandığı merkez bankacılığı modelinin doğuşuyla yaşanmıştır. 17. yüzyıldan itibaren şekillenmeye başlayan bu modelle bankalar sadece fon aracılığı yapan kurumlar olmaktan çıkıp devletlerin ekonomik istikrarını sağlayan para arzını yöneten ve finansal sistemin nihai güven kaynağı olan stratejik yapılara dönüşmüştür. Sanayi Devrimi'nin yarattığı devasa sermaye ihtiyacı ise bu yerel yapıları küresel bir ağa bağlamış bankacılığı kişisel bir güvenden ziyade uluslararası hukuki normlara ve karmaşık para politikalarına dayanan modern bir kurumsal kimliğe kavuşturmuştur. Bu gelişmeler modern bankacılık sistemini şekillendirmiştir (Tablo 1.6).

Tablo 1.6: Dünyada Bankacılığın Gelişimi

DÖNEM / YIL	OLAY / AÇIKLAMA
M.Ö. 9000 – 6000	Evcil hayvanlar, ürünler ve bitkilerin takas edilmesi
M.Ö. 3500 –	Sümer ve Babil'de tapınaklarda alacak verecek işlemlerini belgeleyen kayıtlar
M.Ö. 3400 – 3200	Kızıl Tapınak olarak bilinen en eski bankanın Mezopotamya'da kurulması
M.Ö. 2000 -	Eşnunna Kanunları - İlk bankacılık yasaları
M.Ö. 1792-1750 -	Hamburabi Kanunlarında alacak-borç, kredi ve faiz düzenlemeleri
M.Ö. 1000 –	Mısır'da faizin sınırlandırılması
M.Ö. 700 –	Antik Yunanda kralların kendi adlarına para bastırması
M.Ö. 640 –	Lidyalılar tarafından ilk madeni paranın icadı
1000 – 1200 –	İtalya'da Bancherius (Banco) para değiştiricilerin ortaya çıkması
1368 –	Çin'de ilk modern kâğıt para kullanımı
1400 – 1500 –	Orta Çağ derebeylerinin kendi paralarını basması
1609 –	İlk modern banka olan Amsterdam Bankasının Hollanda'da kurulması
1637 –	Venedik Bankasının kurulması, çek ve banknot kullanımının başlaması
1694 –	İlk merkez bankası olan İngiltere Merkez Bankasının kurulması
1800	Napoleon tarafından Fransa Merkez Bankasının kurulması
1900 –	Almanya'da posta havalesinin gelişmesi İngiltere'de çek ile kısa vadeli kredilerin verilmesi
1913 –	ABD Merkez Bankasının kurulması
1930 –	İngiltere'de merkez bankalarının bankası olan Bank for International Settlements'in (BIS – Uluslararası Ödemeler Bankası) kurulması
1944 – 1973	Uluslararası para anlaşması olan Bretton Woods Sistemi'nin (brettın vuds) uygulanması
1998 –	Avrupa Merkez Bankasının kurulması

1.3.5. Türkiye'de Bankacılığın Gelişimi

Türkiye'de modern bankacılığın temelleri Osmanlı Devleti'nin 19. yüzyılda dış borç ödeme dengesini koruyabilme çabalarına dayanır. Geleneksel finansman yöntemleri olan sarraflık ve Galata Bankerleri devletin genişleyen mali gereksinimlerini karşılamada yetersiz kalmış ve bu durum kurumsal bankacılığın doğuşunu gerekli kılmıştır.

Bankacılık sektörünün kurumsallaşma sürecindeki ilk girişim, 1847'de kurulan ancak kısa ömürlü olan Bank-ı Dersaadet'in (İstanbul Bankası) kurulmasıdır. İkinci önemli adım ise 1856'da faaliyete geçen Bank-ı Osmani-i Şahanenin (Osmanlı Bankası) kurulması olmuştur (Tablo 1.7).

Tablo 1.7: Cumhuriyet Öncesi Dönemde Bankacılık Faaliyetleri

1840	Bütçe açıklarını kapatmak amacıyla kaime adı verilen ilk kâğıt paranın çıkarılması
1847	Osmanlı Devleti'nin ilk bankası olan İstanbul Bankasının (Bank-ı Dersaadet) kurulması
1856	Bank-ı Osmani-i Şahane diğer adıyla Osmanlı Bankasının kurulması Osmanlı Bankasına 1863 yılında para basma ve bütçeyi denetleme yetkisi verilmesi
1863	Tarımsal üretimi desteklemek amacıyla köylülerin topladığı sermaye ve sandığa buğday vermeleri ile ilk milli banka olan Memleket Sandıklarının kurulması Memleket Sandıkları 1883'te Menafi Sandıklarına dönüştürülmüş, 1888 yılında kurulan Ziraat Bankası ile birleştirilmiştir. Türkiye'de tarım kredisinin ve kooperatifçiliğin temelidir.
1868	Sakızlı Ohannes Paşa'nın önerisiyle memurların ve işçilerin tasarruflarını güvenceye almak ve ihtiyaç kredisi sağlamak amacıyla memurların sağladığı sermaye ile ikinci milli banka olan Emniyet Sandıklarının kurulması Emniyet Sandıkları Türkiye'de tasarruf bankacılığının öncüsüdür. 1890 yılında Osmanlı Bankası ile birleştirilmiştir.
1888	Ziraat Bankasının kurulması

Cumhuriyet öncesi bankacılık sektörü büyük ölçüde yabancı sermayenin egemenliğinde şekillenmiş, faaliyetler dış ticaretin finansmanı ve devletin borçlanma ihtiyaçlarını karşılamaya odaklanmıştır. Bankalar ekonomiye yaygın kredi sağlamak yerine Osmanlı hazinesinin finansmanında rol almış, hizmet alanları ise İstanbul ve bazı liman kentleriyle sınırlı kalmıştır.

Türkiye'de bankacılığın gelişiminde en yaygın dönemsel sınıflama Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyet sonrası olmakla birlikte, 1980 sonrası dönemde serbest piyasa politikalarının uygulanmaya başlaması bankacılık sektöründe önemli bir dönüşüm noktasıdır.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında bankacılık sektörü ekonomik bağımsızlık anlayışı doğrultusunda ve kamu öncülüğünde gelişmiştir. 1923 İzmir İktisat Kongresi sonrası milli sermaye ile kurulan bankalar, yerli girişimciliği desteklemiş ve tarım, sanayi, ticaret gibi sektörlerde kredi sağlayarak ekonomik altyapının güçlenmesinde önemli rol oynamıştır.

1930'lardan itibaren devletçilik politikalarıyla özel amaçlı kamu bankaları kurulmuş, sanayileşme ve planlı kalkınma sürecine finansman sağlanmıştır. Merkez Bankasının kurulmasıyla para politikaları düzenlenmiş, bankacılık sistemi denetim altına alınmıştır. Bankalar yalnızca finansman değil, kalkınmayı yönlendiren araçlar haline gelmiştir.

1945 sonrası özel sektörün teşvik edilmesiyle bankacılık yapısı çeşitlenmiştir. 1960-1980 döneminde karma ekonomik model benimsenmiş, ithal ikameci sanayileşmeyle uyumlu olarak bankacılık sektörü büyümeye devam etmiştir. 1980'e gelindiğinde Türkiye, kamu ve özel bankaların birlikte faaliyet gösterdiği modern ve karma yapılı bir sisteme ulaşmıştır. 1923'ten 1980'e kadar olan dönem kamu ve özel bankalar dönemi olup çok sayıda banka açılmıştır (Tablo 1.8).

Tablo 1.8: Kamu ve Özel Bankalar Dönemi

(1923-1980) KAMU VE ÖZEL BANKALAR DÖNEMİ	
1923	İzmir İktisat Kongresi'nde ulusal bankacılığın kurulması kararının alınması
1924	Türkiye İş Bankasının kurulması
1925	Türkiye'nin ilk kalkınma bankası Türkiye Sanayi ve Maadin Bankasının kurulması
1927	Konut kredisi vermek amacıyla Emlak ve Eytam Bankasının kurulması
1930	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının kurulması
1932	Birinci Beş Yıllık Sanayi Plânının hazırlanması ve 1934'te yürürlüğe girmesi
1933	Sanayi tesislerinin kurulmasını sağlamak amacıyla Sümerbankın kurulması Şehirlerin altyapı hizmetlerinin finansmanını desteklemek amacıyla Belediyeler Bankasının kurulması
1935	Maden yatakları ve enerji kaynakları işletmelerinin finansmanını desteklemek amacıyla Etibankın kurulması
1936	Bankalar Kanununun kabul edilmesi
1938	Küçük esnaf ve sanatkârların finansman ihtiyaçlarını desteklemek için Halkbank ve Halk Sandıklarının kurulması
1944 - 1955	Çok sayıda özel bankanın kurulması
1958	Türkiye Bankalar Birliğinin (TBB) kurulması
1962	T.C. Turizm Bankası AŞ'nin kurulması
1963 - 1968	Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planının uygulamaya konması Sınai Yatırım ve Kredi Bankasının kurulması Devlet Yatırım Bankasının kurulması

1980'den 2025'e kadar Türkiye'de bankacılık sektörü, ekonomik politikalar, küresel gelişmeler ve teknolojik dönüşümler doğrultusunda büyük bir evrim geçirmiştir. 1980'li yıllarda serbest piyasa ekonomisine geçilmesiyle birlikte finansal serbestleşme adımları atılmış, mevduat ve kredi faizleri ile kambiyo rejimi serbest bırakılmıştır. 1981'de Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) kurulmuş, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası açık piyasa işlemlerine başlamış ve döviz piyasası oluşturulmuştur. Özel sermayeli bankaların sayısı artmıştır.

1990'lı yıllarda bankacılık sektörü hızla büyümüş, 2001 sonrasında Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) ile Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) gibi düzenleyici kurumların etkinliği artırılarak sektör yeniden yapılandırılmış, sermaye yeterliliği ve risk yönetimi güçlendirilmiştir.

2000'li yıllarla birlikte Türkiye'de bankacılık sektörü sermaye yapısını güçlendirerek ve teknolojik altyapılarını geliştirerek önemli bir dönüşüm sürecine girmiştir. Bu dönemde mobil bankacılık yaygınlaşmış, uzaktan müşteri edinimi kolaylaşmış ve finansal teknoloji [fintech (fintek)] uygulamaları artmıştır (Tablo 1.9).

Tablo 1.9: Serbestleşme, Dışa Açılma ve Yeniden Yapılanma Dönemi Bankacılık Faaliyetleri

(1980-…) SERBESTLEŞME VE YENİDEN YAPILANMA DÖNEMİ	
1980	Serbest piyasa mekanizmasına dayalı serbest piyasa ekonomisine geçilmesi
1981	Sermaye Piyasası Kurulunun kurulması
1983	Mevduat Sigorta Fonunun kurulması
1986	İstanbul Menkul Kıymetler Borsasının faaliyete geçmesi
1987	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının açık piyasa işlemlerine başlaması Döviz piyasasının kurulması
1990	Bankalararası Kart Merkezinin kurulması
1995	Kredi Kayıt Bürosunun kurulması
1996	Gümrük Birliği anlaşmasının yürürlüğe girmesi
1998	Vergi numarası uygulamasının başlaması
1999	BDDK'nın kurulması
2001	Bankacılık sektöründe kapsamlı yeniden yapılandırma programlarının yapılması ve Güçlü Ekonomiye Geçiş Programının uygulanması
2007	Müşteri Şikâyeti Hakem Heyetinin kurulması
2012	Risk Merkezinin faaliyete geçmesi
2013	Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun yayımlanması
2024	İstanbul Finans Merkezinin (İFM) kurulması

Türk bankacılık ve finansal sisteminin düzenleyici ve temel kurumlarını Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, SPK, BDDK ve TBB oluşturur. Finansal sistem, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de hukuksal düzenlemelerle devlet güvencesi altında olup kanun ve mevzuatlar sistemin işleyişini düzenlemekte ve önemli katkılar sağlamaktadır.

Türkiye'de devlet adına para basma yetkisi Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına aittir. Para politikalarının yürütülmesinde merkezî bir role sahip olan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ülkenin finansal istikrarını sağlamada kilit kurumdur.

Türk bankacılık sektörü son yıllarda yapay zekâ, büyük veri, blok zinciri gibi teknolojileri verimlilik, sürdürülebilirlik, finansal kapsayıcılık ve güvenlik alanlarında daha etkin biçimde kullanarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu teknolojik dönüşümün alt yapısını güçlendirmek amacıyla 2024 yılında İstanbul'da kurulan İstanbul Finans Merkezi (İFM) Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının yanı sıra BDDK, SPK, Borsa İstanbul (BİST) ve kamu bankalarının çeşitli birimlerini aynı çatı altında toplamıştır. Kuruluş amacı Türkiye'yi uluslararası düzeyde rekabetçi bir finans merkezi haline getirmek, finansal piyasaların etkinliğini, derinliğini ve erişebilirliğini artırmaktır (Görsel 1.9).

Görsel 1.9: İstanbul Finans Merkezi

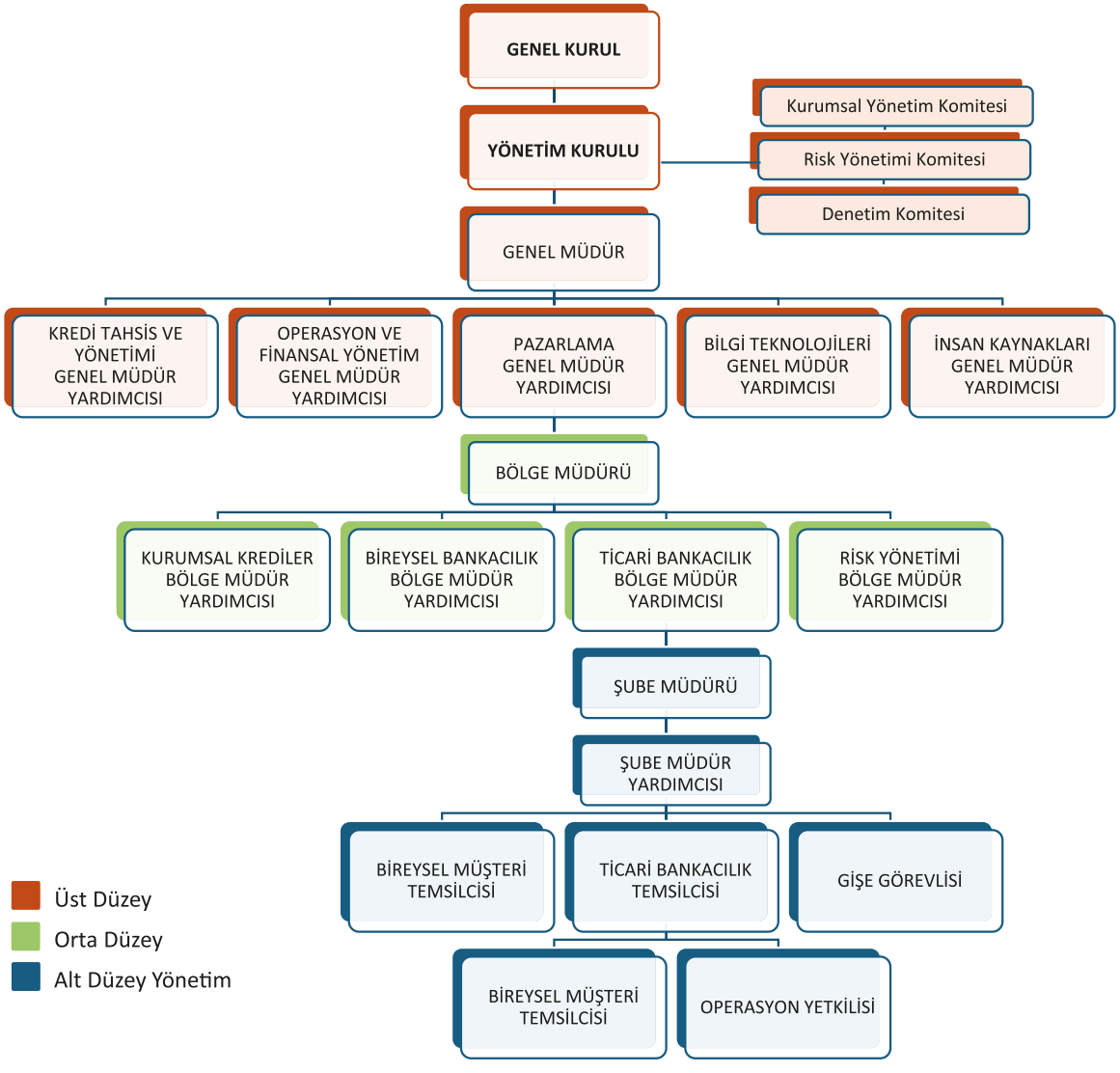
BİLGİ KUTUSU

Türkiye'nin en gelişmiş dijital altyapısına sahip olan İstanbul Finans Merkezi, BIM (Yapı Bilgi Modellemesi) teknolojisiyle oluşturulan dijital bir ikize sahiptir. Bu sayede yatırımcılar sanal gerçeklik gözlükleriyle ofislerin güneş açısını bile detaylıca inceleyebilirken teknik ekipler binalardaki arızaları milimetrik olarak uzaktan tespit edebilmektedir. Finans ve teknolojiyi birleştiren bu devasa kompleksi www.ifm.gov.tr adresinden dijital olarak keşfedebilirsiniz.

1.3.6. Bankaların Organizasyon Yapısı

Banka organizasyonları; iş bölümü, uzmanlaşma ve hiyerarşik yapı esasına göre şekillenen kurumsal yapılardır. Etkinlik ve verimlilik sağlamak amacıyla departmanlaşma temelinde yapılandırılan bu organizasyonlar, finansal sistemin tüm paydaşlarına nitelikli hizmet sunmayı hedefler. Bankanın faaliyet alanı genişledikçe, kurumsal yapı da daha karmaşık ve kapsamlı bir hâle gelir.

Üst, orta ve alt düzey yönetim, bankanın kurumsal yapısında farklı sorumluluk ve yetki alanlarına sahip hiyerarşik yönetim katmanlarını oluşturur. **Üst düzey yönetim**, bankanın stratejik hedeflerini belirleyen ve genel yönetimini sağlayan en yetkili kademedir. **Orta düzey yönetim**, üst yönetimin belirlediği hedefler doğrultusunda birimlerin koordinasyonunu sağlar ve günlük operasyonların planlanmasını yürütür. **Alt düzey yönetim** ise sahada ve operasyonel seviyede çalışanları yönlendirir, işlerin etkin ve verimli gerçekleşmesini denetler. Tüm yönetim düzeyleri bankanın amaçlarına ulaşması için birbirini tamamlayan görevler üstlenir (Şekil 1.10).

Şekil 1.10: Banka organizasyon yapısı

1.3.6.1. Üst Düzey Yönetim

Bankanın en üst yönetim organı, pay sahiplerinden oluşan genel kuruldur. Genel kurulun başlıca görevleri şunlardır:

- Yönetim organlarını atamak
- Yılda en az bir kez toplanmak
- Yönetim politikalarını belirlemek ve uygulanmasını denetlemek
- Olağanüstü yedeklerin ayrılması ve kâr dağıtımı gibi işlemleri yapmak
- Bankanın mali durumunu gösteren raporları ve belgeleri inceleyip onaylamak

Bankanın üst düzey yönetimi; genel kurul, yönetim kurulu, genel müdür, genel müdür yardımcıları ve banka içindeki önemli birimlerin yöneticilerinden oluşur. yönetim kurulu, genel kurul tarafından onaylanan politika ve stratejileri uygular. Temel görevi bankanın karşılaşabileceği riskleri belirlemek, ölçmek, takip etmek ve kontrol altına almak için gerekli önlemleri almak ve uygulamaktır.

Banka genel müdür ve genel müdür yardımcılarında olması gereken nitelikler:

- Bankacılık veya işletmecilik alanında en az 10 yıllık deneyim şarttır.
- Genel müdür ve yardımcıları, başka bir ticari kuruluşta görev alamazlar.
- Genel müdür yardımcılarının en az 7 yıllık deneyimi ve lisans diploması olmalıdır.
- Genel müdürler; hukuk, iktisat, maliye, bankacılık, işletme, kamu yönetimi veya benzeri alanlarda lisans diplomasına sahip olmalıdır.

1.3.6.2. Orta Düzey Yönetim

Bankanın orta düzey yönetim organı genel müdürlük ile şubeler arasında köprü görevi gören bölge müdürlüğüdür.

Bölge müdürlükleri üst yönetimin belirli yetkilerini devralarak banka faaliyetlerinin daha etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesini sağlar. Bu birimler; bölge müdürü, müdür yardımcıları ve bölge personelinden oluşur. Bağlı şubelerin hedeflerini belirlemek, müşteri ilişkilerini yürütmek, kredi tahsis ve takibini gerçekleştirmek, insan kaynakları planlamasını yapmak ve operasyonel süreçleri koordine etmek bölge müdürlüklerinin temel görevleri arasında yer almaktadır.

1.3.6.3. Alt Düzey Yönetim

Bankaların alt düzey yönetimi doğrudan müşteriyle bağlantı kurulan şube yapılanmalarından oluşur. Banka şube yapılanmaları şubenin büyüklüğüne göre çeşitli birimlerden oluşmakla birlikte genel olarak şube müdürü, müdür yardımcısı ve şube personellerinden oluşur.

Yapı olarak satış ve operasyon birimleri bulunur. Satış bölümünde bireysel ve tüzel müşteri temsilcileri yer alırken operasyon bölümünde gişe ve kredi işlemleri gerçekleştirilir. Operasyon yöneticisi, tüm operasyonel süreçlerden sorumludur.

1.3.7. Türkiye'de Banka Kuruluş Süreci

Bir bankanın kuruluşu, ön hazırlık ve planlama ile başlar. Burada bankanın amacı, hedef müşteri kitlesi ve sermaye yapısı belirlenir; iş planı hazırlanır ve yönetim kadrosu oluşturulur. Daha sonra gerekli belgelerle BDDK'ya başvuru yapılır ve uygun görülürse ön izin alınır. Kuruluş aşamasında asgari sermaye ödenir, ticaret siciline ve ilgili kurumlara kayıtlar yapılır.

Operasyonel hazırlıklar kapsamında şube ve ofis altyapısı hazırlanır, teknolojik sistemler kurulur, personel alınır ve iç denetim birimleri oluşturulur. Son olarak BDDK denetim yapar, nihai faaliyet izni verilir ve banka yasal olarak faaliyete başlar (Görsel 1.10).

Görsel 1.10: Banka kuruluş süreci

1.3. ETKİNLİK

Aşağıda verilen kavramlar ve bunların tanımlarını doğru olan harfleri kullanarak kavramların başındaki boşluğa yazınız ve eşleştirmeyi tamamlayınız.

Tablo 1.10: Tanımlar Listesi

SIRA NO	A TANIMLAR	B EŞLEŞTIRME	C KAVRAMLAR
1.	Para politikalarını yöneten ve finansal istikrarı sağlayan kurum	.....	a) Kalkınma ve Yatırım b) Banka c) Merkez Bankası ç) Katılım Bankası d) Açık Bankacılık e) Kaime f) Banka Mevduatı g) Bölge Müdürlüğü ğ) Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası h) Kıyı Bankacılığı ı) Genel Kurul i) İstanbul Finans Merkezi
2.	Vergi ve denetimde esnek, uluslararası faaliyet gösteren banka	.....	
3.	Türkiye'yi küresel ölçekte rekabetçi kılmak için kurulan finans kuruluşu	.....	
4.	Osmanlı döneminde basılan ilk kâğıt para	.....	
5.	Para politikalarının yürütülmesinde merkezi role sahip olan ve para basma yetkisine sahip kurum	.....	
6.	Fon fazlası olanlardan fon açığı olanlara kaynak aktarımı yapan finansal kuruluş	.....	
7.	Pay sahiplerinden oluşan bankanın en üst yönetim organı	.....	
8.	Faizsiz prensiplerle kâr zarar ortaklığına dayalı işlem yapan banka	.....	
9.	Yatırım ve kalkınmayı finanse eden, uzun vadeli projelere destek sağlayan banka	.....	
10.	Genel müdürlük ile şubeler arasında köprü görevi gören yönetim organı	.....	

1.4. BANKACILIKTA MÜŞTERİ İLİŞKİLERİ YÖNETİMİ

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Bankacılıkta dürüstlük ilkesinden ödün verilmesi bankanın kurumsal itibarını ve müşterinin finansal kararlarını nasıl etkiler? Düşüncelerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. "Müşteri her zaman haklıdır" ifadesi, hangi durumlarda geçerli olabilir, hangi durumlarda sınırlı kalabilir? Düşüncelerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

1.4.1. Müşteri İlişkileri Yönetimi

Ekonomik sistemler içinde bankalar toplumun tüm kesimleriyle sıkı bir iletişim hâlindedir. Bankalar toplumun tasarruflarını saklar, yönetir ve değerlendirir. Bu nedenle bankaların müşteri ilişkilerini etkin bir şekilde yönetebilmesi çok önemlidir (Görsel 1.11).

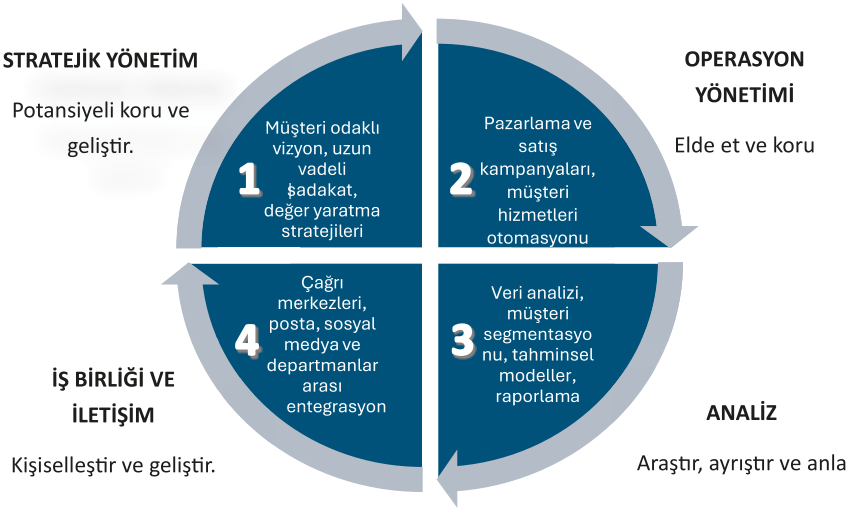

Görsel 1.11: Müşteri ilişkileri yönetimi

İşletmelerin mevcut ve potansiyel müşterileriyle uzun vadeli, kârlı ve sürdürülebilir ilişkiler kurmasını amaçlayan müşteri odaklı strateji ve uygulamaları kapsayan yönetim yaklaşımına **müşteri ilişkileri yönetimi** (MİY) [Customer Relationship Management - CRM (kastımır rileyşınşip meniçmınt)] denir.

MİY'in temel amacı müşteri ihtiyaç ve beklentileri doğrultusunda değer yaratan ürün ve hizmetler sunarak müşteri memnuniyetini, sadakatini ve işletmenin rekabet gücünü artırmaktır. Bankacılık açısından MİY müşterilerin finansal ihtiyaçlarının doğru analiz edilmesini, bu ihtiyaçlara uygun ürün ve hizmetlerin sunulmasını, güvene dayalı uzun vadeli ilişkilerin kurulmasını ve müşteri memnuniyetinin en üst düzeye çıkarılmasını hedefleyen stratejik bir yönetim anlayışı olarak öne çıkar.

MİY; stratejik yönetim, operasyon yönetimi, analiz, iş birliği ve iletişim boyutlarından oluşan bütüncül bir yapıya sahiptir. Bu yapı; müşterilerin incelenmesi, gereksinimlerine göre ayrıştırılması, kişiselleştirilmiş ürün ve hizmet sunulması ile müşteri sadakatinin güçlendirilmesini kapsar (Şekil 1.11).

Şekil 1.11: Müşteri ilişkileri yönetiminin evreleri

1.4.2. Bankacılıkta Müşteri İlişkileri Yönetimi

MİY, bankalar için müşteri kazanımı ve sadakatinin artırılmasında etkili bir yaklaşımdır. Doğru uygulandığında uzun vadeli kârlılığı destekler ve yeni müşteri edinme maliyetlerini azaltır. Bankalarda MİY, müşteri deneyimi, güvenlik ve dijitalleşmeyi bütüncül şekilde yönetir. Bireysel işlem geçmişine dayalı kişiselleştirilmiş hizmetler ve proaktif iletişimle potansiyel ihtiyaçlar öngörülür; yapay zekâ ile müşteri gruplandırması yapılır, dijital kampanyalar geliştirilir. 7/24 erişim, şikâyet yönetimi ve sadakat programları hizmet kalitesini sağlarken güvenlik altyapısı, dolandırıcılık tespiti ve risk yönetimi ise MİY'in güvenilirliğini artırır (Şekil 1.12).

Şekil 1.12: Müşteri odaklı bankacılık stratejileri

1.4.3. Ahlak, Etik ve İş Etiği

İşletmeler değişen toplumsal ihtiyaçlar ve çevresel koşullara uyum sağlamak için zamanla yapısal dönüşümler geçirir. Bu dönüşümler, yönetim biçiminden karar alma süreçlerine kadar işletmenin birçok alanını etkiler. Küreselleşme, artan rekabet ve pazarların genişlemesiyle birlikte işletmelerin ekonomik ve sosyal rolleri değişmiş, çalışma yaşamında köklü dönüşümler yaşanmıştır.

İşletmeler için kâr elde etmek temel bir amaçtır. Ancak bu hedef, toplumsal değerlerin ve ahlaki ilkelerin göz ardı edilmesini haklı göstermez. Çalışma hayatında para kazanma arzusu doğal bir unsur olsa da işletmelerden yalnızca ekonomik değil aynı zamanda etik ve toplumsal sorumluluk bilinciyle hareket etmeleri beklenir.

Bireylerin iyiyi kötüden ayırmasını sağlayan, toplumun kültürel yapısı ve değer yargılarından beslenen kurallar bütününe **ahlak** denir. Zamanla değişip dönüşebilen ahlaki değerler bireylerin birbirleriyle ve toplumla ilişkilerini düzenler. Ahlaki değerlerin dayandığı ilkeleri ve bu değerlerin doğru ya da yanlış olma nedenlerini felsefi açıdan inceleyen disipline ise **etik** denir. Etik, bireyin bilinçli davranışlarında vicdani sorumlulukla hareket etmesini ve içsel bir huzur duygusu geliştirmesini amaçlar.

Etik ve ahlak kavramları birbirine yakın görünmesine karşın anlam ve kapsam açısından belirgin farklar taşır. Etik doğru ve yanlışın ne olduğuna ilişkin teorik bir çerçeve sunarken ahlak bu ilkelerin günlük yaşamdaki yansımalarını ifade eder. Etik evrensel doğrulara, ahlak ise toplumun kültürel ve yerel değerlerine dayanır. Ahlak bireylerin toplum içindeki davranışlarını düzenleyen kuralları belirlerken etik ise bu kuralların dayandığı ilkeleri ve değerlendirme ölçütlerini inceler (Tablo 1.11).

Tablo 1.11: Ahlak ve Etik Kavramları Arasındaki Farklar

ÖLÇÜT	AHLAK	ETİK
Tanım	Bireylerin iyiyi kötüden ayırmasını sağlayan, toplumun kültürel yapısı ve değer yargılarından beslenen kurallar bütünüdür.	Ahlaki değerlerin dayandığı ilkeleri ve bu değerlerin doğru ya da yanlış olma nedenlerini felsefi açıdan inceleyen disiplindir.
Kapsam	Toplumun yerel değerlerine, geleneklerine ve normlarına dayanır.	Evrensel doğrulara dayanır; kültürden ve toplumdan bağımsız ilkeleri ele alır.
Niteliği	Uygulamaya yöneliktir, bireylerin toplum içindeki davranışlarını düzenler.	Teoriktir, doğru ve yanlışın nedenlerini sorgular.
Temel Alanı	Pratik, toplumsal ve davranışsal bir yapıya sahiptir.	Felsefi, düşünsel ve evrensel bir disiplindir.
Sorgulama Biçimi	"Toplum neyi iyi, neyi kötü görür?" sorusuna odaklanır.	"Neden doğru?" veya "Neden yanlış?" sorularına yanıt arar.
Amaç	Toplumda düzen, uyum ve kabul görmüş davranış biçimlerini sürdürür.	Evrensel ilkelere göre yön gösterir, değerlendirme ölçütleri oluşturur.

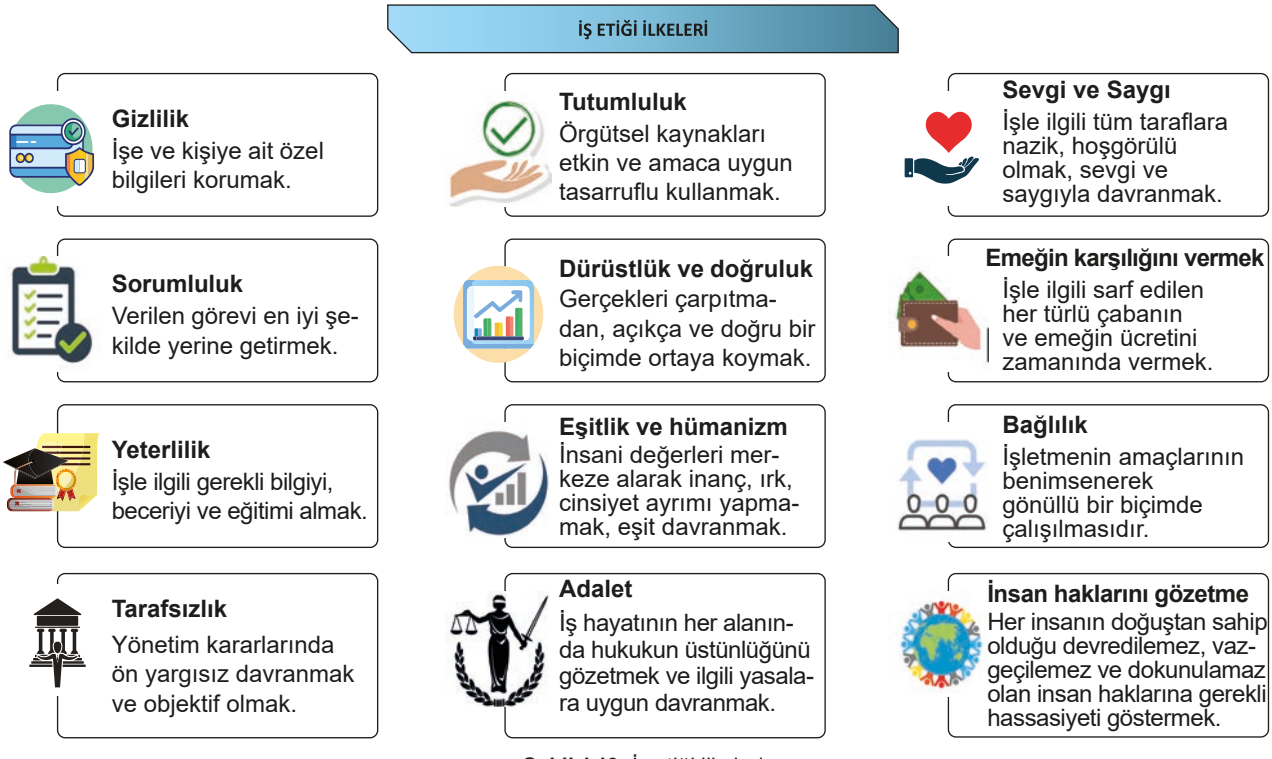
İşe özgü olarak bireyler ile kurumların doğru, dürüst, adil davranmasını yönlendiren evrensel ilke ve kurallar bütününe **iş etiği** denir. Etik değerlerin iş dünyasına uygulanmış biçimi olarak iş etiği; dürüstlük, sorumluluk, adalet ve saygı gibi temel kavramlara dayanır. Her işletme kendi faaliyet alanına uygun ahlaki ilkeler ve değerler geliştirir. İş etiğine uygun davranmak güven, itibar ve sürdürülebilir başarı sağlar, çalışanların motivasyonunu artırır ve kurumsal uyumu güçlendirir.

İş etiği, aynı meslekten bireylerin ortak etik kurallarla hareket etmesi veya bu kuralların üst mesleki kuruluşlar tarafından belirlenmesiyle şekillenir. Bireylerin sürekli iletişim hâlinde olmaları iş etiğinin etkinliğini artırır. İş etiğini belirleyen kurumlar ulusal veya uluslararası düzeyde faaliyet gösterebilir. Örneğin Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB)

ulusal düzeyde kurulmuş bir mesleki yapılanma iken Uluslararası Muhasebe Etik Standartları Kurulu [International Ethics Standards Board for Accountants – IESBA (interneşınıl etiks stendırds bord for akkountans)], uluslararası düzeyde faaliyet gösteren bir kuruluştur.

Etik, ahlak ve iş etiği kavramları arasında birbirini tamamlayan döngüsel bir ilişki vardır. Ahlak, bireylerin iyi ile kötüyü ayırt etmesini sağlayan değerler bütününü; etik, bu değerlerin düşünsel ve evrensel ilkeler doğrultusunda sistemleştirilmiş biçimini, iş etiği ise söz konusu etik ilkelerin iş yaşamındaki uygulama boyutunu ifade eder.

İş etiği, çalışma hayatında bireylerin ve kurumların doğru, dürüst, adil ve saygılı davranmasını sağlayan temel ilkeler bütünüdür. Bu ilkeler, güvene dayalı bir iş ortamı oluşturmayı amaçlar. Gizlilik, işe ve kişiye ait bilgilerin korunmasını, tutumluluk ise kaynakların verimli kullanılmasını ifade eder. Sevgi ve saygı, nezaket ve hoşgörüyü; sorumluluk ise görevlerin zamanında yerine getirilmesini gerektirir. Dürüstlük ve doğruluk, gerçeğin açık biçimde ortaya konmasını, emeğin karşılığını vermek ise adil bir ücretlendirmeyi öngörür. Yeterlilik, bilgi ve becerilerin geliştirilmesini; eşitlik, tüm çalışanlara adil davranılmasını sağlar. Tarafsızlık ve adalet, kararların önyargısız ve hukuka uygun biçimde alınmasını; insan haklarını gözetmek ise her bireye saygı duyulmasını temel alır. Bu ilkeler, iş yaşamında güven, adalet ve sorumluluk kültürünü güçlendirir (Şekil 1.13).

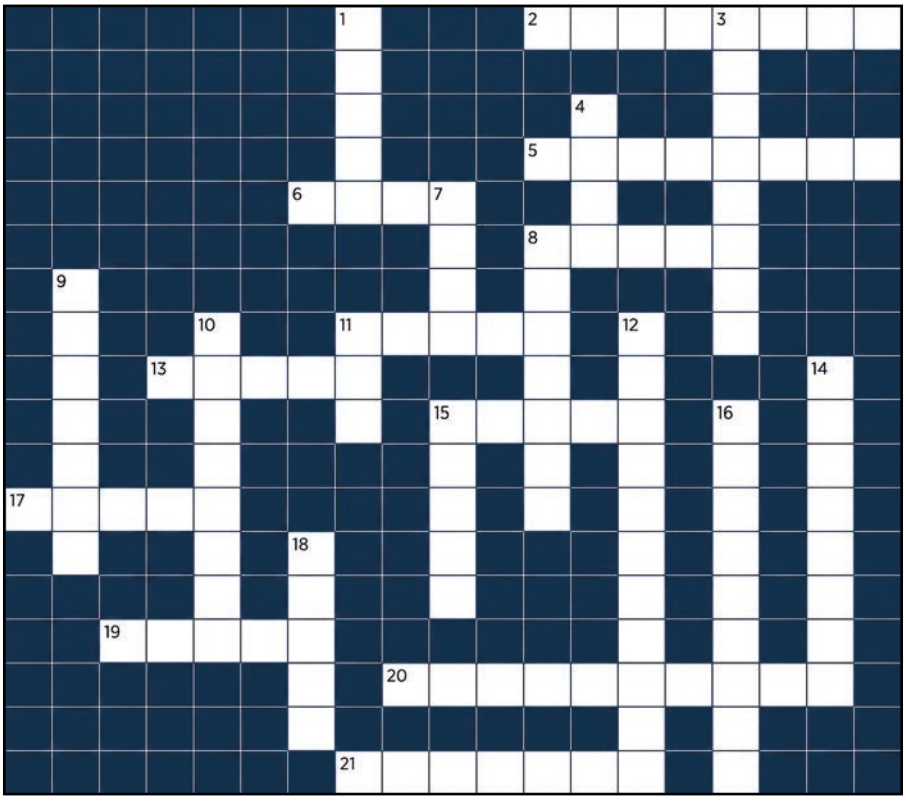
Şekil 1.13: İş etiği ilkeleri

BİLGİ KUTUSU

Ahilik sisteminde esnaflar, etik ve dürüstlük açısından sık denetlenirdi. Kalitesiz mal satan veya müşteriyi aldatanlar önce uyarılır, tekrarlayanlara para cezası verilir, sürekli hatayı yineleyenlerin dükkânı kapatılır ve ayakkabısı çatısına asılarak halka duyurulurdu. "Pabucu dama atılmak" deyimi buradan gelmektedir.

1.4. ETKİNLİK

A. Aşağıda numaralandırılmış etik ve finansal kavramların tanımlarını, bulmacadaki ilgili boşluklara yazınız.

Soldan Sağa (Yatay)

2. Varlıkların kolay ve hızlı bir şekilde nakde çevrilebilmesi
5. Paranın bir kısmını harcamadan biriktirme
6. Ödeme süresi
8. Kanunlara uygun olan
11. Eldeki veya cüzdandaki fiziki para
13. Osmanlı döneminde basılan ilk kâğıt para
15. Belirli bir düşünce doğrultusunda seçim yapma
17. İşle ilgili tüm taraflara nazik ve hoşgörülü davranma
19. Ticaretin karşılıklı olarak para kullanılmadan yapılması
20. Örgütsel kaynakları tasarruflu kullanma
21. İnsani değerleri merkeze alarak ayrım yapmama

Yukarıdan Aşağı (Dikey)

1. Para ticareti yapan finans kurumu
3. Gerçekleri olduğu gibi ortaya koyma
4. Bir malın veya hizmetin karşılığı olan ödeme aracı
7. Evrensel kabul görmüş ahlaki kurallar
8. Parayı kazanç sağlamak amacıyla değerlendirme
9. Paranın üzerindeki yazılı değer
10. İşletmenin amaçlarını benimseyerek içtenlikle çalışma
11. Kesintiler sonrasında elde kalan tutar
12. Yönetimin kararlarında objektif olması
14. İşe veya kişiye ait özel bilgileri koruma
15. Fiziki varlığı olmayan, hesaptaki para
16. Doğru ve güvenilir olma durumu
18. Ortaklık payı

B. Bir bankada çalışan S**, müşteri bilgilerine erişim yetkisine sahiptir. S**, yakın arkadaşı K** tarafından bir banka müşterisinin hesap bilgilerinin paylaşılması yönünde bir taleple karşılaşır. Ancak bu bilgiler gizlilik kapsamında korunması gereken verilerdir.

Bu durumda S**'nin nasıl bir davranış sergilemesi gerekir?

.....

1.5. BANKACILIKTA ETİK KURALLAR

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

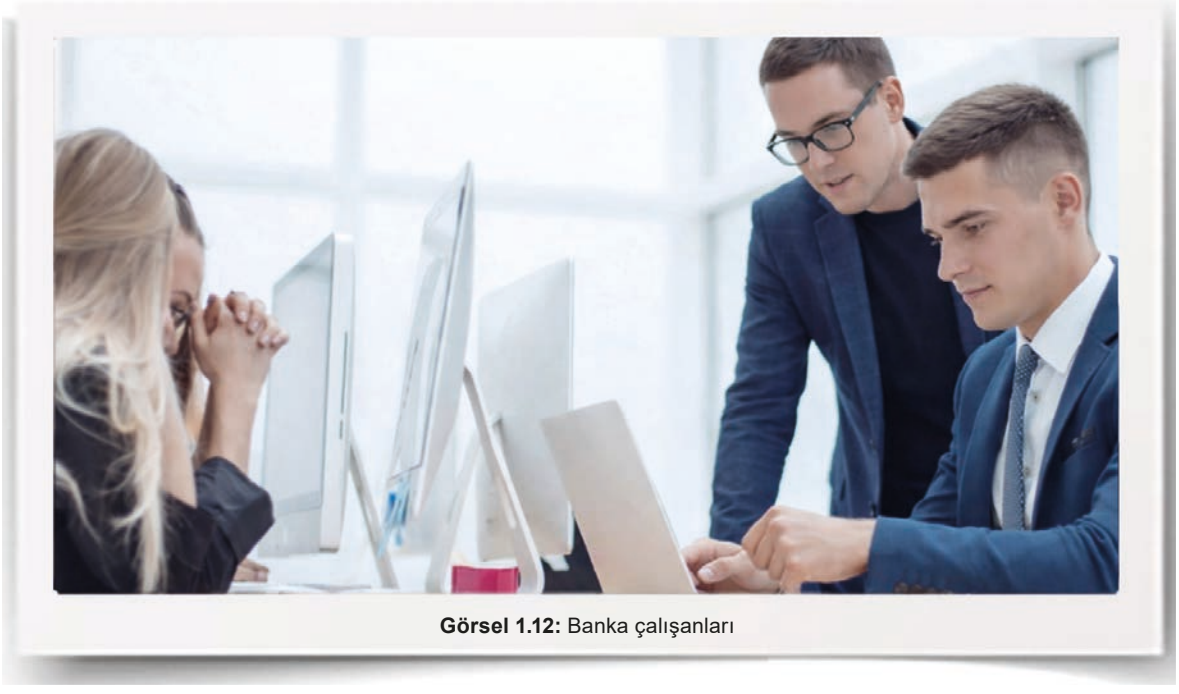
1. Banka görevlisinin, mudiye ait hesap bilgilerini ve hesap hareketlerini, hesap sahibinin izni olmaksızın üçüncü kişi ve kuruluşlarla paylaşması ne tür sonuçlar doğurabilir? Düşüncelerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. Banka hesabından 1.000,00 TL çekmek isteyen bir müşteriye, banka görevlisi yanlışlıkla 1.200,00 TL ödeme yapmıştır. Bu durumda müşterinin nasıl bir davranış sergilemesi gerektiğini ve bu davranışın olası sonuçlarına ilişkin düşüncelerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Bankacılık sektöründe etik ilkeler, mesleğin güvenilirliğini ve sürdürülebilirliğini teminat altına alan temel normlardır (Şekil 1.14). BDDK ve TBB tarafından belirlenen bu ilkeler, bankaların finansal aracılık faaliyetlerini yürütürken dürüst, tarafsız ve güvenilir olmalarını sağlar. Bankalar, yatırım ve tasarruf süreçlerinde müşterilerine şeffaf ve doğru bilgi sunmakla yükümlüdür. Ayrıca bilgi suistimalini önlemek, toplumsal yararı gözetmek, çevreye saygı göstermek ve suç gelirlerinin aklanması ile terörün finansmanına karşı mücadele etmek, bankacılık etiğinin temel değerlerindendir. Bu ilkeler haksız rekabeti önlemek, hizmet kalitesini artırmak, kaynakları etkin kullanmak, güveni sağlamak, tasarruf sahiplerinin haklarını korumak ve bankacılığa olan güveni güçlendirmek amacıyla uygulanır.

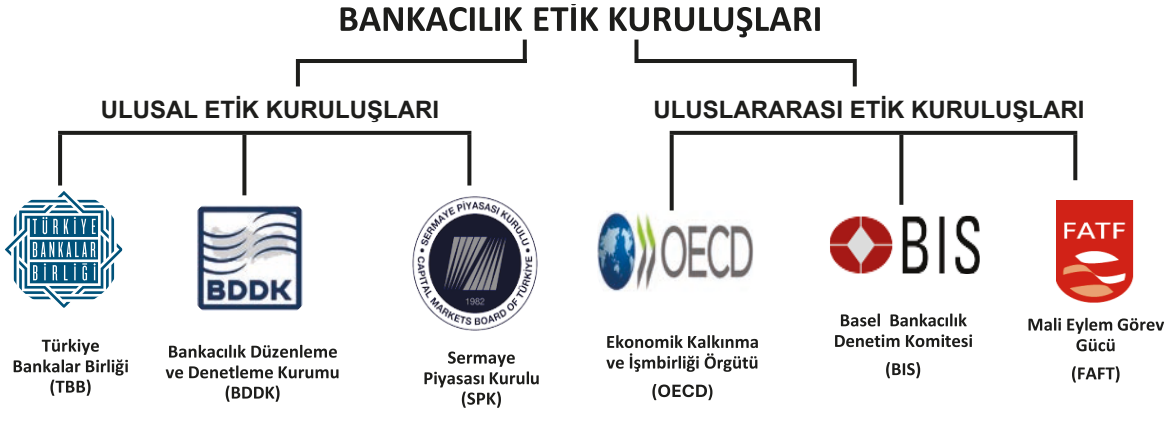
Şekil 1.14: Bankacılık etik ilkeleri

Banka personeli görevlerini yerine getirirken Bankacılık Kanunu ve ilgili mevzuata uygun şekilde davranmak zorundadır. Mesleki gelişimde etik ilkelere bağlılık önceliklidir. Bu nedenle çalışanlar, kurumun saygınlığına uygun, ciddi ve düzenli olmalıdır. Tüm faaliyetlerde dürüstlük, güvenilirlik ve tarafsızlık esastır. Çalışanlar müşterilere adil hizmet sunar, çıkar çatışmasından kaçınır ve gizlilik/bilgi güvenliğini sağlar. Ayrıca, müşteriler ürün ve hizmetlerin riskleri hakkında açıkça bilgilendirilir (Görsel 1.12).

Görsel 1.12: Banka çalışanları

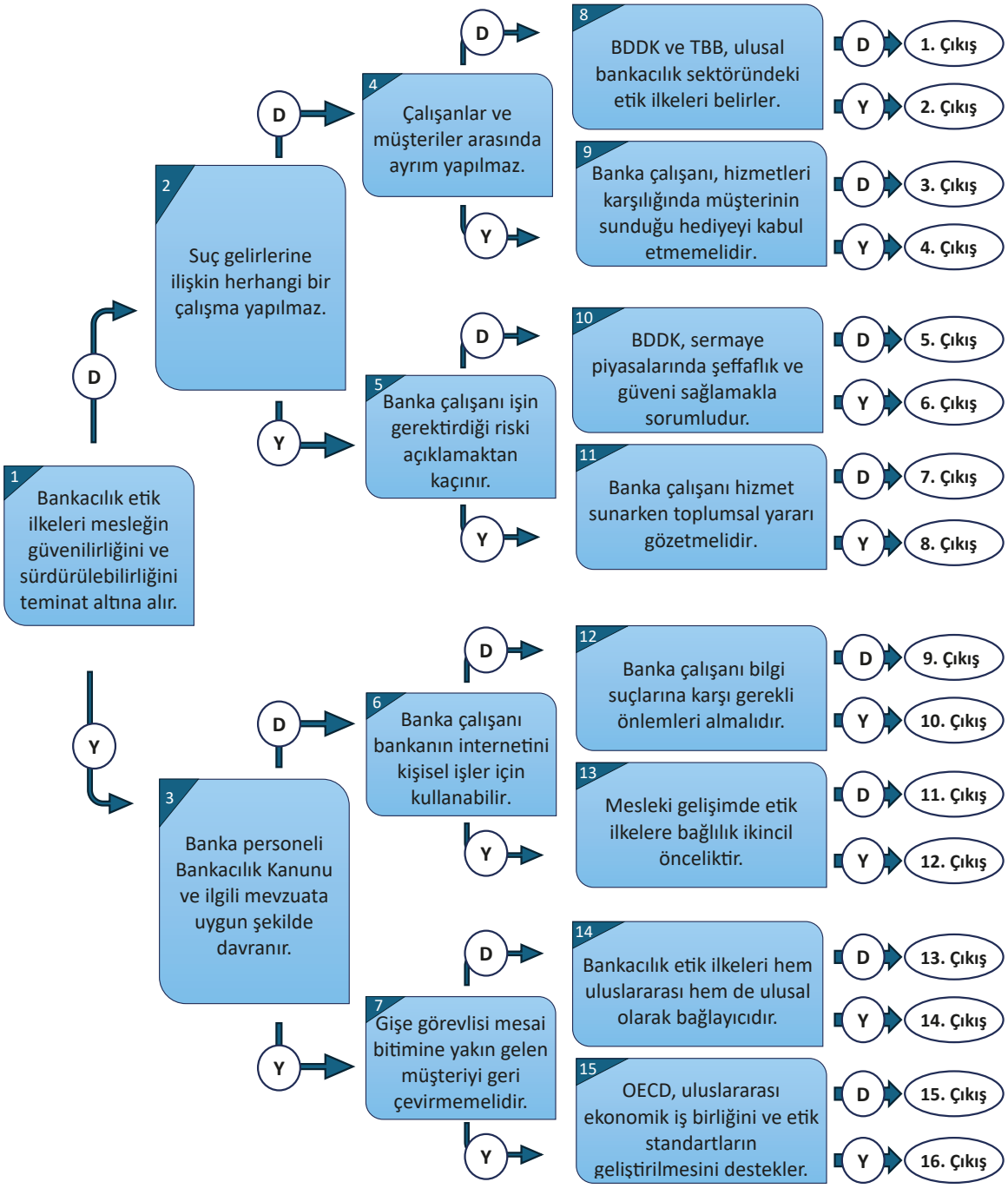
Bankacılık sektöründe mesleki etikle ilgili kuruluşlar hem düzenleyici hem rehberlik edici roller üstlenir, ulusal ve uluslararası düzeyde faaliyet gösterir. Bu kuruluşlar, finansal piyasalarda şeffaflık, güven ve sürdürülebilirliği sağlamak amacıyla politika geliştirir, eğitim ve farkındalık çalışmaları yürütür. Türkiye'de TBB, bankalar arası koordinasyonu sağlarken etik ilkelerin oluşturulması ve uygulanmasını destekler. BDDK bankaların yasal ve etik kurallara uyumunu denetlerken SPK ise piyasalarda şeffaflık ve güveni sağlamakla yükümlüdür. Uluslararası alanda OECD, ekonomik iş birliğini ve etik standartların geliştirilmesini destekler. Basel Bankacılık Denetim Komitesi (BIS) bankaların risk yönetimi ve denetim standartlarını belirlerken Mali Eylem Görev Gücü (FATF) ise kara para aklama ve terör finansmanına karşı uluslararası etik çerçeveler oluşturur (Şekil 1.15).

Şekil 1.15: Bankacılık etik kuruluşları

1.5. ETKİNLİK

Şekil 1.16'da Doğru (D) / Yanlış (Y) önermeleri içeren tanılayıcı dallanmış ağaç verilmiştir. Verilen önermenin doğru olduğunu düşünüyorsanız (D), yanlış olduğunu düşünüyorsanız (Y) seçeneğini işaretlemeniz gerekmektedir. İlk önermeden başlayarak yapacağınız seçimlerle ve oklar yönünde ilerleyerek bir çıkış noktasını belirleyiniz.

Şekil 1.16: Tanılayıcı dallanmış ağaç

1.6. BANKACILIKTA HİZMET PAZARLAMA

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Bankacılık işlemlerinde teknolojinin etkin kullanımı kişilerin günlük yaşamında ne tür değişiklere neden olabilir? Arkadaşlarınızla değerlendiriniz.
2. Parasal işlemleriniz için banka seçimi yapacak olsanız kararınızda neler etkili olurdu? Düşüncelerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

1.6.1. Pazarlama Kavramı

Tüketicilerin ihtiyaç ve beklentileri ekonomik, teknolojik ve toplumsal değişimlerle sürekli farklılaşmaktadır. Bu durum pazarlamayı yalnızca satış odaklı bir yaklaşım olmaktan çıkararak müşteri memnuniyeti, değer yaratma ve uzun vadeli ilişki yönetimi üzerine yoğunlaştırmıştır.

Tüketici ihtiyaç ve isteklerini merkeze alarak üretimden satış sonrası sürece kadar mal, hizmet veya fikirlerin tasarımını, geliştirilmesini, fiyatlandırılmasını, dağıtımını ve tanıtımını kapsayan faaliyetler bütününe **pazarlama** denir.

Pazarlama hedef kitleyle etkin bir değer alışverişi sağlamak, müşteri memnuniyetini artırmak ve işletmeye sürdürülebilir kârlılık kazandırmak amacıyla yürütülen, satışın ötesinde müşteri ilişkilerini de kapsayan bütüncül bir yönetim sürecidir (Görsel 1.13). Modern pazarlama yaklaşımı işletmeleri sadece mal ve hizmet üreten birimler olarak görmekten çıkararak tüketici odaklı, stratejik ve entegre bir yönetim anlayışını zorunlu kılar. Bu anlayış tüketicilerin değerlerini, yaşam tarzlarını ve bireysel tercihlerini dikkate alan stratejilerin geliştirilmesini gerektirir.

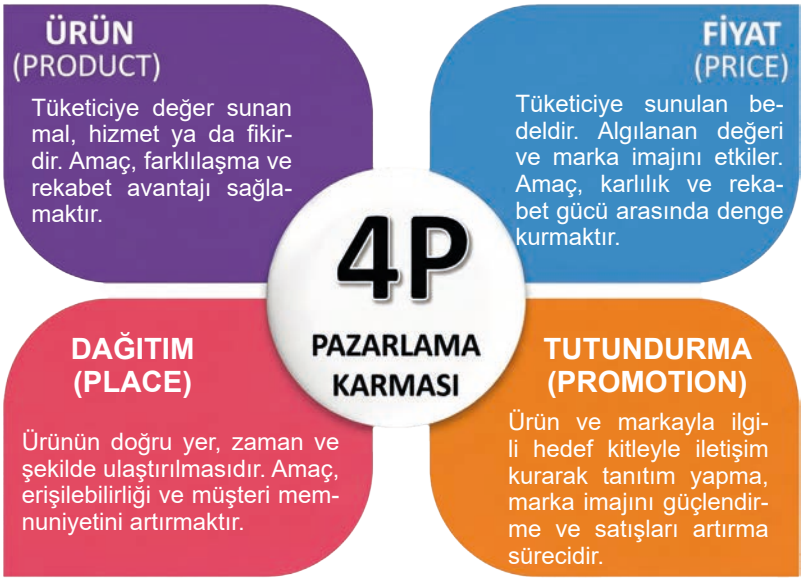

Görsel 1.13: Modern pazarlama yaklaşımı

BİLGİ KUTUSU

Tüketicilerin satın alma kararları, ürünün niteliğine bağlı olarak değişir. Düşük maliyetli ve günlük ürünlerde kararlar hızlı alınırken yüksek maliyetli ve uzun ömürlü ürünlerde süreç daha dikkatli ve bilgiye dayalıdır. Tüketici davranışını yönlendiren zihinsel süreçler, pazarlamada **kara kutu** olarak adlandırılır.

Pazarlama karması işletmenin pazarlama hedeflerine ulaşmak için kullandığı kontrol edilebilir unsurlar bütünüdür. Temel olarak ürün [Product (prodakt)], fiyat [Price (pırays)], dağıtım [Place(pleys)] ve tutundurma [Promotion (promovşın)] olmak üzere dört ana bileşenden oluşur (Şekil 1.17).

Şekil 1.17: Pazarlama karması

Pazarlama karmasının temel amaçları işletmenin kaynaklarını etkin kullanarak müşteri memnuniyetini artırmak, pazar payını genişletmek, rekabet avantajı sağlamak, marka sadakati oluşturmak, kârlılığı maksimize etmek ve kurumsal imajı güçlendirmektir. Bu amaçlara ulaşmak için pazarlama karmasının her ögesi, stratejik hedeflerle uyumlu, birbirini destekleyen ve pazardaki dinamikleri dikkate alan bir bütünsellik içinde planlanmalıdır (Şekil 1.18).

Şekil 1.18: Pazarlama karmasının temel amaçları

1.6.2. Hizmet Pazarlaması

Hizmet işletmelerinde yürütülen pazarlama faaliyetlerinin tümüne **hizmet pazarlaması** denir. Hizmet, müşterilerin ihtiyaç ve beklentilerini karşılamak amacıyla sunulan; somut olmayan, stoklanamayan, mülkiyet devri gerektirmeyen, üretim ve tüketimi genellikle eş zamanlı gerçekleşen bir faaliyettir.

Hizmetlerin yapısal özellikleri, pazarlama faaliyetlerini doğrudan etkileyerek esnek, bireyselleştirilmiş ve süreç odaklı yürütülmesini zorunlu kılar. Müşteriyle kurulan etkileşim hizmet kalitesini belirleyen kritik bir unsur olup üretim sürecine müşterinin katılımını gerektirir. Örneğin bankacılık sektöründe kredi hizmeti, müşteri talebi ve sağladığı belgeler doğrultusunda kişiye özel başlatılır ve tamamlanır. Bu da hizmetlerin talep temelli ve bireysel ihtiyaçlara uygun olarak şekillendiğini gösterir (Görsel 1.14).

Görsel 1.14: Kredi hizmeti

Bankacılık, hizmet pazarlamasının en yoğun ve stratejik uygulandığı sektörlerden biridir. Bankacılık pazarlaması, yalnızca ürün veya hizmet satışı değil, müşteri ihtiyaçlarını belirleme ve sürdürülebilir müşteri odaklı ilişkiler kurma üzerine odaklanır. Hizmet sunumunun hız, kolaylık ve şeffaflığı, müşteri deneyiminin kalitesini doğrudan etkiler.

Dijitalleşme ile bankalar müşterilerine hızlı ve kişiselleştirilmiş çözümler sunabilmektedir. Örneğin mobil uygulamalarla birkaç dakikada kredi başvurusu yapılabilmesi, çipli kimlik kartı ile görüntülü görüşmeler yoluyla hesap açılabilmesi bu dönüşümü gösterir. Ayrıca maaş müşterilerine esnek ve düşük faizli kredi seçenekleri sunulması ve potansiyel ihtiyaçlara yönelik bilgilendirmeler, müşteri odaklılığın örneklerindendir.

Şube tasarımlarının müşteri dostu odaklı planlanması, mobil uygulamalarda kullanıcı deneyiminin önceliklendirilmesi, stratejik iş birlikleri ve entegre sistemler, hizmet sunumunu zenginleştiren uygulamalardır. Bu yaklaşımlar, müşterileri homojen bir kitle olarak değil benzer ihtiyaç ve davranışlara sahip gruplar olarak ele almayı ve buna göre hedeflenmiş pazarlama stratejileri geliştirmeyi sağlar.

Bankacılık sektörü sadece somut eşyalar için hazırlanan klasik pazarlama karması anlayışından (4P: ürün, fiyat, dağıtım, tutundurma) daha fazlasına ihtiyaç duyar. Çünkü klasik pazarlama karması fiziksel malların pazarlamasında etkili bir çerçeve sunarken bankacılık gibi soyut hizmetlerin pazarlanmasını açıklamada yetersiz kalmaktadır. Bankalar özünde elle tutulmayan hizmetler sunar.

Bu yüzden bankacılıkta hizmeti sunan **insan** [People (piypıl)], işlemleri hızlandıran **süreç** [Process (prases)] ve banka şubesi tasarımı, güven veren **fiziksel kanıtlar** [Physical Evidence (Fizikıl evidıns) gibi hizmet unsurları işin içine girmiş ve bu yapı **7P modeli** olarak adlandırılmıştır. Dijitalleşmenin etkileriyle de bu liste daha da modernleşmiş; bankaların yaptığı iş birlikleri başka bir ifadeyle **ortaklık** [Partnership (partnırşip)] ile müşteriye özel çözümler sunan **kişiselleştirme** [Personalization (Pörsınılızeyşın)] unsurlarının eklenmesiyle **9P modeli** ortaya çıkmıştır. Bu genişletilmiş yeni pazarlama karması bankacılığın en temel rehberi haline gelmiştir (Şekil 1.19).

Şekil 1.19: Bankacılık pazarlama karması

Genişletilmiş 9P yaklaşımı bankaların daha esnek ve müşteri odaklı olmasını sağlar. Bu model mevduat ve kredi gibi temel finansal çözümlerin ötesine geçerek müşteri memnuniyetini ön plana çıkaran kişiye özel faiz oranları ve markanın profesyonelliğini yansıtan dijital arayüzler gibi hizmetlerin sunulmasına yardımcı olur. Şube ve ATM gibi geleneksel kanalların yanı sıra iş birlikleriyle zenginleşen bu yapı hizmet süreçlerinin hızlanmasını ve personel kalitesinin artmasını temel alır. Bankacılık sektöründeki 9P yaklaşımı, klasik pazarlama karmasının ötesine geçen hizmet unsurlarını temsil eder (Tablo 1.12).

Tablo 1.12: Bankacılıkta Pazarlama Karması

MODEL		UNSURLAR	SUNULAN HİZMETLER	PAZARLAMA YÖNETİMİNDEKİ ROLÜ VE ÖNEMİ
TEMEL UNSURLAR	4P	ÜRÜN (PRODUCT)	Mevduat, kredi, kredi kartı, sigorta, yatırım ürünleri, mobil uygulama	Bankanın değer teklifini belirler, finansal çözümler ve dijital hizmetler sunar.
		FİYAT (PRICE)	Faiz oranları, EFT/havale ücretleri, hesap işletim ücreti, öğrenci paketleri	Gelir ve kârlılığı etkiler, rekabeti ve segmentasyonu destekler.
		DAĞITIM (PLACE)	Şubeler, ATM'ler, mobil/internet bankacılığı, çağrı merkezleri	Farklı kanallardan hizmete erişimi kolaylaştırır.
		TUTUNDURMA (PROMOTION)	Reklam, sosyal medya, hoş geldin bonusları, yönlendirme kampanyaları	Marka bilinirliği ve satış artırır, dijital ortamda hedef odaklıdır.
HİZMET UNSURLARI	3P	İNSAN (PEOPLE)	Müşteri temsilcileri, destek ekibi, satış personeli	Hizmet kalitesi ve güveni belirler, müşteri deneyimi ve sadakat oluşturur.
		SÜREÇ (PROCESS)	Kredi/hesap onay süreçleri, otomatik ödemeler, mobil randevu	Hizmetin hız ve tutarlılığını sağlar, maliyeti düşürür, memnuniyeti artırır.
		FİZİKSEL KANIT (PHYSICAL EVIDENCE)	Şube tasarımı, kart tasarımı, mobil arayüz, antetli belgeler	Soyut hizmeti somutlaştırır, güven ve profesyonellik sağlar.
GÜNCEL UNSURLAR	2P	ORTAKLIK (PARTNERSHIP)	Fintech iş birlikleri, e-ticaret, mobil operatör/otomobil projeleri	Pazarlama gücünü ve dağıtım ağını genişletir, entegre çözümler sunar.
		KİŞİSELLEŞTİRME (PERSONALIZATION)	Kişiye özel faiz/kampanyalar, harcama önerileri, dijital finans danışmanlığı	Büyük veri (Big Data) ile birebir uyarlanmış teklifler sunar. Müşteri sadakatini ve çapraz satış oranını artırır.

1.6.3. Bankacılıkta Ürün ve Hizmet Kavramı

Bankacılık sektöründe ürün ve hizmet kavramları sıkça birlikte kullanılsa da aralarında önemli bir ayrım ve güçlü bir tamamlayıcılık ilişkisi bulunur. Ürün, tüketici ihtiyacını karşılayan, kredi kartı veya vadeli hesap gibi bir dizi hizmet sürecinin sonucunda şekillenen somut ekonomik değeri temsil eder. Hizmet ise fiziksel varlığı olmayan, para transferi veya kredi onay süreci gibi müşteri etkileşimiyle gerçekleşen soyut faaliyetleri ifade eder. Her hizmet geniş bir ürün kategorisi içinde değerlendirilebilirken ürünler hizmetlerin uygulanmasını sağlayan araçlar olarak işlev görür. Böylece hizmetler ürünün ortaya çıkmasını sağlarken ürünler de hizmetlerin anlam kazanmasını destekler, bu iki unsur birbirini güçlendiren ayrılmaz bir bütün oluşturur.

Bankacılık, temel olarak hizmet üretimine dayanan ve sunulan faaliyetlerin çoğu soyut nitelik taşıyan bir sektördür. Bu nedenle hizmet kavramı, ürün kavramına kıyasla daha kapsayıcıdır. Bankalar tarafından sunulan finansal araçlar, sistemler ve uygulamalar müşteriye fayda sağlar ve hizmet niteliği taşır. Ürünler ise bu hizmetlerin uygulanmasını sağlayan araçlardır. Örneğin POS cihazı tek başına doğrudan fayda yaratmaz, ancak ödeme ve satış işlemlerini mümkün kılarak hizmetin bir parçası hâline gelir. Böylece ürün, hizmetin uygulanabilirliğini destekleyen somut bir araç olur (Görsel 1.15).

Görsel 1.15: Bankacılıkta hizmet

Modern bankacılık hizmet pazarlaması, müşterilerin harcama ve davranış alışkanlıklarını analiz ederek kişiselleştirilmiş çözümler sunar. Böylece hizmet sunumu yalnızca talebe dayalı olmaktan çıkar, beklentiyi öngören ve müşteri odaklı bir sürece dönüşür. Bankacılık hizmetleri, müşteri davranışı, hizmetin sunum süreci, müşteri türü ve finansal işlev gibi farklı ölçütlere göre çeşitlenir. Müşteri davranışına bağlı olarak hizmetler, sık kullanılan rutin işlemlerden fiyat ve fayda karşılaştırması gerektiren hizmetler ile uzmanlık gerektiren nadir hizmetlere kadar değişir. Sunum süreci açısından hizmetler, teknoloji odaklı düşük temaslı işlemlerden yüksek temaslı ve personel becerisine dayalı hizmetlere kadar farklılık gösterir. Müşteri türü bireysel veya kurumsal olmasına göre hizmet sürekliliğini belirler; uzun vadeli bağlılık sağlayan üyelik temelli hizmetlerin yanı sıra tek seferlik ihtiyaçları karşılayan işlem temelli hizmetler de vardır.

Finansal işlevler bankanın fon toplama, fon kullandırma, aracılık ve danışmanlık alanlarında değer yaratma hizmeti sağlar. Günümüzde bazı bankalar yapay zekâ ve veri analitiği ile müşterilerin harcama alışkanlıklarını öngörerek önleyici uyarılar ve özel teklifler sunar.

Örneğin müşterinin düzenli yaptığı harcamaya yönelik sigorta veya yatırım önerisi ile hem müşteri memnuniyeti artırılır hem de bankanın çapraz satış potansiyeli güçlendirilir. Ayrıca kriz anlarında sunulan hızlı destek ve jestler, algılanan risk düzeyini azaltarak müşteri güvenini ve sadakatini pekiştirir. Bu yaklaşım, bankacılık hizmetlerini sadece işlem gerçekleştiren bir yapı olmaktan çıkarıp müşteriye değer yaratan ve ilişkileri sürdürülebilir kılan stratejik bir sisteme dönüştürür (Tablo 1.13).

Tablo 1.13: Bankacılık Hizmetleri

SINIFLANDIRMA ALANI	HİZMET TÜRÜ	ÖZELLİK	ÖRNEK HİZMETLER
Müşteri Davranışı (Talep ve Karar Verme Temelli)	Kolayda Hizmetler	Müşterinin sık kullandığı işlemlerdir.	Para Çekme, Mobil EFT, Hesap Sorgulama
	Beğenmeli Hizmetler	Satın almadan önce karşılaştırılarak değerlendirilen hizmetlerdir.	Konut Kredisi, Bireysel Kredi Kartları
	Özellikli Hizmetler	Uzmanlık gerektiren, kişiye özel çözümler sunulan hizmetlerdir.	Özel Bankacılık, Yatırım Danışmanlığı
	Aranmayan Hizmetler	Farkındalığı düşük olan ve güçlü tutundurma gerektiren hizmetlerdir.	Hayat Sigortası, BES, Miras Planlaması
Hizmet Sunum Süreci (Üretim-Tüketim Temelli)	Teknoloji Temelli	Hizmetin kalitesini teknoloji ve otomasyon belirler.	ATM ve İnternet Bankacılığı İşlemleri
	İnsan Temelli	Hizmetin kalitesini personelin beceri ve tutumu belirler.	Kredi Görüşmeleri, Şube Danışmanlığı
Müşteri Türü (Bireysel-Kurumsal)	Üyelik Temelli	Banka ile müşteri arasında uzun vadeli bağlılığın olduğu hizmetlerdir.	Maaş Müşteriliği, Çoklu Hesap Kullanımı,
	İşlem Temelli	İlişki tek bir alım satım üzerine kuruludur, süreklilik zorunlu değildir.	Sadece tek bir EFT işlemi yapma
Finansal İşlev (Geleneksel Teknik Sınıflama)	Fon Toplama Hizmetleri	Bankanın kaynak yarattığı işlemlerdir.	Mevduat ve kasa hizmetleri
	Fon Kullandırma Hizmetleri	Toplanan fonları kullandırdığı (Kredi verdiği) işlemlerdir.	Tüketici/Ticari Krediler, İskonto İşlemleri
	Gayri Nakdi ve Aracılık Hizmetleri	Doğrudan komisyon karşılığı yapılan aracı işlemler.	EFT/Havale, Teminat Mektupları, Akreditif
	Yardımcı ve Danışmanlık Hizmetleri	Temel finansal işlemleri destekleyen, bilgiye dayalı destekleyici işlevler.	Yatırım Danışmanlığı, Sigorta Aracılığı, Kiralık Kasa

1.6.4. Bankacılıkta Pazarlama İşlemleri

Bankacılıkta pazarlama işlemleri finansal hizmetlerin sunumu ve müşteri ilişkilerinin yönetimi bakımından stratejik bir öneme sahiptir.

Hedef pazarlara etkili biçimde ulaşmak amacıyla yürütülen planlı ve stratejik faaliyetler bütününe **pazarlama işlemleri** denir. Bankacılıkta pazarlama işlemleri finansal hizmetlerin hedef kitleye etkili bir şekilde sunulması, müşteri ihtiyaç ve beklentilerinin belirlenerek uygun hizmet stratejilerinin geliştirilmesi sürecidir. Bu işlemler ürün tasarımı, fiyatlandırma, dağıtım kanallarının yönetimi, tutundurma faaliyetleri ve MİY'den oluşur. Bankacılıkta pazarlama işlemlerinin temelinde MİY yer alır.

Bankanın pazarlama işlemleri bankanın içsel yapısına ve dış çevresine bağlı olarak şekillenir. Başarılı bir pazarlama için hem içsel dinamiklerin güçlendirilmesi hem de dış çevre koşullarının yakından izlenerek doğru analiz edilmesi gereklidir. **Banka içi etkenler** organizasyon yapısını, insan kaynakları politikasını, hizmet kalitesini, teknolojik altyapısını, pazarlama karmasını ve diğer banka içi faktörleri kapsar. Banka dışı etkenler ise bankanın çevresinden kaynaklanan, yönetimin dışında gelişen demografik, ekonomik, sosyal, kültürel, politik, hukuksal, teknolojik ve rekabet gibi faktörlerden oluşur (Şekil 1.20).

Şekil 1.20: Bankacılık pazarlamasını etkileyen faktörler

İç faktörler bankanın kendi bünyesinde yönetebildiği, değiştirebildiği ve doğrudan müdahale edebildiği unsurlardır. Personel kalitesi, bankacılık bir hizmet sektörü olduğu için pazarlamanın en kritik ayağıdır. Çalışanların uzmanlığı ve iletişim becerisi müşteri bağlılığını doğrudan belirler. Hizmet kalitesi ve sunulan ürünlerin çeşitliliği, bankanın piyasadaki imajını şekillendirirken şube yapısı ve fiziksel konfor, müşterinin bankaya adım attığı andaki deneyimini ve markaya olan güvenini etkiler. Günümüzde dijitalleşmenin artmasıyla birlikte teknolojik altyapı mobil bankacılık hızı ve güvenliği üzerinden rekabet avantajı sağlar. Tutundurma faaliyetleri bankanın reklam, halkla ilişkiler ve kampanya çalışmalarıyla hedef kitleye kendini nasıl anlattığını ve pazar payını nasıl artırmayı hedeflediğini kapsar.

Dış faktörler bankanın üzerinde doğrudan kontrol sahibi olamadığı ancak stratejilerini uyarlamak zorunda olduğu makro çevreyi temsil eder. Demografik faktörler, nüfusun yaş ortalaması ve yerleşim yapısı gibi verilerle hangi ürünlerin (örneğin emeklilik fonları veya genç kartlar) öne çıkacağını belirler. Ekonomik faktörler (enflasyon, faiz oranları, döviz kurları), müşterilerin kredi kullanma veya mevduat yapma eğilimlerini doğrudan etkileyen temel güçtür. Politik ve hukuksal yapı BDDK düzenlemeleri ve yasal mevzuatlar çerçevesinde bankanın hareket alanını kısıtlar veya yeni fırsatlar sunar. Rekabet faktörü diğer bankaların ve yeni nesil finansal teknolojilerin sunduğu hamlelere karşı tetikte olmayı gerektirir. Teknolojik faktörler sektör genelindeki inovasyonları takip etmeyi zorunlu kılarken uluslararası etkenler ise küresel krizler veya yabancı yatırımcı hareketleri gibi dünya genelindeki ekonomik dalgalanmaların yerel pazara yansımalarını içerir.

Bankacılıkta pazarlama işlemleri ürün ve hizmetlerin tanıtımıyla sınırlı olmayan, çok boyutlu ve stratejik bir süreçtir. Bu süreç; mevcut ve potansiyel müşteri segmentlerinin tespiti ve analizi, hedef pazarın demografik, sosyoekonomik ve davranışsal özelliklerinin incelenmesi, pazarlama karmasının (ürün, fiyat, tutundurma, dağıtım) etkin şekilde planlanması, marka iletişimi, reklam ve tanıtım stratejileri, doğrudan pazarlama uygulamaları, müşteri ilişkileri yönetimi, pazarlama performansının ölçülmesi ve elde edilen verilere dayalı sürekli iyileştirme adımlarından oluşmaktadır (Tablo 1.14).

Tablo 1.14: Bankacılıkta Pazarlama İşlemlerinin Aşamaları

AŞAMA	ANA FAALİYETLER VE AÇIKLAMALAR
1. STRATEJİ VE ANALİZ	a) **Pazar Araştırması:** Müşteri ihtiyaçları ve rakip analizi b) **Hedef Pazar Seçimi:** Belirli müşteri segmentlerine (gençler, KOBİ'ler vb.) odaklanma c) **Konumlandırma:** Bankanın rakiplerinden ayrıştırılması
2. PAZARLAMA KARMASI	a) **Ürün:** Kredi, mevduat, kart, yatırım ürünlerinin geliştirilmesi b) **Fiyat:** Faiz oranları, ücret ve komisyonların belirlenmesi c) **Dağıtım:** Şube, ATM, internet ve mobil bankacılık kanallarının yönetimi ç) **Tutundurma:** Reklam, halkla ilişkiler, promosyonlar d) **İnsan:** Müşteri temsilcileri ve çalışan eğitimi e) **Fiziksel Kanıt:** Şube tasarımı, kart ve evrakların kalitesi f) **Süreç:** Müşteri hizmet süreçlerinin iyileştirilmesi g) **Ortaklık:** Stratejik iş birlikleri yapılması h) **Kişiselleştirme:** Hizmetlerin kişiselleştirilmesi
3. OPERASYON VE TUTUNDURMA	a) **Reklam:** TV, dijital, sosyal medya ve açık hava reklamcılığı b) **Doğrudan Pazarlama:** E-posta, SMS, tele-pazarlama c) **Dijital Pazarlama:** Web sitesi, SEO, sosyal medya yönetimi, içerik pazarlaması ç) **Satış Promosyonları:** Hoş geldin kampanyaları, bonus puan teklifleri d) **Halkla İlişkiler:** Sponsorluk, basın bültenleri, kurumsal sosyal sorumluluk projeleri
4. MÜŞTERİ İLİŞKİLERİ YÖNETİMİ	a) **MİY:** Müşteri verilerinin kişiselleştirilmiş pazarlamada kullanılması b) **Sadakat Programları:** Puan, mil ve özel avantaj sistemleri c) **Çapraz Satış:** Mevcut müşterilere farklı ürünler sunmak
5. PERFORMANS VE İYİLEŞTİRME	a) **Kampanya Takibi:** Kampanyaların sonuçlarının analizi, marka bilinirliği. b) **Müşteri Memnuniyeti:** Anketler ve geri bildirimlerle performans ölçümü. c) **Strateji Güncelleme:** Pazar değişimlerine göre planların revize edilmesi.

BİLGİ KUTUSU

Son yıllarda bankacılık pazarlamasında fiziksel mekân bağımlılığı, yerini kişiselleştirilmiş ve görünmez bir dijital katmana bırakmaktadır. Güven mekanizması geleneksel kurumsal imajdan Blockchain tabanlı "şifrelenmiş dijital kanıtlara"; hizmet sunumu ise Metaverse (sanal evren) üzerinden kurgulanan etkileşimli deneyim evrenlerine dönüşmektedir.

1.6. ETKİNLİK

A. Tablo 1.15'te yer alan bankacılık işlemlerini inceleyerek, her bir işlemin hangi hizmet türüne ait olduğunu belirleyiniz ve işlem özelliklerine göre uygun seçenekleri işaretleyiniz; bazı işlemler birden fazla hizmet türüyle ilişkili olabilir. "Para çekme" işlemi için hizmet türü işaretlemeleri örnek olarak verilmiştir.

Tablo 1.15: Bankacılık Hizmetleri

SIRA NO	İŞLEMLER	HİZMET							
		Kolayda	Beğenmeli	Özellikli	Aranmayan	Düşük Temaslı	Yüksek Temaslı	Üyelik Temelli	İşlem Temelli
1	Para çekme	☑				☑			☑
2	Mobil EFT								
3	Hesap sorgulama								
4	Konut kredisi								
5	Bireysel kredi kartları								
6	Özel bankacılık								
7	Kurumsal yatırım danışmanlığı								
8	Hayat sigortası								
9	BES (bireysel emeklilik sistemi)								
10	Miras planlaması								
11	Maaş müşteriliği								
12	Çoklu hesap kullanımı								
13	Sadece tek EFT işlemi								
14	ATM işlemleri								
15	Kredi görüşmeleri								
16	Teminat mektupları								
17	Akreditif								
18	Yatırım danışmanlığı								
19	Kiralık kasa								

B) Tablo 1.16'nın A sütununda verilen açıklamaları, C sütunundaki uygun kavramlardan biriyle eşleştiriniz ve eşleştirdiğiniz kavramın başındaki harfi, B sütununa yazınız.

Tablo 1.16: Bankacılıkta Pazarlama

SIRA NO	A AÇIKLAMALAR	B EŞLEŞTİRME	C KAVRAMLAR
1	Ürün, fiyat, dağıtım, tutundurma unsurlarından oluşan temel pazarlama karmasıdır.	.....	a) 9P b) 7P c) 4P ç) MİY d) Para arzı kontrolü e) Kabul görme f) Fiziksel kanıt g) Etik ilkeler
2	Hizmet pazarlamasında insan, süreç ve fiziksel kanıt unsurlarının da eklendiği modeldir.	.....	
3	Dijitalleşmenin ve teknolojik gelişmenin etkisiyle ortaklık ve kişiselleştirme unsurlarının da yer aldığı güncel modeldir.	.....	
4	Müşteri ilişkilerini sürdürülebilir şekilde yönetmeyi amaçlayan pazarlama anlayışıdır.	.....	
5	Hizmetin soyut doğasını somutlaştıran, şube tasarımı veya mobil arayüz gibi unsurlardır.	.....	

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A **Aşağıda verilen cümlelerin başındaki boşluğa cümlede yer alan ifade doğru ise "D", yanlış ise "Y" yazınız.**

1. (.....) Fiziki varlığı bulunan paraya kaydi para denir.
2. (.....) Para yalnızca kâğıt ve madeni paralardan oluşur.
3. (.....) Malın malla para kullanmadan değiştirildiği ticaret şekline trampa denir.
4. (.....) Finansal sistem fon arz edenlerle fon talep edenleri buluşturan bir yapıdır.
5. (.....) Türkiye'de devlet adına para basma yetkisi Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına aittir.

B **Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan noktalı yerlere doğru ifadeleri yazınız.**

6. Uzun vadeli fonların işlem gördüğü piyasaya ..... denir.
7. Mal veya hizmetlerin değişimini sağlayan her türlü varlığa ..... denir.
8. Takas sisteminde alıcı ile satıcının aynı anda birbirinin istediği mala sahip olmaması ..... olarak adlandırılır.
9. Bankalarda müşteri ile uzun süreli güvene dayalı ilişki kurmayı hedefleyen yaklaşım ..... olarak adlandırılır.
10. Bankacılıkta hizmetlerin soyutluğu nedeniyle güven oluşturmak için ..... unsurları kullanılır.

C **Aşağıdaki soruların doğru cevabını işaretleyiniz.**

11. Bankacılıkta müşteri odaklılığın <u>en önemli</u> amacı aşağıdakilerden hangisidir?
A) İşlem süresini uzatmak
B) Müşteri sadakatini artırmak
C) Maliyetleri yükseltmek
D) Personel sayısını azaltmak
E) Ürün çeşitliliğini azaltmak

12. Aşağıdakilerden hangisi bankacılık pazarlamasını etkileyen iç faktörlerden biri <u>değildir</u>?
A) Hizmet kalitesi B) Fiziksel konfor C) Rekabet faktörü
D) Teknolojik alt yapı E) Tutundurma faaliyetleri

13. Aşağıdaki ifadelerden hangisi bankacılıkta insan unsurunun pazarlama karmasındaki önemini ifade eder?
A) Hizmet kalitesini doğrudan etkilemesi
B) Ürün fiyatının temel belirleyicisi olması
C) Sermaye yapısının en temel öğesi olması
D) Banka binasının konumunu değiştirmesi
E) Döviz kurlarını ve finansal araçları belirlemesi

14. Bankacılık sektörünün denetiminden sorumlu kurum aşağıdakilerden hangisidir?
A) SPK B) TMSF C) İFM D) BDDK E) TBB

15. Kâğıt paranın değerinin devlet güvencesine dayanması özelliği hangi kavramla açıklanır?
A) Mal para B) Dijital varlık C) Elektronik para D) Kaydi para E) İtibari para

2. ÖĞRENME BİRİMİ

BANKA İŞLEMLERİ

KONULAR

2.1. BANKA İŞLEMLERİYLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

2.2. BANKACILIK İŞLEMLERİ

TEMEL KAVRAMLAR

Bireysel ve ticari bankacılık, çek, döviz, efektif, EFT, fon, havale, kredi, mevduat, ödeme, repo, senet, tahsilat, teminat, QR

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Banka işlemlerindeki mevduat, kredi, teminat, fon, döviz, efektif, repo gibi temel kavramları
- Bankacılık işlemlerini

2.1. BANKA İŞLEMLERİYLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Bankada hangi işlemler yapılabilir? Bildiklerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. Bankada hesap açtırmak bireylere hangi konularda katkı sağlar? Sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Banka işlemleri sermaye arz ve talebi arasında köprü kurarak finansal operasyonların teknik zeminini oluşturur. Mevduat, kredi ve fon yönetimi gibi araçların işleyişini kavramak bankacılık hizmet modellerini ve finansal ürün yapılarını analiz edebilmenin temel koşuludur.

2.1.1. Mevduat

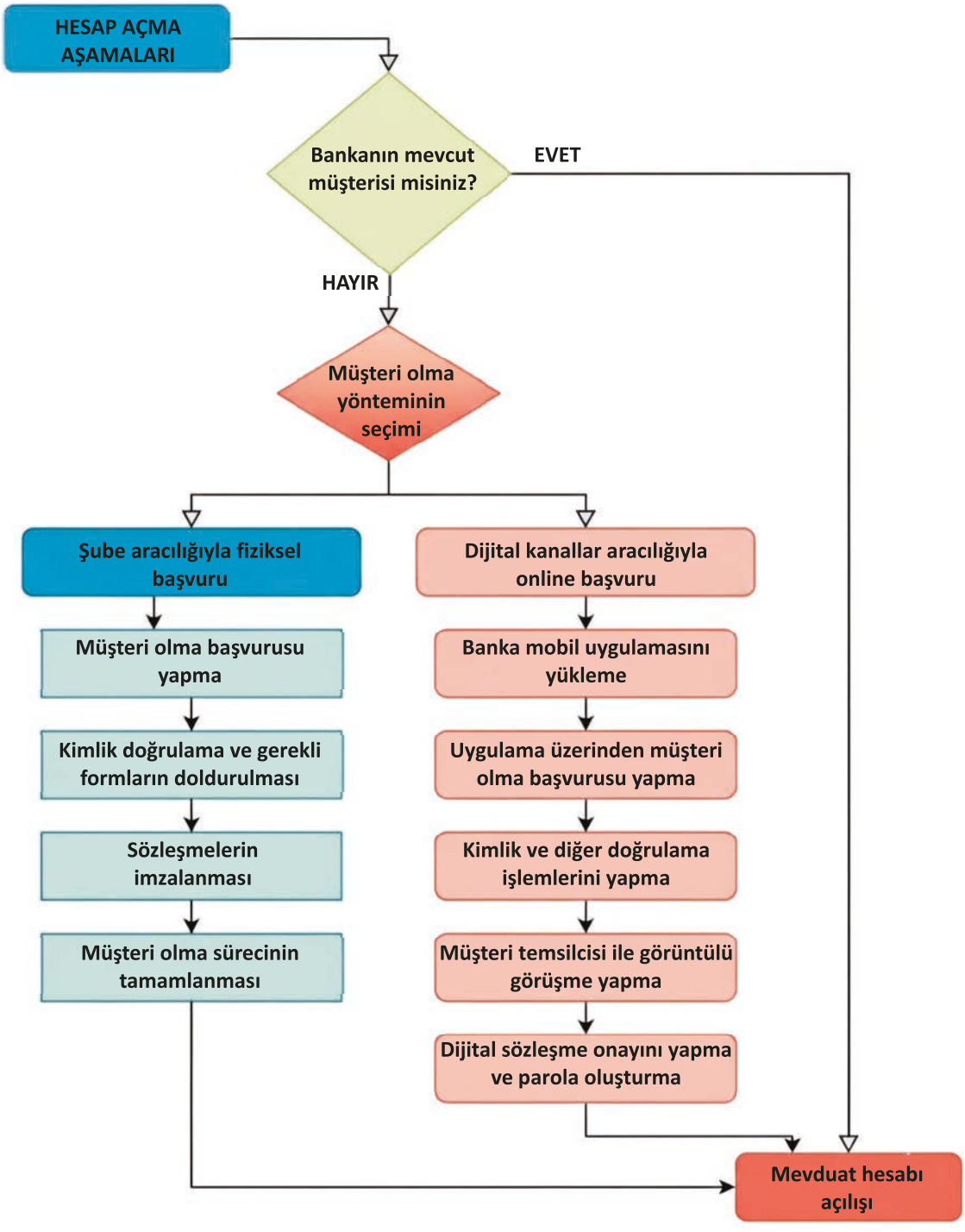
Arapça kökenli bir kelime olan mevduat, "tevdi" kelimesinden türemiştir ve herhangi bir değerin güvenli bir yere emanet edilmesi anlamına gelir. Gerçek veya tüzel kişilerin belirli bir faiz karşılığında güvenli saklama ve getiri elde etme amacıyla istedikleri anda, belirli bir vade sonunda çekmek üzere bankalar ile yetkili kuruluşlara yatırdıkları paraya **mevduat** denir. Bankaların en temel kuruluş amaçlarından biri olan "para ticareti" sürecinde toplanan mevduatın büyüklüğü, bankanın başarısı ve likiditesi için en kritik göstergelerden biridir. Mevduat, banka için sadece bir yükümlülük değil, aynı zamanda kredi arzını besleyen ana hammadde ve en düşük maliyetli fon kaynağıdır.

Mevduat sahibi olan gerçek veya tüzel kişilere **mudi** denir. Mudi, bankaya yatırdığı kaynak üzerindeki tasarruf hakkını belirli şartlar dâhilinde bankaya devrederken karşılığında bankadan bu meblağın iadesini ve varsa getirisini talep etme hakkına sahip olan alacaklı konumundadır. Mevduatlar kullanım amaçlarına, vade yapılarına ve getiri esaslarına göre çeşitlilik gösterir. Bu sınıflandırma hem bankaların fon yönetimini kolaylaştırır hem de mudilerin finansal ihtiyaçlarına uygun çözümler sunulmasını sağlar (Tablo 2.1).

Tablo 2.1: Mevduat Çeşitleri

MEVDUAT ÇEŞİTLERİ	VADESİNE GÖRE	Vadesiz mevduat	Süreye bağlı olmaksızın istenildiği anda tamamen veya kısmen çekilebilen, genellikle faiz işletilmeyen ve likidite sağlayan mevduatlardır.
		Vadeli mevduat	1 ay, 3 ay, 6 ay ve 1 yıla kadar değişik vadelerde açılabilen ve vade sonunda faiz veya kâr payı işletilen mevduatlardır.
		İhbarlı mevduat	7 gün öncesinden yazılı bildirim yapılarak para çekilebilen mevduatlardır.
		Birikimli mevduat	En az 3 en çok 10 yıl vade ile açılan ve belirli süreler sonunda faiz işletilen birikim amaçlı mevduatlardır.
	MUDİLERE GÖRE	Tasarruf mevduatı	Gerçek kişiler tarafından açılan ticari amaç dışı işlemler için kullanılan faiz veya kâr payı getiren mevduatlardır.
		Resmi mevduat	Kamu kurumlarına ve kuruluşlarına ait mevduatlardır.
		Ticari mevduat	Ticaretle uğraşan gerçek veya tüzel kişiliklere ait ticari işlemlerde kullanılan mevduatlardır.
		Bankalar mevduatı	Merkez bankaları, bankalar ve özel finans kuruluşlarına ait mevduatlardır.
		Diğer kuruluşlar mevduatı	Vakıf, dernek, birlik, sendika, noter, mahkeme, savcılık, apartman yöneticilikleri, icra ve iflas daireleri gibi kuruluşlara ait mevduatlardır.
	KULLANIM ŞEKLİNE GÖRE	Teselsüllü ortak mevduat	Hesap üzerinde hesap sahiplerinin ayrı ayrı tasarrufta bulunabildiği ortak hesaplardır. Bu hesaplar bir hesap sahibi tarafından tek başına kullanılabilir.
		Teselsülsüz ortak mevduat	Hesap üzerinde hesap sahiplerinin birlikte tasarrufta bulunabildiği ortak hesaplardır. İşlemler hesap sahiplerinin birlikte imzası alınarak yapılır.
	PARA ŞEKLİNE GÖRE	Türk Lirası ile açılan mevduat	Hesap işlemlerinin Türk Lirası ile yapıldığı mevduat çeşitleridir.
		Döviz ile açılan mevduat	Hesap işlemlerinin yabancı para birimleri ile yapıldığı mevduat çeşitleridir.
	GETİRİ YAPISINA GÖRE	Faizli mevduat	Belirlenmiş faiz şekli ve oranı üzerinden getiri elde edilen mevduat çeşitleridir.
		Katılım hesapları	Elde edilen kârın (veya zararın) mudilerle paylaşıldığı, faizsiz bankacılık prensiplerine uygun hesaplardır.

Mevduat hesabı açılışı banka müşterisi olma ön koşuluna bağlıdır ve hesap türüne göre farklı işlemlere tâbidir. Başvuru aşamasında yasal ehliyet (reşitlik) kontrolü esastır. Reşit olmayanlar için mevduat hesabı yasal temsilcileri (veli/vasi/vekil) tarafından açılır. Mevduat hesabı açma işlemi kimlik doğrulama ve sözleşme imzalama süreçlerini içeren fiziksel şube başvurusu ya da kimlik tarama, görüntülü görüşme ve dijital onay süreçlerini kapsayan dijital kanallar aracılığıyla gerçekleştirilir (Şekil 2.1).

Şekil 2.1: Hesap açma işlemleri

2.1.2. Kredi

Kredi kelimesi Latincede inanmak, güvenmek anlamına gelmektedir. Ticari anlamda ise kredi satın alma gücünün belirli bir süreliğine borç verilmesidir. Diğer bir deyişle bankaların fonlarını mevzuata uygun olarak geri almak kaydıyla belirli bir süre ve belirli bir bedel karşılığında fon talep edenlere ödünç vermesi veya doğacak yükümlülükleri garanti etmesine **kredi** denir.

Bankacılıkta krediler kullanım amacına, geri ödeme şekline, vade süresine, kaynağına, kişiye veya yetki durumuna göre farklılaşır. Bu ayrımlar kredi maliyeti ve geri ödeme planı koşullarını belirler (Tablo 2.2).

Tablo 2.2: Kredi Çeşitleri

KREDİ ÇEŞİTLERİ	GERİ ÖDEME ŞEKLİNE GÖRE	TAKSİTLİ KREDİLER	Anapara ve faizin belirli periyotlarda ödendiği standart kredilerdir.
		SPOT KREDİLER	Kredi ve faizin vade sonunda tek seferde ödendiği kısa vadeli kredilerdir.
		ROTATİF KREDİLER	Limit dahilinde kullanılıp geri ödemeyle yeniden açılan esnek kredilerdir.
		KREDİLİ MEVDUAT	Bakiye yetersiz olsa da belirli eksi limit dahilinde kullanılabilen kredilerdir.
	VADEYE GÖRE	KISA VADELİ	Vadesi genellikle 1 yıla kadar olan kredilerdir.
		ORTA VADELİ	Vadesi genellikle 1 ile 5 yıl arasında olan kredilerdir.
		UZUN VADELİ	Vadesi genellikle 5 yıldan uzun olan kredilerdir.
	KAYNAKLARINA GÖRE	ÖZKAYNAK KREDİLERİ	Bankanın kendi kaynaklarıyla finanse ettiği kredilerdir.
		DIŞ KAYNAK KREDİLERİ	Yurtdışı finans kaynaklarından sağlanan kredilerdir.
		REESKONT KREDİLERİ	Merkez Bankası'nın ticari senetleri iskonto ederek verdiği kısa vadeli kredilerdir.
	KİŞİYE GÖRE	BİREYSEL KREDİLER	Gerçek kişilerin kişisel ihtiyaçlarını finanse eden kredilerdir.
		TİCARİ KREDİLER	Şirket ve KOBİ'lerin ticari ve yatırım ihtiyaçlarını karşılayan kredilerdir.
	İZNE GÖRE	ŞUBE YETKİLİ KREDİLER	Şube müdürünün yetki sınırları dahilinde onaylayabildiği kredilerdir.
		OTORİZER KREDİLER	Şube müdürünün yetkisini aşan ve üst yönetim onayı gerektiren kredilerdir.
	TEMİNAT YAPISINA GÖRE	NAKDİ KREDİLER	Paranın müşteriye aktarıldığı ve faiziyle geri ödenen temel kredi türleridir.
		GAYRİNAKDİ KREDİLER	Üçüncü kişilere yükümlülük garanti eden, nakit çıkışı olmayan kredilerdir.
	KULLANIM AMACI VE KONUSUNA GÖRE	YATIRIM KREDİLERİ	Sabit sermaye yatırımlarını finanse eden uzun vadeli kredilerdir.
		İŞLETME KREDİLERİ	İşletmelerin kısa vadeli operasyonel ihtiyaçlarını karşılayan kredilerdir.
		DONATIM KREDİLERİ	İşletmelerin donanım ihtiyaçlarını finanse eden kredilerdir.
		TİCARİ KREDİLER	Tüzel kişilerin ticari ve yatırım ihtiyaçlarını karşılayan kredilerdir.
		SANAYİ KREDİLERİ	Sanayi ve üretim işletmelerinin ihtiyçlsrını finanse eden krediler.
		İHRACAT KREDİLERİ	İhracatçıların finansman ihtiyaçlarını özel koşullarla karşılayan kredilerdir.
		TARIM KREDİLERİ	Tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin finansmanını destekleyen kredilerdir.
		TURİZM KREDİLERİ	Turizm işletmelerinin yatırım ve işletme ihtiyaçlarına yönelik kredilerdir.
		TÜKETİCİ KREDİLERİ	Gerçek kişilerin kişisel harcamalarını finanse eden kredilerdir.
		KONUT KREDİSİ	Gayrimenkul alımı için, konut ipoteği karşılığı verilen uzun vadeli kredilerdir.
		TAŞIT KREDİSİ	Araç alımı için, genellikle taşıt rehni karşılığı verilen kredilerdir.

Krediler, modern finansal sistemin ve piyasa ekonomisinin temel kaldıraçlarından birini oluşturur. Sadece bir borçlanma aracı olmanın ötesinde, ekonomik aktörlerin zaman içindeki kaynaklarını yönetme esnekliğini artırır. Böylece atıl duran tasarruflar bankacılık sistemi aracılığıyla en verimli şekilde değerlendirileceği alanlara aktarılır. Bireylerin gelecekteki gelirlerini bugünden kullanarak tüketim talebini desteklemesi, işletmelerin yeni yatırım yapma ve inovasyonu (yenileşim) teşvik etme yoluyla üretim kapasitesini artırması, kredilerin makroekonomik canlılığa yaptığı en büyük katkıdır. Bu artan harcama, yatırım ve üretim döngüsü, toplam ekonomik büyümeye ivme kazandırırken aynı zamanda dolaylı olarak devletin vergi gelirlerini yükselterek kamu finansmanına da pozitif etki sağlar. Kısaca kredi kullanımları, bireysel finansman sağlamanın ve işletmelerin kısa vadeli nakit akışı ihtiyacını karşılamanın ötesinde tüm ekonominin büyümesini destekleyen dinamik bir güçtür (Tablo 2.3).

Tablo 2.3: Kredi Kullanımının Faydaları

KREDİ KULLANIMININ FAYDALARI	
Etkin finansman sağlama	Bireylerin ve işletmelerin ihtiyaç duyduğu paraya erişimini kolaylaştırır.
Üretimi ve yatırımı artırma	Girişimcilerin yatırım yapmasını ve yeni iş alanları oluşturmasını destekler.
Talebi ve tüketimi destekleme	Gelecekteki gelirlerin bugünden kullanılarak alışveriş yapılmasını sağlar.
Ekonomik canlılık ve büyüme	Harcama ve yatırım artışıyla ekonomik büyümeye katkıda bulunur.
Tasarrufları ekonomiye kazandırma	Atıl duran kaynaklar bankalar aracılığıyla ihtiyaç duyanlara aktarılır.
Girişimciliği ve inovasyonu teşvik	Yeni iş kurmak veya işi büyütmek isteyenlerin önünü açar.
İşletmeler için esnek nakit akışı	İşletmelerin kısa vadeli nakit ihtiyacını karşılamalarına yardımcı olur.
Devletin vergi gelirini yükseltme	Üretim ve tüketimin artması devletin vergi gelirlerini yükseltir.

Kredi tahsis sürecinde müşterilerin belirli nitelikleri karşılaması beklenir. Bu nitelikler güven, akışkanlık, verimlilik, uygunluk olmak üzere dört temel unsurdan oluşur ve kredilendirme ilkeleri olarak tanımlanır (Şekil 2.2). Bu ilkelerden **güven**, kredi talep eden kişinin borcunu geri ödeme konusundaki güvenilirliğini; **akışkanlık**, müşterinin kısa vadeli yükümlülüklerini yerine getirme gücünü; **verimlilik**, kredinin ekonomik olarak üretken ve getirisi yüksek bir alanda kullanılmasını; **uygunluk** ise kredi türü ile kullanım amacı arasındaki dengeyi ifade eder.

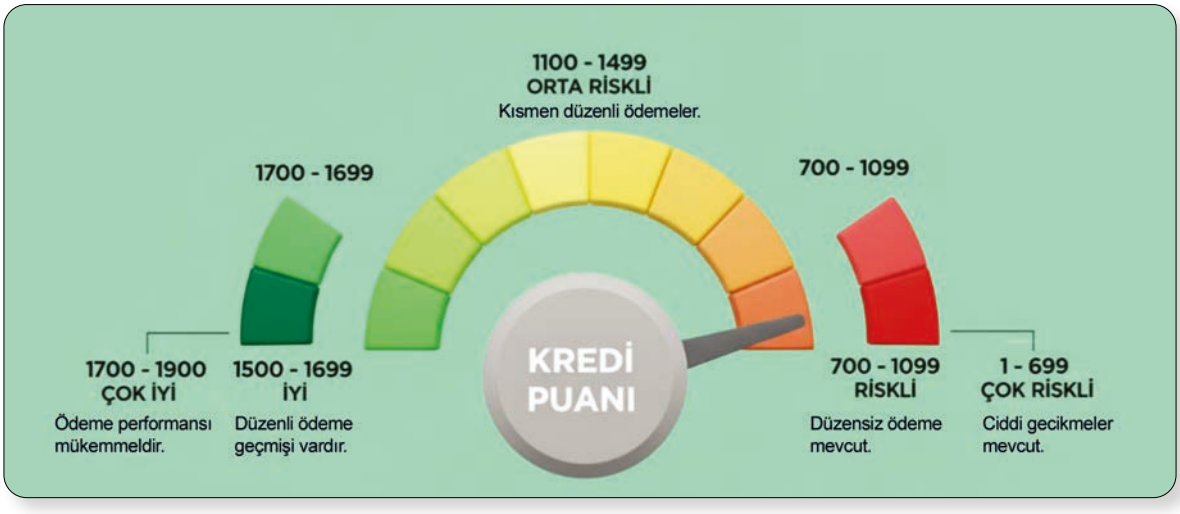
Şekil 2.2: Kredilendirme ilkeleri

Bankaların kredi verme süreci, farklı kredi türlerine göre değişiklikler gösterse de ana aşamaları genellikle aynıdır. Bu süreç fiziksel şube veya dijital kanallar (mobil uygulama, internet bankacılığı) aracılığıyla yapılan kredi başvurusu ile başlar. Banka müşteriyi kredilendirme ilkeleri çerçevesinde değerlendirmeden geçirir. Değerlendirme sonucunda kredi talebi uygun bulunursa kredi kullandırım kararı verilir. Ardından kredi sözleşmesi imzalanır ve kredi kullandırılır. Kredi geri ödeme süresi boyunca banka tarafından düzenli olarak izlemesi yapılır ve tüm borçlar bittiğinde süreç kredi kapama ile tamamlanır. Bu adımlar, bankaların risklerini yöneterek güvenli bir şekilde kredi vermesini sağlar (Şekil 2.3).

Şekil 2.3: Kredilendirme süreci

Kredi Kayıt Bürosu (KKB) tarafından bireylerin ve işletmelerin finansal geçmişleri doğrultusunda oluşturulan 1 ile 1900 arasında değişen, kişinin gelecek on iki aylık borç ödeme alışkanlıklarının kalitesini ve bankacılık sistemi nezdindeki risk düzeyini gösteren skora **Findeks notu** denir (Şekil 2.4). Puanlama bankaların politikalarına göre ufak farklılıklar gösterebilir. Notun yükselmesi, kredi ve kart ödemelerinin düzenli ve vaktinde yapılmasına, toplam borç miktarının gelirle orantılı tutulmasına bağlıdır. Bu disiplin, çok sık yeni kredi başvurularından kaçınmayı ve limitlerin tam kullanılmamasını gerektirir. Notu düşüren başlıca etkenler ise geciken veya ödenmeyen borçlar, gelir düzeyine oranla yüksek borç yükü ve sürekli yeni başvurulardır. Temerrüde düşmüş veya takibe alınmış borçlar, kredi notunun en hızlı şekilde düşmesine neden olan kritik faktörlerdir.

Şekil 2.4: Findesk kredi notu

BİLGİ KUTUSU

Risk Merkezi Raporu, Türkiye Bankalar Birliği (TBB) Risk Merkezi tarafından düzenlenir. Tüm bankalardaki aktif durumda olan veya son 5 yıl içerisinde kapanmış kredi, kredi kartı ve kredili mevduat hesaplarına (KMH) ait borç ve limit bilgilerini kapsamlı bir şekilde sunar. Risk Merkezi Raporu e-devlet https://www.turkiye.gov.tr/ genel ağı adresi üzerinden limitler dâhilinde ücretsiz olarak edinilebilir.

2.1.3. Teminat

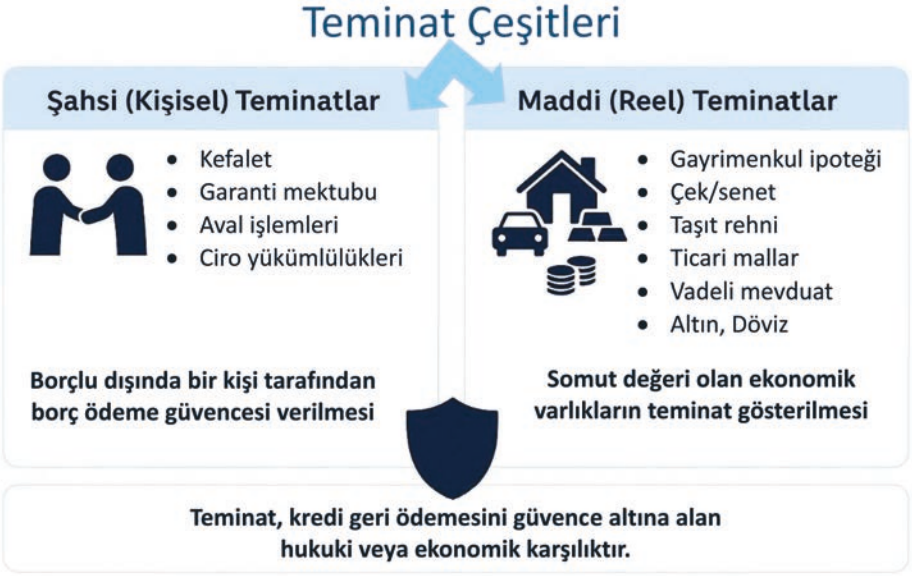
Kredilerin veya diğer alacakların geri ödenememesi riskine karşılık banka alacağının tamamen veya kısmen güvence altına alınmasını sağlayan her türlü varlık, garanti ve kefaletler ile sözleşmelerden doğan haklara **teminat** denir.

Bankaların temel faaliyetlerinden biri olan kredi kullandırımı, doğal olarak belirli bir risk içerir. Kredi geri ödemelerinin zamanında ve eksiksiz yapılmaması ihtimali bankaların kârlılığı ile likiditesini olumsuz etkileyebilir. Bu nedenle teminat bankacılık açısından önemli bir güvencedir. Teminat, bankaların alacakları için risk azaltıcı bir güvence niteliği taşırken borçlular için sorumluluğu teşvik eden, işlem güvenliğini ve ekonomik dengeyi sağlayan önemli bir mekanizmadır (Tablo 2.4).

Tablo 2.4: Teminatın Faydaları

AMAÇ	AÇIKLAMA VE ETKİSİ
1. Kredi Riskini Azaltmak	**Güvence ve Koruma:** Borç geri ödenmezse bankanın alacağını tahsil etme güvencesidir. Banka zararını azaltır.
2. Disiplin ve Güven Tesis Etmek	**Sorumluluk ve Teşvik:** Borçluyu zamanında ödeme yapmaya teşvik eder, ödeme disiplinini artırır. İstikrarlı geri ödeme sağlar.
3. Likidite Sağlamak	**Nakde Çevirme Kolaylığı:** Ödeme aksadığında teminat satılarak bankanın alacağı tahsil edilir. Banka likiditesini korur.
4. Kredi Maliyetini Dengelemek	**Daha Uygun Koşullar:** Risk düştüğü için banka daha düşük faiz oranları ve daha esnek koşullar sunabilir.

Kredi işlemlerinde bankaların alacağını güvence altına almak için kullandığı teminatlar, borcun geri ödenmeme riskini yönetmek amacıyla bir üçüncü kişinin sorumluluk üstlendiği **şahsi teminatlar** ve doğrudan ekonomik değere sahip varlıkların rehin verildiği **maddi güvenceler** olmak üzere iki temel gruba ayrılır (Şekil 2.5).

Şekil 2.5: Teminat çeşitleri

2.1.4. Fon

Yetkili kuruluşlarca katılma belgeleri ile toplanan kaynakların, riskin çeşitli yatırım araçlarından oluşturulmuş portföylere profesyonel ve dengeli şekilde dağıtılarak nemalandırılmasını sağlayan, likiditesi yüksek yatırım araçlarına **fon** denir.

Fonlar çok sayıda yatırımcının birikimlerinin profesyonel yöneticiler tarafından farklı finansal araçlara (hisse senedi, tahvil, bono, altın vb.) yönlendirilmesiyle oluşturulan ortak bir yatırım aracıdır. Yatırımcılar katılma payı satın alarak fona dahil olur ve fonun performansına göre kazanç veya kayıp elde eder.

Fonlar hafta içi borsa çalışma saatlerinde işlem görür. Yatırım fonları küçük tutarlarla yatırım yapma imkânının yanı sıra, profesyonel portföy yönetimi, kolay nakde çevrilebilirlik, vergi avantajları, yurt içi ve uluslararası piyasalara erişim gibi önemli avantajlar sunar.

Yatırım fonlarının organizasyonel ve yapısal sınıflandırması, Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) düzenlemeleri uyarınca şemsiye fonlar çatısı altında gruplandırılarak yapılır. Risk esasına dayalı ikincil bir sınıflandırmada ise fonlar tarihsel olarak A Tipi ve B Tipi olmak üzere ikiye ayrılır. Bu risk ayrımına göre A Tipi fonların portföy içeriğinde genellikle riski yüksek hisse senetleri bulunurken B Tipi fonların portföyleri ise tahvil fonları gibi daha düşük riskli sabit getirili varlıklardan oluşur (Tablo 2.5).

Tablo 2.5: Fon Çeşitleri

FON ÇEŞİTLERİ	VARLIĞA DAYALI FONLAR	Para piyasası fonları	Kısa vadeli, düşük riskli likit araçları içeren fonlardır.
		Borçlanma araçları fonları	Tahvil ve bono gibi sabit getirili araçları içeren fonlardır.
		Hisse senedi fonları	Yüksek riskli, sermaye kazancı odaklı fonlardır.
		Kıymetli maden fonları	Altın ve diğer değerli metallere yatırım yapmayı sağlayan fonlardır.
	ESNEK VE KARMA FONLAR	Karma fonlar	Farklı varlık sınıflarını bir arada bulunduran dengeli riskli fonlardır.
		Değişken fonlar	Portföy yapısının piyasa koşullarına göre esnek biçimde değiştiği fonlardır.
		Fon sepeti fonları	Diğer fonların katılma paylarına yatırım yaparak çifte çeşitlendirme sağlayan fonlardır.
	ÖZEL STRATEJİLİ FONLAR	Serbest fonlar	Esnek stratejili ve yalnızca nitelikli yatırımcılara açık olan fonlardır.
		Katılım fonları	Faizsiz finans ilkelerine uygun varlıklara yatırım yapmayı sağlayan fonlardır.
		Garantili/Koruma amaçlı fonlar	Anapara veya belirli bir getiriyi korumayı sağlayan fonlardır.
		Teknoloji temalı fonlar	Bilişim, yazılım, yapay zeka ve inovasyon odaklı fonlardır.
		Sosyal sorumluluk fonları	Çevresel, sosyal ve kurumsal sürdürülebilirlik bilincine uygun fonlardır.
	ÖZEL YAPILANMALI FONLAR	Girişim sermayesi yatırım fonları	Halka açık olmayan büyüme aşamasındaki şirketleri içeren fonlardır.
		Gayrimenkul yatırım fonları	Gayrimenkul ve kira gelirine dayalı fonlardır.
		Borsa yatırım fonları (BYF/ETF	Endekslere dayalı, düşük maliyetli ve likit fonlardır.

BİLGİ KUTUSU

SPK denetimi altında yatırım fonlarının alım satım işlemlerinin gerçekleştirildiği merkezi sistem, **Türkiye Elektronik Fon Alım Satım Platformu (TEFAS)** olarak adlandırılır. TEFAS hizmetlerine https://www.tefas.gov.tr/ genel ağı adresi üzerinden erişim sağlanabilir

2.1.5. Döviz

Döviz kelimesi Fransızca devise sözcüğünden Türkçeye geçmiştir. Bir ülkenin kendi ulusal parası dışında, yabancı ülke paralarına ve bu paralara bağlı ödeme araçlarının tümüne **döviz** denir. Bu araçlara bono, poliçe, kredi mektubu, havale gibi belgeler de dâhildir. Dar anlamda döviz, yalnızca yabancı para cinsinden düzenlenmiş ticari senetleri ifade ederken geniş anlamda ise tüm yabancı paralar ile yurt dışında geçerli ödeme araçlarını kapsar (Görsel 2.1).

Görsel 2.1: Döviz

Döviz; bir ekonomide dış ticaretin, yatırım kararlarının, cari denge ve fiyat istikrarının temel belirleyicilerinden biridir. Döviz kurları, sadece mal ve hizmet ihracatını değil aynı zamanda sermaye hareketlerini, turizm gelirlerini ve uluslararası yatırımları da doğrudan etkiler. Döviz makroekonomik istikrarın göstergelerinden biridir. Döviz kurlarındaki aşırı dalgalanmalar enflasyonun yükselmesine, cari açığın artmasına ve yatırım kararlarının ertelenmesine neden olabilir. Bu yüzden döviz piyasaları, merkez bankaları tarafından yakından izlenir ve gerektiğinde müdahalelerle yönlendirilir.

Döviz, efektif ve kaydi olmak üzere iki biçimde bulunmaktadır. **Efektif döviz** nakit olarak elde bulundurulan yabancı paralardır. Başka bir ifadeyle banknot veya madeni para şeklinde fiziki varlığı olan döviz türüdür. Buna karşılık **kaydi döviz** bankalarda hesaplar üzerinde bulunan, fiziki karşılığı bulunmayan ve elektronik ortamda işlem gören döviz biçimidir.

Döviz işlemleri, kambiyo kapsamında değerlendirilir. İtalyanca cambio [kambiyo (değişim)] kökeninden gelmektedir. Etimolojik kökeni Latince cambiare [kambiar (değiş tokuş etmek)] fiilinden türemiştir. Para veya para yerine geçen değerlerin birbiriyle değiştirilmesi işlemine **kambiyo** denir. Kambiyo piyasaları, döviz alım satım işlemlerinin düzenli şekilde yürütüldüğü piyasalardır.

Bir ülke parasının resmi kısıtlamalar olmaksızın döviz piyasalarında diğer ülke paralarına serbestçe çevrilebilmesine **konvertibilite** (çevrilgenlik) denir. Bu özellik, ulusal paranın uluslararası piyasalarda kabul görmesi ve güvenilirliğini göstermesi açısından önemlidir.

Döviz piyasasında **kur,** bir ülke parasının başka bir ülke parasına karşı sahip olduğu değeri ifade ederken **çapraz kur** ise iki yabancı para birimi arasındaki değerin üçüncü bir para birimi üzerinden hesaplanmasıdır. Bankacılık sisteminde **efektif deposu,** bankaların kasalarında bulundurdukları nakit yabancı paraları ifade eder ve fiziki döviz işlemlerinde kullanılır. Buna karşılık **döviz tevdiat hesapları** Merkez Bankası tarafından alım satıma konu edilen konvertibl dövizler üzerinden açılan ve kaydi olarak izlenen hesap türleridir. Bu kavramlar birlikte değerlendirildiğinde, döviz piyasasının hem değerleme hem de saklama boyutlarını oluşturarak uluslararası finansal işlemlerin temelini oluşturduğu görülür.

2.1.6. Efektif

Bir ekonomide fiziki olarak elde bulunan tüm yabancı paralara **efektif** denir. Bu kavram özellikle uluslararası ticaret, turizm gelirleri, sınır ötesi ödemeler ve bireysel döviz talepleri açısından büyük önem taşır. Efektif dövizin nakit olmasının avantajı anında ödeme imkanı ve küçük ölçekli işlemlerde likidite sağlamasıdır. Ancak taşıma, güvenlik ve saklama açısından riskler içerir. Bu nedenle bankalar efektif dövizi kasalarında depolar (efektif deposu) ve müşterilerin döviz taleplerini karşılamak için hazır tutar.

Efektif döviz kaydi dövize göre maliyetli ve riskli bir ödeme aracıdır. Kaydi döviz bankalar arası transfer ve elektronik işlemlerde tercih edilirken efektif döviz fiziksel ödemeler, turizm sektöründeki harcamalar, küçük işletme ödemeleri ve acil döviz ihtiyaçları için vazgeçilmezdir. Ayrıca efektif döviz merkez bankaları ve ticari bankalar açısından döviz rezervi yönetiminde de kritik bir rol oynar. Efektif depo yönetimi bankaların nakit döviz taleplerini karşılayabilme kapasitesini ve finansal istikrarı doğrudan etkiler.

Efektif kavramının uluslararası boyutu da önemlidir. Bir ülkenin banknot ve madeni paraları diğer ülkelerde ödeme aracı olarak sınırlı kabul görebilir. Bu nedenle uluslararası ödemelerde efektif dövizin yerine çoğunlukla kaydi döviz veya banka transferi kullanılır. Kısaca efektif döviz hem likidite sağlayan fiziki bir araç hem de bankacılık sisteminin ve ulusal ekonominin güvenlik ile rezerv yönetimi açısından kritik bir öneme sahiptir.

2.1.7. Repo

Menkul kıymetlerin belirli bir süre sonra geri alınmak üzere satılmasına **repo** denir (Görsel 2.2). Repo işleminde banka yatırımcıya veya kişiye menkul kıymet satar ve önceden belirlenen fiyat üzerinden vade sonunda geri almayı taahhüt eder. Satış sırasında, menkul kıymet banka tarafından müşteri adına saklanır ve repo şartlarını içeren makbuz müşteriye verilir.

Repo işlemleri genellikle bir gün ile bir ay aralığında yapılır. Ancak gecelik repo,15 günlük, 45 günlük veya daha uzun vadelerle de gerçekleştirilebilir. Bankalar bu işlemden, paranın zaman değerinden kaynaklı kâr elde ederek fonlarını artırır. İşlem konusu menkul kıymetler genellikle hazine bonosu, devlet tahvili, gelir ortaklığı senedi veya varlığa dayalı menkul kıymetlerdir.

Banka, menkul kıymeti satmak yerine müşteriden geri alırsa bu işleme **ters repo** denir. Repo ve ters repo işlemleri önceden belirlenen vade ve faiz oranlarıyla gerçekleştirildikleri için düşük riskli yatırım araçlarıdır. Bu işlemleri bankalar kısa vadeli likidite ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla, gerçek kişiler atıl nakitlerini kısa süreli değerlendirmek için, tüzel kişiler ise sermaye maliyetini minimize etmek amacıyla tercih eder.

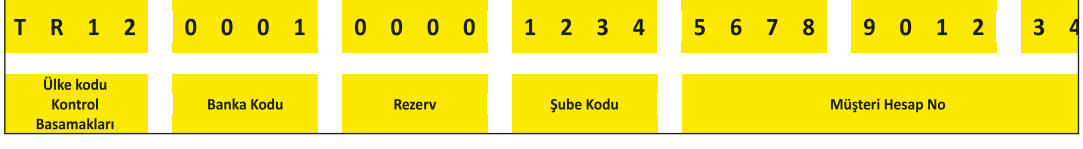
Görsel 2.2: Repo

2.1.8. Diğer Kavramlar

Bankacılık ve finans alanında, işlemlerin etkin ve güvenli bir şekilde yürütülebilmesi için temel kavramların yanı sıra birçok başka kavram da bulunmaktadır (Tablo 2.6). Bu kavramlar, para transferlerinden yatırım ve piyasa hareketlerine, risk yönetiminden kredi ve likidite süreçlerine kadar geniş bir yelpazeyi kapsar. Örneğin IBAN, EFT ve virman gibi araçlar para akışını düzenlerken kredi riski ve limitleri finansal kararların güvenliğini sağlar (Şekil 2.6). Piyasa türleri, oynaklık ve açığa satış işlemleri yatırımcı davranışlarını anlamada önem taşırken merkez bankası rezervleri ve açık piyasa işlemleri ekonomik politikaların uygulanmasında kritik rol oynar. Bankacılıkta günlük işlemlerin şeffaf ve hızlı bir şekilde gerçekleşmesini sağlayan banka dekontları, SWIFT ve FAST gibi sistemler de bu kavramlar arasında yer almaktadır.

Tablo 2.6: Bankacılıkla İlgili Diğer Temel Kavramlar

KAVRAM	TANIM
IBAN	Para transferlerinde hesapların kolayca tanınmasını sağlayan standart numaradır. IBAN numarası (Şekil 2.6) 26 haneden oluşur ve her banka hesabı için özel olarak tanımlanır.
Kredi Riski	Borçlunun yükümlülüklerini zamanında yerine getirememe riskidir.
Açık Piyasa İşlemleri	Merkez bankalarının para arzını artırmak veya azaltmak amacıyla hazine kağıtlarını alıp satmasıdır.
Açığa Satış İşlemleri	Elinde menkul kıymet olmayan yatırımcının fiyat düşüşü beklentisiyle satış yapmasıdır.
Akreditif	Malların bedelinin ödenmesini garanti eden banka veya aracı kuruluş teminatıdır.
Açık Pozisyon	Finansal araçlarda yükümlülüklerin karşılanamayan kısmıdır.
Ayı Piyasası	Karamsarlığın ve fiyat düşüşü beklentisinin hakim olduğu piyasadır.
Boğa Piyasası	İyimserliğin ve fiyat artışı beklentisinin hakim olduğu piyasadır.
Oynaklık (Volatilite)	Bir menkul kıymetin veya piyasanın fiyatının kısa süreli ve hızlı değişim gösterme derecesidir.
Virman	Aynı bankadaki aynı müşterinin hesapları arasında kaydi para aktarımıdır.
Havale	Aynı bankanın farklı şubeleri veya hesapları arasında para aktarımıdır.
EFT	Farklı bankalar arasındaki elektronik fon transferidir.
FAST	Bankalar arası 7/24 hızlı para transferi sistemidir.
Banka Dekontu	İşlemlerin müşteriye bildirildiği resmi belgedir.
Likidite	Bankanın veya müşterinin kısa vadede nakit ihtiyacını karşılama kapasitesidir.
SWIFT	Uluslararası bankalar arası mesajlaşma ve para transferi sistemidir.
Merkez Bankası Rezervleri	Bankaların merkez bankasında tuttuğu nakit ve menkul kıymetlerdir.
Kredi Limitleri ve Kullanımı	Müşterilerin kullanabileceği maksimum kredi miktarı ve mevcut kullanım durumudur.

Şekil 2.6: Türkiye'de IBAN numara yapısı

2.1. ETKİNLİK

A. Tablo 2.7'nin A sütununda verilen soruları, C sütunundaki uygun kavramlardan biriyle eşleştiriniz. Eşleştirdiğiniz doğru cevabı temsil eden harfi, ilgili sorunun B sütunundaki boşluğuna yazınız.

Tablo 2.7: Banka İşlemleriyle İlgili Genel Bilgiler ve Kavramlar

SIRA NO	A SORULAR	B EŞLEŞTİRME	C KAVRAMLAR
1	Bankaya belirli bir faiz karşılığında yatırılan paraya ne ad verilir?	.....	a) Findeks b) İflas c) Repo ç) Faiz d) Mevduat e) Tahvil f) Havale g) Komisyon ğ) Teminat h) Anapara ı) İcra i) Fon j) Vadesiz hesap k) Döviz l) Kredi
2	Bankaların belirli süre ve bedel karşılığında fonlarını ödünç olarak kullandırdığı araca ne denir?	.....	
3	Bankaların alacaklarını güvence altına almak amacıyla talep ettiği ekonomik varlık veya kefalete ne ad verilir?	.....	
4	Yatırımcıların birikimlerini profesyonel yöneticiler aracılığıyla çeşitli yatırım araçlarına yönlendirdiği yatırım türü nedir?	.....	
5	Bir ülkenin ulusal parası dışındaki yabancı paralar ve bunlara bağlı ödeme araçlarına ne ad verilir?	.....	
6	Menkul kıymetlerin belirli bir süre sonunda geri alınmak üzere satılması işlemine ne denir?	.....	
7	Bankada nakit akışını yönetmek için kullanılan, herhangi bir getirisi olmayan temel hesap türü hangisidir?	.....	
8	Bankaların müşterilere ait risk skorunu hesaplayan ve borç ödeme güvenilirliğini gösteren derecelendirme sistemi nedir?	.....	
9	Paranın zaman değerini ifade eden, ödünç alınan paranın kullanım bedeli olarak ödenen ücrete ne ad verilir?	.....	
10	Bir banka hesabından aynı bankadaki veya farklı bankadaki başka bir hesaba elektronik olarak para transfer etme işlemine ne ad verilir?	.....	

B.

Senaryo:

Ticaretle uğraşan A***, birikimlerini güvenli şekilde değerlendirmek için bankaya para yatırmak istiyor. Aynı zamanda işletmesini büyütmek için kredi almak istiyor. Banka bu işlem için teminat talep ediyor ve kredi sürecinde Findeks notunu kontrol ediyor. A*** ayrıca yurt dışına mal satışı yapacağından döviz işlemleriyle ilgilenmek zorunda olduğunu ifade ediyor. A***, yeni ürün alımı için yatırım yapmayı planlıyor, kredi faiz oranlarını takip ediyor ve yatırım fonları hakkında bilgi alıyor.

Verilen senaryoya göre Tablo 2.8'in A sütununda verilen soruları C sütununda verilen kavramlardan biriyle eşleştiriniz. Eşleştirdiğiniz doğru cevabı temsil eden harfi, ilgili sorunun B sütunundaki boşluğuna yazınız.

Tablo 2.8: Bankacılıkla İlgili Senaryo Analizi

SIRA NO	A SORULAR	B EŞLEŞTİRME	C KAVRAMLAR
1	A***'nın birikimini yatıracağı banka ürünü hangisidir?	.....	a) Yatırım fonu b) Güvenilirlik c) Konverbilite ç) İflas d) Garanti e) Repo f) A ve B tipi g) Mevduat ğ) İcra h) Kredi ı) Karma i) Döviz j) Akışkanlık
2	A***'nın işletmeyi büyütmek için başvuracağı finansman aracı nedir?	.....	
3	Bankanın teminat isteme nedeni nedir?	.....	
4	Findeks notu A*** için neden önemlidir?	.....	
5	A***'nın yurtdışı işlemleri için hangi finansal araca ihtiyacı vardır?	.....	
6	A*** tasarruflarını çeşitlendirmek için hangi ürünü düşünebilir?	.....	
7	A***'nın dövizlerinin hızlı ve kolay bir şekilde TL'ye çevrilmesine ne denir?	.....	
8	Fonlar hakkında bilgi alan A** hangi fonlar arasından seçim yapabilir?	.....	
9	A*** riskini düşürmek için hangi fonlara yatırım yapabilir?	.....	
10	Kısa süreli ödeme gücünü yeterli gören banka hangi kriteri onaylamıştır?	.....	

2.2. BANKACILIK İŞLEMLERİ

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Bankada hangi işlemleri yapabilirsiniz? Sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. Bankaların sunduğu işlemler insanların yaşamını nasıl kolaylaştırır? Sınıfta arkadaşlarınızla tartışınız.

Bankaların bireylerin ve işletmelerin para ile ilgili ihtiyaçlarını karşılamak için sunduğu hizmetlere **bankacılık işlemleri** denir. Bu işlemler arasında para yatırma ve çekme, EFT ve havale yapma, çek ve senet tahsilatı, döviz alım satımı gibi faaliyetler yer alır. Bankalar yaptıkları bu hizmetlerle paranın güvenli bir şekilde saklanmasını, transfer edilmesini ve yönetilmesini sağlar. Banka işlemleri hesaplara giren ve çıkan paranın kaydını tutar. İşlemleri analiz etmek hem bireylerin hem de işletmelerin finans, bütçe ve nakit akışlarını takip etmeleri açısından önemlidir.

2.2.1. Bireysel Bankacılık İşlemleri

Bireylerin (işletme olmayan gerçek kişiler) kendi adına bankalarda yaptığı para yatırma, çekme, ödeme, havale, kredi kartı, mevduat işlemleri, dijital bankacılık vb. işlemler **bireysel bankacılık işlemleri** olarak tanımlanır. Bu hizmetler bankaların kişilere sunduğu tüm finansal hizmetleri kapsarken bu işlemler, bireylerin günlük finansal ihtiyaçlarını güvenli ve kolay şekilde karşılamalarını sağlamaktadır (Görsel 2.3).

Görsel 2.3: Bireysel bankacılık işlemleri

Bireysel bankacılık işlemleri şunlardır:

- Hesap işlemleri
- Para transfer işlemleri
- Kartlı işlemler
- Ödeme işlemleri
- Kredi ve finansman işlemleri
- Tasarruf ve yatırım işlemleri
- Dijital bankacılık hizmetleri

2.2.1.1. Hesap İşlemleri

Bankada açılan hesaplar üzerinden para yatırma, çekme, birikim yapma ve düzenli ödemeler gibi işlemlerin tümüdür. Bireylerin bankalarda yaptıkları hesap işlemleri genel olarak aşağıdaki gibidir.

a) **Vadesiz Hesap Açma / Kapatma:** Paranın her an yatırılabildiği, çekilebildiği ve harcanabildiği banka hesabını açma veya kapatma işlemidir.

b) **Vadeli Mevduat (Faiz Getirili) Hesap Açma:** Belirli bir süre parayı bankada tutarak faiz geliri elde etmek amacıyla açılan hesaptır.

c) **Kredili Mevduat Hesabı (KMH):** Kişinin banka hesabında bakiye olmasa bile, belirlenen limit kadar para çekmeye veya harcama yapmaya izin veren hesap türüdür. Hesap bakiyesi eksiye düştüğünde banka, kullanılan tutar üzerinden faiz uygular.

ç) **Ortak Hesap İşlemleri:** Birden fazla kişi tarafından kullanılan ve tüm hesap sahiplerinin hesap hareketlerini görebildiği banka hesap türüdür.

d) **Otomatik Ödeme Talimatı Verme:** Fatura veya düzenli ödemelerin banka tarafından belirlenen tarihte otomatik olarak yapılmasını sağlayan işlem türüdür.

2.2.1.2. Para Transfer İşlemleri

Bireylerin bankalar aracılığıyla bir hesaptan başka bir hesaba para gönderme işlemlerinin tümüdür (Görsel 2.4).

Görsel 2.4: Para transfer işlemleri

Bankalarda yapılan para transfer işlemleri genel olarak aşağıdaki gibidir.

a) **Havale:** Aynı banka içindeki hesaplar arasında para gönderme işlemidir.

b) **EFT (Elektronik Fon Transferi):** Farklı bankalar arasındaki hesaplara para gönderme işlemidir.

c) **FAST (Fonların Anlık ve Sürekli Transferi):** 7/24, hızlı ve anlık para transferi yapılabilen sistemdir.

ç) **Yurt Dışı Para Transferleri (SWIFT vb.):** Farklı ülkelerdeki hesaplara güvenli şekilde para gönderme işlemidir.

2.2.1.3. Kartlı İşlemler

Kişilerin banka veya kredi kartı kullanarak para çekme, ödeme yapma ve alışveriş gibi işlemlerin tümüdür (Görsel 2.5).

Görsel 2.5: Kartlı işlemler

Bankalarda yapılan kartlı işlemler genel olarak aşağıdaki gibidir.

a) **Banka Kartı İşlemleri:** Banka kartı kullanarak para çekme, para yatırma, alışveriş vb. yapılan işlemlerdir.

b) **Kredi Kartı Başvurusu ve Kullanımı:** Bankadan kredi kartı alarak limit dâhilinde alışveriş yapmak ve ödemeleri gerçekleştirmek için yapılan işlemlerdir.

c) **Sanal Kart Oluşturma:** İnternet üzerinden güvenli alışveriş yapmak için bankanın sağladığı dijital kartı oluşturmaktır.

2.2.1.4. Ödeme İşlemleri

Bankalar aracılığıyla fatura, vergi, aidat veya diğer ödemelerin güvenli ve düzenli şekilde yapılmasıdır (Görsel 2.6).

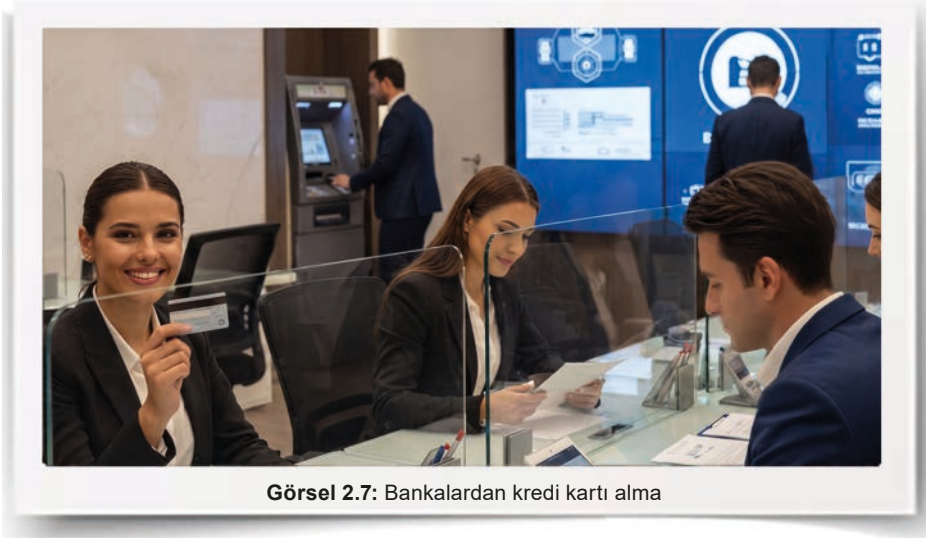
Görsel 2.6: Ödeme işlemleri

Bireylerin bankalarda yaptıkları ödeme işlemleri genel olarak aşağıdaki gibidir.

a) **Fatura, Vergi, Harç ve Aidat Ödemeleri:** Elektrik, su, internet, vergi gibi ödemelerin banka aracılığıyla yapılmasıdır.
b) **Mobil ve İnternet Bankacılığı Üzerinden Ödemeler:** Telefon veya bilgisayar üzerinden ödeme işlemlerini gerçekleştirmektir.
c) **Düzenli Ödeme Talimatları:** Fatura veya belirli ödemelerin bankaca otomatik olarak, belirlenen tarihlerde yapılmasını sağlamaktır.

2.2.1.5. Kredi ve Finansman İşlemleri

Bankalardan kredi alma, kredi kartı (Görsel 2.7) kullanma ve finansal ihtiyaçları karşılamak için yapılan tüm işlemlerdir.

Görsel 2.7: Bankalardan kredi kartı alma

Bireylerin bankalarda yaptıkları kredi ve finansman işlemleri genel olarak aşağıdaki gibidir.

a) **İhtiyaç Kredisi:** Kişisel harcamalar veya acil nakit ihtiyacı için bankadan alınan kredidir.
b) **Taşıt Kredisi:** Bireylerin araç alımı için bankadan sağlanan kredidir.
c) **Konut Kredisi:** Ev veya konut satın almak amacıyla bankadan alınan kredidir.
ç) **Kredi Kartı Limit İşlemleri:** Kredi kartının kullanılabilir maksimum tutarının belirlenmesi veya güncellenmesini kapsayan işlemlerdir.

2.2.1.6. Tasarruf ve Yatırım İşlemleri

Paranın birikim ya da yatırım amacıyla bankada tutulması; altın, döviz, fon veya bireysel emeklilik gibi araçlarla değerlendirilmesine **tasarruf ve yatırım işlemleri** denir. Bireylerin bankalarda yaptıkları tasarruf ve yatırım işlemleri genel olarak aşağıdaki gibidir.

a) **Vadeli Hesapta Birikim Yapma:** Parayı belirli bir süre bankada tutarak faiz geliri elde etmek için açılan vadeli hesaptır.
b) **Altın, Döviz veya Fon Alım / Satımı:** Yatırım amacıyla altın, döviz veya yatırım fonlarını bankadan alıp satma işlemleridir.
c) **Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) İşlemleri:** Emeklilik için düzenli birikim yapmayı sağlayan bankacılık hizmetidir.

2.2.1.7. Dijital Bankacılık Hizmetleri

Mobil ve internet bankacılığı, QR / NFC ödemeleri ve elektronik cüzdan gibi dijital araçlarla yapılan tüm bankacılık işlemleridir (Görsel 2.8).

Görsel 2.8: Dijital bankacılık hizmetleri

Bireylerin bankalarda yaptıkları dijital bankacılık işlemleri genel olarak aşağıdaki gibidir.

a) **Mobil Bankacılık:** Cep telefonu uygulamaları üzerinden bankacılık işlemleri yapmayı kapsayan hizmettir.
b) **İnternet Bankacılığı:** Bilgisayar veya tablet aracılığıyla banka hesaplarını yönetmeyi ve ödeme yapmayı sağlayan hizmettir.
c) **QR Kodla Ödeme:** Telefonla okutulan QR kod üzerinden ödeme gerçekleştirme işlemidir. Aynı zamanda QR kodla hesaptan para çekme, yatırma gibi işlemler yapılabilir.
ç) **Elektronik Cüzdan İşlemleri:** Dijital cüzdan kullanarak para gönderme, alma ve ödeme yapma işlemleridir.
d) **NFC / Temassız Ödeme İşlemleri:** Temassız kart veya cihaz ile alışverişlerde ödeme yapma işlemidir.

2.2.2. Ticari Bankacılık İşlemleri

Ticari bankacılık; gerçek ve tüzel kişilere yönelik olarak fon toplama, fon kullandırma, ödeme sistemleri, nakit yönetimi ve finansal aracılık hizmetlerini kapsayan bankacılık faaliyetleridir.

2.2.2.1. Ticari Hesap İşlemleri (Ticari Mevduat)

İşletmelerin bankalar nezdinde mali faaliyetlerini yürütmek amacıyla açtıkları hesaplar üzerinden gerçekleştirilen temel bankacılık işlemlerini kapsamaktadır.

a) **İşletme Hesabı (Ticari Mevduat):** Bankalarda şirket adına ticari mevduat hesabı açılması veya mevcut hesabın kapatılması işlemleridir.
b) **Nakit Yönetimi:** İşletmenin günlük nakit giriş ve çıkışlarının izlenmesi, kasa ve banka hesaplarının etkin biçimde yönetilmesidir.
c) **Ortak Hesap Yönetimi:** Birden fazla yetkili kişi tarafından kullanılan ve yönetilen işletme hesaplarının idaresidir.
ç) **Yatırım Hesabı İşlemleri:** İşletmenin birikimlerini değerlendirmek amacıyla özel yatırım hesapları açması ve bu hesapları kullanmasıdır.

2.2.2.2. Kredi ve Finansman İşlemleri

İşletmelerin faaliyetlerini sürdürebilmesi ve yatırımlarını gerçekleştirebilmesi için bankalar tarafından sağlanan finansal destekleri içermektedir.

a) İşletme Kredileri: İşletmenin günlük faaliyetlerini veya yatırımlarını finanse etmek amacıyla bankalar tarafından verilen kredilerdir.

b) Kredi Limitleri ve Teminat Yönetimi: İşletmeye tahsis edilen kredi limitlerinin belirlenmesi ve bu krediler için gerekli teminat işlemlerinin yürütülmesidir.

c) Faktoring ve Finansman Desteği: İşletmenin alacaklarını vadesinden önce tahsil ederek nakit akışını düzenlemesini sağlayan finansman yöntemidir.

ç) Leasing (Finansal Kiralama): İşletmenin ihtiyaç duyduğu varlıkları satın almadan kiralama yoluyla edinmesini sağlayan finansman yöntemidir.

2.2.2.3. Para Transferi ve Ödeme İşlemleri

İşletmelerin banka hesapları aracılığıyla yurt içi ve yurt dışı ödemelerini düzenli ve güvenli şekilde gerçekleştirmesini sağlar.

a) Toplu Ödeme İşlemleri: Çalışan maaşlarının veya tedarikçilere yapılacak ödemelerin tek seferde toplu olarak gerçekleştirilmesidir.

b) Havale ve EFT İşlemleri: İşletme hesapları arasında veya farklı bankalara para transferi yapılmasıdır.

c) Yurt Dışı Para Transferleri: Uluslararası bankacılık sistemleri kullanılarak farklı ülkelerdeki hesaplara ödeme yapılmasıdır.

ç) Otomatik Ödeme Talimatları: İşletmenin düzenli giderlerinin bankalar aracılığıyla otomatik olarak ödenmesini sağlayan işlemlerdir.

2.2.2.4. Çek ve Senet İşlemleri

Ticari hayatta yaygın olarak kullanılan ödeme araçlarının bankalar aracılığıyla güvenli şekilde yürütülmesini kapsamaktadır.

a) Çek Tahsilatı ve Ödemesi: İşletmenin aldığı çekleri bankaya ibraz ederek tahsil etmesi veya kendi çek ödemelerini gerçekleştirmesidir.

b) Senet Tahsilatı ve Yönetimi: İşletme tarafından kullanılan senetlerin takibinin yapılması ve vadesinde tahsil edilmesidir.

2.2.2.5. Döviz ve Uluslararası İşlemler

Döviz ve uluslararası işlemler, işletmelerin yabancı para cinsinden gerçekleştirdiği ticari faaliyetlere yönelik bankacılık hizmetlerini içermektedir.

a) Döviz Alım Satımı: İşletmenin döviz ihtiyacını karşılaması veya yatırım amacıyla yabancı para alım satımı yapmasıdır.

b) İhracat ve İthalat Ödemeleri: Uluslararası ticaret kapsamında yapılan mal ve hizmet alım satımlarına ilişkin ödeme ve tahsilat işlemleridir.

c) SWIFT İle Uluslararası Transferler: Uluslararası bankalar arası sistemler aracılığıyla güvenli ve hızlı para transferi yapılmasıdır.

2.2.2.6. Diğer Ticari Hizmetler

Diğer ticari hizmetler, bankaların işletmelere sunduğu tamamlayıcı ve destekleyici bankacılık faaliyetlerini kapsamaktadır.

a) **POS ve Sanal POS Hizmetleri:** İşletmelerin kartla ödeme kabul etmesini sağlayan fiziksel ve dijital ödeme sistemleridir.

b) **Ticari Kredi Kartı Kullanımı:** İşletme harcamalarının yönetilmesi amacıyla verilen kredi kartlarının kullanılmasıdır.

c) **Nakit Yönetimi Danışmanlığı:** İşletmenin nakit akışını daha verimli hâle getirmek için sunulan danışmanlık hizmetleridir.

ç) **Dijital Bankacılık Hizmetleri:** İnternet ve mobil bankacılık kanalları üzerinden ticari işlemlerin gerçekleştirilmesidir.

2.2.2.7. Kart İşlemleri (Ticari)

Kart işlemleri, işletmelerin banka ve kredi kartları aracılığıyla yaptığı ödeme ile nakit işlemlerini kapsamaktadır.

a) **Ticari Banka Kartı İşlemleri:** İşletme hesabına bağlı kartlar kullanılarak nakit çekme ve ödeme yapılmasıdır.

b) **Ticari Kredi Kartı Kullanımı:** Şirket giderlerinin yönetilmesi ve taksitli ödeme yapılmasıdır.

c) **Sanal Ticari Kart Oluşturma:** İnternet üzerinden güvenli alışveriş yapmak amacıyla işletme adına dijital kart oluşturulmasıdır.

ç) **Temassız (NFC) Ödemeler:** Kart veya mobil cihazlar kullanılarak temassız ödeme yapılmasıdır.

2.2.3. Havale ve Fon Transferi İşlemleri

Bankacılık sistemi, paranın ekonomik sistem içinde güvenli, hızlı ve kontrollü biçimde dolaşmasını sağlayan temel yapılardan biridir. Bankaların sunduğu para aktarım hizmetleri sayesinde bireyler, işletmeler ile kamu kurumları arasındaki ödemeler düzenli ve güvenilir bir şekilde gerçekleştirilmektedir. Bu hizmetler, ekonomik sistemde kan dolaşımı işlevi görmektedir. Başlangıçta yalnızca havale işlemleriyle sınırlı olan para transferleri, teknolojik gelişmelerle birlikte çeşitlenmiş ve günümüzde ödeme sistemlerinin en önemli unsurlarından biri hâline gelmiştir. Ödeme sistemleri; bankalar ve diğer finansal kuruluşlar arasında para, menkul kıymet ve finansal değerlerin aktarılmasını sağlayan teknik ve hukuki altyapıyı ifade eder.

BİLGİ KUTUSU

Ödeme sistemleri ile ödeme araçları birbirinden farklıdır.

Ödeme araçları: Para, çek, senet, banka kartı, kredi kartıdır.

Ödeme sistemleri: EFT, çek takas sistemi, kredi kartı takas sistemidir.

Günümüzde para, fiziksel kullanımının yanı sıra büyük ölçüde elektronik ortamlarda ödeme sistemleri aracılığıyla dolaşıma girmektedir. Para aktarım hizmetleri kullanılan yöntem, para birimi ve transferin gerçekleştiği yere göre beş ana grupta toplanmaktadır:

- Havale
- Virman
- Elektronik Fon Transferi (EFT)
- Döviz transferleri
- Özel çek uygulamalarıyla para transferleri

2.2.3.1. Havale İşlemleri

Bankacılık işlemleri içinde en sık kullanılan uygulamaların başında para transferleri yer almaktadır. Günlük yaşamda kira ödemelerinin yapılması, farklı şehirde yaşayan aile bireylerine para gönderilmesi, arkadaşlar arasında borç verilmesi ya da işyeriyle ilgili ödemelerin gerçekleştirilmesi bu işlemlere örnek olarak verilebilir. Ancak para transferinde kullanılan yöntemlerin çeşitliliği, kullanıcıların zaman zaman hangi yöntemi tercih edecekleri konusunda kararsızlık yaşamalarına neden olabilmektedir.

Bu yöntemlerden biri olan havale, bankacılık sisteminde yaygın olarak kullanılan para transferi türlerinden biridir.

Havale; bir gerçek veya tüzel kişinin (amir), kendi hesabına veya başka bir kişiye (lehtar) para ya da kıymetli evrak gönderilmesi için bir bankayı yetkilendirdiği hukuki işlemdir.

Havale işlemleri aynı bankanın yurt içindeki şubeleri arasında gerçekleştirilir. Havalenin tarafları şunlardır:

a) **Amir:** Havale talimatını veren kişi
b) **Lehtar:** Havalenin gönderildiği kişi
c) **Banka:** İşleme aracılık eden kurum (Görsel 2.9).

Görsel 2.9: Havale işleminin tarafları ve işleyişi

Havale işleminin temel özelliği, gönderici ve alıcı hesaplarının aynı banka bünyesinde yer almasıdır. Bu nedenle havale işlemleri haftanın yedi günü, günün yirmi dört saati gerçekleştirilebilir. Havale işlemleri; banka şubeleri, internet bankacılığı, mobil bankacılık, telefon bankacılığı ve ATM'ler aracılığıyla yapılabilmektedir. Kullanıcılar diledikleri takdirde gerçekleştirdikleri havale işlemlerini kayıt altına alabilir ya da düzenli havale talimatı vererek işlemlerini daha hızlı ve pratik hâle getirebilirler. Gönderilecek tutarın, gönderenin hesabında yeterli bakiye olarak bulunması durumunda havale talimatı çok kısa sürede onaylanır ve tutar alıcının hesabına aktarılır.

Havale işlemi gerçekleştirebilmek için alıcıya ait 26 haneli IBAN numarası ya da şube ve hesap numarası bilgilerine ihtiyaç duyulur. Dijital kanallar veya ATM üzerinden yapılan işlemlerde genellikle "Para Transferleri" menüsü altında yer alan "Havale" seçeneği kullanılır. Alıcının IBAN veya hesap bilgileri girildikten sonra gönderilecek tutar belirtilir. İşlemin onay aşamasında, para gönderilecek kişinin adı ve soyadı ya da baş harfleri ekranda gösterilerek kullanıcıdan teyit alınır.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve Bankalararası Kart Merkezi (BKM) tarafından sunulan Kolay Adres Sistemi sayesinde, IBAN bilgisi kullanılmadan da para transferi yapılabilmektedir. Bu sistemde cep telefonu numarası, Türkiye Cumhuriyeti Kimlik Numarası (TCKN), Vergi Kimlik Numarası (VKN), e-posta adresi veya pasaport numarası IBAN ile eşleştirilebilmektedir.

Mobil bankacılık kullanan bireysel müşteriler, Kolay Adres tanımlaması yaparak FAST sistemi üzerinden 7 gün 24 saat para transferi gerçekleştirebilirler. Tüzel müşteriler ise cep telefonu ve vergi kimlik numarasını ya da e-posta adreslerini kullanarak bu hizmetten yararlanabilmektedir.

Havale işlemlerinde alınan ücretler bankadan bankaya farklılık gösterebilmektedir. Ayrıca işlemin hangi kanal üzerinden yapıldığı (şube, ATM, internet veya mobil bankacılık gibi) da uygulanacak ücret üzerinde etkili olabilmektedir.

Havalenin iptali ve iadesinde ise alıcının hesabına alacak kaydı yapılmadan önce havale iptal edilebilir. Uzun süre alınmayan havaleler, mevzuat gereği zaman aşımına uğrayarak Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredilir.

2.2.3.2. Virman İşlemleri

Aynı bankada bulunan hesaplar arasında yapılan para aktarımlarına **virman** denir. Virman işlemi;

- Aynı kişiye ait hesaplar arasında yapılabilir.
- Bankalar bu işlemi genellikle ücretsiz sunar.

Örneğin bir müşterinin aynı bankada bulunan vadesiz hesabından vadeli hesabına para aktarması virman işlemidir.

2.2.3.3. Elektronik Fon Transferi

EFT bir bankada bulunan hesaptan başka bir bankada yer alan hesaba elektronik ortamda para gönderilmesini sağlayan para transferi yöntemidir. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) tarafından işletilen EFT sistemi üzerinden gerçekleştirilir. EFT işlemi, bankacılık sisteminde yaygın olarak kullanılan ve özellikle güvenli, düzenli ve kayıtlı bir transfer imkânı sunduğu için tercih edilen bir uygulamadır. EFT'nin temel özellikleri şunlardır:

- Yalnızca TL ile yapılır.
- Belirli saatlerde çalışır.
- Gerçek zamanlı mutabakat esasına dayanır.

EFT'nin amaçları ise şunlardır:

- Nakit kullanımını azaltmak
- Ödemeleri hızlı ve güvenli hâle getirmek
- Bankalar arasında sağlıklı bilgi akışı sağlamak

EFT işleminin gerçekleştirilebilmesi için hem gönderen hem de alıcı banka hesaplarının EFT sistemine tanımlı ve işlem yapmaya uygun olması gerekmektedir. İşlem sırasında alıcı ve göndericiye ait banka bilgileri, hesap numarası veya IBAN bilgisi ile hesap sahibinin adı ve soyadı doğru şekilde girilmelidir. Bilgilerde yapılacak hatalar, işlemin gecikmesine veya iptal edilmesine neden olabilir. EFT işlemleri; banka şubeleri, ATM'ler, internet bankacılığı ve mobil bankacılık kanalları aracılığıyla gerçekleştirilebilir. Dijital kanallarda genellikle "Para Transferleri" menüsü altında yer alan "EFT" seçeneği kullanılır. Alıcının IBAN veya hesap bilgileri ile transfer edilecek tutar girildikten sonra işlem onaylanır (Görsel 2.10).

Görsel 2.10: EFT işlemi

EFT; bireysel ödemeler, fatura ödemeleri, borç transferleri ve ticari işlemler gibi pek çok farklı amaçla kullanılabilmektedir. İşlem sırasında bankalar tarafından belirli bir ücret talep edilebilir. Bu ücret, bankanın uygulamalarına, işlem tutarına ve kullanılan kanala göre değişiklik gösterebilir.

EFT işlemleri yalnızca bankaların çalışma günleri ve saatleri içerisinde gerçekleştirilir. Türkiye'de EFT saatleri genel olarak iş günlerinde 08:30 – 17:15 aralığındadır. Bu saatler dışında verilen EFT talimatları, bir sonraki iş gününde işleme alınır.

EFT işlemlerinin hesaplara geçme süresi bankalar arasında farklılık gösterebilir. Çoğu EFT işlemi aynı iş günü içerisinde tamamlanmakla birlikte yoğunluk veya teknik nedenlerle gecikmeler yaşanabilir. Bankalar ayrıca EFT işlemleri için günlük, haftalık veya aylık işlem limitleri belirleyebilmektedir.

EFT işlemleri, IBAN kullanılarak da gerçekleştirilebilir. IBAN kullanımı, EFT işlemlerinin daha hızlı ve hatasız yapılmasını sağlar. Alıcıya ait IBAN numarası ve gönderilecek tutar girilerek işlem kolaylıkla tamamlanabilir.

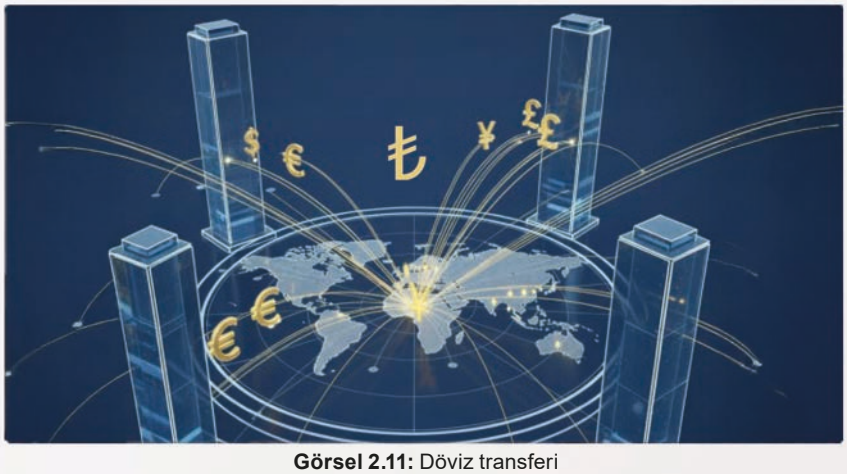
Geç EFT, bankaların normal EFT saatlerine yakın veya bu saatlerin dışında gerçekleştirilen EFT işlemlerini ifade eder. Genellikle 16:00 – 17:30 saatleri arasında yapılan bu işlemlerde farklı ücretlendirme ve limit uygulamaları söz konusu olabilir. Geç EFT işlemleri, yoğunluğa bağlı olarak aynı gün ya da bir sonraki iş gününde hesaba yansıyabilir.

EFT sistemi ile FAST (Fonların Anlık ve Sürekli Transferi) sistemi arasında önemli farklar bulunmaktadır. EFT işlemleri yalnızca mesai saatleri içinde yapılabilirken FAST sistemi kesintisiz hizmet sunar. EFT işlemlerinde para transferi belirli bir süre alabilirken FAST sistemi üzerinden yapılan işlemler saniyeler içinde tamamlanır.

EFT, bankacılık işlemleri içerisinde önemli bir yere sahip olan, güvenli ve yaygın kullanılan bir para transfer yöntemidir. Ancak EFT işlemi yapılmadan önce işlem saatlerinin, limitlerin ve ücretlendirme koşullarının bilinmesi büyük önem taşır. Doğru bilgi kullanımı ve bankacılık kurallarına uygun işlem yapılması, EFT sürecinin sorunsuz tamamlanmasını sağlar.

2.2.3.4. Döviz Transferi

Döviz transferi, yurt içi veya yurt dışındaki banka hesapları arasında yabancı para cinsinden gerçekleştirilen para transferlerini ifade eder (Görsel 2.11). Bu tür transferler, uluslararası bankacılık sisteminde SWIFT [Society for WorldwideInterbank Financial Telecommunication (Sosaytı for Vörldvayd Interbenk Faynenşıl Telekominikeyşın-Dünya Bankalar Arası Finansal Telekomünikasyon Derneği)] aracılığıyla yürütülmektedir.

Görsel 2.11: Döviz transferi

SWIFT kodu ya da diğer adıyla BIC [Business Identifier Code (Biznıs Aydentfayır Koud)]uluslararası para transferlerinde bankaları ve finansal kurumları tanımlamak amacıyla kullanılan özel bir koddur. Her bankaya özgü olarak belirlenen bu kod, transferin doğru banka ve şubeye yönlendirilmesini sağlar.

SWIFT kodu 8 veya 11 haneden oluşur ve yalnızca büyük harfler kullanılarak yazılır. Kodun yapısı şu şekildedir:

- **İlk 4 karakter:** Banka kodu
- **Sonraki 2 karakter:** Ülke kodu (Türkiye için "TR")
- **Devam eden 2 karakter:** Yerel kod (genellikle genel merkez bilgisi)
- **Son 3 karakter (varsa):** Şube kodu

Eğer kod 11 haneden oluşmuyorsa eksik kısımlar genellikle "X" harfi ile tamamlanır. "XXX" ifadesi bankanın merkez şubesini temsil eder.

SWIFT aracılığıyla döviz transferi; banka şubeleri, internet bankacılığı, mobil bankacılık veya telefon bankacılığı kanalları üzerinden gerçekleştirilebilir. İşlemin yapılabilmesi için aşağıdaki bilgilere ihtiyaç duyulur:

- Alıcıya ait kişi veya firma adı
- Alıcı bankanın adı ve bulunduğu şehir
- Alıcı bankanın SWIFT (BIC) kodu
- Alıcıya ait IBAN numarası veya hesap numarası

Bu bilgilerin eksiksiz ve doğru girilmesi, transferin sorunsuz tamamlanması açısından büyük önem taşır. IBAN, banka hesaplarını uluslararası standartlara göre tanımlayan bir numaradır. SWIFT ile yapılan işlemlerde, alıcı hesabın doğru tanımlanabilmesi için IBAN bilgisinin kullanılması transfer sürecini kolaylaştırır. SWIFT ve IBAN aynı kavram değildir. SWIFT kodu, bankayı tanımlarken IBAN, hesap ve hesap sahibine ait bilgileri içermektedir.

Uluslararası döviz transferlerinde genellikle her iki bilgiye de ihtiyaç duyulur. SWIFT aracılığıyla gerçekleştirilen döviz transferleri genellikle 1 ila 3 iş günü içinde tamamlanır. İşlemin süresi; transferin yapıldığı gün ve saat, bankaların çalışma düzeni, aracı bankaların sürece dâhil olup olmaması ve kullanılan para birimine göre değişiklik gösterebilir. Mesai saatleri dışında verilen talimatlar, takip eden iş günlerinde işleme alınır.

SWIFT işlemlerinde alınan ücretler bankaların uygulamalarına göre farklılık gösterebilir. Ücretler; transfer tutarına, kullanılan bankacılık kanalına ve işlemde yer alan aracı bankalara bağlı olarak değişebilir. Bazı durumlarda işlem masrafı gönderici tarafından, bazı durumlarda ise alıcı tarafından ya da her iki tarafça karşılanabilir.

SWIFT sistemi, farklı ülkeler ve para birimleri arasında gerçekleştirilen döviz transferlerinin güvenli, izlenebilir ve standartlara uygun şekilde yapılmasını sağlar. Bu yönüyle uluslararası ticaret, dış ödemeler ve bireysel döviz transferleri açısından bankacılık sisteminin temel bileşenlerinden biridir.

2.2.3.5. Banka Dışı Para Transfer Sistemleri

Banka dışı para transfer sistemleri, banka hesabı bulunması zorunlu olmaksızın yurt içi ve yurt dışına para gönderilmesine ve alınmasına imkân sağlayan ödeme ve transfer yöntemleridir. Bu sistemler, bankalar veya yetkili ödeme kuruluşları aracılığıyla sunulmaktadır.

Bu tür transferlerde gönderici tarafından yatırılan tutar, alıcının bulunduğu ülkedeki yetkili işlem noktalarından kimlik doğrulaması yapılarak teslim alınır. İşlem sırasında alıcıya ait ad ve soyadı bilgileri ile transferi tanımlayan özel bir referans numarası kullanılır. Bu bilgiler, paranın doğru kişiye ulaştırılmasını ve işlemin izlenebilir olmasını sağlar.

Banka dışı para transferleri genellikle kısa sürede sonuçlanan işlemlerdir. Çoğu transfer, gönderimin gerçekleştirilmesinin ardından aynı gün içinde alıcının kullanımına sunulabilmektedir. Transferler farklı para birimleri üzerinden yapılabilir. İşlem süresi ve uygulanan ücretler; gönderilen tutara, transferin yapıldığı ülkelere ve hizmetin türüne göre değişiklik gösterebilir.

Bu sistemler, bankalar aracılığıyla gerçekleştirilen EFT ve SWIFT işlemlerinden banka hesabı gerektirmemesi yönüyle ayrılmaktadır. Ancak güvenlik, kayıt altına alma ve kimlik doğrulama süreçleri bu işlemlerde de temel ögeler arasında yer almaktadır.

Banka dışı para transfer sistemleri, özellikle bankacılık hizmetlerine erişimin sınırlı olduğu durumlarda alternatif bir çözüm sunmaktadır. Para transfer yöntemleri tercih edilirken işlem süresi, maliyet, güvenlik ve kullanım kolaylığı gibi ögeler birlikte değerlendirilmelidir.

2.2.4. Çek, Senet, Tahsilat ve Ödeme İşlemleri

Bankalar aracılığıyla gerçekleştirilen çek, senet, tahsilat ve ödeme işlemleri; mali işlemlerin güvenli, düzenli ve kayıtlı bir şekilde yürütülmesini sağlayan temel bankacılık uygulamaları arasında yer almaktadır.

a) **Çek İşlemleri:** Çek, bankaya hitaben yazılmış, belirli bir tutarın ödenmesini emreden kıymetli evraktır. Türk Ticaret Kanunu'na göre çek, görüldüğünde ödenir. Çekler bankalar aracılığıyla tahsil edilir. Çek takas sistemi ile bankalar arası mutabakat sağlanır.

b) **Senet İşlemleri:** Senet (bono), borçlunun alacaklıya belirli bir tarihte ödeme yapacağını taahhüt ettiği kıymetli evraktır. Bankalar senetlerin tahsiline aracılık eder.

c) **Ödeme Hizmetleri:** Bankalar aracılığıyla yapılan başlıca ödeme işlemleri şunlardır:

- Maaş ödemeleri
- Kira ödemeleri
- Fatura ödemeleri
- Otomatik ödeme talimatları

ç) **Tahsilat Hizmetleri:** Bankalar, kamu ve özel kurumlar adına tahsilat yapmaktadır. Bunlar:

- Vergi ve harç tahsilatları
- Üniversite ve okul ücretleri
- HGS / OGS geçiş ücretleri
- Bağış ve yardım tahsilatları

BİLGİ KUTUSU

Mevzuat gereği belirli tutarın üzerindeki kira ve maaş ödemelerinin banka aracılığıyla yapılması zorunludur.

2.2.5. Döviz – Efektif Alım ve Satım Hizmetleri

Yabancı para cinsinden banka hesaplarında yer alan değerlere **döviz** denir. **Efektif** ise fiziki yabancı para (banknot)'dır. Döviz ve efektif alım satım hizmetleri bankalar tarafından yabancı para cinsinden yapılan işlemlerde, hesap üzerinden veya fiziki para kullanılarak gerçekleştirilen temel bankacılık hizmetleri arasında yer almaktadır.

Döviz ve efektif alım satım hizmetleri, bankalar tarafından yabancı para işlemlerinin gerçekleştirilmesine yönelik sunulan temel bankacılık hizmetleri arasındadır. Bu hizmetler, yabancı paranın hesaplar üzerinden veya fiziki para kullanılarak alınıp satılmasını kapsar.

Döviz alım ve satım işlemleri, yabancı paranın banka hesapları arasında kaydi olarak alınıp satılmasıdır. Bu işlemlerde fiziki para kullanılmaz, işlemler tamamen hesap hareketleri üzerinden gerçekleştirilir. Müşteriler, bankalarda açılmış döviz hesapları aracılığıyla yabancı para satın alabilir veya mevcut dövizlerini Türk lirasına çevirebilir.

Döviz işlemlerinde uygulanan kurlar, bankalar tarafından belirlenir ve günlük olarak güncellenir. Bu kurlar; piyasa koşulları, döviz arz ve talebi ile bankanın kur politikalarına göre değişiklik gösterebilir.

Efektif alım ve satım işlemleri, fiziki yabancı para üzerinden yapılan döviz işlemlerini ifade eder. Bu işlemlerde müşteri, bankaya nakit döviz getirir ya da bankadan nakit döviz temin eder. Efektif işlemler, genellikle banka şubelerinde gişe aracılığıyla yapılır.

Döviz işlemleri hesaplar üzerinden kaydi olarak yapılırken efektif işlemlerde fiziki para kullanılır. Bu nedenle efektif kurlar döviz kurlarına göre farklılık gösterebilir. Fiziki paranın taşınması, saklanması ve güvenliğinin sağlanması bankalar açısından ek maliyet oluşturduğundan efektif alış ve satış kurları genellikle daha farklı seviyelerde belirlenir.

Bankalar, efektif işlemlerde kullanılan banknotların yıpranmamış, eksiksiz ve geçerli olmasını şart koşar. Sahte veya tedavülden kalkmış banknotlar kabul edilmez. Ayrıca işlem tutarına bağlı olarak müşterilerden kimlik bilgileri talep edilebilir.

Döviz ve efektif işlemlerde uygulanacak kurlar, işlem saatleri ve ücretlendirme bankadan bankaya farklılık gösterebilir. Bu nedenle işlem öncesinde güncel kur bilgileri ve bankanın uygulamaları dikkate alınmalıdır.

Döviz ve efektif alım satım hizmetleri, bireysel ve ticari müşterilerin yabancı para ihtiyaçlarının karşılanmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu hizmetlerin doğru ve bilinçli şekilde kullanılması, mali işlemlerin güvenli ve etkin biçimde yürütülmesini sağlar.

BİLGİ KUTUSU

Efektif alım, müşterinin elindeki yabancı para banknotlarının banka tarafından satın alınmasıdır. Banka, bu işlemi kendi belirlediği efektif alış kuru üzerinden gerçekleştirir.

Efektif satım, bankanın müşteriye yabancı para banknotu satması işlemidir. Bu işlemde efektif satış kuru uygulanır.

2.2.6. Diğer Bankacılık İşlemleri

Bankalar, para transferleri ve döviz işlemlerinin yanı sıra, bireysel ve ticari müşterilerin farklı finansal ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla çeşitli diğer bankacılık işlemleri de sunmaktadır. Bu işlemler, bankacılık sisteminin tamamlayıcı hizmetleri arasında yer almakta ve finansal işlemlerin düzenli, güvenli ve kayıtlı biçimde yürütülmesini sağlamaktadır.

a) Hesap İşlemleri: Bankalar, müşterileri adına vadesiz ve vadeli mevduat hesapları açar ve bu hesaplar üzerinden para yatırma, para çekme, bakiye sorgulama ve hesap kapatma işlemlerini gerçekleştirir. Hesaplar, Türk lirası veya yabancı para cinsinden açılabilir.

b) Kredi ve Finansman İşlemleri: Bireysel ve ticari müşterilere yönelik olarak ihtiyaç kredisi, taşıt kredisi, konut kredisi ve ticari krediler gibi finansman hizmetleri sunulur. Kredi işlemlerinde vade, faiz oranı, teminat ve geri ödeme koşulları bankalar tarafından belirlenen kurallar çerçevesinde uygulanır.

c) Kartlı Ödeme Hizmetleri: Bankalar, müşterilerine banka kartı, kredi kartı ve ön ödemeli kart hizmetleri sunar. Bu kartlar aracılığıyla mal ve hizmet ödemeleri yapılabilir, ATM'lerden nakit çekilebilir ve hesap hareketleri izlenebilir.

ç) Fatura ve Düzenli Ödeme Hizmetleri: Elektrik, su, doğal gaz, iletişim ve benzeri faturaların ödenmesi bankalar aracılığıyla gerçekleştirilebilir. Ayrıca müşteriler, belirli ödemelerin zamanında yapılabilmesi için otomatik ödeme talimatı verebilirler.

d) Çek ve Senet İşlemleri: Bankalar, çek defteri verilmesi, çek tahsilatı, senet tahsilatı ve bu işlemlerin takibine yönelik hizmetler sunar. Bu işlemler, ticari hayatta kullanılan ödeme araçlarının bankacılık sistemi içinde güvenli biçimde kullanılmasını sağlar.

e) Kasa ve Emanet Hizmetleri: Bazı bankalar, müşterilerine kiralık kasa hizmeti sunarak değerli evrak, belge ve eşyaların güvenli şekilde saklanmasına imkân tanır. Bankalar ayrıca emanet kabulü gibi hizmetler de verebilir.

f) Bilgilendirme ve Danışmanlık Hizmetleri: Bankalar, müşterilerini hesap hareketleri, ödeme tarihleri ve finansal ürünler hakkında bilgilendirir. Dijital kanallar aracılığıyla hesap özetleri, bildirimler ve işlem geçmişi sunulmaktadır.

Bunlara ek olarak bankaların sunduğu diğer hizmetler şunlardır:

- Emekli maaşı ödemeleri
- Bloke çek uygulamaları
- Ödeme kuruluşları aracılığıyla yapılan işlemler

Diğer bankacılık işlemleri, bankaların sunduğu temel hizmetleri tamamlayarak finansal sistemin etkin ve güvenli bir şekilde işlemesine katkı sağlar. Bu işlemler, bireylerin ve işletmelerin günlük mali faaliyetlerini kolaylaştırmakta ve bankacılık sistemine olan güveni artırmaktadır.

BİLGİ KUTUSU

Dijital bankacılık işlemleri gerçekleştirilirken güvenlik şifreleri ve kişisel bilgiler hiçbir şekilde üçüncü şahıslarla paylaşılmamalıdır. Bankalar; müşterilerinden telefon, mail veya kısa mesaj yoluyla asla şifre veya giriş kodu talep etmez.

2.2. ETKİNLİK

A. Aşağıdaki senaryoyu okuyunuz ve bu senaryoya göre soruları cevaplayınız.

S***, aynı bankada bulunan vadesiz hesabından vadeli hesabına para aktarmak istemektedir. Aynı zamanda elektrik faturasının her ay otomatik ödenmesini talep etmektedir.

1. S*** hangi iki bankacılık işlemini kullanacaktır?

…….

…….

2. S***'nın yapacağı bu işlemler bireysel mi yoksa ticari bankacılık kapsamında mı değerlendirilir? Nedenleriyle birlikte yazınız.

…….

…….

B. Aşağıda A sütununda verilen durumlar için en doğru bankacılık işlemini B sütununa yazınız.

A DURUM	B İŞLEM TÜRÜ
Aynı bankadaki vadesiz hesaptan vadeli hesaba para aktarılması	.....
Farklı bankadaki bir hesaba mesai saatleri içinde TL gönderilmesi	.....
Yurt dışındaki bir bankaya Euro gönderilmesi	.....
Aynı bankanın başka bir şubesindeki kişiye para gönderilmesi	.....
Banka hesabı olmayan bir kişiye yurt dışından para gönderilmesi	.....
Bankaya fiziki dolar banknotu verilerek TL alınması	.....
Elektrik faturasının her ay otomatik olarak ödenmesi	.....

C. Aşağıdaki senaryoyu okuyunuz ve bu senaryoya göre soruları cevaplayınız.

A*** Ankara'da yaşamaktadır. Muğla'da üniversite öğrenimi gören kardeşi S***'ye 6.000,00 TL para göndermek istemektedir. A***, 22.04.2026 tarihinde hesabının bulunduğu banka şubesine giderek, aynı bankanın Muğla şubesinde hesabına bulunan kardeşi S***'ye para transferi yapacaktır.

1. A*** hangi işlem türünü kullanmalıdır?

…….

…….

2. A*** bu işlemi başka hangi kanallar üzerinden yapabilir?

…….

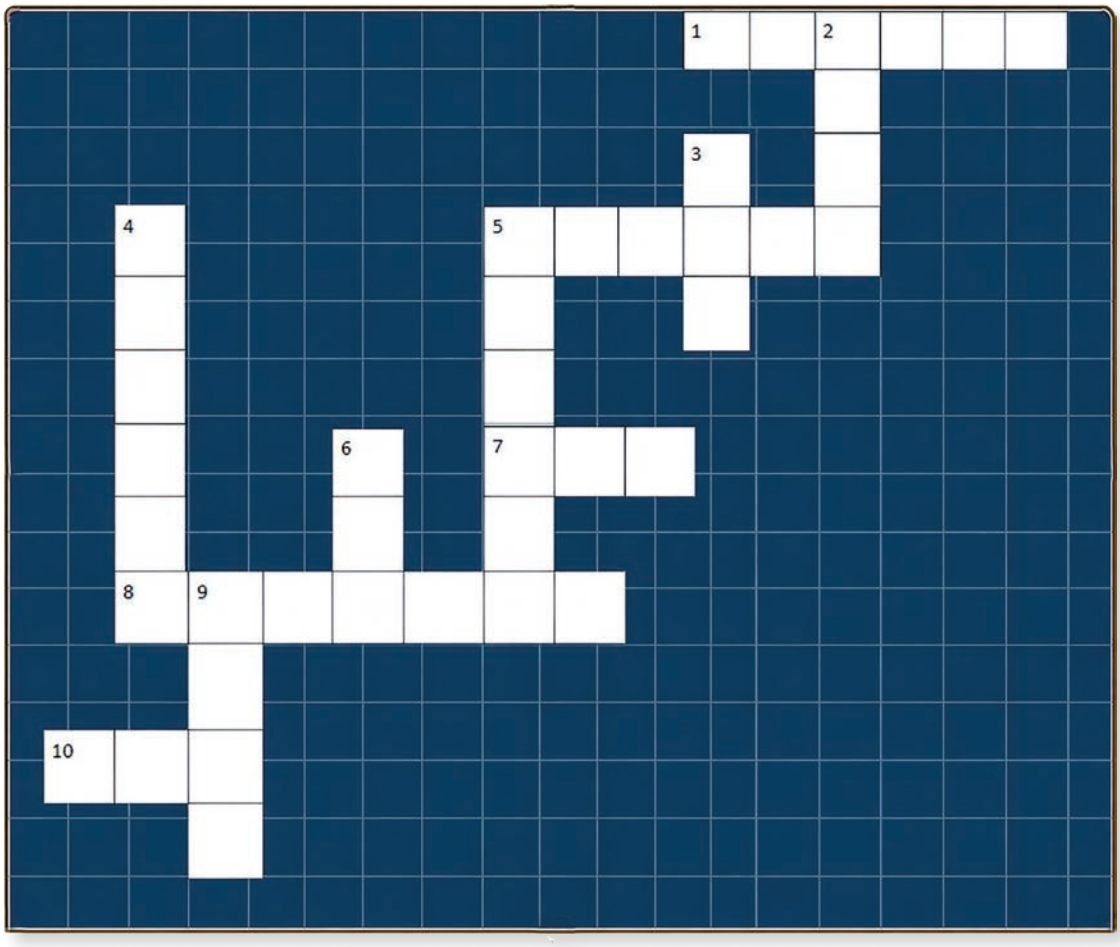
…….

3. A***'nın bu işlemi yapabilmesi için hangi bilgiler gereklidir?

…….

…….

D. Aşağıda numaralandırılmış bankacılık işlemlerine ait kavramların tanımlarını, bulmacadaki ilgili boşluklara yazınız.

Soldan Sağa (Yatay)

1. Uluslararası döviz transferlerinde kullanılan sistemin adı

5. Aynı bankadaki kendi hesapların arasında para aktarma işlemi

7. Farklı bankalar arasındaki Türk lirası transferi

8. Fiziki ortamdaki yabancı para (banknot)

10. İşletmelerin kartla ödeme almasını sağlayan cihaz / sistem

Yukarıdan Aşağı (Dikey)

2. Uluslararası standartlara göre oluşturulmuş 26 haneli hesap numarası

3. Hesapta para olmasa da limit dahilinde harcama yaptıran kredi türü (kısaltma)

4. Aynı bankanın şubeleri arasında yapılan para transferi

5. Belirli bir süre sonunda faiz getirisi sağlayan hesap türü

6. Bankaya hitaben yazılmış, görüldüğünde ödenen kıymetli evrak

9. 7/24 anlık para transferi sağlayan sistemin kısaltması

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A **Aşağıda verilen cümlelerin başındaki boşluğa cümlede yer alan ifade doğru ise "D", yanlış ise "Y" yazınız.**

1. (.....) Reşit olmayan bireyler yasal temsilcileri olmadan mevduat hesabı açabilir.
2. (.....) Findeks notu arttıkça bireylerin kredi riski azalır.
3. (.....) EFT işlemleri Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından işletilen sistem üzerinden yapılır.
4. (.....) FAST sistemi 7 gün 24 saat kesintisiz para transferi imkânı sunar.
5. (.....) Vadesiz mevduat hesaplarından faiz geliri elde edilir.

B **Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan noktalı yerlere doğru ifadeleri yazınız.**

6. Aynı bankada bulunan hesaplar arasında yapılan para aktarımına ..... denir.
7. Bir ülke parasının diğer ülke paralarına serbestçe çevrilebilme özelliğine ..... denir.
8. Farklı bankalar arasında Türk lirası ile yapılan para transferi işlemine ..... adı verilir.
9. Uluslararası para transferlerinde bankaları tanımlamak için kullanılan koda ..... denir.
10. Menkul kıymetlerin belirli bir süre sonra geri alınmak üzere satılması işlemine ..... denir.

C **Aşağıdaki soruların doğru cevabını işaretleyiniz.**

11. Aşağıdakilerden hangisi bireysel bankacılık işlemleri arasında yer almaz?
A) Vadeli mevduat hesabı açma
B) Fatura ödemeleri
C) Kira ödemeleri
D) Vergi ve harç tahsilatları
E) Maaş ödemeleri

12. Aşağıdakilerden hangisi bankalar aracılığıyla yapılan başlıca ödeme işlemlerinden biri değildir?
A) Otomatik ödeme talimatları
B) Fatura ödemeleri
C) Kira ödemeleri
D) Vergi ve harç tahsilatları
E) Maaş ödemeleri

13. Aşağıdakilerden hangisi ticari bankacılık işlemleri kapsamında yer alır?
A) Bireysel emeklilik B) Ticari kredi kullanımı C) Sanal kart oluşturma
D) Mobil cüzdan E) Kredi kartı aidatı ödemesi

14. Aşağıdakilerden hangisi bankaların kamu veya özel kurumlar adına yaptığı tahsilat hizmetlerinden biri değildir?
A) HGS / OGS geçiş hizmetleri
B) Bağış ve yardım
C) Vergi ve harç
D) Otomatik ödeme talimatları
E) Üniversite ve okul ücretleri

15. Aşağıdakilerden hangisi çek ve senet işlemlerinin bankalar aracılığıyla yapılmasının temel amacıdır?
A) Ödeme işlemlerini güvenli ve kayıtlı hâle getirmek
B) Kredi limitlerini artırmak
C) Vergi oranlarını belirlemek
D) Döviz kuru belirlemek
E) Faiz oranlarını düşürmek

3. ÖĞRENME BİRİMİ

BANKA MUHASEBESİ

KONULAR

3.1. BANKA MUHASEBESİYLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

3.2. BANKA MUHASEBESİ UYGULAMALARI

TEMEL KAVRAMLAR

Banka muhasebesi, efektif, kambiyo, provizyon, repo, swift, şube, TDHP, valör

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Banka muhasebesiyle ilgili genel bilgileri
- Banka muhasebesi uygulamalarını

3.1. BANKA MUHASEBESİYLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Bankaların muhasebe kayıtlarının doğru tutulmaması hangi sonuçlara yol açabilir? Sınıfta arkadaşlarınızla tartışınız.
2. Çevrenizdeki herhangi bir işletmenin giderleri ile bir banka şubesinin giderlerini karşılaştırınız. Düşüncelerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Bankalar, çok sayıda şube aracılığıyla yurt içinde ve yurt dışında faaliyet gösteren, geniş ve karmaşık organizasyon yapısına sahip finansal kurumlardır. Bu yapı içerisinde şubelerle genel müdürlük arasında hızlı, güvenilir ve sürekli bir bilgi akışı sağlanması zorunludur. Bu bilgi akışını sağlayan en önemli araç muhasebe sistemidir.

Bankacılık işlemlerine ait bilgilerin kaydedildiği, sınıflandırıldığı ve raporlandığı birimler muhasebe servisleridir. Banka muhasebesi, yalnızca finansal bilgilerin kaydını değil aynı zamanda yönetim, denetim, raporlama ve kamuoyunun bilgilendirilmesi işlevlerini de yerine getirir.

3.1.1. Banka Muhasebesinin Tanımı

Bankalar, ekonomik sistem içinde işlevsel olarak hem finansal aracılık yapan hem para politikasının uygulanmasına aracılık eden hem de sermaye akışını yönlendiren kurumlardır. Bu karmaşık yapıları nedeniyle bankaların mali işlemleri geniş kapsamlı, detaylı ve çok sayıda ögeyi içeren bir muhasebe sistemi ile izlenir.

Banka muhasebesi; bankaların ticari işlemlerini, mali durumunu, finansal performansını ve faaliyet sonuçlarını doğru, zamanında, yönergelere uygun şekilde kaydeden, sınıflandıran, raporlayan ve analiz eden muhasebe sistemidir. Bu sistem sayesinde banka yönetimi, yatırımcılar, denetleyiciler, regülatör (düzenleyici) kurumlar ile diğer paydaşlar doğru ve güvenilir bilgi elde eder.

Banka muhasebesi hem finansal muhasebe ilkelerini hem de bankacılık işlemlerine özgü uygulamaları kapsar. Bankalar kendine özgü ürün ve hizmetleri nedeniyle klasik ticari işletmelerden farklı muhasebe özelliklerine sahiptir.

Her ne kadar bankalar hukuki açıdan tek bir tüzel kişiliğe sahip olsa da her şube muhasebe kayıtlarını bağımsız olarak tutar. Şubelerde yapılan bu kayıtlar, genel müdürlük tarafından birleştirilerek konsolide edilir.

Bankacılık muhasebesinde bir diğer önemli özellik, yabancı para cinsinden işlemlerin yaygın olmasıdır. Bu işlemler muhasebeye Türk lirası karşılıklarıyla yansıtılır. Bankalar, yabancı para işlemlerini hem sabit kur hem de cari kur esasına göre muhasebeleştirebilmektedir.

Ayrıca bankalarda, varlık ve kaynaklarda doğrudan bir değişiklik yaratmayan ancak ileride hak veya yükümlülük doğurabilecek işlemler sıkça görülür. Bu tür işlemlerin izlenebilmesi amacıyla **nazım hesaplar** bankacılık muhasebesinde yaygın olarak kullanılmaktadır.

Bankalarda uygulanacak muhasebe sistemine ilişkin düzenlemeler BDDK tarafından yapılmaktadır. Bu kapsamda yayımlanan Bankaların Muhasebe Uygulamalarına ve Belgelerin Saklanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, bankacılık muhasebesinin temel çerçevesini oluşturmaktadır.

Söz konusu yönetmeliğin başlıca amaçları şunlardır:

- Bankaların hesap ve kayıt düzeninde şeffaflık ile tekdüzenin sağlanması.
- İşlemlerin kayıt dışı kalmasının önlenmesi.
- Bankacılık faaliyetlerinin gerçek mahiyetine uygun şekilde muhasebeleştirilmesi.
- Bankaların mali durumları ve performanslarını gösteren mali tabloların zamanında, doğru, güvenilir biçimde hazırlanması, raporlanması ve yayımlanması.

Bu yönetmelikte ayrıca temel muhasebe ilkeleri, mali tablolara ilişkin esaslar ve standart rapor türleri belirlenmiştir. Bankalarda uygulanacak Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi'nin BDDK tarafından düzenleneceği hükme bağlanmıştır. Bu doğrultuda Tekdüzen Hesap Planı 01 Ekim 2002 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir.

01 Kasım 2006 tarihinden itibaren Türk bankacılık sistemindeki muhasebe uygulamaları, yerel mevzuatın ötesine geçerek küresel bir standart kazanmıştır. Bu kapsamda, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS) ile tam uyumlu olan Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS) esas alınmaya başlanmıştır. Böylece Türk bankalarının finansal raporlarının uluslararası piyasalarda şeffaf, karşılaştırılabilir ve geçerli bir yapıya kavuşması hedeflenmiştir.

Bu çerçevede muhasebe uygulamaları ve Tekdüzen Hesap Planı zaman içerisinde güncellenmiş, bankaların mali tablolarının karşılaştırılabilirliği ve güvenilirliği artırılmıştır. BDDK düzenlemeleri doğrultusunda bankalar; konsolide, konsolide olmayan, ara dönem ve yıllık finansal tablolarını TMS/TFRS hükümlerine uygun olarak hazırlamak zorundadır. Bu düzenlemeler, yayımlanan tebliğ ve açıklamalarla güncellenmektedir.

3.1.2. Banka Muhasebesinin Özellikleri

Bankaların faaliyet yapısı ve hizmet alanları, muhasebe uygulamalarının kapsamını ve işleyişini doğrudan etkilemektedir. Banka muhasebesinin başlıca özellikleri şunlardır:

a) **Yaygın Şube Ağı ve Bilgi Akışı:** Bankalar çok sayıda şube, bölge müdürlükleri ve genel müdürlükten oluşan geniş bir örgüt yapısına sahiptir. Bu yapı içerisinde şubeler arasında ve şubelerle genel müdürlük arasında yatay ve dikey bilgi akışının hızlı, güvenilir ve kesintisiz şekilde sağlanması zorunludur.

b) **Şubeler Cari Hesabının Kullanılması:** Şubelerin birbirleriyle ve genel müdürlükle olan parasal ilişkileri muhasebede 290 Şubeler Cari Hesabı aracılığıyla izlenir. Bir şubenin başka bir şubeye veya genel müdürlüğe aktardığı ya da onlardan aldığı tutarlar bu hesapta takip edilerek banka içi mutabakat sağlanır.

c) **Yabancı Paralı İşlemlerin Muhasebeleştirilmesi:** Bankalarda kambiyo işlemleri önemli bir yer tutar. Yabancı para cinsinden yapılan işlemler muhasebede hem Türk lirası karşılıkları üzerinden hem de ilgili yabancı para birimi bazında kaydedilir. Bu uygulama, dövizli işlemlerin izlenmesini ve kur farklarının doğru şekilde hesaplanmasını sağlar.

ç) **Nazım Hesapların Yaygın Kullanımı:** Bankaların faaliyetleri sırasında bazı işlemler, varlık ve kaynaklarda doğrudan bir artış ya da azalış yaratmaz. Ancak bu işlemler bankaya ileride doğabilecek sorumluluklar yükleyebilir. Bu nedenle bankalar, bu tür işlemleri izlemek amacıyla nazım hesapları kullanır. Nazım hesaplarda izlenen başlıca işlemler şunlardır:

- Teminat mektupları
- Akreditif işlemleri
- Kefaletler

Örneğin, bir müşteriye teminat mektubu düzenlenmesi durumunda bankanın aktif ve pasifinde bir değişiklik olmaz ancak üstlenilen yükümlülük nazım hesaplarda takip edilir.

d) **Dijital Muhasebe ve Merkezî Bankacılık Sistemleri:** Günümüzde bankalarda muhasebe kayıtları büyük ölçüde elektronik ortamda tutulmaktadır. Şubelerde gerçekleştirilen işlemler, çekirdek bankacılık [core banking (kor benking)] sistemleri aracılığıyla anlık olarak genel müdürlük bünyesindeki merkezî bilgi sistemine aktarılmaktadır. Bu durum, bilgi akışının hızlanmasını, hata riskinin azalmasını ve denetim süreçlerinin etkinliğinin artmasını sağlamaktadır.

3.1.3. Bankalarda Kullanılan Defter, Belge ve Fişler

Bankalarda gerçekleştirilen tüm işlemler; yasal zorunluluklar, denetim gereklilikleri ile mali bilgilerin doğru şekilde izlenebilmesi amacıyla çeşitli defterler, belgeler ve muhasebe fişleri kullanılarak kayıt altına alınır. Bankalar anonim şirket statüsünde faaliyet gösterdiğinden muhasebe kayıtları, bilanço esasına göre tutulur.

3.1.3.1. Bankalarda Kullanılan Defterler

Bankalarda kullanılan defterler, yasal (esas) defterler ve elektronik ortamda tutulan defterler olmak üzere iki grupta incelenir.

a) **Yasal (Esas) Defterler:** Yasal defterler, mevzuat gereği tutulması zorunlu olan ve bankaların mali işlemlerini belgeleyen defterlerdir. Bankalarda tutulan yasal defterlerin başlıcaları şunlardır:

- Yevmiye Defteri
- Defter-i Kebir (Büyük Defter)
- Envanter Defteri
- Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi (BSMV) Defteri
- Damga Vergisi Defteri

Bu defterler, her hesap dönemi başında açılır ve dönem sonunda kapatılır. Yasal defterler noter tasdikine tabidir ve belirlenen süreler boyunca saklanmak zorundadır.

b) **Elektronik Defter (e-Defter) Uygulaması:** Günümüzde bankalarda muhasebe kayıtları büyük ölçüde elektronik ortamda tutulmaktadır. Vergi Usul Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu çerçevesinde, yevmiye defteri ve defter-i kebir elektronik defter (e-defter) olarak düzenlenebilmektedir. Elektronik defterin getirdiği avantajlardan bazıları şunlardır:

- Kâğıt kullanılmadan oluşturulur.
- Güvenli elektronik imza veya mali mühür ile onaylanır.
- Hukuki açıdan ispat aracı olarak kullanılabilir.

Bu uygulama, kayıtların güvenliğini artırmakta ve denetim süreçlerini kolaylaştırmaktadır.

3.1.3.2. Bankalarda Kullanılan Belgeler

Bankacılık işlemlerinin belgelenmesi amacıyla fatura yerine kullanılan resmi belgeye **dekont** denir. Banka muhasebesinde yapılan her kayıt, mutlaka bir belgeye dayanmak zorundadır ve bu belgeler hukuki delil niteliği taşır.

Bankalarda kullanılan başlıca belgeler şunlardır:

- Dekontlar
- Döviz alım satım belgeleri
- Günlük işlem ve hareket listeleri

Dekontlar genellikle en az iki nüsha halinde düzenlenir ve belirlenen süre boyunca saklanır. Bankalarda muhasebe kayıtlarının yapılmasında kasa fişleri ve mahsup fişleri kullanılır.

a) **Kasa Fişleri:** Nakit giriş ve çıkışlarının kaydedilmesinde kullanılır.
   - Kasa tahsil fişi (nakit girişlerinde)
   - Kasa tediye fişi (nakit çıkışlarında)

b) **Mahsup Fişleri:** Nakit hareketi doğurmayan, hesaplar arası kayıtlar için düzenlenen fişlerdir.

Düzenlenen tüm fişler, yasal süreler boyunca bankalar tarafından saklanmak zorundadır.

3.1.4. Banka ve Şube Muhasebe Sistemi

Bankalar çok sayıda şube, genel müdürlük birimleri ve farklı hizmet kanallarıyla faaliyet gösteren kurumlardır. Bu yapının sağlıklı bir şekilde yönetilebilmesi için bankacılık işlemlerinin tamamı merkezi ve bütünleşik bir muhasebe sistemi içerisinde kaydedilmektedir. Banka ve şube muhasebe sistemi, bankanın tüm birimlerinde gerçekleştirilen işlemlerin TDHP çerçevesinde düzenli, doğru ve karşılaştırılabilir biçimde muhasebeleştirilmesini sağlar.

Banka muhasebe sistemi genel olarak şube muhasebesi ve merkez (genel müdürlük) muhasebesi olmak üzere iki ana bölümden oluşur. Bu iki yapı, aynı muhasebe sistemi içinde birbirine bağlı olarak çalışır ve bankanın mali bütünlüğünü oluşturur.

3.1.4.1. Şube Muhasebesi

Şubeler, bankaların müşterilerle doğrudan ilişki kurduğu ve günlük bankacılık işlemlerinin yoğun olarak yürütüldüğü birimlerdir. Mevduat kabulü, kredi kullandırımı, para transferleri, tahsilât ve ödeme işlemleri gibi faaliyetler şubeler aracılığıyla gerçekleştirilir. Bu işlemlerin tamamı, şube muhasebesi kapsamında muhasebe kayıtlarına alınır.

Şubelerde yapılan her işlem, bankanın çekirdek bankacılık [core banking (kor benking)] sistemi aracılığıyla anlık olarak merkez muhasebe sistemine aktarılır. Böylece şubeler, muhasebe açısından bağımsız bir yapı gibi çalışmakla birlikte, tüm kayıtlar merkezde tek elden izlenir ve kontrol edilir.

Şube muhasebesinin temel özellikleri şunlardır:

- Günlük bankacılık işlemlerinin zamanında kaydedilmesi.
- Türk lirası ve yabancı para işlemlerinin ayrı hesaplarda izlenmesi.
- Şube bazında gelir ve giderlerin tespit edilmesi.
- İç kontrol ve denetim süreçlerine veri sağlaması.

Şube muhasebesinin işleyişi genel olarak şu şekilde gerçekleşir: Müşteri tarafından yapılan işlem şube personeli aracılığıyla bankacılık sistemine girilir; işlem, Tekdüzen Hesap Planına (TDHP) uygun hesaplara otomatik olarak kaydedilir ve merkez muhasebe kayıtlarına yansıtılır.

3.1.4.2. Merkez (Genel Müdürlük) Muhasebesi

Merkez muhasebesi, bankanın tüm şubeleri ile birimlerinden gelen muhasebe kayıtlarının toplandığı ve birleştirildiği muhasebe yapısını ifade eder. Genel müdürlük bünyesinde yürütülen bu sistem, bankanın tamamına ilişkin mali bilgilerin değerlendirilmesini ve raporlanmasını sağlar. Merkez muhasebesi kapsamında yapılan işlemler şunlardır:

- Şubelerden gelen muhasebe kayıtlarının kontrolü.
- Şubeler arası işlemlerin eşleştirilmesi.
- Yatırım, finansman ve risk yönetimi işlemlerinin muhasebeleştirilmesi.
- Dönem sonu işlemleri ve mali tabloların hazırlanması.

Hazırlanan mali tablolar; BDDK, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve diğer yetkili kurumlara mevzuata uygun şekilde sunulur.

3.1.4.3. Şubeler Arası Muhasebe İlişkisi

Bankalarda şubeler arasında sürekli olarak para ve bilgi akışı bulunmaktadır. Şubeler arası işlemler doğrudan değil merkez muhasebe sistemi üzerinden yürütülür. Bir şubeyi ilgilendiren işlem başka bir şube ile bağlantılıysa işlem her iki şube açısından muhasebeleştirilir ve merkez sistemde karşılıklı olarak eşleştirilir. Bu uygulama sayesinde şubeler arasında mutabakat sağlanıp, hatalı ve eksik kayıtlar kolaylıkla tespit edilirken banka genelinde muhasebe bütünlüğü de korunmaktadır.

Banka ve şube muhasebe sisteminin temel amaçları şunlardır:

- Bankacılık işlemlerinin doğru, güvenilir ve zamanında kaydedilmesini sağlamak.
- Mevzuata ve Tekdüzen Hesap Planına uyumu temin etmek.
- Bankanın mali durumunu ve performansını düzenli olarak izlemek.
- Denetim ve raporlama süreçlerini kolaylaştırmak.
- Yönetimin karar alma süreçlerine sağlıklı bilgi sunmak.

Günümüzde banka muhasebe sistemleri, büyük ölçüde dijital altyapılar üzerinden yürütülmektedir. Çekirdek bankacılık sistemleri sayesinde muhasebe kayıtları otomatik olarak oluşturulmakta, hata riski azaltılmakta ve raporlama süreçleri hızlanmaktadır. Dijital muhasebe sistemleri, bankaların iç kontrol ve risk yönetimi mekanizmalarının etkinliğini artırmaktadır.

3.1.5. Hesap Planı

BDDK tarafından yayımlanan Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliği ile Türkiye'de faaliyette bulunan tüm bankaların bu tebliğ hükümlerine tabi olduğu hüküm altına alınmıştır. Buna göre, bankaların muhasebe kayıtlarını ve mali tablolarını TDHP'ye uygun olarak tutmaları zorunludur.

TDHP bankacılık sektöründe ortak bir kavram birliği oluşturmayı amaçlarken aynı nitelikteki işlemlerin tüm bankalarda aynı hesaplar kullanılarak muhasebeleştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu sayede, farklı muhasebe uygulamalarından kaynaklanabilecek sonuç farklılıklarının önüne geçilmekte ve mali bilgilerin karşılaştırılabilirliği sağlanmaktadır.

TDHP sayesinde bankalar mali tablolarını aynı formatta hazırlayabilmektedir. Bu durum performans ölçümü, bankalar arası karşılaştırmalar ve denetim faaliyetleri açısından ilgili taraflara önemli kolaylıklar sunmaktadır.

Ayrıca, ekonominin izlenmesi ve yönlendirilmesinden sorumlu yetkili mercilerin ihtiyaç duyduğu finansal ve istatistiki bilgilere doğrudan ve sağlıklı bir şekilde ulaşması mümkün hâle gelmektedir. Tek tip mali tablo düzeninin benimsenmesi, akademik alanda yapılan çalışmaları da desteklemektedir. Araştırmacıların bankacılık verilerini bilimsel araştırmalarda daha etkin ve güvenilir biçimde kullanmalarına olanak tanımaktadır.

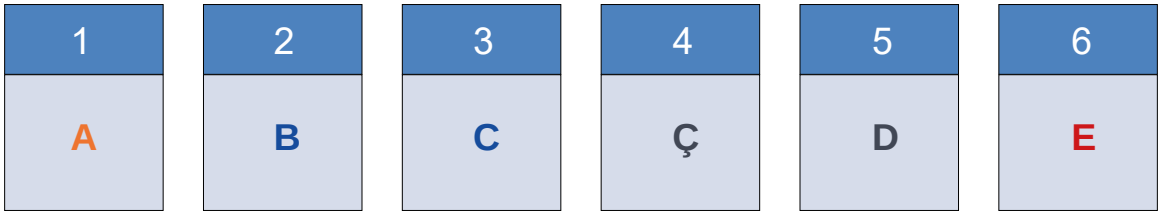
TDHP'de yüzlük kodlama sistemi esas alınmış olup ana hesaplar 010–999 aralığında numaralandırılmıştır. Hesap planında ana hesapların yanı sıra yardımcı ve alt hesaplar da belirli bir düzeye kadar kodlanmıştır. İlk üç haneden sonra gelen rakamlar, hesapların alt kırılımlarını ifade eden yardımcı ve alt hesap kodlarını göstermektedir.

TDHP kapsamında hesaplar, ana gruplar itibarıyla aşağıdaki şekilde sınıflandırılmıştır:

1. Dönen Değerler
2. Krediler
3. Yatırım Amaçlı Değerler ve Diğer Aktifler
4. Mevduat ve Diğer Yabancı Kaynaklar
5. Özkaynaklar
6. Faiz Gelirleri
7. Faiz Giderleri
8. Faiz Dışı Gelirler
9. Faiz Dışı Giderler
10. Nazım Hesaplar

Bankacılık işlemlerinin hem Türk lirası hem de yabancı para cinsinden gerçekleştirilmesi nedeniyle, hesap kodlarının son hanesi bu durumu gösterecek şekilde düzenlenmiştir. Buna göre, son hanesi çift sayı olan hesaplar Türk parası (TP), son hanesi tek sayı olan hesaplar ise yabancı para (YP) işlemlerini ifade etmektedir.

TDHP'de hesap kodlamasında genellikle altı haneli bir yapı kullanılmaktadır. Ancak bankaların daha ayrıntılı muhasebe bilgisine ihtiyaç duyması hâlinde ilk altı hane değiştirilmemek kaydıyla, hesabın içeriğine uygun olacak şekilde ilave detay kodları kullanılması mümkündür. TDHP'nin kodlama yapısı Şekil 3.1'deki gibidir:

Şekil 3.1: TDHP kodlama yapısı

Bu yapıda;

- **A**: Hesabın ait olduğu grup numarasını,
- **B** ve **C**: Büyük defter (ana) hesap numarasını,
- **Ç** ve **D**: Yardımcı hesap numarasını,
- **E**: Alt hesap numarasını ifade etmektedir.

TDHP'de yer alan ana hesaplar ile yardımcı ve alt hesaplara ilişkin düzenlemeler, Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ'in 7. ve 8. maddelerinde ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Bu düzenlemelere göre:

- TDHP dışında büyük defter hesabı açılması mümkün değildir.
- Bankalar, fiilen kullanmasalar da TDHP kapsamında yer alan tüm büyük defter hesapları ile bunlara bağlı yardımcı ve alt hesapları açmak zorundadır.
- BDDK'nın izni olmaksızın büyük defter düzeyinde yeni bir hesap açılması yasaktır.
- Büyük defter seviyesinde tanımlanmış olmakla birlikte yardımcı ve alt hesabı bulunmayan hesaplar için, bankalar ihtiyaç duymaları hâlinde yardımcı ve alt hesaplar açabilirler. Ancak bu tür ilavelerin, TBB aracılığıyla BDDK'ye bildirilmesi ve söz konusu düzenlemenin tüm bankalar tarafından aynı şekilde uygulanması şarttır.

BANKA MUHASEBESİ – TEKDÜZEN HESAP PLANI

010 KASA
011 EFEKTİF DEPOSU
012 YOLDAKİ PARALAR
01200 YURTİ Çİ HAVALELER
01201 *YURT DIŞI HAVALELER*
01202 YURT İÇİ POSTA ÇEKLERİ
01203 YURT DIŞI POSTA ÇEKLERİ
01204 GRUP NAKİLLERİ
013 YOLDAKİ PARALAR - Y.P.
015 SATIN ALINAN ÇEKLER - Y.P.
016 VADESİ GELMİŞ MENKUL DEĞERLER
01600 VADESİ GELMİŞ TAHVİL KUPONLARI
01601 VADESİ GELMİŞ HİSSE SENEDİ KUPONLARI
01602 VADESİ GELMİŞ TAHVİLLER
01603 BONOLAR
01609 DİĞER
017 VADESİ GELMİŞ MENKUL DEĞERLER - Y.P.
019 KIYMETLİ MADENLER - Y.P.
020 TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI
02000 VADESİZ SERBEST HESAP
02001 VADELİ SERBEST HESAP
02002 VADELİ SERBEST OLMAYAN HESAP
021 TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI - Y.P.
02100 VADESİZ SERBEST HESAP
02101 VADELİ SERBEST HESAP
02102 VADELİ SERBEST OLMAYAN HESAP
022 YURT İÇİ BANKALAR
02200 VADESİZ HESAP
022000 KAMU MEVDUAT BANKALARI
022001 ÖZEL MEVDUAT BANKALARI
022002 YABANCI MEVDUAT BANKALARI
022003 ÖZEL KANUN. GÖRE MEVDUAT KAB.YETKİLİ KURULUŞLAR
022004 KATILIM BANKALARI
022005 KALKINMA VE YATIRIM BANKALARI
02201 VADELİ HESAP
022010 KAMU MEVDUAT BANKALARI
022011 ÖZEL MEVDUAT BANKALARI
022012 YABANCI MEVDUAT BANKALARI
022013 ÖZEL KANUN. GÖRE MEVDUAT KAB.YETKİLİ KURULUŞLAR
022014 KATILIM BANKALARI
022015 KALKINMA VE YATIRIM BANKALARI
023 YURT İÇİ BANKALAR - Y.P.
024 YURT DIŞI BANKALAR
025 YURT DIŞI BANKALAR - Y.P.
026 YURT DIŞI MERKEZ VE ŞUBELER
027 YURT DIŞI MERKEZ VE ŞUBELER - Y.P.
030 GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KÂR/ZARARA YANSITILAN MENKUL DEĞERLER
038 MENKUL DEĞERLER DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI (-)
03800 GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KÂR/ZARARA YANSITILAN MENKUL DEĞERLER
03801 SATILMAYA HAZIR MENKUL DEĞERLER
039 MENKUL DEĞERLER DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI (-) – Y.P.
040 PARA PİYASALARINDAN ALACAKLAR
04001 BANKALARARASI PARA PİYASASINDAN ALACAKLAR

04002 İMKB TAKASBANK PARA PİYASASINDAN ALACAKLAR
041 PARA PİYASALARINDAN ALACAKLAR - Y.P.
050 TERS REPO İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR
051 TERS REPO İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR – Y.P.
100 İSKONTO VE İŞTİRA SENETLERİ
10000 İSKONTO SENETLERİ
10001 İŞTİRA SENETLERİ
101 İSKONTO VE İŞTİRA SENETLERİ-YP
102 İSKONTO VE İŞTİRA SENETLERİNDEN KAZANILMAMIŞ GELİRLER (-)
116 KISA VADELİ AÇIK DİĞER KREDİLER
11600 İŞTİRAKLER VE BAĞLI ORTAKLIKLAR - (KAMU)
11601 İŞTİRAKLER VE BAĞLI ORTAKLIKLAR - (ÖZEL)
11610 DİĞER MÜŞTERİLER - (KAMU)
11611 DİĞER MÜŞTERİLER - (ÖZEL)
11620 TÜKETİCİ KREDİLERİ
11630 TAKSİTLİ TİCARİ KREDİLER
117 KISA VADELİ AÇIK DİĞER KREDİLER - Y.P.
118 KISA VADELİ TEMİNATLI DİĞER KREDİLER
11800 İŞTİRAKLER VE BAĞLI ORTAKLIKLAR - (KAMU)
11801 İŞTİRAKLER VE BAĞLI ORTAKLIKLAR - (ÖZEL)
11810 DİĞER MÜŞTERİLER - (KAMU)
11811 DİĞER MÜŞTERİLER - (ÖZEL)
11814 MÜŞTERİ ADINA MENKUL DEĞER ALIM KREDİLERİ
11820 TÜKETİCİ KREDİLERİ
11821 BİREYSEL KREDİ KARTLARI
11830 TAKSİTLİ TİCARİ KREDİLER
11831 KURUMSAL KREDİ KARTLARI
11840 PERSONEL KREDİLERİ
11841 PERSONEL KREDİ KARTLARI
11842 KREDİLİ MEVDUAT HESABI
170 TASFİYE OLUNACAK ALACAKLAR /TAHSİL İMKÂNI SINIRLI KREDİLER VE DİĞER ALACAKLAR
172 TASFİYE OLUNACAK ALACAKLAR/ TAHSİLİ ŞÜPHELİ KREDİLER
174 TAHSİLİ ŞÜPHELİ ÜCRET, KOMİSYON VE DİĞER ALACAKLAR
175 TAHSİLİ ŞÜPHELİ ÜCRET, KOMİSYON VE DİĞER ALACAKLAR - Y. P.
176 ZARAR NİTELİĞİNDEKİ KREDİLER VE DİĞER ALACAKLAR
180 ÖZEL KARŞILIKLAR
210 ZORUNLU KARŞILIKLAR
220 KREDİ FAİZ VE GELİR TAHAKKUK VE REESKONTLARI
22000 FAİZ TAHAKKUKLARI
22001 FAİZ REESKONTLARI
22002 KREDİ KOMİSYON VE DİĞER GELİRLER TAHAKKUKLARI
250 MENKULLER
25000 KASALAR
25001 BÜRO MAKİNALARI
25002 MOBİLYA VE MEFRUŞAT
25003 NAKİL VASITALARI
25004 DİĞER MENKULLER
25010 STOK MENKULLER
252 GAYRİMENKULLER
252000 BİNALAR
252001 ARSALAR
252002 ARAZİ
252009 DİĞER GAYRİMENKULLER
256 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (-)
258 MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR
260 PEŞİN ÖDENMİŞ VERGİLER
270 AYNİYAT MEVCUDU
27000 BASILI KAĞIT
27001 KIRTASİYE
27002 ÇEK KARNELERİ
27003 DAMGA PULU
27004 POSTA PULU
27099 DİĞER STOKLAR
278 MUHTELİF ALACAKLAR
27800 VERİLEN NAKDİ TEMİNATLAR
280 BORÇLU GEÇİÇİ HESAPLAR
28000 AVANSLAR
28001 PEŞİN ÖDENMİŞ GİDERLER
28002 KASA NOKSANI
28099 DİĞER BORÇLU GEÇİCİ HESAPLAR
290 ŞUBELER CARİ HESABI
291 ŞUBELER CARİ HESABI - Y.P.
292 EFEKTİF ALIM SATIM HESABI
293 EFEKTİF VAZİYETİ –YP
294 DÖVİZ ALIM SATIM HESABI
295 DÖVİZ VAZİYETİ HESABI –Y.P.
300 TASARRUF MEVDUATI [YURT İÇİNDE YERLEŞİK (Y.İ.Y.), [GERÇEK KİŞİLER (G.K.)] – VADESİZ
301 DÖVİZ TEVDİAT HESABI - VADESİZ
30100 YURT İÇİNDE YERLEŞİK GERÇEK KİŞİLER
30103 YURT İÇİNDE YERLEŞİK TÜZEL KİŞİLER
30110 YURT DIŞINDA YERLEŞİK GERÇEK KİŞİLER
30112 YURT DIŞINDA YERLEŞİK TÜZEL KİŞİLER
302 TASARRUF MEVDUATI (Y.D.Y. GERÇEK KİŞİLER) - VADESİZ
304 RESMİ, TİCARİ VE DİĞER KUR. MEV. (Y.İ.Y.) – VADESİZ
30400 GENEL BÜTÇE KAPSAMINDAKİ KAMU İDARELERİ
30401 ÖZEL BÜTÇELİ İDARELER
30402 DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLAR
30403 SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARI
30404 YEREL YÖNETİMLER
30420 GERÇEK KİŞİLERİN TİCARİ İŞLETMELERİ
30421 HER ÇEŞİT ORTAKLIKLAR (SİGORTA ŞİRKETLERİ HARİÇ)
30422 KOOPERATİFLER
30423 DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLAR
30424 SİGORTA ŞİRKETLERİ VE EMEKLİLİK ŞİRKETLERİ
30425 VAKIF, DERNEK, SENDİKA BİRLİK.MES.KUR.KURD.TİC.İŞL.
30426 KAMU İKT.TEŞ.VE BUNL. BAĞ.MÜES.VE ORT.

30427 YEREL YÖNETİMLERİN TİCARİ İŞLETMELERİ
30428 BANKA DIŞI DİĞER MALİ KESİM
306 TİCARİ VE DİĞER KURULUŞLAR MEVDUATI (Y.D.Y.) –
VADESİZ
30600 GERÇEK KİŞİLERİN TİCARİ İŞLETMELERİ
30601 HER ÇEŞİT ORTAKLIKLAR
30699 DİĞER KURULUŞLAR
308 BANKALAR MEVDUATI - VADESİZ -
30800 TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI
30801 KAMU MEVDUAT BANKALARI
30802 ÖZEL MEVDUAT BANKALARI
30803 YABANCI MEVDUAT BANKALARI
30804 KAMU VE ÖZEL KALKINMA VE YATIRIM BANKALARI
30805 YABANCI YATIRIM BANKALARI
30806 YURT DIŞINDAKİ BANKALAR
30807 KATILIM BANKALARI
30808 ÖZEL KANUNLARINA GÖRE MEVDUAT KABULÜNE
YETKİLİ KURULUŞ.
310 TASARRUF MEVDUATI (Y.İ.Y. GERÇEK KİŞİLER) - VADELİ
311 DÖVİZ TEVDİAT HESABI - VADELİ
312 TASARRUF MEVDUATI (Y.D.Y GERÇEK KİŞİLER) - VADELİ
314 RESMİ, TİCARİ VE DİĞER KUR.MEV. (Y.İ.Y.) - VADELİ
316 TİCARİ VE DİĞER KURULUŞLAR MEVDUATI (Y.D.Y.) -
VADELİ
318 BANKALAR MEVDUATI - VADELİ -
328 PARA PİYASALARINA BORÇLAR
332 REPO İŞLEMLERİNDEN SAĞLANAN FONLAR
340 TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI KREDİLER
342 YURT İÇİ BANKALARDAN KULLANILAN KREDİLER
350 KARŞILIKLAR
35000 GENEL KARŞILIKLAR
35001 KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI
35004 VERGİ KARŞILIKLARI
360 FAİZ VE GİDER REESKONTLARI - T.P.
36000 MEVDUAT FAİZ REESKONTLARI
36001 KULLANILAN KREDİ FAİZ REESKONTLARI
36002 TAHVİLLER FAİZ REESKONTLARI
36006 REPO İŞLEMLERİ FAİZ REESKONTLARI
36008 FAKTORİNG BORÇLARINA İLİŞKİN REESKONTLAR
36099 DİĞER FAİZ VE GİDER REESKONTLARI
380 ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ VE PRİMLER
38000 ÖDENECEK VERGİLER
38020 ÖDENECEK RESİM VE HARÇLAR
38040 ÖDENECEK PRİMLER
39000 ALINAN NAKDİ TEMİNATLAR
390 MUHTELİF BORÇLAR
392 ALACAKLI GEÇİCİ HESAPLAR
39200 TAKAS HESABI
39201 KASA FAZLALIKLARI
39202 KAZANILMAMIŞ GELİRLER
39299 DİĞER ALACAKLI GEÇİCİ HESAPLAR
500 İSKONTO VE İŞTİRA SENETLERİNDEN ALINAN FAİZLER
50000 İSKONTO SENETLERİNDEN
50001 İŞTİRA SENETLERİNDEN
502 FAKTORİNG ALACAKLARINDAN ALINAN FAİZLER
510-523 KISA VADELİ DİĞER KREDİLERDEN ALINAN FAİZLER
530-543 ORTA VADELİ DİĞER KREDİLERDEN ALINAN FAİZLER
560 ZORUNLU KARŞILIKLARDAN ALINAN FAİZLER
570 BANKALARDAN ALINAN FAİZLER.
572 PARA PİYASASI İŞLEMLERİNDEN ALINAN FAİZLER
576 TERS REPO İŞLEMLERİNDEN ALINAN FAİZLER
592 ŞUBELERDEN ALINAN FAİZLER -
598 DİĞER ALINAN FAİZLER
610 TÜRK PARASI MEVDUATA VERİLEN FAİZLER
620 TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI KRED. VER. FAİZ
622 YURT İÇİNDEN KULLANILAN KRED. VER. FAİZ
624 YURT DIŞINDAN KULLANILAN KRED. VER. FAİZ
626 PARA PİYASASI İŞLEMLERİNE VERİLEN FAİZLER
628 REPO İŞLEMLERİNE VERİLEN FAİZLER
640 FONLARA VERİLEN FAİZLER
642 FAKTORİNG İŞLEMLERİNDEN BORÇLARA VERİLEN FAİZLER
644 FİNANSAL KİRALAMA GİDERLERİ
650 ŞUBELERE VERİLEN FAİZLER
698 VERİLEN DİĞER FAİZLER
700 İSKONTO VE İŞTİRA SENETLERİNDEN ALINAN KOMİSYON
702 FAKTORİNG ALACAKLARINDAN A. ÜCRET VE KOMİSYON
710 KISA VADELİ İHRACAT KRED.ALI.ÜCRET KOMİSYON
714 KISA VADELİ DİĞER KREDİLERDEN ALINAN ÜCRET. KOMİSYON.
730 ORT.VE UZ.VAD.İHR.GAR.YAT.KRED.ALINAN ÜCR. KOMİSYON.
748 NAKDİ OLMAYAN KREDİLERDEN ALINAN ÜCRET VE
KOMİSYONLAR
760 BANKACILIK HİZMETLERİ GELİRLERİ -
76000 İTHALAT AKREDİTİFİ KOMİSYONLARI
76001 MAL MUKABİLİ İTHALAT KOMİSYONLARI
76002 VESAİK MUKABİLİ İTHALAT KOMİSYONLARI
76003 TAHSİL SENEDİ KOMİSYONLARI
76004 ALINAN İSTİHBARAT ÜCRETLERİ
76005 HAVALE KOMİSYONLARI
76006 EMTİA MUHAFAZA KOMİSYON VE ÜCRETLERİ
76007 SİGORTA KOMİSYONLARI
76008 TAHSİL VE TEDİYE KOMİSYONLARI
76009 KİRALIK KASA GELİRLERİ
76010 TÜRK LİRASI TAHSİL VESAİKİNDEN ALINAN KOMİSYON
76011 EFEKTİF VE DÖVİZ ALIM SATIM KOMİSYONLARI

76012 TAHSİLE ALINAN TİCARİ VESAİK KOMİSYONLARI
76013 ŞUBELERDEN ALINAN KOMİSYON VE ÜCRETLER
76014 MUHABİRLERDEN ALINAN ÜCRET VE KOMİSYONLAR
76015 SEYAHAT ÇEKLERİ ÜCRETLERİ
76016 İTİBAR MEKTUPLARI KOMİSYONLARI
76017 EKSPERTİZ ÜCRETLERİ
76018 İHRACAT AKREDİTİFİ KOMİSYONLARI
76019 KREDİ KARTI ÜCRET VE KOMİSYONLARI
76020 MENKUL KIYMET ÖDÜNÇ PİYASASI İŞLEMLERİ KOMİSYONLARI
76099 ALINAN DİĞER KOMİSYON VE HİZMET GELİRLERİ
771 KAMBİYO KÂRLARI
790 DİĞER FAİZ DIŞI GELİRLER
79000 DEPO GİDERLERİ KARŞILIĞI
79001 HABERLEŞME GİDERLERİ KARŞILIĞI
79002 DAMGA VERGİSİ KARŞILIĞI
79003 PUL BEYİYELERİ
79004 EKSTRE MASRAF KARŞILIĞI
79099 DİĞER GELİRLER
810 PERSONEL GİDERLERİ
820 KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ
82000 ÖZEL KARŞILIK GİDERLERİ
82002 VERGİ KARŞILIĞI
82001 KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI
830 VERGİ, RESİM, HARÇLAR VE FONLAR
83000 BANKA VE SİGORTA MUAMELELERİ VERGİSİ
83001 EMLAK VERGİLERİ
83002 TAŞIT VERGİSİ
83003 BELEDİYE HARÇ VE RESİMLERİ
83004 DAMGA VERGİSİ
83005 NOTER HARÇ VE TESCİL MASRAFLARI
83006 MAHKEME HARÇLARI
83007 İCRA HARÇ VE RESİMLERİ
83008 VERGİ CEZALARI VE GECİKME ZAMLARI 83012 TAPU HARÇLARI
83099 DİĞER VERGİLER
840 VERİLEN KOMİSYON VE ÜCRETLER
850 AMORTİSMAN GİDERİ
861 KAMBİYO ZARARLARI
880 DİĞER İŞLETME GİDERLERİ - T.P.
88000 KİRALAMA GİDERLERİ
88001 BAKIM VE ONARIM GİDERLERİ
88002 TAŞIT ARACI GİDERLERİ
88003 SİGORTA GİDERLERİ
88004 ISITMA AYDINLATMA VE SU GİDERLERİ
88005 HABERLEŞME GİDERLERİ
88006 BASILI KÂĞIT VE KIRTASİYE GİDERLERİ
88007 REKLÂM VE İLAN GİDERLERİ
88008 KÜÇÜK DEMİRBAŞ GİDERLERİ
88009 BİLGİSAYAR KULLANIM GİDERLERİ
88010 AİDATLAR
88011 YARDIM VE BAĞIŞLAR
88012 TEMSİL VE AĞIRLAMA GİDERLERİ
88013 KANUNEN KABUL EDİLMEYEN GİDERLER 88014 NAKLİYE VE HAMALİYE GİDERLERİ
88015 DAVA VE MAHKEME GİDERLERİ 88016 TEMİZLİK GİDERLERİ
88017 ORTAK GİDERLERE KATILMA GİDERLERİ 88018 ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİDERLERİ 88099 DİĞER İŞLETME GİDERLERİ
882 DİĞER GİDERLER VE ZARARLAR
890 OLAĞANÜSTÜ GİDERLER

BİLGİ KUTUSU

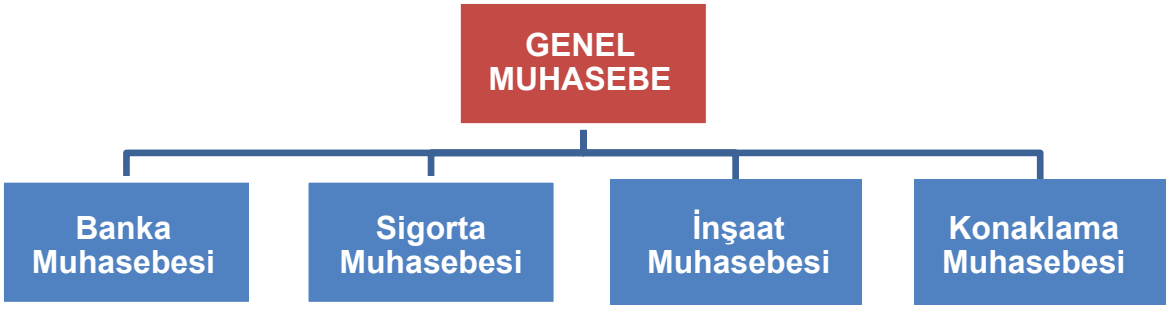
Türkiye'de bankalar **Kamu Yararını İlgilendiren Kuruluşlar (KAYİK)** statüsünde yer aldıkları için oldukça yüksek düzeyde denetim ve gözetim standartlarına tabidirler. Bu kuruluşlarda şeffaflık ve güvenin tesisi adına kapsamı geniş katı düzenlemeler uygulanır. Bu nedenle bankalar finansal raporlama süreçlerinde, herhangi bir istisnaya yer verilmeksizin **Türkiye Finansal Raporlama Standartlarını (TFRS)** tam set halinde uygulamakla yükümlüdürler.

3.1.6. Muhasebenin Türleri ve Banka Muhasebesi

Muhasebe, işletmenin varlıkları ve kaynakları üzerinde değişmeye neden olan mali nitelikteki , para ile ifade edilen işlemlere ait bilgileri belgelendirmek, kaydetmek, sınıflandırmak, özetlemek, analiz etmek ve yorumlamak suretiyle ilgili kişi veya kurumlara raporlar halinde sunan bir sistem ya da bilim dalıdır.

Muhasebe sistemi; kapsamı ve işleyişi bakımından genel muhasebe, maliyet ve yönetim muhasebesi olmak üzere üç temel disipline ayrılır.

a) **Genel Muhasebe:** Finansal muhasebe olarak da adlandırılmaktadır. Bu muhasebe türünün temel amacı; işletmenin sahip olduğu varlıkları, kaynakları ve borçları belirlemek, işletme faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan mali değişimleri izlemek, dönem sonunda işletmenin finansal durumunu ve faaliyet sonucunu ortaya koymaktır. Genel muhasebede, işletmenin dış çevresine yönelik bilgi üretilir ve bu bilgiler mali tablolar aracılığıyla ilgililere sunulur. Faaliyet alanlarına göre genel muhasebe; banka muhasebesi, sigorta muhasebesi, inşaat muhasebesi, konaklama muhasebesi gibi uzmanlık muhasebeleri şeklinde de uygulanabilmektedir (Şekil 3.2).

Şekil 3.2: Faaliyet alanlarına göre muhasebenin sınıflandırılması

b) **Maliyet Muhasebesi:** Üretim yapan işletmelerde kullanılan bir muhasebe türüdür. Bu muhasebenin temel görevi, mal ve hizmetlerin üretim sürecinde katlanılan maliyetleri hesaplamak, maliyetlerin kontrolünü sağlamak ve verimliliği değerlendirmektir. Maliyet muhasebesi sayesinde işletme, üretim giderlerini ayrıntılı olarak izleyebilir, maliyetleri düşürmeye yönelik önlemler alabilir ve elde edilen veriler doğrultusunda geleceğe yönelik planlamalar yapabilir. Ayrıca yöneticilerin alacağı kararlara gerekli mali bilgileri sunar.

c) **Yönetim Muhasebesi:** Genel muhasebe ve maliyet muhasebesinden elde edilen verileri kullanarak işletme yöneticilerinin karar alma sürecinde ihtiyaç duydukları sayısal ve analitik bilgileri üreten muhasebe dalıdır. Bu muhasebe türü, daha çok işletmenin iç kullanıcılarına yönelik bilgi sağlar. Yönetim muhasebesinden elde edilen bilgiler; bütçeleme, performans değerlendirme, yatırım kararları, geleceğe yönelik projelerin hazırlanması ve değerlendirilmesinde önemli bir rol oynar.

BİLGİ KUTUSU

Yazı henüz icat edilmemişken Mezopotamyalı çiftçiler ürünlerini saymak için koni, küre ve disk gibi şekillerden oluşan bir sembol sistemi kullanıyorlardı. Bu sistem muhasebe sisteminin ilk örnekleri arasında yer alır.

3.1. ETKİNLİK

Tablo 3.1'in A sütununda verilen açıklamaları, C sütunundaki uygun kavramlardan biriyle eşleştiriniz. Eşleştirdiğiniz doğru cevabı temsil eden harfi, ilgili sorunun B sütunundaki boşluğuna yazınız.

Tablo 3.1: Banka Muhasebesiyle İlgili Kavramlar ve Açıklamalar

SIRA NO	A AÇIKLAMALAR	B EŞLEŞTİRME	C KAVRAMLAR
1	Bankaların mali işlemlerini doğru, zamanında, mevzuata uygun şekilde kaydeden, sınıflandıran ve raporlayan muhasebe sistemidir.	.....	a) Banka muhasebesi b) BDDK c) Corebanking (çekirdek bankacılık) sistemdir. ç) Defter-i kebir d) Dekont e) Dönen değerler f) Envanter defteri g) Kasa tahsil fişi ğ) Kasa tediye fişi h) Mahsup fişi ı) Nazım hesap grubu i) Nazım hesaplar j) Şube muhasebesi k) Şubeler cari hesabı l) Tekdüzen Hesap Planı m) Türkiye Finansal Raporlama Standartları n) Türkiye Muhasebe Standartları o) Yabancı paralı işlemler ö) Yevmiye defteri
2	Banka şubelerinde gerçekleştirilen günlük bankacılık işlemlerinin muhasebeleştirildiği muhasebe yapısıdır.	.....	
3	Bankalarda hesap birliğini sağlamak amacıyla BDDK tarafından düzenlenen ve zorunlu olarak uygulanan hesap planıdır.	.....	
4	Bankanın aktif ve pasifinde değişiklik yaratmayan ancak ileride yükümlülük doğurabilecek işlemlerin izlendiği hesaplardır.	.....	
5	Banka şubeleri ile genel müdürlük arasındaki parasal ilişkilerin izlendiği hesaptır.	.....	
6	Döviz cinsinden yapılan ve hem Türk Lirası karşılığıyla hem de yabancı para bazında kaydedilen işlemlerdir.	.....	
7	Bankalarda işlemlerin elektronik ortamda anlık olarak muhasebeleştirilmesini sağlayan merkezî sistemdir.	.....	
8	Bankaların muhasebe uygulamalarında esas aldığı ulusal muhasebe standartlarıdır.	.....	
9	Bankaların mali tablolarını uluslararası standartlara uygun şekilde hazırlamalarını sağlayan raporlama standartlarıdır.	.....	
10	Bankacılık sektörünü düzenleyen ve denetleyen kamu kurumudur.	.....	
11	Günlük muhasebe işlemlerinin tarih sırasına göre kaydedildiği yasal defterdir.	.....	
12	Yevmiye defterinde yer alan kayıtların hesaplara göre toplandığı defterdir.	.....	
13	İşletmenin dönem sonu varlık ve kaynaklarının ayrıntılı olarak gösterildiği defterdir.	.....	
14	Bankalarda yapılan işlemleri belgelemek amacıyla düzenlenen muhasebe belgesidir.	.....	
15	Bankada gerçekleşen nakit girişlerini belgeleyen muhasebe fişidir.	.....	
16	Bankada gerçekleşen nakit çıkışlarını belgeleyen muhasebe fişidir.	.....	
17	Nakit hareketi doğurmayan hesaplar arası kayıtlar için düzenlenen muhasebe fişidir.	.....	
18	Bankanın kısa vadede paraya çevrilebilen varlıklarını gösteren hesap grubudur.	.....	

3.2. BANKA MUHASEBESİ UYGULAMALARI

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Bankalar aracılığıyla yapılan parasal işlemlerin kaydedilmesinin sonuçları neler olabilir? Düşüncelerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. Muhasebe kayıtlarının belgeye dayandırılmasının sonuçları olabilir? Düşüncelerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Banka muhasebesi uygulamaları, bankaların günlük faaliyetleri kapsamında gerçekleştirdikleri mevduat, repo, kredi, para nakil, çek-senet, efektif, döviz ve menkul kıymet işlemlerinin muhasebeleştirilmesini kapsamaktadır.

3.2.1. Mevduat İşlemleri ve Muhasebesi

Bankalarda gerçekleştirilen vadesiz mevduat, vadeli mevduat ve ticari mevduat işlemlerinin muhasebe kayıtlarını içermektedir.

3.2.1.1. Vadesiz Mevduat Hesabı İşlemleri

Vadesiz mevduat, mevduat sahibinin istediği zaman çekebileceği, belirli bir vade süresi olmayan banka hesap türüdür. Bu tür mevduatlar, genellikle günlük işlemler için kullanılır ve faiz getirisi ya hiç yoktur ya da çok düşüktür.

a) Vadesiz Mevduat Hesabı Açılması ve Para Yatırılması

Müşteri ya da müşteri adına başka bir kişi tarafından hesaba para yatırıldığında, yatırılan tutar mevduat hesabına alacak kaydedilir ve ilgili işlem müşterinin hesap cüzdanına işlenir.

1. Örnek: 08.04.2025 tarihinde R*** Bankası Kızılay Şubesine başvuran Emre K** 25.000,00 TL yatırarak vadesiz tasarruf mevduatı hesabı açtırmak istemiştir. Müşterinin talebi doğrultusunda işlemler tamamlandıktan sonra nakit tahsilatı yapılarak 002552 no.lu hesap açılmıştır.

İstenen: Vadesiz mevduat hesabının açılmasıyla ilgili yevmiye defteri kaydını yapınız (0222 no.lu dekont).

Çözüm:

Madde No		BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
	08/04/2025		
25	010 KASA	25.000,00	
	300 TASARRUF MEVDUATI (Y.İ.Y. –G.K.) - VADESİZ		25.000,00
	300.02 Emre K**		
	Emre K** adına 0222 no.lu dekont ile 002552 no.lu vadesiz mevduat hesabı açılması		
	..../..../....		

2. Örnek: Almanya'nın Mannheim şehrinde yaşayan Yasin C** 09.04.2025 tarihinde L*** Bankası Ankara Ulus Şubesine gelerek, 40.000,00 TL yatırıp vadesiz mevduat hesabı açtırmak istemiştir. Müşterinin talebi doğrultusunda işlemler tamamlandıktan sonra nakit olarak tahsil edilmiş ve 007766 no.lu hesap açılmıştır.

İstenen: Yurt dışında ikamet eden müşteri adına vadesiz mevduat hesabı açılmasıyla ilgili yevmiye defteri kaydını yapınız (1755 no.lu dekont).

Çözüm:

Madde No	09/04/2025	BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
27	010 KASA	40.000,00	
	302 TASARRUF MEVDUATI (Y.D.Y.-G.K.)–VADESİZ 300.03 Yasin C**		40.000,00
	Yasin C** adına 1755 no.lu dekont ile 007766 no.lu vadesiz mevduat hesabı açılması		
	..../..../...		

b) Vadesiz Mevduat Hesabından Para Çekilmesi

Müşteri, hesabından para çektiğinde çekilen tutar mevduat hesabının borç tarafına kaydedilir ve ilgili işlem müşterinin hesap cüzdanına işlenir.

3. Örnek: Eren K** 16.04.2025 tarihinde hesabının bulunduğu K*** Bankasının Kızılay Şubesine gelerek hesabından 20.000,00 TL çekmek istediğini bildirmiş ve dekont düzenlenerek müşteriye ödeme yapılmıştır.

İstenen: Vadesiz mevduat hesabından para çekilmesiyle ilgili yevmiye defteri kaydını yapınız (0028 no.lu dekont).

Çözüm:

Madde No	16/04/2025	BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
35	300 TASARRUF MEVDUATI (Y.İ.Y. –G.K.) - VADESİZ 300.04 Eren K**	20.000,00	
	010 KASA		20.000,00
	Vadesiz mevduat hesabından 0028 no.lu dekont ile para çekilmesi		
	..../..../....		

c) Bankanın Başka Bir Şubesindeki Hesaba Para Yatırılması

Müşteri, hesabının bulunduğu şube dışında bankanın herhangi bir şubesine giderek hesabına para yatırma talebinde bulunabilir. Şubeler arası işlem niteliği taşıdığı için parayı kabul eden şube, 290 ŞUBELER CARİ HESABI'nı kullanarak muhasebeleştirir. Para yatırma işlemi ATM aracılığıyla gerçekleştirildiğinde genellikle herhangi bir ücret alınmaz ve muhasebe kayıtları otomatik olarak sisteme işlenir.

4. Örnek: Selim T** 18.04.2025 tarihinde S*** Bankası'nın Siteler Şubesine giderek Kızılay Şubesinde bulunan 008877 no.lu tasarruf mevduat hesabına geçirilmek üzere 10.000,00 TL yatırmıştır.

İstenen:

a) Siteler Şubesinin yevmiye defteri kaydını yapınız (0897 no.lu dekont).

b) Kızılay Şubesinin yevmiye defteri kaydını yapınız (0289 no.lu dekont).

c) Genel müdürlük yevmiye defteri kaydını yapınız (0763 no.lu dekont).

Çözüm:

a)

Madde No	18/04/2025	BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
40	010 KASA	10.000,00	
	290 ŞUBELER CARİ HESABI 290.01 Kızılay Şubesi		10.000,00
	Selim T**'nin Kızılay Şubesindeki 008877 no.lu hesabına 0897 no.lu dekont ile para yatırılması		
	..../..../....		

b)

Madde No	18/04/2025	BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
54	290 ŞUBELER CARİ HESABI 290.02 Siteler Şubesi	10.000,00	
	300 TASARRUF MEVDUATI (Y.İ.Y.- G.K.)-VADESİZ 300.05 Selim T**		10.000,00
	Selim T**'nin Kızılay Şubesindeki 008877 no.lu hesabına 0289 no.lu dekont ile yatırılan		
	..../..../....		

c)

Madde No	18/04/2025	BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
60	290 ŞUBELER CARİ HESABI 290.02 Siteler Şubesi	10.000,00	
	290 ŞUBELER CARİ HESABI 290.01 Kızılay Şubesi		10.000,00
	Selim T**'nin Kızılay Şubesinde bulunan 008877 no.lu hesabına 0763 no.lu dekont ile geçirilmesi		
	..../..../....		

ç) Bankanın Başka Bir Şubesinde Bulunan Hesaptan Para Çekilmesi

Bir bankada hesabı bulunan müşteri, hesabının bulunduğu şube dışındaki herhangi bir şubesine başvurarak hesabından para çekmek isteyebilir. Bu durumda işlemi gerçekleştirecek olan şube, hesabın bulunduğu şubeyle iletişime geçerek teyit eder. Bu işleme bankacılıkta "provizyon isteme" denilmektedir. Ancak günümüzde herhangi bir banka şubesi, tüm şubelerde yer alan hesap bilgilerine ulaşabildiğinden işlemler kolaylaşmıştır.

5. Örnek: 24.04.2025 tarihinde Y*** Bankası'nın Ulus Şubesi'ne başvuran Sinan Ç**, aynı bankanın Beypazarı Şubesi'nde bulunan 012121 no.lu vadesiz mevduat hesabından 15.000,00 TL çekmek istemiştir. Ulus Şubesi, işlem öncesinde Beypazarı Şubesi ile iletişime geçerek gerekli provizyonu almış ve müşteriye ödemeyi gerçekleştirmiştir. Bu işlem karşılığında ücret alınmamıştır.

İstenen:

a) Ulus Şubesinin yevmiye defteri kaydını yapınız (1025 no.lu dekont).

b) Beypazarı Şubesinin yevmiye defteri kaydını yapınız (1190 no.lu dekont).

c) Genel müdürlük yevmiye defteri kaydını yapınız (4320 no.lu dekont).

Çözüm:

a)

Madde No	24/04/2025	BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
68	290 ŞUBELER CARİ HESABI 290.07 Beypazarı Şubesi	15.000,00	
	010 KASA		15.000,00
	Sinan Ç**'ye Beypazarı Şubesindeki 012121 no.lu hesabından 1025 no.lu dekont ile yapılan ödeme		
	..../..../....		

b)

Madde No	24/04/2025	BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
70	300 TASARRUF MEVDUATI VADESİZ 300.04 Sinan Ç**	15.000,00	
	290 ŞUBELER CARİ HESABI 290.09 Ulus Şubesi		15.000,00
	Sinan Ç**'ye Beypazarı Şubesindeki 012121 no.lu hesabından 1190 no.lu dekont ile yapılan ödeme ..../..../....		

c)

Madde No	24/04/2025	BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
120	290 ŞUBELER CARİ HESABI 290.07 Beypazarı Şubesi	15.000,00	
	290 ŞUBELER CARİ HESABI 290.09 Ulus Şubesi		15.000,00
	Sinan Ç**'ye Beypazarı Şubesindeki 012121 no.lu hesabından 4320 no.lu dekont ile yapılan ödeme ..../..../....		

6. Örnek: 02.05.2025 tarihinde Y*** Bankası'nın Turhal Şubesi'ne başvuran Yasemin B**, aynı bankanın Zile Şubesi'nde bulunan 004433 no.lu vadesiz mevduat hesabından 27.000,00 TL çekmek istemiştir. Turhal Şubesi, işlem öncesinde Zile Şubesi ile iletişime geçerek gerekli provizyonu almış ve müşteriye ödemeyi gerçekleştirmiştir.

İşlem, hesabın bulunduğu şube dışında gerçekleştirildiği için hesap sahibinden 100,00 TL işlem masrafı ile bu masraf üzerinden hesaplanan %5 BSMV tahsil edilmiştir.

İstenen: Gerekli yevmiye kayıtlarını yapınız.

a) Turhal Şubesinin yevmiye defteri kaydını yapınız (0252 no.lu dekont).

b) Zile Şubesinin yevmiye defteri kaydını yapınız (0278 no.lu dekont).

c) Genel müdürlük yevmiye defteri kaydını yapınız (2189 no.lu dekont).

Çözüm:

a)

Madde No		BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
	02/05/2025		
81	290 ŞUBELER CARİ HESABI	27.000,00	
	290.10 Zile Şubesi		
	010 KASA		26.895,00
	010.09 Ulus Şubesi		
	790 DİĞER FAİZ DIŞI GELİRLER		100,00
	790.052 Başka Şube Para Çekme Komisyonları		
	380 ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ VE PRİMLER		5,00
	380.05 BSMV		
	Yasemin B**'ye Zile Şubesindeki 004433 no.lu hesabından 0252 no.lu dekont ile yapılan ödeme		
	..../..../....		

b)

Madde No		BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
	02/05/2025		
83	300 TAS. MEVDUATI (Y.İ.Y.-G.K)-VADESİZ	27.000,00	
	300.15 Yasemin B**		
	290 ŞUBELER CARİ HESABI		27.000,00
	290.10 Turhal Şubesi		
	Yasemin B**'ye 004433 no.lu hesabından 0278 no.lu dekont ile yapılan ödeme		
	..../..../....		

c)

Madde No		BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
	02/05/2025		
98	290 ŞUBELER CARİ HESABI	27.000,00	
	Zile Şubesi		
	290 ŞUBELER CARİ HESABI		27.000,00
	Turhal Şubesi		
	Yasemin B**'ye 004433 no.lu hesabından 2189 no.lu dekont ile yapılan ödeme		
	..../..../....		

3.2.1.2. Vadeli Mevduat Hesabı İşlemleri

Vadeli mevduat hesaplarında temel kural, anaparanın belirlenmiş olan vade süresi boyunca hesapta kalmasıdır. Bu sürecin işleyişiyle ilgili temel uygulama esasları şunlardır:

- **Valör uygulaması:** Paranın hesaba yatırıldığı günü izleyen ilk iş gününden itibaren faiz işlemeye başlar. Bankacılık literatüründe faiz başlangıcını ifade eden bu kavrama **valör** adı verilir.
- **Vade ve faiz ilişkisi:** Faiz oranı, paranın hesapta kalacağı süreye (vade) göre belirlenir. Vade sonunda anapara ile birlikte biriken faiz geliri hak edilir.
- **Vade öncesi çekim:** Belirlenen vade dolmadan hesaptan para çekilmesi durumunda, genellikle faiz hakkı kaybedilir veya hesap vadesiz hesaba dönüşür.
- **Vade sonu:** Mudi anaparasını ve biriken faizini çekebilir veya hesabı mevcut şartlarla yeniden vadelendirebilir.

a) Vadeli Mevduat Hesabı Açılması ve Para Yatırılması

Faiz oranı baştan bellidir ve vade süresi 1 ay, 3 ay, 6 ay, 1 yıl şeklinde önceden belirlenir. Vade süresi dolmadan para çekilirse faiz kazanılamaz ya da düşük faiz uygulanır.

7. Örnek: Ahmet T**, 05.06.2025 tarihinde P*** Bankası Mamak Şubesine 30.000,00 TL yatırarak 90 gün vadeli, %20 faizli ve dönem sonu ödemeli vadeli tasarruf mevduatı hesabı açtırmıştır.

İstenen: Vadeli hesap açılmasıyla ilgili yevmiye defteri kaydını yapınız (0880 no.lu dekont).

Çözüm:

Madde No	05/06/2025	BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
95	010 KASA	30.000,00	
	310 TAS. MEVDUATI (Y.İ.Y.-G.K.)-VADELİ		30.000,00
	310.00 SABİT FAİZLİ		
	310.001 ÜÇ AY VADELİ		
	Ahmet T** adına 0880 no.lu dekont ile üç ay vadeli hesap açılması ..../..../....		

b) Vadeli Mevduat Hesabına Faiz Tahakkuku

Vadeli mevduat hesaplarında, vade bitim tarihinde o güne kadar oluşan faiz tutarı için reeskont hesaplaması yapılır. Ardından faiz tahakkuk ettirilir ve gelir vergisi kesintisi uygulanır. Bankalar faiz tam gün hesaplaması yaptıkları için günlük faiz formülünü kullanırlar.

8. Örnek: Ahmet T**, 05.06.2025 tarihinde P*** Bankası Mamak Şubesine 30.000,00 TL yatırarak 90 gün vadeli, %20 faizli ve dönem sonu ödemeli vadeli tasarruf mevduatı hesabı açtırmıştır.

İstenen: Faiz tahakkuku ve gelir vergisi kesintisinin yevmiye defteri kaydını yapınız (0211 no.lu dekont).

Çözüm: Faiz = (50.000,00 TL x 90 x 20) / 36.500 = 2.465,75 TL

Madde No	16/06/2025	BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
101	610 TÜRK PARASI MEVDUATA VERİLEN FAİZLER	2.465,75	
	610.001 ÜÇ AY VADELİ		
	310 TAS. MEVDUATI (Y.İ.Y.-G.K.)-VADELİ		2.095,89
	310.001 Üç Ay Vadeli		
	380 ÖDENECEK VERGİ, RESİM HARÇ VE PRİMLER		369,86
	380.011 Ödenecek G.V.		
	0211 no.lu dekont ile faiz tahakkuku ve gelir vergisi kesintisi yapılması ..../..../....		

c) Vadeli Mevduat Hesabının Kapatılması

Vadeli mevduat hesabının vadesi sona erdiğinde hesapta biriken faiz üzerinden gelir vergisi kesintisi yapılır ve kalan faiz tutarı anaparayla birlikte müşteriye ödenir.

9. Örnek: Demir Y**, Z*** Bankası Altındağ Şubesinde 90 gün önce vadeli mevduat hesabına yatırdığı 60.000,00 TL'yi, vade sonunda hesaplanan %15 gelir vergisi kesildikten sonra kalan net 4.500,00 TL faizi ile birlikte 16.07.2025 tarihinde çekmiştir.

İstenen: Vadeli mevduat hesabının kapatılmasının yevmiye defteri kaydını yapınız (0435 no.lu dekont).

Çözüm:

Madde No	16/07/2025	BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
88	310 TAS. MEVDUATI (Y.İ.Y.-G.K.)-VADELİ	64.500,00	
	310.001 ÜÇ AY VADELİ		
	010 KASA		64.500,00
	0435 no.lu dekont ile vadeli mevduat hesabının kapatılması ..../..../....		

3.2.1.3. Ticari Mevduat Hesabı İşlemleri

Ticari işletmeler ve şirketlerin bankalarda bulunan mevduatları ticari mevduat hesaplarında takip edilir. Vadeli ve vadesiz olarak açılabilir. Ticari mevduat hesap sahiplerine talebe göre çek karnesi verilebilir.

Ticari mevduat hesap işlemlerinin muhasebesi tasarruf mevduatı işlemleri gibidir. Ancak kullanılan hesaplar değişmektedir.

10. Örnek: U** Ltd. Şti.nin yetkilisi, ticari mevduat hesabı açabilmek için gerekli olan belgelerle birlikte 22.07.2025 tarihinde L*** Bankasının Etimesgut Şubesine başvurmuş ve 150.000,00 TL yatırarak hesabı açtırmıştır.

İstenen: Ticari mevduat açılmasının yevmiye defteri kaydını yapınız (0095 no.lu dekont).

Çözüm:

Madde No	22/07/2025	BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
90	010 KASA	150.000,00	
	304 RESMİ, TİC. VE DİĞ. KUR.MEVD.(Y.İ.Y.)–VADESİZ		150.00,00
	304.21 Her Çeşit Ortaklıklar		
	304.211 U** Ltd. Şti.		
	U** Ltd Şti. adına 0095 no.lu dekont ile hesap açılması		
	..../..../....		

3.2.2. Repo İşlemleri ve Muhasebesi

Bankalar repo işlemi gerçekleştirdiklerinde fon sağlamak amacıyla müşteriden aldıkları tutarları belirli hesaplar üzerinden izlerler. Bu çerçevede repo işleminden elde edilen fonlar, bankaların borçlarını gösteren 332 REPO İŞLEMLERİNDEN SAĞLANAN FONLAR hesabında tutulur. Repo süresinin sonunda müşteriye ödenen faiz ise gider niteliğinde olduğundan 628 REPO İŞLEMLERİNE VERİLEN FAİZLER hesabında kaydedilir.

Repo işleminde kullanılan menkul kıymetler bankaya ait olmakla birlikte, işlem süresi boyunca geçici olarak devredilmiş kabul edilir. Bu nedenle banka, ilgili kıymeti kendi aktif hesaplarında bloke eder ve bunu 030 ALIM SATIM AMAÇLI MENKUL DEĞERLER hesabında gösterir.

Ayrıca repo işlemi, menkul kıymetin hukuki mülkiyetinin geçici olarak el değiştirmesi anlamına geldiğinden bankalar bu varlıkları bilançonun dışında da izlemek zorundadır. Bu amaçla, 998 DİĞER BİLANÇO DIŞI HESAPLARDAN BORÇLAR ve 996 DİĞER BİLANÇO DIŞI HESAPLARDAN ALACAKLAR hesapları takip edilir. Böylece işlem hem bilanço üzerinde hem de bilanço dışı hesaplarda tam ve doğru biçimde takip edilmiş olur.

Repo işlemlerinde vade sonunda ödenecek tutarın hesaplanması:

$$\text{Geri Satın Alma Fiyatı} = \text{Anapara x } [1 + \left(\text{Faiz Oranı x } \frac{\text{Gün Sayısı}}{365}\right)]$$

a) **Anapara:** Repo işleminde alınan veya verilen para

b) **Faiz Oranı:** Yıllık repo faiz oranı

c) **Gün Sayısı:** Repo vadesi

ç) **365:** Yıl içindeki gün sayısı (finansal hesaplamalarda standarttır)

11. Örnek: 15 gün vade ile repo yapılan 400.000,00 TL'nin %40 faiz oranı ile geri alış fiyatı kaç TL'dir?

Çözüm:

Geri Satın Alma Fiyatı = 400.000,00 TL x [1 + (0,40 x 15 / 365)] = 406.575,00 TL

12. Örnek: Alper E**, bankada vadesiz mevduat hesabında bulunan paranın 300.000,00 TL'lik kısmını 23.07.2025 tarihinde 7 gün vade ve %55 faiz oranıyla repo yapmak istiyor.

İstenen:

a) Reponun yapılmasıyla ilgili yevmiye defteri kaydını yapınız.

b) Repo faizini hesaplayınız.

c) Repo tutarının müşteri hesabına yatırılmasıyla ilgili yevmiye defteri kaydını yapınız.

Çözüm:

a)

Madde No	23/07/2025	BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
95	300 TASARRUF MEVDUATI (Y.İ.Y. - G. K.) - VADESİZ	300.000,00	
	332 REPO İŞLEMLERİNDEN SAĞLANAN FONLAR		300.000,00
	Vadesiz mevduat hesabından yapılan repo tutarı		
	..../..../....		

b)

Repo faizinin hesaplanması ve net tutarın hesaba aktarılması

Geri Satın Alma Fiyatı = 300.000,00 TL × [1 + (0,55 × 7 / 365)]

Geri Satın Alma Fiyatı = 300.000,00 TL x 1,002739 = 303.164,38 TL

Faiz getirisi = 303.164,38 TL – 300.000,00 TL = 3.164,38 TL

Stopaj tutarı = 3.164,38 TL x 0,15 = 474,66 TL

Alper E**'ye net ödenmesi gereken

= 3.164,38 TL – 474,66 TL = 2.689,72 TL + 300.000,00 TL = 302.689,72 TL

Madde No	23/07/2025	BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
102	332 REPO İŞLEMLERİNDEN SAĞLANAN FONLAR	300.000,00	
	628 REPO İŞLEMLERİNE VERİLEN FAİZLER	3.164,38	
	300 TASARRUF MEVDUATI (Y.İ.Y.– G. K.) - VADESİZ		302.689,72
	380 ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ VE PRİMLER 380.011 Ödenecek Gelir Vergisi		474,66
	Repo tutarının müşteri hesabına yatırılması		
	..../..../....		

3.2.3. Kredi İşlemleri ve Muhasebesi

Kredi, bankaların bireysel müşterilere veya işletmelere belirli bir süre için geri ödeme koşullarına bağlı olarak sunduğu finansal kaynaktır. Bu kaynak, banka tarafından faiz geliri elde etmek amacıyla sağlanmakla birlikte, ekonomik faaliyetlerin sürdürülmesi, işletmelerin finansman gereksinimlerinin karşılanması ve bireylerin nakit ihtiyaçlarının giderilmesi açısından önemli bir rol üstlenir. Krediler, ekonomide dolaşımı artırarak yatırımların yapılmasına ve tüketimin desteklenmesine katkı sağlar.

3.2.3.1. Kredinin Verilmesi

Kredi talebi bankaya iletildikten sonra, ilgili kişinin ya da kurumun mali yapısı ve ödeme kapasitesi ayrıntılı biçimde değerlendirilir. Uygun bulunması hâlinde kredi sözleşmesi imzalanır, gerekli teminatlar alınır ve kredi tutarı müşteriye kullandırılmaya hazır hâle getirilir. Banka, kredi türüne göre işlemi nakdi veya gayri nakdi olarak gerçekleştirebilir. Onay süreci tamamlandığında kredi tutarı, müşterinin istediği şekilde hesabına aktarılır ve kullanımına açılır.

13. Örnek: N*** Limited Şirketinin yaptığı başvuru üzerine, 25.07.2025 tarihinde 750.000,00 TL tutarında 1 yıl vadeli kredi kullandırılmasıyla ilgili gerekli işlemler yapılmıştır. Müşterinin talebi doğrultusunda kredi tutarı şirketin vadesiz mevduat hesabına aktarılmıştır.

İstenen: Kredi kullandırılmasıyla ilgili yevmiye defteri kaydını yapınız (1725 no.lu dekont).

Çözüm:

Madde No	25/07/2025	BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
132	118 KISA VADELİ TEMİNAT DİĞER KREDİLER	750.000,00	
	118.11 Diğer Müşteriler – Özel		
	118.1150 N*** Limited Ştd.		
	304 RESMİ, TİCARİ DİĞER KURULUŞLAR MEVDUATI		750.000,00
	304.21 Her Çeşit Ortaklıkla		
	304.2150 N*** Limited Ştd.		
	1725 no.lu dekont dekont ile kredi kullandırılması		
	…./…./….		

14. Örnek: D*** Bankası, J** Tekstil Ürünleri AŞ adına yapılan kredi başvurusunu değerlendirerek 28.07.2025 tarihinde firmaya 820.000,00 TL tutarında nakdi kredi kullandırmıştır. Krediye güvence oluşturması amacıyla şirket tarafından 1.000.000,00 TL değerinde müşteri çeki bankaya teminat olarak teslim edilmiştir.

İstenen:

a) Kredi kullandırılması ilgili yevmiye defteri kaydını yapınız (0090 no.lu dekont).

b) Çekin teminata alınmasıyla ilgili yevmiye defteri kaydını yapınız.

Çözüm:

a)

Madde No	28/07/2025	BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
145	118 KISA VADELİ TEMİNAT DİĞER KREDİLER	820.000,00	
	304 RESMİ, TİCARİ DİĞER KURULUŞLAR MEVDUATI		820.00,00
	0090 no.lu dekont ile kredi kullandırılması		
	..../..../....		

b)

Madde No	28/07/2025	BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
147	982-EMANET VE REHİNLİ KIYMETLER	1.000.000,00	
	984-EMANET VE REHİNLİ KIYMETİ VERENLER		1.000.000,00
	Çekin teminata alınması		
	..../..../....		

3.2.3.2. Kredi Faiz Tahakkukları

Kredilere hesaplanan faizler ay sonlarında 220 KREDİ FAİZLERİ VE GELİR TAHAKKUK VE REESKONTLARI hesabına borç kaydedilerek izlenir. Kredilere uygulanan faizlerin dönemsel olarak kaydedilmesi için iptal yöntemi ve birikimli yöntem olmak üzere iki farklı yöntem kullanılmaktadır.

a) İptal Yöntemi

Ay sonunda yapılan faiz tahakkuk işlemi bir sonraki ayın başında iptal edilir. Ardından o ayın sonundaki adata göre tahakkuk işlemi tekrar yapılır.

15. Örnek: Mehmet K**'ya, 01.09.2025 tarihinde, %18 faiz oranı ile 6 ay vadeli ve 150.000,00 TL tutarında tüketici kredisi kullandırılmıştır. Krediye ilişkin faizler iptal yöntemine göre her ay sonunda hesaplanarak tahakkuk ettirilmiştir.

İstenen:

a) Eylül ayı sonunda yapılacak olan faiz tahakkukuyla ilgili yevmiye defteri kaydını yapınız (0564 no.lu dekont).

b) Eylül ayı tahakkuk kaydının, takip eden ayın başında iptal edilmesiyle ilgili yevmiye defteri kaydını yapınız (0876 no.lu dekont).

BİLGİ KUTUSU

İşletmelerin muhasebe uygulamalarında yaygın olarak kullanılan; özellikle kasa ve ortaklara ait cari hesaplarda faiz hesaplama yöntemine **"adat"** denir.

c) Ekim ayı sonunda yapılacak olan faiz tahakkukuyla ilgili yevmiye defteri kaydını yapınız (1005 no.lu dekont).

ç) İzleyen ayın başında ekim ayı tahakkuk kaydının iptal edilmesiyle ilgili yevmiye defteri kaydını yapınız (1070 no.lu dekont).

Çözüm:

a) Faiz = (150.000,00 TL x 30 x 18) / 36.000 = 2.250,00 TL

Madde No	30/09/2025	BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
129	220 KREDİ FAİZ VE GELİR TAHAKKUK VE REESKONTLARI	2.250,00	
	220.01 Faiz Tahakkukları		
	514-KISA VADELİ DİĞER KREDİLERDEN ALINAN FAİZLER		2.250,00
	514.20 Tüketici Kredileri		
	0564 no.lu dekont ile yapılan faiz tahakkuk kaydı		
	..../..../....		

b)

Madde No	01/10/2025	BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
137	514-KISA VADELİ DİĞER KREDİLERDEN ALINAN FAİZLER	2.250,00	
	514.20 Tüketici Kredileri		
	220-KREDİ FAİZ VE GELİR TAHAKKUK VE REESKONTLARI		2.250,00
	220.01 Faiz Tahakkukları		
	0876 no.lu dekont ile yapılan iptal kaydı		
	..../..../....		

c) Faiz = (150.000,00 TL x 61 x 18) / 36.000 = 4.575,00 TL

Madde No	31/10/2025	BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
165	220-KREDİ FAİZ VE GELİR TAHAKKUK VE REESKONTLARI	4.575,00	
	220.01 Faiz Tahakkukları		
	514-KISA VADELİ DİĞER KREDİLERDEN ALINAN FAİZLER		4.575,00
	514.20 Tüketici Kredileri		
	1005 no.lu dekont ile yapılan faiz tahakkuk kaydı		
	..../..../....		

ç)

Madde No	01/11/2025	BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
188	514-KISA VADELİ DİĞER KREDİLERDEN ALINAN FAİZLER	4.575,00	
	514.20 Tüketici Kredileri		
	220-KREDİ FAİZ VE GELİR TAHAKKUK VE REESKONTLARI		4.575,00
	220.01 Faiz Tahakkukları		
	1070 no.lu dekont ile yapılan iptal kaydı		
	..../..../....		

b) Birikimli Yöntem

Bu yöntemde tahakkuk eden faizler her ay üzerine eklenerek birikir. Ay sonunda hesaplanan toplam faizden, önceki aylarda kaydedilmiş faizlerin toplamı düşülerek sadece ilgili aya ait fark tutar gelir olarak muhasebeleştirilir.

16. Örnek: 01.09.2025 tarihinde Z*** Bankasına başvuran Mehmet D**'ye, %30 faiz oranı ile 6 ay vadeli ve 150.000,00 TL tutarında tüketici kredisi kullandırılmıştır. Krediye ilişkin faizler birikimli yönteme göre her ay sonunda hesaplanarak tahakkuk ettirilmiştir.

İstenen:

a) Eylül ayı sonunda yapılacak olan faiz tahakkukuyla ilgili yevmiye defteri kaydını yapınız (0525 no.lu dekont).

b) Ekim ayı sonunda yapılacak olan faiz tahakkukuyla ilgili yevmiye defteri kaydını yapınız (0657 no.lu dekont).

Çözüm:

a) Faiz = (150.000,00 TL x 30 x 30) / 36.000 = 3.750,00 TL

Madde No	30/09/2025	BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
215	220-KREDİ FAİZ VE GELİR TAHAKKUK VE REESKONTLARI	3.750,00	
	220.01 Faiz Tahakkukları		
	514-KISA VADELİ DİĞER KREDİLERDEN ALINAN FAİZLER		3.750,00
	514.20 Tüketici Kredileri		
	0525 no.lu dekont ile yapılan faiz tahakkuk kaydı		
	..../..../....		

b) Faiz = (150.000,00 TL x 31 x 30) / 36.000 = 3.875,00 TL

Madde No	30/09/2025	BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
246	220-KREDİ FAİZ VE GELİR TAHAKKUK VE REESKONTLARI	3.875,00	
	220.01 Faiz Tahakkukları		
	514-KISA VADELİ DİĞER KREDİLERDEN ALINAN FAİZLER		3.875,00
	514.20 Tüketici Kredileri		
	0657 no.lu dekont yapılan faiz tahakkuk kaydı		
	..../..../....		

Temmuz ayı gelir tablosuna 514-KISA VAD. DİĞ. KREDİLERDEN ALINAN FAİZLER hesabının toplamı olan 7.625,00 TL faiz geliri yansımış olacaktır.

3.2.3.3. Kredinin Kapatılması

Kredi sözleşmesinin bitmesiyle birlikte, kullanılan anapara ile buna ilişkin faiz ve diğer masraflar bankaya ödenir. Gerekli tahsilatların tamamlanmasının ardından kredi hesabı kapatılır ve müşteri ile banka arasındaki borç ilişkisi resmen sonlandırılmış olur.

17. Örnek: T** Ltd. Şti.ne verilen 6 ay vadeli 250.000,00 TL tutarındaki kredi tutarı, vade sonu olan 15.08.2025 günü faiziyle birlikte tahsil edilmiş ve krediye teminat olarak gösterilen 300.000,00 TL değerindeki ticari mal üzerindeki rehin işlemi de kaldırılmıştır.

Bankanın gelir kaydettiği birikimli faiz tutarı 31.07.2025 tarihi itibarıyla 33.750,00 TL'dir. Vade sonuna kadar olan 15 gün için de 2.813,00 TL faiz hesaplanmıştır. BSMV oranı % 5'tir.

İstenen:

a) Kredinin kapatılmasıyla ilgili yevmiye defteri kaydını yapınız (0728 no.lu dekont).

b) Ticari mal üzerindeki rehnin kaldırılmasıyla ilgili yevmiye defteri kaydını yapınız.

Çözüm:

a) BSMV (33.750,00 TL x 0,05) = 1.687,50 TL

Madde No	15/08/2025	BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
357	010 KASA	288.250,50	
	118 KISA VADELİ TEM. DİĞ. KRED.		250.000,00
	118 11 Diğer Müşteriler – Özel		
	220 KREDİ FAİZ VE GELİR TAH. VE REESKONTLARI		33.750,00
	220.01 Faiz Tahakkukları		
	380 ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ VE PRİMLER		1.687,50
	380.00 Ödenecek Vergiler		
	380.005 BSMV		
	514-KISA VADELİ DİĞER KREDİLERDEN ALINAN FAİZLER		2813,00
	514.11 Diğer Müşteriler – Özel		
	0728 no.lu dekont ile kredinin faizi ile birlikte kapatılması		
	..../..../...		

b)

Madde No	15/08/2025	BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
381	984 EMANET VE REHİNLİ KIYMET VERENLER T** Ltd. Şti.	300.000,00	
	982 EMANET VE REHİNLİ KIYMETLER 982.10 Rehinli Kıymetler 982.102 Emtia		300.000,00
	Ticari mal üzerindeki rehnin kaldırılması ..../..../...		

BİLGİ KUTUSU

Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu Kesintisi (KKDF):

18 Temmuz 2025 tarih ve 32959 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan 17/7/2025 tarihli ve 10094 Sayılı Cumhurbaşkanı Kararının Eki Kararda aşağıdaki gibi düzenlenmiştir.

Madde 1– (1) Bankalar ve finansman şirketlerince kullandırılan diğer kredilerde Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu kesintisi oranı döviz ve altın kredilerinde %1, diğerlerinde %0 olarak tespit edilmiştir.

Madde 2– (1) Faktoring şirketleri ile finansal kiralama şirketlerine yurt içinden kullandırılan döviz kredilerinde Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu kesintisi oranı %0 olarak tespit edilmiştir.

3.2.4. Para Nakil İşlemleri ve Muhasebesi

Bankaların, müşterilerinden gelen bir yerden başka bir yere para gönderme ve aktarma taleplerini karşılamak için kullandığı havale, EFT, SWIFT gibi yöntemleri ve muhasebe kayıtlarını içerir.

3.2.4.1. Havale İşlemleri

Havale işlemleri, aynı bankada bulunan farklı hesaplar arasında yapılan para transfer işlemini ifade eder.

18. Örnek: Çorum'da faaliyet gösteren B*** Bilişim işletmesi, 07.07.2025 tarihinde Z** Teknoloji Ltd. Şti.den satmak için aldığı malların bedeli karşılığında R*** Bankası Çorum şubesinde bulunan hesabından Z** Teknoloji Ltd. Şti.nin aynı bankanın Kırıkkale şubesindeki hesabına 75.000,00 TL havale talimatı vermiştir. Banka bu işlem için 100,00 TL havale masrafı almıştır (BSMV %5'tir).

İstenen:

a) Çorum şubesinin yevmiye defteri kaydını yapınız (2175 no.lu dekont).

b) Kırıkkale şubesinin yevmiye defteri kaydını yapınız (2786 no.lu dekont).

Çözüm:

a)

Madde No	07/07/2025	BORÇ TUTARI	ALACAK TUTARI
360	304 RESMİ, TİCARİ VE DİĞ. KUR. MEVDUATI (Y.İ.Y.-VADESİZ)	75.105,00	
	290 ŞUBELER CARİ HESABI		
	290.071 Kırıkkale Şubesi		75.000,00
	760 BANKACILIK HİZMETLERİ GELİRLERİ		
	760.05 Havale Komisyonları		100,00
	380 ÖDENECEK VERGİ RESİM HARÇ VE PRİMLER		
	380.00 Ödenecek Vergiler		
	380.05 BSMV		5,00
	2175 no.lu dekont ile havale yapılması		

b)

Madde No	07/07/2025	BORÇ TUTARI	ALACAK TUTARI
422	290 ŞUBELER CARİ HESABI		
	Çorum Şubesi	75.000,00	
	304 RESMİ, TİCARİ VE DİĞ. KUR. MEVDUATI (Y.İ.Y.-VADESİZ)		75.000,00
	Havale tutarının alıcının hesabına 2786 no.lu dekont ile aktarılması		

..../..../...

3.2.4.2. EFT (Elektronik Fon Transferi) İşlemleri

EFT, bir bankadaki hesaptan başka bir bankadaki hesaba para gönderilmesini sağlayan elektronik ödeme sistemidir.

EFT işlemlerinin muhasebeleştirilmesi, genel olarak havale işlemleriyle aynı esaslara dayanır. Ancak aradaki temel fark, EFT işlemi tamamlandıktan sonra gönderilen tutarın Türk Bankalararası Takas Sistemi (TIC) hesabından düşülmesidir.

TIC hesabı, bankaların Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) nezdinde tuttukları nakit ve mutabakat hesaplarını ifade eder. Bu nedenle EFT işlemlerinde, bankalar arası para transferi TCMB üzerinden gerçekleştiği için ilgili tutar TIC hesabı aracılığıyla kayıtlara yansıtılır.

19. Örnek: Yılmaz C**, 07.09.2025 tarihinde L** Ticaretin internet adresinden satın aldığı ürünün bedeli olan 1.200,00 TL'yi internet bankacılığını kullanarak C*** bankasının Ankara Aydınlıkevler şubesinde bulunan hesabından işletmenin K*** bankasının İzmir Konak şubesindeki hesabına göndermiştir. Banka yapılan işlem için 100,00 TL EFT ücreti, 10,00 TL EFT mesaj ücreti almıştır (BSMV %5'tir).

İstenen:

a) C*** Bankası Ankara Aydınlıkevler Şubesinin yevmiye defteri kaydını yapınız (0025 no.lu dekont).

b) C*** Bankası Genel Müdürlük yevmiye defteri kaydını yapınız (0342 no.lu dekont).

c) K*** Bankası Genel Müdürlük yevmiye defteri kaydını yapınız (0555 no.lu dekont).

ç) K*** Bankası Konak Şubesi yevmiye defteri kaydını yapınız (1001 no.lu dekont).

Çözüm:

a)

Madde No	07/09/2025	BORÇ TUTARI	ALACAK TUTARI
245	300 TASARRUF MEVDUATI Y.İ.Y.-GERÇEK KİŞİLER-VADESİZ	1.294,50	
	290 ŞUBELER CARİ HESABI		1.200,00
	290.001 Merkez Şube		
	760 BANKACILIK HİZMETLERİ GELİRLERİ		
	760.051 EFT Komisyonları		90,00
	380 ÖDENECEK VERGİ RESİM HARÇ VE PRİMLER		
	380.00 Ödenecek Vergiler		4,50
	380.05 BSMV		
	0025 no.lu dekont ile hesaptan EFT yapılması ve EFT ücreti alınması ..../..../...		

b)

Madde No	07/09/2025	BORÇ TUTARI	ALACAK TUTARI
529	290 ŞUBELER CARİ HESABI	1.210,00	
	290.20 Aydınlıkevler Şubesi		
	020 T.C. MERKEZ BANKASI		1.200,00
	020.00 Vadesiz Serbest Hesap		
	392 ALACAKLI GEÇİCİ HESAPLAR		10,00
	392.99 Diğer		
	EFT tutarının TIC sistemi üzerinden 0342 no.lu dekont ile hesaptan düşülmesi ..../..../...		

c)

Madde No	07/09/2025	BORÇ TUTARI	ALACAK TUTARI
436	020 T.C. MERKEZ BANKASI	1.200,00	
	020.00 Vadesiz Serbest Hesap		
	290 ŞUBELER CARİ HESABI		1.200,00
	290. 35 Konak Şubesi		
	EFT tutarının TIC sistemi 0555 no.lu dekont ile hesaba aktarılması		
	..../..../...		

ç)

Madde No	07/09/2025	BORÇ TUTARI	ALACAK TUTARI
422	290 ŞUBELER CARİ HESABI	1.200,00	
	290.00 Genel Müdürlük		
	304 RESMİ, TİCARİ VE DİĞER KUR. MEVD. - VADESİZ		1.200,00
	304.21 Her Çeşit Ortaklıklar		
	302.2110 L** Ticaret		
	EFT tutarının müşterinin 1001 no.lu dekont ile hesabına aktarılması		
	..../..../...		

3.2.4.3. SWIFT İşlemleri

SWIFT, dünya genelinde faaliyet gösteren bankaların uluslararası para transferlerini standart bir iletişim ağı üzerinden güvenli olarak yapabilmeleri amacıyla kurulmuş bir finansal iletişim kuruluşudur.

SWIFT sistemi, bankaların yurt dışındaki bankalarla fon ve bilgi transferlerini güvenli, hızlı ve standart bir yapı içinde gerçekleştirebilmeleri için oluşturulmuş uluslararası bir ödeme ve iletişim sistemidir.

20. Örnek: Fikret A** 20.06.2025 tarihinde E*** Bankası Gölbaşı Şubesine gelerek hesabından Avusturya'da bulunan Ayşen A**'ya 2.000,00 Euro gönderme talebinde bulunmuş ve gerekli bilgiler alındıktan sonra SWIFT işlemi yapılmıştır.

İstenen: SWIFT talimatı verilmesiyle ilgili yevmiye defteri kaydını yapınız (0125 no.lu dekont).

Çözüm:

Madde No	20/06/2025	BORÇ TUTARI	ALACAK TUTARI
533	301 DÖVİZ TEVDİAT HESABI (VADESİZ)	2.000,00 €	
	301.00 Yurt içi yerleşik gerçek kişiler		
	025 YURT DIŞI BANKALAR		2.000,00 €
	0125 no.lu dekont ile SWIFT talimatı verilmesi işlemi		
	…./…./…		

BİLGİ KUTUSU

SWIFT protokolündeki tek bir harf hatası parayı, gönderen ve alan banka arasında sahipsiz bırakarak bir **"askıda bakiye"** durumu yaratır. Bu hata nedeniyle para, uluslararası aracı bankaların emanet havuzlarında takılıp kalır. Mülkiyeti belirsizleşen para, resmi düzeltme yapılana kadar kimsenin dokunamadığı bir **"hayalet varlığa"** dönüşür.

3.2.5. Çek - Senet İşlemleri ve Muhasebesi

Bankalarda ticari mevduat hesabı bulunan müşterilerinin kullandıkları çeklerin ödenmesi, müşterilerine ait senetlerin tahsil işlemleri ve muhasebe kayıtlarını içermektedir.

3.2.5.1. Çek İşlemleri

Bankalar, talepleri üzerine müşterilerine verdikleri çeklerin ödenmesi işlemlerini yaparlar.

a) Çek Defterinin Verilmesi

Bankalar, müşterilerine tahsis ettikleri çek defterleri karşılığında belirli bir ücret talep edebilir. Bu bedel, nakit olarak ya da müşterinin bankadaki mevduat hesabından tahsil edilebilir. Çek defteri için alınan tutarın, çek karnesinin maliyetini aşan kısmı banka lehine elde edilen gelir olarak kabul edilir ve BSMV'ye tabi olur.

21. Örnek: N*** Bankası 20 yapraklı 2.000 adet çek defterini adedi 50,00 TL'den satın alarak şubelerine dağıtmıştır. Bankanın Kadıköy şubesinde ticari hesabı olan Cevdet H** 03.10.2025 tarihinde bir adet çek defteri alma talebinde bulunmuştur. Bu işlem karşılığında müşteriden 800,00 TL çek defteri ücreti ve 20,00 TL BSMV ücreti nakit olarak tahsil edilmiştir.

İstenen:

a) Çek karnesinin müşteriye verilmesi ve tahsilatıyla ilgili yevmiye defteri kaydını yapınız (2444 no.lu dekont).

b) Çek karnesi ücretsiz verildiğinde yapılması gereken yevmiye defteri kaydını yapınız (0158 no.lu dekont).

Çözüm:

a)

Madde No	03/10/2025	BORÇ TUTARI	ALACAK TUTARI
646	010 KASA	820,00	
	290 ŞUBELER CARİ HESABI		50,00
	290.00 Genel Merkez		
	790 DİĞER FAİZ DIŞI GELİRLER		750,00
	790.09 Çek Karnesi Bedelleri		
	380 ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ VE PRİMLER		20,00
	380 Ödenecek Vergiler		
	380.05 BSMV		
	Müşteriye 2444 no.lu dekont ile çek karnesi verilmesi		
	..../..../...		

b)

Madde No	03/10/2025	BORÇ TUTARI	ALACAK TUTARI
657	880 DİĞER İŞLETME GİDERLERI	50,00	
	290 ŞUBELER CARİ HESABI		50,00
	290.00 Genel Merkez		
	Çek karnesinin 0158 no.lu dekont ile ücretsiz verilmesi		
	..../..../...		

b) Çeklerin Ödenmesi

Ticari mevduat hesabı bulunan bir müşterinin düzenlemiş olduğu çekler, hesabın bulunduğu şubeye sunulabileceği gibi aynı bankanın farklı bir şubesine ya da başka bir bankaya da ibraz edilebilir. Çekin farklı bir bankaya verilmesi halinde ise işlem Takas Odası aracılığıyla gerçekleştirilir.

b.1) Çekin Hesabın Bulunduğu Şubeye İbraz Edilmesi

Şubede ticari mevduat hesabı bulunan müşteriye ait çek, hesabın uygun olması durumunda alacaklısına ödenir.

22. Örnek: C*** Bankası Etimesgut Şubesinde ticari mevduat hesabı bulunan Simge Ç**'nin düzenlediği 25.000,00 TL'lik çek tutarı 12.09.2025 tarihinde alacaklısına ödenmiştir.

İstenen: Çek tutarının ödenmesiyle ilgili yevmiye defteri kaydını yapınız (0989 no.lu dekont).

Çözüm:

Madde No	12/09/2025	BORÇ TUTARI	ALACAK TUTARI
621	304 RESMİ, TİC. VE DİĞ. KURULUŞLAR MEVDUATI–VADESİZ	25.000,00	
	Simge Ç**		
	010 KASA		25.000;00
	Çek tutarının 0989 no.lu dekont ile ödenmesi		
	..../..../...		

b.2) Çekin Hesabın Bulunduğu Bankanın Başka Şubesine İbraz Edilmesi

Bankada ticari mevduat hesabı bulunan müşterinin düzenlediği çek alacaklısı tarafından aynı bankanın başka şubesine ibraz edildiğinde çekin bağlı olduğu hesap uygunsa alacaklıya ödeme yapılır.

23. Örnek: 22.09.2025 tarihinde T*** Bankası Yenimahalle Şubesine başvuran Serdar K**, T*** Bankası Sincan şubesinde ticari mevduat hesabı bulunan Aydın İ**'nin düzenlemiş olduğu 32.000,00 TL.'lik çekin tarafına ödenmesini talep etmiştir. Müşteri hesabının ödeme yapmak için uygun olduğu belirlendikten sonra Serdar K**'ye çek tutarı ödenmiştir.

İstenen:

a) Yenimahalle Şubesinin yevmiye defteri kaydını yapınız (0765 no.lu dekont).

b) Sincan Şubesinin yevmiye defteri kaydını yapınız (0700 no.lu dekont).

c) Genel Müdürlük yevmiye defteri kaydını yapınız (1950 no.lu dekont).

Çözüm:

a)

Madde No	22/09/2025	BORÇ TUTARI	ALACAK TUTARI
554	290 ŞUBELER CARİ HESABI	32.000,00	
	290.016 Sincan Şubesi		
	010 KASA		32.000,00
	Çek tutarının 0765 no.lu dekont ile ödenmesi		
	..../..../...		

b)

Madde No	22/09/2025	BORÇ TUTARI	ALACAK TUTARI
601	304 RESMİ, TİC. VE DİĞ. KURULUŞLAR MEVDUATI – VADESİZ	32.000,00	
	290 ŞUBELER CARİ HESABI		32.000,00
	290.014 Yenimahalle Şubesi		
	Yenimahalle şubesinin ödediği çek tutarının 0700 no.lu dekont ile hesaptan düşülmesi		
	..../..../...		

c)

Madde No	22/09/2025	BORÇ TUTARI	ALACAK TUTARI
789	290 ŞUBELER CARİ HESABI	32.000,00	
	290.016 Sincan Şubesi		
	290 ŞUBELER CARİ HESABI		32.000,00
	290.014 Yenimahalle Şubesi		
	Yenimahalle şubesinin ödediği çek tutarının 1950 no.lu dekont ile hesaptan düşülmesi		
	..../..../...		

3.2.5.2. Senet İşlemleri

Bankalar, müşterilerine ait senetlerin tahsilini ve bu senetlere ilişkin işlemleri, belirli bir hizmet bedeli karşılığında borçlusundan tahsil işlemlerini yapar.

24. Örnek: Erdem A** 01.09.2025 tarihinde müşterisi olduğu R*** Bankası Çankaya Şubesine başvurarak verdiği borç karşılığında Ankara'da ikamet eden Burak Z**'den almış olduğu 15.09.2025 vadeli, 22.000,00 TL tutarındaki senedi tahsil edilmesi için vermiştir. Banka senet tahsilatının yapılması karşılığında vergi hariç 120,00 TL komisyon almıştır. (BSMV %5)

İstenen:

a) Çankaya Şubesinin senedi almasıyla ilgili yevmiye defteri kaydını yapınız (0769 no.lu dekont).

b) Senet tahsilatı karşılığında komisyon alınmasıyla ilgili yevmiye defteri kaydını yapınız (1191 no.lu dekont).

c) Çankaya şubesinin senedi tahsil etmesiyle ilgili yevmiye defteri kaydını yapınız.

ç) Senedin tahsil edilerek müşterinin hesabına aktarılmasıyla ilgili yevmiye defteri kaydını yapınız (1754 no.lu dekont).

Çözüm:

a)

Madde No	01/09/2025	BORÇ TUTARI	ALACAK TUTARI
567	982 EMANET VE REHİNLİ KIYMETLER	22.000,00	
	982.100 Emanet Kıymetler		
	984 EMANET VE REHİNLİ KIYMET VERENLER		22.000,00
	984.200 Erdem A**		
	Senedin şube tarafından 0769 no.lu dekont ile alınması		
	..../..../...		

b)

Madde No	01/09/2025	BORÇ TUTARI	ALACAK TUTARI
568	300 TASARRUF MEVDUATI - VADESİZ	120,00	
	300.50 Erdem A**		
	760 BANKACILIK HİZMET GELİRLERİ		114,00
	760.60 Tahsil Senedi Komisyonu		
	380 ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ VE PRİMLER		6,00
	380.04 BSMV		
	Senet tahsil komisyonunun 1191 no.lu dekont ile alınması		
	..../..../...		

c)

Madde No	15/09/2025	BORÇ TUTARI	ALACAK TUTARI
642	984 EMANET VE REHİNLİ KIYMETLER	22.000,00	
	984.200 Erdem A**		
	982 EMANET VE REHİNLİ KIYMET VERENLER		22.000,00
	982.100 Emanet Kıymetler		
	Nazım hesapların kapatılması		
	..../..../...		

ç)

Madde No	15/09/2025	BORÇ TUTARI	ALACAK TUTARI
643	010 KASA	22.000,00	
	300 TASSARRUF MEVDUATI - VADESİZ 300.50 Erdem A**		22.000,00
	Senedin 1754 no.lu dekont ile tahsil edilmesi ..../..../...		

3.2.6. Efektif İşlemleri ve Muhasebesi

Bankaların yabancı para kasasını, banknot olarak elde tutulan dövizleri ifade eder. Bankalar, işlem yaptıkları her döviz cinsi için ayrı bir efektif kasa (depo) hesabı açar. Bu hesaplar aktif niteliklidir ve bankanın varlıklarını gösterir.

Yabancı para ile yapılan nakit işlemlerinde kullanılan fiziksel banknotlar, bankacılık muhasebe sisteminde 011 EFEKTİF DEPOSU HESABI'nda izlenir. Bu hesap, bankanın yabancı para cinsinden fiziki varlıklarını kaydetmek ve kontrol etmek amacıyla kullanılır.

Müşteriler tarafından bankaya döviz yatırıldığında, 011 EFEKTİF DEPOSU HESABI borçlandırılır, karşılığında ilgili müşteri hesabı alacaklandırılır. Böylece yabancı para kasasındaki hareketler ile müşteri hesapları muhasebe sistemine doğru şekilde yansıtılmış olur.

3.2.6.1. Efektif Deposu

Yabancı para cinsinden gerçekleştirilen işlemlerde kullanılan nakit paralar, bankacılık kayıtlarında 011 EFEKTİF DEPOSU HESABI üzerinden izlenir.

25. Örnek: Alp A**, 10.10.2025 tarihinde Y***Bankası Ankara Ulus Şubesine başvurarak 3.000,00 Azerbaycan yeni manatı yatırarak döviz tevdiat hesabı açtırmıştır.

İstenen: Döviz tevdiat hesabı açılmasıyla ilgili yevmiye defteri kaydını yapınız (1234 no.lu dekont).

Çözüm:

Madde No	10/10/2025	BORÇ TUTARI	ALACAK TUTARI
725	011 EFEKTİF DEPOSU 011.20 Azerbaycan yeni manatı	3.000,00	
	301 DÖVİZ TEVDİAT HESABI VADESİZ 301.00 YURT İÇİNDE YERLEŞİK GERÇEK KİŞİLER 301.015 Alp A**		3.000,00
	1234 no.lu dekont ile Azerbaycan yeni manatı cinsinden döviz tevdiat hesabı açılması ..../..../...		

3.2.6.2. Efektif Alışı

Banka, müşteriden yabancı para alıp bunu Türk lirasına çevirmek amacıyla kasasında tutar. Bu işlemin muhasebe kaydı yapılırken alınan döviz banknotları bankanın varlığını artırdığı için 011 EFEKTİF DEPOSU (YABANCI PARA) HESABI'na borç kaydedilir. Buna karşılık, 293 EFEKTİF VAZİYETİ HESABI alacaklandırılır.

26. Örnek: Elif T** isimli müşteri 02.09.2025 tarihinde S*** Bankası Çankaya Şubesine başvurarak 2.000,00 ABD doları tutarında döviz bozdurmak istemiştir. Banka, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası döviz kuru üzerinden işlemi gerçekleştirmiş ve tutarı nakit olarak müşteriye ödemiştir. (1 ABD doları: 41,15 TL)

İstenen:

a) ABD doları cinsinden muhasebe defteri kaydını yapınız (2135 no.lu dekont).

b) Türk lirası cinsinden muhasebe defteri kaydını yapınız (3245 no.lu dekont).

Çözüm:

a) 2.000,00 $ x 41,15 TL = 82.300,00 TL

Madde No	02/09/2025	BORÇ TUTARI	ALACAK TUTARI
803	011 EFEKTİF DEPOSU 011.20 ABD Doları **2.000 $**	**82.300,00**	
	293 EFEKTİF VAZİYETİ 293.20 ABD Doları **2.000 $**		**82.300,00**
	2135 no.lu dekont ile efektif alışı		
	..../..../...		

b)

Madde No	02/09/2025	BORÇ TUTARI	ALACAK TUTARI
805	292 EFEKTİF ALIM SATIM HESABI 292.20 ABD Doları	82.300,00	
	010 KASA		82.300,00
	Yabancı paranın 3245 no.lu dekont ile TL olarak müşteriye ödenmesi		
	..../..../...		

3.2.6.3. Efektif Satışı

Bankada efektif satış işlemi gerçekleştirildiğinde, satışı yapılan döviz banknotları nedeniyle 293 Efektif Vaziyeti Hesabı işlem tutarı kadar borçlandırılır. Buna karşılık, bankanın elinde bulunan fiziki yabancı paraların azalmasını göstermek amacıyla 011 EFEKTİF DEPOSU HESABI alacaklandırılır.

Bu kayıt, bankanın kasasında bulunan yabancı para mevcudunun satılması sonucu oluşan azalışın muhasebe sistemine yansıtılmasını ifade eder.

27. Örnek: Kübra Y**, 08.09.2025 tarihinde P*** Bankası Yenimahalle Şubesine başvurarak 1.500,00 Japon yeni satın almak istemiştir. İşlem günü Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası döviz kuruna göre 1 Japon yeni 27,99 TL'dir

İstenen:

a) Japon yeni cinsinden muhasebe defteri kaydını yapınız (3245 no.lu dekont).

b) Türk lirası cinsinden muhasebe defteri kaydını yapınız (0871 no.lu dekont).

Çözüm:

a)

Madde No	08/09/2025	BORÇ TUTARI	ALACAK TUTARI
779	293 EFEKTİF VAZİYETİ 293.20 Japon Yeni	1.500,00	
	011 EFEKTİF DEPOSU 011.20 Japon Yeni		1.500,00
	3245 no.lu dekont ile efektif satış kaydı ..../..../...		

b)

1.250,00 ¥ X 28.20 TL = 35.250,00 TL

Madde No	08/09/2025	BORÇ TUTARI	ALACAK TUTARI
787	010 KASA	41.985,00	
	292 EFEKTİF ALIM SATIM 292.20 Japon Yeni		41.985,00
	0871 no.lu dekont ile efektif satış kaydı ..../..../...		

3.2.6.4. Kambiyo Kârı - Zararı

Efektif vaziyet hesabının ay sonu itibarıyla değerlemeye tabi tutulduktan sonra meydana gelen kur farklarından olumlu olan tutarlar 771 KAMBİYO KÂRLARI (YP) HESABI'na alacak olarak kaydedilirken olumsuz olan tutarlar ise 861 KAMBİYO ZARARLARI (YP) HESABI'na borç olarak muhasebeleştirilir.

28. Örnek: 01.07.2025 tarihinde döviz alınması esnasında 71.000,00 TL olan Döviz Vaziyet hesabının ay sonu değerlemesi sonrasında Türk lirası karşılığının 76.000,00 TL olduğu görülmüştür.

İstenen: Kambiyo kârıyla ilgili yevmiye defteri kaydını yapınız (0722 no.lu dekont).

Çözüm:

Kambiyo kârı = Döviz alındığında değeri - Döviz ay sonu değerleme sonrası değeri

Kambiyo kârı = 76.000,00 TL - 71.000,00 TL = 5.000,00 TL

Madde No	31/07/2025	BORÇ TUTARI	ALACAK TUTARI
826	292 EFEKTİF ALIM-SATIM	5.000,00	
	292.20 ABD Doları		
	771 KAMBİYO KÂRLARI		5.000,00
	771.01 Efektif Alım-Satım ve Evalüasyon Kârı		
	0722 no.lu dekont ile kambiyo kârı kaydının yapılması		
	..../..../...		

29. Örnek: 01.08.2025 tarihinde döviz alınması esnasında 66.000,00 TL olan Döviz Vaziyet hesabının ay sonu değerlemesi sonrasında Türk lirası karşılığının 63.000,00 TL olduğu görülmüştür.

İstenen: Kambiyo zararıyla ilgili yevmiye defteri kaydını yapınız (1005 no.lu dekont).

Çözüm:

Kambiyo zararı = Döviz ay sonu değerleme sonrası değeri – Döviz alındığında değeri

Kambiyo zararı = 63.000,00 TL – 66.000,00 TL = -3.000,00 TL

Madde No	31/08/2025	BORÇ TUTARI	ALACAK TUTARI
832	861 KAMBİYO ZARARLARI	3.000,00	
	292 EFEKTİF ALIM-SATIM		3.000,00
	1005 no.lu dekont kambiyo zararı kaydının yapılması		
	..../..../...		

BİLGİ KUTUSU

Tekdüzen Hesap Planında, yabancı para olarak çalışan hesapların kayıtlarının sabit kur üzerinden yapılma zorunluluğu olduğu için mali tabloların düzenlenmesi aşamasında bütün dövizlerin gerçek değerleri üzerinden Türk lirasına çevrilmeleri zorunludur. Bankalarda her ay sonunda yapılan Türk Lirasına çevirme ve değerlendirme işlemine **"evalüasyon** veya **kur değerlemesi"** denir.

3.2.7. Döviz İşlemleri ve Muhasebesi

Döviz işlemleri, bankalar ve diğer finans kuruluşları tarafından yabancı para birimleriyle gerçekleştirilen finansal faaliyetleri kapsar. Bu faaliyetler; döviz alım satımı, yabancı para cinsinden mevduatlar, dövizle verilen krediler, para transferleri ve takas işlemleri gibi çeşitli alanlarda yürütülür.

3.2.7.1. Döviz Tevdiat Hesabı Açma ve Para Yatırma

Döviz tevdiat hesapları, pasif karakterli olup kayıtlar sabit fiyat üzerinden işlem görür. Her dönem sonunda mevcut bakiye değerlemeye tabi tutulur ve Türk lirası karşılığı hesaplanır. Bu hesaplar, vadesiz olanlar için 301 DÖVİZ TEVDİAT HESABI, vadeli olanlar için ise 311 DÖVİZ TEVDİAT HESABI altında muhasebeleştirilir.

30. Örnek: Tarık O**, 10.09.2025 tarihinde H*** Bankası Nallıhan Şubesine başvurarak 5.000,00 ABD doları efektif karşılığı vadesiz mevduat hesabı açtırmıştır. İşlem günü Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası döviz kuruna göre 1$ = 41,28 TL'dir.

İstenen:

a) ABD doları cinsinden muhasebe defteri kayıtlarını yapınız (0221 no.lu dekont).

b) Türk lirası cinsinden muhasebe defteri kaydını yapınız (0966 no.lu dekont).

Çözüm:

a)

Madde No		BORÇ TUTARI	ALACAK TUTARI
	10/09/2025		
854	011 EFEKTİF DEPOSU	5.000,00	
	011.20 ABD doları		
	293 EFEKTİF VAZİYETİ		5.000,00
	0221 no.lu dekont ile efektif olarak döviz kabul edilmesi		
	10/09/2025		
855	295 DÖVİZ VAZİYETİ	5.000,00	
	301 DÖVİZ TEVDİAT HESABI 301.20 ABD doları		5.000,00
	0966 no.lu dekont ile vadesiz döviz tevdiat hesabı açılması		
	..../..../...		

b) 5.000,00 $ x 41,28 = 206.400,00 TL

Madde No		BORÇ TUTARI	ALACAK TUTARI
	10/09/2025		
856	292 EFEKTİF ALIM SATIM	206.400,00	
	294 DÖVİZ ALIM SATIM		206.400,00
	Dövizin 0966 no.lu dekont ile Türk lirası olarak kaydedilmesi		
	..../..../...		

3.2.7.2. Döviz Tevdiat Hesabından Para Çekme

Döviz tevdiat hesapları, pasif karakterli olduğundan hesaptan para çekildiğinde, vadesiz olanlar için 301 DÖVİZ TEVDİAT HESABI, vadeli olanlar için ise 311 DÖVİZ TEVDİAT HESABI borçlandırılarak muhasebeleştirilir.

31. Örnek: İlker B** 01.10.2025 tarihinde K*** bankası Keçiören şubesine gelerek vadesiz döviz tevdiat hesabından 750,00 $ çekmek istediğini bildirmiştir. İşlem günü Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası döviz kuruna göre 1 $ = 41,58 TL'dir.

İstenen:

a) ABD doları cinsinden muhasebe defteri kayıtlarını yapınız (0565 ve 0787 no.lu dekontlar).

b) Türk lirası cinsinden muhasebe defteri kaydını yapınız (0772 no.lu dekont).

Çözüm:

a)

Madde No	01/10/2025	BORÇ TUTARI	ALACAK TUTARI
923	301 DÖVİZ TEVDİAT HESABI	750,00	
	295 DÖVİZ VAZİYETİ		750,00
	0565 no.lu dekont ile hesaptan döviz çekilmesi		
924	01/10/2025 293 EFEKTİF VAZİYETİ 293.20 ABD doları	750,00	
	011 EFEKTİF DEPOSU		750,00
	0787 no.lu no.lu dekont ile efektif olarak döviz kabul kaydı ..../..../...		

b) 750,00 $ x 41,58 TL = 31.185,00 TL

Madde No	01/10/2025	BORÇ TUTARI	ALACAK TUTARI
925	294 DÖVİZ ALIM SATIM	31.185,00	
	292 EFEKTİF ALIM SATIM		31.185,00
	Dövizin 0772 no.lu dekont ile Türk lirası olarak kaydedilmesi ..../..../...		

32. Örnek: Gökhan S** 02.10.2025 tarihinde döviz tevdiat hesabı bulunan E*** Bankası Şaşmaz Şubesine giderek hesabından 300,00 Euro parayı TL olarak çekmek istemiş ve kendisine ödeme yapılmıştır (İşlem günü 1 Euro 48,88 TL).

İstenen:

a) ABD doları cinsinden muhasebe defteri kaydını yapınız (2110 no.lu dekont).

b) Dövizin Türk lirası olarak ödenmesinin yevmiye defteri kaydını yapınız (0776 no.lu dekont).

Çözüm:

a)

Madde No	02/10/2025	BORÇ TUTARI	ALACAK TUTARI
897	301 DÖVİZ TEVDİAT HESABI – VADESİZ	300,00	
	301.00 YURTİÇİNDE YERLEŞİK GERÇEK KİŞİLER		
	295 DÖVİZ VAZİYETİ – Y.P. 295.20 Euro		300,00
	Hesaptan 2110 no.lu dekont ile döviz çekilmesi …./…./…		

b) 300,00 Euro x 48,88 TL = 14.664,00 TL

Madde No	02/10/2025	BORÇ TUTARI	ALACAK TUTARI
898	294 DÖVİZ ALIM SATIM	14.664,00	
	010 KASA		14.664,00
	Hesaptan çekilen dövizin 0776 no.lu dekont ile Türk Lirası olarak müşteriye ödenmesi …./…./…		

33. Örnek: Kayhan O**, 15.10.2025 tarihinde T*** Bankası İskitler Şubesine gelerek döviz tevdiat hesabında bulunan paradan 2.000,00 dolar çekmek istediğini ve ödemenin kendisine İngiliz Sterlini olarak yapılmasını istemiştir (İşlem günü 1 ABD Doları 41,76 TL, 1 İngiliz Sterlini 55,67 TL, 1 ABD Doları 0,75 İngiliz Sterlini).

İstenen:

a) Hesaptan çekilen ABD dolarının İngiliz sterlini olarak yevmiye defteri kaydını yapınız (0119 no.lu dekont).

b) İngiliz Sterlini olarak yapılan ödemenin Türk lirası olarak yevmiye defteri kaydını yapınız (0565 no.lu dekont).

c) Çekilen dövizin hesaptan düşülmesiyle ilgili yevmiye defteri kaydını yapınız (0547 no.lu dekont).

ç) Döviz alım belgesinin düzenlenmesiyle ilgili yevmiye defterine kaydını yapınız (0670 no.lu dekont).

Çözüm:

a)

2.000,00 $ x 0,75 £ = 1500,00 £

Madde No	15/10/2025	BORÇ TUTARI	ALACAK TUTARI
902	295 DÖVİZ VAZİYETİ – Y.P. 295.30 İngiliz Sterlini	1.500,00	
	011 EFEKTİF DEPOSU – Y.P.		1.500,00
	Hesaptan çekilen ABD Dolarının 0119 no.lu dekont ile İngiliz Sterlini olarak kaydedilmesi ..../..../...		

b)

1.500,00 £ x 55,67 TL = 83.505,00 TL

Madde No	15/10/2025	BORÇ TUTARI	ALACAK TUTARI
903	280 BORÇLU GEÇİCİ HESAPLAR 280.01 Diğer	83.505,00	
	294 DÖVİZ ALIM SATIM – Y.P.		83.505,00
	İngiliz Sterlini olarak yapılan 0565 no.lu dekont ile ödemenin Türki Lirası kaydı ..../..../...		

c)

Madde No	15/10/2025	BORÇ TUTARI	ALACAK TUTARI
954	301 DÖVİZ TEVDİAT HESABI - VADESİZ	2.000,00	
	295 DÖVİZ VAZİYETİ – Y.P.		2.000,00
	Çekilen dövizin 0547 no.lu dekont ile hesaptan düşülmesi ..../..../...		

ç)

Madde No	15/10/2025	BORÇ TUTARI	ALACAK TUTARI
955	294 DÖVİZ ALIM SATIM HESABI	83.505,00	
	280 BORÇLU GEÇİCİ HESAP – T.P. 280.01 Diğer		83.505,00
	Döviz alım belgesinin 0670 no.lu dekont ile kaydedilmesi ..../..../...		

3.2.8. Menkul Kıymet İşlemleri ve Muhasebesi

Sermaye Piyasası Kanunu kapsamında yer alan hisse senetleri, tahviller, intifa senetleri, kâr ve zarar ortaklığı belgeleri, hazine bonoları, finansman bonoları ve banka bonoları gibi menkul kıymet işlemlerini ve muhasebeleştirilmesini içermektedir.

34. Örnek: R*** Bankası 30.09.2025 tarihinde nominal değeri 375.000,00 TL olan devlet tahvillerini satmak amacıyla 300.000,00 TL'ye satın almıştır.

İstenen:

a) Tahvil satın alınmasıyla ilgili yevmiye defteri kaydını yapınız (0440 no.lu dekont).

b) Tahvillerin nazım hesaplara kaydedilmesiyle ilgili muhasebe kaydını yapınız.

Çözüm:

a)

Madde No	30/09/2025	BORÇ TUTARI	ALACAK TUTARI
922	030 ALIM SATIM AMAÇLI MENKUL DEĞERLER	300.000,00	
	010 KASA		300.000,00
	Tahvillerin 0440 no.lu dekont ile satın alınması		
	..../..../...		

b)

Madde No	30/09/2025	BORÇ TUTARI	ALACAK TUTARI
929	996 DİĞER BİLANÇO DIŞI HES. ALACAKLAR	375.000,00	
	998 DİĞER BİLANÇO DIŞI HES. BORÇLAR		375.000,00
	Tahvillerin nominal değer üzerinden nazım hesaba alınması		
	..../..../...		

35. Örnek: R*** Bankası 30.09.2025 tarihinde 300.000,00 TL'ye alınmış olan devlet tahvillerinin 200.000,00 TL'lik kısmı 02.10.2025'te 275.000,00 TL'ye satılmıştır (Tahvillerin nominal değeri 375.000,00 TL'dir).

İstenen: Tahvillerin kârlı satış işleminin yevmiye defteri kayıtlarını yapınız (0333 no.lu dekont).

Çözüm:

375.00000 TL x (2 / 3) = 250.000,00 TL

Madde No		BORÇ TUTARI	ALACAK TUTARI
	02/10/2025		
941	010 KASA	275.000,00	
	030 ALIM SATIM AMAÇLI MENKUL DEĞERLER		200.000,00
	750 SERMAYE PİYASASI İŞLEM KÂRLARI		75.000,00
	0333 no.lu dekont ile tahvillerin 2/3'ünün satılması		
	02/10/2025		
942	998 DİĞER BİLANÇO DIŞI HES. ALACAKLAR	250.000,00	
	992 DİĞER BİLANÇO DIŞI HES. BORÇLAR		250.000,00
	Satılan tahvillerin nazım hesaplardan düşürülmesi		
	..../..../...		

36. Örnek: R*** Bankası 30.09.2025 tarihinde 300.000,00 TL'ye alınmış olan devlet tahvillerinin 100.000,00 TL'lik kısmı 06.10.2025'te 90.000,00 TL'ye satılmıştır (Tahvillerin nominal değeri 375.000,00 TL'dir).

İstenen: Tahvillerin zararına satış işlemlerinin yevmiye defteri kayıtlarını yapınız (0129 no.lu dekont).

Çözüm:

375.000,00 TL x (1 / 3) = 125.000,00 TL

Madde No		BORÇ TUTARI	ALACAK TUTARI
	06/10/2025		
966	010 KASA	90.000,00	
	870 SERMAYE PİYASASI İŞLEM ZARARLARI	10.000,00	
	030 ALIM SATIM AMAÇLI MENKUL DEĞERLER		100.000,00
	Tahvillerin 1/3'ünün 0129 no.lu dekont ile satılması		
	06/10/2025		
967	998 DİĞER BİLANÇO DIŞI HES. ALACAKLAR	125.000,00	
	992 DİĞER BİLANÇO DIŞI HES. BORÇLAR		125.000,00
	Tahvil hesabının kapatılması		
	..../..../...		

3.2. ETKİNLİK

Tablo 3.2'in A sütununda verilen bilgileri, C sütunundaki uygun kavramlardan biriyle eşleştiriniz. Eşleştirdiğiniz doğru cevabı temsil eden harfi, ilgili sorunun B sütunundaki boşluğuna yazınız.

Tablo 3.2: Banka Muhasebesiyle İlgili Kavramlar ve Açıklamalar

SIRA NO	A AÇIKLAMALAR	B EŞLEŞTİRME	C KAVRAMLAR
1	Bankanın elinde bulunan yabancı para varlıklarının izlendiği hesaptır.	.....	a) Ticari mevduat hesabı b) Çek defteri c) Repo ç) Kısa vadeli kredi d) EFT e) Havale f) Efektif g) Efektif deposu ğ) Döviz tevdiat hesabı h) Döviz vaziyeti hesabı ı) Evalüasyon i) Kambiyo kârı j) Kambiyo zararı k) Menkul kıymet l) BSMV
2	Tahvil, bono gibi yatırım amacıyla elde tutulan finansal araçlardır.	.....	
3	Döviz değerlemesi sonucunda aleyhe ortaya çıkan kur farkıdır.	.....	
4	Yabancı ülke paralarının fiziki hâli olan banknotlardır.	.....	
5	Yabancı para hesaplarının dönem sonunda güncel kurla Türk lirasına çevrilmesi işlemidir.	.....	
6	Kısa vadeli fon fazlasının, menkul kıymet karşılığında değerlendirilmesi işlemidir.	.....	
7	Aynı banka şubeleri arasında yapılan para aktarma işlemidir.	.....	
8	Bankaların müşterilerine ticari faaliyetlerinde kullanmaları için açtıkları mevduat hesabı türüdür.	.....	
9	Müşterilerin yabancı para cinsinden açtırdıkları mevduat hesaplarıdır.	.....	
10	Farklı bankalar arasında yapılan para transferi işlemidir.	.....	

3.3. ETKİNLİK

1. K** Tekstil Ltd. Şti.nin yetkilisi, ticari mevduat hesabı açabilmek için gerekli olan belgelerle 20.11.2025 tarihinde S*** Bankasının Dörtyol Şubesine başvurmuş ve 300.000,00 TL yatırarak hesabı açtırmıştır.

İstenen:

a) Yapılan bu işlem kaydı hangi bankacılık işlemine aittir?

b) Bununla ilgili yevmiye defteri kaydını yapınız (0898 no.lu dekont).

Çözüm:

a)

.....
.....
.....
.....
.....
.....

b)

Madde No	20/11/2025	BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)

2. Yalçın K**, bankada vadesiz mevduat hesabında bulunan paranın 200.000,00 TL'lik kısmını 02.12.2025 tarihinde 10 gün vade ve %30 faiz oranıyla repo yapmak istiyor (Stopaj oranı %15).

İstenen:

a) Reponun yapılmasıyla ilgili yevmiye defteri kaydını yapınız.

b) Repo faizini hesaplayınız.

c) Repo tutarının müşteri hesabına yatırılmasıyla ilgili yevmiye defteri kaydını yapınız.

a)

Madde No	..../..../2025	BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
	..../..../....		

b)

c)

Madde No	..../..../2025	BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
	..../..../....		

3. 01.06.2025 tarihinde O*** Bankası'na başvuran Ahmet T'ye, %24 faiz oranı ile 12 ay vadeli ve 200.000,00 TL tutarında tüketici kredisi kullandırılmıştır. Krediye ilişkin faizler birikimli yönteme göre her ay sonunda hesaplanarak tahakkuk ettirilmiştir.

İstenen:

a) Haziran ayı sonunda yapılacak olan faiz tahakkukuyla ilgili yevmiye defteri kaydını yapınız (00345 no.lu dekont).

b) Temmuz ayı sonunda yapılacak olan faiz tahakkukuyla ilgili yevmiye defteri kaydını yapınız (00751 no.lu dekont).

a)

Madde No	..../..../2025	BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
	..../..../....		

b)

Madde No	..../..../2025	BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
	..../..../....		

4. Muğla'da faaliyet gösteren M** Yazılım işletmesi, 18.09.2025 tarihinde K** Dijital Ltd. Şti.den satmak amacıyla satın aldığı malların bedeli karşılığında, T*** Bankası Muğla Şubesinde bulunan hesabından, K** Dijital Ltd. Şti.nin aynı bankanın İzmir Çeşme Şubesindeki hesabına 120.000,00 TL tutarında havale talimatı vermiştir. Banka bu işlem için 150,00 TL havale masrafı tahsil etmiştir (BSMV %5'tir).

İstenen:

a) Muğla Şubesinin yevmiye defteri kaydını yapınız (0187 no.lu dekont).

b) Çeşme Şubesinin yevmiye defteri kaydını yapınız (0099 no.lu dekont).

a)

Madde No	..../..../2025	BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
	..../..../....		

b)

Madde No	..../..../2025	BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
	..../..../....		

5. Y*** Bankası***, 25 yapraklı 1.500 adet çek defterini, adedi 60,00 TL'den satın alarak şubelerine dağıtmıştır. Bankanın Niğde Şubesinde ticari hesabı bulunan Kemal A**, 12.06.2025 tarihinde bir adet çek defteri alma talebinde bulunmuştur. Bu işlem karşılığında müşteriden 950,00 TL çek defteri ücreti ve 47,50 TL BSMV tutarı nakit olarak tahsil edilmiştir.

İstenen:

a) Çek karnesinin müşteriye verilmesi ve tahsilatıyla ilgili yevmiye defteri kaydını yapınız (1937 no.lu dekont).

b) Çek karnesi ücretsiz verildiğinde yapılması gereken yevmiye defteri kaydını yapınız (3201 no.lu dekont).

a)

Madde No	..../..../2025	BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
	..../..../....		

b)

Madde No	..../..../2025	BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
	..../..../....		

6. Mert Z* isimli müşteri, 18.11.2025 tarihinde B*** Bankası Kayseri Şubesine başvurarak 7.500,00 Çin yuanı tutarında döviz bozdurmak istemiştir. Banka, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası döviz kuru üzerinden işlemi gerçekleştirmiş ve karşılığı olan tutarı nakit olarak müşteriye ödemiştir. (Çin yuanı: 5,98 TL)

İstenen:

a) Çin yuanı cinsinden yevmiye defteri kaydını yapınız (00125 no.lu dekont).

b) Türk lirası cinsinden yevmiye defteri kaydını yapınız (00278 no.lu dekont).

a)

Madde No	..../..../2025	BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
	..../..../....		

b)

Madde No	..../..../2025	BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
	..../..../....		

7. Serkan Y**, 22.12.2025 tarihinde K*** Bankası Nevşehir Şubesine başvurarak 10.000,00 Suudi Arabistan riyali efektif karşılığı vadesiz mevduat hesabı açtırmıştır. İşlem günü Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası döviz kuruna göre 1 Suudi Arabistan riyali = 4,23 TL'dir.

İstenen:

a) Suudi Arabistan riyali cinsinden yevmiye defteri kayıtlarını yapınız (2210 no.lu dekont).

b) Türk lirası cinsinden yevmiye defteri kaydını yapınız (1023 no.lu dekont).

a)

Madde No	..../..../2025	BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
	..../..../....		

b)

Madde No	..../..../2025	BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
	..../..../....		

8. B*** Bankası**, 15.11.2025 tarihinde nominal değeri 500.000,00 TL olan devlet tahvillerini, satmak amacıyla 420.000,00 TL bedelle satın almıştır.

İstenen:

a) Tahvil satın alınmasıyla ilgili yevmiye defteri kaydını yapınız (0435 no.lu dekont).

b) Tahvillerin nazım hesaplara kaydedilmesiyle ilgili yevmiye defteri kaydını yapınız.

a)

Madde No	..../..../2025	BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
	..../..../....		

b)

Madde No	..../..../2025	BORÇ TUTARI (TL)	ALACAK TUTARI (TL)
	..../..../....		

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A **Aşağıda verilen cümlelerin başındaki boşluğa cümlede yer alan ifade doğru ise "D", yanlış ise "Y" yazınız.**

1. (.....) Banka muhasebesinde şubelerde yapılan işlemler merkez muhasebeye anlık olarak aktarılır.
2. (.....) Nazım hesaplar bankanın aktif ve pasifini doğrudan etkileyen hesaplardır.
3. (.....) Ticari mevduat hesabı bulunan müşterilerin düzenlediği çekler yalnızca hesabın bulunduğu şubede ödenebilir.
4. (.....) Repo işlemleri, bankaların kısa vadeli fon ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kullandıkları finansal işlemler arasındadır.
5. (.....) EFT işlemi aynı bankanın şubeleri arasında yapılan bir işlemdir.

B **Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan noktalı yerlere doğru ifadeleri yazınız.**

6. Bankaların mali işlemlerini kaydeden ve raporlayan muhasebe sistemine ..... denir.
7. Şubeler ile genel müdürlük arasındaki parasal ilişkiler ..... hesabında izlenir.
8. Bankaların yaptığı işlemler üzerinden alınan dolaylı vergiye ..... denir.
9. Farklı bankalar arasında gerçekleştirilen para transferi işlemine ..... denir.
10. Ay sonunda yabancı para hesaplarının güncel kur üzerinden Türk lirasına çevrilmesi işlemine .... denir.

C **Aşağıdaki soruların doğru cevabını işaretleyiniz.**

11. Aşağıdakilerden hangisi banka muhasebesinin özelliklerinden biridir?
A) Üretim maliyetlerinin hesaplanması
B) Şubeler arası işlemlerin merkezden izlenmesi
C) Mamul stoklarının değerlenmesi
D) Üretim giderlerinin sınıflandırılması
E) Satış hacminin artırılması

12. Aşağıdakilerden hangisi nazım hesaplarda izlenen işlemlerden biridir?
A) Mevduat kabulü
B) Kredi kullandırımı
C) Teminat mektubu
D) Faiz tahakkuku
E) Kasa işlemleri

13. Aşağıdakilerden hangisi yabancı para cinsinden fiziki banknotların banka muhasebesinde izlendiği hesaptır?
A) Döviz tevdiat hesabı
B) Döviz vaziyeti hesabı
C) Efektif alım satım hesabı
D) Türk Lirası mevduat hesabı
E) Efektif deposu hesabı

14. Aşağıdakilerden hangisi ay sonu değerlemesi sonucunda döviz vaziyeti hesabının TL karşılığının artması durumunda oluşan farkın kaydedildiği hesaptır?
A) Kambiyo zararları B) Faiz gelirleri C) Repo gelirleri
D) Kambiyo kârları E) Diğer olağan giderler

15. Aşağıdakilerden hangisi bankanın Merkez Bankası nezdinde tuttuğu Türk lirası işlemlerine ait cari hesabı ifade eder?
A) TIC B) Döviz tevdiat C) Efektif deposu
D) Repo E) Menkul kıymet

1. ÖĞRENME BİRİMİ: BANKACILIK İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
Y	D	Y	D	D	Para	Çift tesadüf sorunu	Sermaye piyasası	MİY	Fiziksel kanıt	B	C	A	D	E

2. ÖĞRENME BİRİMİ: BANKA İŞLEMLERİ

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
Y	D	D	D	Y	Virman	Konvertibilite	EFT	SWIFT kodu	repo	C	D	B	C	A

3. ÖĞRENME BİRİMİ: BANKA MUHASEBESİ

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
D	Y	Y	D	Y	Banka muha-sebesi	Şubeler cari	BSMV	EFT	Evalüasyon	B	C	E	D	A

KAYNAKÇA

Adır, A. C. (2019). Bankacılığın B'si. Nobel Yayınları.

Akdiş, M. E. (2006). Para teorisi ve politikası. Gazi Kitabevi.

Akgüç, Ö. (2013). Finansal yönetim. Avcıol Yayınları.

Arpacı, T., Ayhan, Y., Böge, E., Tuncer, D. ve Üner, M. M. (1992). Pazarlama. Gazi Yayınları.

Atacan, T. ve Genç, Y. (2020). İş etiği. Astana Yayınları.

Babuşçu, Ş. ve Hazar, A. (2019). Bankacılığa giriş, temel bankacılık bilgileri. Bankacılık Akademisi Yayınları.

Bakkal, M. ve Aksüt, U. (2011). Türk bankacılık sisteminde elektronik bankacılık uygulamaları (Cilt 32). Hiperlink Yayınları.

Balcı, N. (2025). Bankacılık 6.0 ekosistemi ve siber tehditler. İçinde Türk bankacılık ve sigortacılık hukuku: Temeller ve dijital ufuklar (s. 113). Duvar Yayınları.

Dinç, Y., Akay, H. ve Karacan, S. (2013). Banka ve sigorta muhasebesi. Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Eken, M. H. ve Selimler, H. (2015). Banka muhasebesi. Der Yayınları.

Eroğlu, N., Eroğlu, İ. ve ark. (2016). Para – banka ve finans. Orion Kitabevi.

Gümüş, S. (2014). Bankacılıkta pazarlama. Hiperlink Yayınları.

Günal, M. (2020). Para banka ve finansal sistem. Nobel Yayınları.

Gündoğdu, A. (2016). Küresel kriz sonrası gelişmeler ışığında bankacılığın temelleri. Nobel Yayınları.

Güreş, N. (2021). Bankacılık sektörünün değişen yüzü. Livre de Lyon Yayınevi.

Gürsoy, S. (2021). Para gelmişi, geçmişi, geleceği. Sonçağ Yayınları.

Ildız, E. (2013). Eski çağda bankacılık ve bankerlik. Türkiye Bankalar Birliği Yayınları.

İbiş, C., Çatıkkaş, Ö. ve Çelikdemir, N. Ç. (2018). Banka muhasebesi ilkeler ve uygulamalar. Türkiye Bankalar Birliği Yayınları.

Kahramanoğlu, A. (2022). Güncel finans, bankacılık ve sigortacılık çalışmaları. Efe Akademi Yayınları.

Kaya, F. (2025). Bankacılık giriş ve ilkeler. Beta Yayıncılık.

Kekin, E. ve ark. (2023). Cumhuriyetimizin 100. yılında Türkiye bankacılık sektörü. Türkiye Bankalar Birliği Yayınları.

Keskendir, K. (2023). Bankacılık işlemleri ve uygulamalı banka muhasebesi. Atlas Akademik Basım Yayın Dağıtım.

Keyder, N. (2002). Para teori, politika, uygulama. Bizim Büro Basımevi.

Kolçak, M. (2012). Meslek etiği. Murathan Yayınevi.

Mishkin, F. S. (2000). Finansal piyasalar ve kurumlar (İ. Şıklar ve ark., Çev.). Bilim Teknik Yayınevi.

Ortabağ, E. (2018). Osmanlı İmparatorluğu'nda bankacılığın gelişimi ve regülasyon. Türkiye Bankalar Birliği Yayınları.

Özsaatçi, F. G. B. ve Küçükyılmaz, S. (2021). Bankacılıkta güncel pazarlama yaklaşımları. F. Yetiz (Ed.), Güncel değerlendirmelerle bankacılık dünyasından seçmeler içinde (ss. 101-132). Gazi Kitabevi.

Öztürk, A. ve Güven, F. G. (2019). Bankacılık ve sigortacılıkta pazarlama. Beta Yayınevi.

Parasız, İ. (2012). Finansal kurumlar ve piyasalar. Ezgi Kitabevi.

Paya, M. (2002). Para teorisi ve para politikası. Filiz Kitabevi.

Samuelson, P. A. ve Nordhaus, W. D. (2010). Economics. McGraw-Hill Education.

Sarıyıldız, A. Y. (2020). Örgütsel bağlılık ve iş etiği. Nobel Yayıncılık.

Sekmen, F. (2025). 100 soruda para-banka ve para politikası. Efe Akademi Yayınları.

Takan, M. ve Acar, M. (2018). Bankacılık teori, uygulama ve yönetim. Nobel Yayınları.

Toroslu, M. V. (2021). Banka muhasebesi: Teorik yaklaşım ve uygulamalar. Yetkin Yayınları.

Tuna, K. (2021). Bankalarda kurumsal yönetim. Nobel Yayınları.

Türko, M. (2002). Finansal yönetim. Alfa Yayınları.

Uzunoğlu, S. (2007). Para ve döviz piyasaları. Literatür Yayıncılık.

Yıldırım, M. (2008). Banka muhasebesi. Türkiye Bankalar Birliği Yayınları.

KANUN VE TEBLİĞLER

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. (2005). Bankacılık Kanunu (No. 5411).

https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/11/20051101m1-1.htm

Sermaye Piyasası Kurulu. (2025, 16 Ekim). Yatırım Fonlarına İlişkin Esaslar Tebliği (III-52.1)'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (III-52.1.e). Resmî Gazete (Sayı: 32476).

https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/03/20240301-14.htm

MAKALE VE TEZLER

Akarçay, M. (2025a). Mobil bankacılık hizmetlerinin Türk bankacılık sistemi karlılığına etkisi. Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11(1), 59-76.

Akarçay, M. (2025b). Türk bankacılık sektörü mevduat bankalarının finansal yapılarının karlılıklarına etkisi. International Journal of Eurasia Social Sciences / Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi, 16(59).

Akarsu, M. M. ve Tunalı, H. (2025). Finansal teknoloji uygulamalarının bankacılık kredi riski üzerinde etkisinin panel veri analiz yöntemiyle incelenmesi. BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar Dergisi, 19(2), 198-221. https://doi.org/10.46520/bddkdergisi.1851557

Akol, M., Çetin, İ., Aksoy, Y., Aydemir, U. ve Alp, A. (2023). Türkiye'de ahlak, etik, iş ahlakı ve işletmelerdeki yansımaları. Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences, 9(62), 2472-2480. https://doi.org/10.29228/JOSAS.73468

Alıyeva, B. (2016). Bankacılık sisteminde internetin olumlu ve olumsuz yönleri. İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 5(1), 237-257.

Alobaidi, Z. W. A. ve Gör, Y. (2025). İç kontrol sistemi ve muhafazakâr muhasebe uygulamaları üzerine bir araştırma: Bankacılık sektörü. Çankırı Karatekin University Journal of the Faculty of Economics & Administrative Sciences, 15(2).

Ararat, Ş. ve Özaytürk, G. (2025). Finansal yenilikler ve para politikası ilişkisi: Türkiye örneği. İktisadi ve İdari Yaklaşımlar Dergisi, 7(2), 259-270.

Atmaca, T. ve Küçükçolak, R. A. (2020). Müşteri ilişkileri yönetiminin müşteri sadakatine etkisi: Bankacılık sektöründe bir uygulama. Working Paper Series, 1(1), 61-72. https://doi.org/10.5281/zenodo.4388032

Balkan, B. (2006). Bankacılıkta temel etik yaklaşım *Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi+. YÖK Tez Merkezi.

Baloğlu, G. ve Çakalı, K. R. (2023). Banka muhasebesinde şubeler cari hesabı ve uygulama alanları. Kapanaltı Muhasebe Finans Ekonomi Dergisi, 32-42.

Balsu, Ö. (2025). Tarih boyunca muhasebe: Gelişim ve dönüşüm. Journal of West European Social Sciences, 2(1), 196-209.

Bektaş, S. ve Gül, S. (2022). Türkiye'de faaliyet gösteren konvansiyonel bankaların finansal istikrar performanslarının finansal sağlamlık göstergeleri ile değerlendirilmesi: Entropi ve aras yöntemleri ile analizi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. https://doi.org/10.30794/pausbed.993857

Bulut, E. ve Akyüz, G. Ç. (2020). Türkiye'de dijital bankacılık ve ekonomik büyüme ilişkisi. Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 42(2), 223-246.

Bulut, İ. (2025). Banka hesaplarının kullandırılması ve ceza sorumluluğu. Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 14(2), 719-756.

Can, A. (2025). Cumhuriyet'in ilk yıllarında taşrada milli bankacılık faaliyetleri. Tarih Dergisi, (87), 171-189.

Coşkun, A. (2021). Türkiye'de tüketiciler açısından kredi uygulamalarına ve mevzuata ilişkin genel değerlendirme *Yüksek lisans tezi+. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çalış, N., Yıldırım, H. H. ve Sakarya, Ş. (2025). Dijital bankacılık uygulamalarının bankaların karlılığına etkisi: Bankacılık sektörü üzerine bir uygulama. İşletme Araştırmaları Dergisi, 17(1), 215-225.

Çukur, S. (2005). Türk ticari bankacılık sisteminde etkinlik analizi. İktisat İşletme ve Finans, 20(233), 17-27.

De Aghion, B. A. (1999). Development banking. Journal of Development Economics, 58(1), 83-100.

Demirel, D. S. (2021). Covid-19 pandemi sürecinin dijital bankacılık işlemleri üzerinde etkisi. Bankacılık ve Sermaye Piyasası Araştırmaları Dergisi, 5(11), 49-64.

Deniz, F. (2023). Dijital bankacılık hizmetlerinin banka performansına etkisi. Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, 58(3), 2654-2669.

Eğmir, R. T. ve Sağbaş, İ. (2021). ATM bankacılık sistemi ve regülasyonlar. Gümrük ve Ticaret Dergisi, 8(24), 24-36.

Eskin, İ. (2025). Youtube'da muhasebe eğitimi: Türkiye örneği. Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi, 9(3), 695-711.

Gül, H. (2016). İş ve çalışma yaşamında etik ve ahlakla ilgili kavramlar üzerine bir tartışma. Asos Journal, 4(36), 522-535.

Kılıç, E. K. (2020). Dünyada bankacılık tarihi ve krizleri: Türkiye'deki bankacılık sektörü. Uluslararası Finansal Ekonomi ve Bankacılık Uygulamaları Dergisi, 1(1), 1-31.

Konca, Z. (2025). Bankacılık 5.0 ve Türk bankacılık sektöründe değişen dinamikler. Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, 8(2), 142-159.

Korkmazgöz, Ç. ve Ege, İ. (2020). Finansal teknolojilerin Türk bankacılık sektörünün finansal performansına etkisi: Mobil bankacılık üzerine uygulama. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(2), 106-125.

Mahesh ve Garg, R. (2024). Review of literature on customer relationship management of commercial banks. Report and Opinion, 16(7), 11-15. http://www.sciencepub.net/report. doi:10.7537/marsroj160724.03

Orhan, S. (2007). Bankacılık işlemleri ve bankaların bağımsız denetimi *Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi+.

Öz, F. (2017). Hizmet ve hizmet pazarlaması kavramı. B. Onaran ve A. Özmen (Ed.), Hizmet pazarlaması stratejik bir yaklaşımla içinde (ss. 1-21). Efil Yayınevi.

Özpek, H. B. (2025). Türkiye'de finansal inovasyon ve ödeme sistemlerinin gelişimi: Türkiye için politika önerileri. Strategic Public Management Journal, 11(18), 121-134.

Şahin, C. (2025). Mobil bankacılık kavramı nedir, ne değildir? Genel bir değerlendirme. Atlas Journal, 11(58), 326-332.

Şenel, S. A. (2025). Muhasebe mesleğinde yeni açılımlar. Uluslararası Güncel Sosyal Bilimler Dergisi, 4(2), 84-93.

Tağtekin, T. (2025). Sürdürülebilirlik ve dijitalleşme perspektifinden bankalarda fon transfer fiyatlaması (ftf) yorumu, sayısallaştırma ve muhasebe yapısı. Bankacılık ve Finansal Araştırmalar Dergisi, 12(2), 152-175.

Taşkın, F. D. (2011). Türkiye'de ticari bankaların performansını etkileyen faktörler. Ege Akademik Bakış, 11(2), 289-298.

Yetiz, F. (2016). Bankacılığın doğuşu ve Türk bankacılık sistemi. Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9(2), 107-117.

Yıldırım, A. (2019). Bankacılıkta pazarlama. Y. Durmaz ve S. Gün (Ed.), Pazarlama çalışmaları içinde (ss. 213-233). İksad Yayınevi.

Yıldırım, O. (2020). Bankacılık sistemindeki gelişmeler ve Türkiye'de bankacılık sistemi. Uluslararası Finansal Ekonomi ve Bankacılık Uygulamaları Dergisi, 1(2), 63-77.

Zeybek, H. (2018). Dijital bankacılık. Mali Çözüm Dergisi, 28, 79-107.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (2024). Muhasebe ve Finansman Alanı Çerçeve Öğretim Programı, Ankara.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (2024). Muhasebe ve Finansman Alanı Bankacılık Ders Bilgi Formu, Ankara.

Kaynakça Apa 6'ya göre düzenlenmiştir.

GENEL AĞ KAYNAKÇASI VE GÖRSEL KAYNAKÇASI

Materyalin genel ağ kaynakçası ve görsel kaynakçasına buradan ulaşılır.

Karekoda ulaşılamaması durumunda aşağıdaki linki kullanabilirsiniz.

Görsel kaynakçası listesinde belirtilmeyen görseller grafik tasarım uzmanı / komisyon tarafından hazırlanmıştır.

http://kitap.eba.gov.tr/karekod/Kaynak.php?KOD=2628

NOTLAR